

ANALIZA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Z UWZGLĘDNIENIEM POTENCJAŁU
REGIONU DO PRZYCIĄGANIA
BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI
ZAGRANICZNYCH

Opracowanie:

AGERON Polska

na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubelskiego

Warszawa, czerwiec 2015

ISBN: 978-83-942806-0-4

**ROZWÓJ
POLSKI WSCHODNIEJ**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Polska **Wschodnia**
MAKROREGION MAKROPRZYSZŁOŚĆ

Lubelskie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt „Tworzenie i rozwój sieci współpracy centrów obsługi inwestora” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej

**ANALIZA ATRAKCYJNOŚCI
INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA
LUBELSKIEGO**

Z UWZGLĘDNIENIEM POTENCJAŁU
REGIONU DO PRZYCIĄGANIA
BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI
ZAGRANICZNYCH

SPIS TREŚCI

1. Uwarunkowania formalno-prawne procesu inwestycyjnego w Polsce

Charakterystyka form prowadzenia działalności

gospodarczej	7
Spółki kapitałowe	8
Spółki osobowe	11
Indywidualna działalność gospodarcza	15
Spółka cywilna	15
Oddział i przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego	16

Czynności formalno-prawne związane

z rozpoczęciem działalności	17
Uzyskanie koncesji lub zezwolenia	17
Rejestracja spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym	20
Nadanie numeru identyfikacji statystycznej REGON	21
Otwarcie konta bankowego	22
Nadanie numeru identyfikacji podatkowej NIP	22
Rejestracja spółki w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	23
Pozostałe czynności formalno-prawne niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej	24

Formy opodatkowania i związane

z nimi rozwiązania	24
Podstawowe formy opodatkowania	24
Wybór formy opodatkowania	27
Kalendarz podatnika	27
Podatki lokalne	28
Podwójne opodatkowanie w obrocie międzynarodowym	30
Opodatkowanie zmiany formy podmiotów gospodarczych	31

Prawo pracy

Rodzaje umów o pracę	32
Nawiązanie stosunku pracy	33
Czas pracy	33
Urlopy pracownicze	34
Rozwiązanie umowy o pracę	35
Ochrona przed wypowiedzeniem	36
Świadczenia w okresie czasowej niezdolności do pracy	37
Niepracownicze stosunki zatrudnienia	38

Uwarunkowania prawne bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie lubelskim – czynności formalno-prawne związane z nabywaniem nieruchomości

Zezwolenie na osiedlenie się cudzoziemców na terytorium Polski	38
Tworzenie oddziałów i przedstawicielstw firm zagranicznych	40

Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców	42
--	----

Procedury lokalizacyjne

Wypis i wyrys z planu zagospodarowania przestrzennego	44
Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia	45
Uzyskanie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy	45
Decyzja o wyłączeniu gruntów z produkcji rolnej	47
Uzyskanie warunków przyłącza gazu, energii elektrycznej, wody	47
Uzgodnienie dokumentacji projektowej	48
Wydanie pozwolenia na budowę	49
Realizacja inwestycji	50
Pozwolenie na użytkowanie	51

2. Potencjał inwestycyjny

województwa lubelskiego

Podstawowe informacje

o województwie lubelskim	52
Środowisko przyrodnicze	53
Poziom rozwoju gospodarczego	53
Stan ludności	54
Infrastruktura	54
Surowce naturalne	55

Dostępność komunikacyjna

Komunikacja drogowa	58
Transport kolejowy	60
Komunikacja lotnicza	61
Ranking miast pod względem dostępności transportowej	61

Rynek pracy

Osoby pracujące	62
Zatrudnieni	62
Bezrobotni	62
Wynagrodzenia	63

Kluczowe branże

Inteligentne specjalizacje regionu	65
Branże o potencjale rozwojowym	66

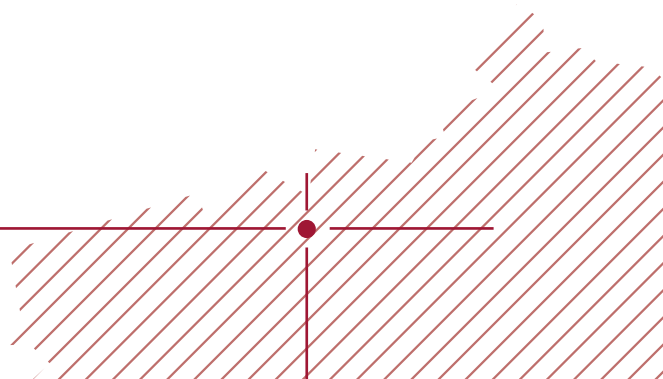
Powiązania kooperacyjne

Klasy	75
Grupy producenckie	81

Potencjał naukowo-badawczy

Potencjał intelektualny w szkolnictwie	82
Wydatki na działalność naukowo-badawczą	84
Innowacyjność	85
Parki Naukowo-Technologiczne	86
Parki Przemysłowe	87
Inkubatory przedsiębiorczości	87

Wiodące ośrodki naukowe.....	88	4. Atrakcyjność inwestycyjna województwa lubelskiego.....	132
System wsparcia przedsiębiorców.....	89	Analiza wskaźnikowa atrakcyjności inwestycyjnej dla przyciągania BIZ.....	132
Instytucje otoczenia biznesu i usługi dla biznesu.....	89	Ogólne wskaźniki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.....	132
Dodatkowe instrumenty wsparcia przedsiębiorców.....	91	Analiza atrakcyjności w oparciu o rozwój kluczowych sektorów gospodarki.....	136
Zachęty inwestycyjne.....		Najważniejsze czynniki decydujące o atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego.....	138
Instrumenty wsparcia rynku pracy.....	99	Perspektywiczne kierunki rozwoju BIZ.....	139
Analiza dostępności terenów inwestycyjnych.....	100	Priorytetowe sektory w zakresie przyciągania BIZ.....	139
Specjalne Strefy Ekonomiczne.....	100	Priorytetowe kierunki w zakresie przyciągania BIZ.....	140
Strefy Aktywności Gospodarczej.....	106	SPIS DIAGRAMÓW.....	142
Powierzchnie biurowe.....	107	ZAŁĄCZNIK 1	
Wykaz najbardziej atrakcyjnych terenów inwestycyjnych dla branży logistycznej i produkcyjnej.....	111	– Lista członków klastrów.....	145
Przykłady zrealizowanych inwestycji.....	111	ZAŁĄCZNIK 2	
3. Stan i dynamika bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie lubelskim.....	116	– Analiza wskaźnikowa.....	151
Stan bezpośrednich inwestycji zagranicznych.....	116	ZAŁĄCZNIK 3	
Liczba bezpośrednich inwestycji zagranicznych.....	116	– Powierzchnie biurowe.....	152
Wysokość nakładów inwestycyjnych.....	117		
Liczba pracujących.....	117		
Rozkład geograficzny.....	118		
Struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych.....	120		
Profil gospodarczy.....	120		
Struktura inwestorów.....	121		
Struktura zatrudnienia.....	121		
Pozyskiwanie BIZ w województwie lubelskim na tle innych regionów.....	121		
Zmiana liczby BIZ.....	122		
Zmiana wartości nakładów inwestycyjnych w BIZ.....	123		
Korzyści z przyciągania BIZ do regionu.....	124		
Wpływ BIZ na rynek pracy.....	124		
Korzyści z przyciągania BIZ do regionu na podstawie przeprowadzonych badań.....	126		
Pozyskiwanie BIZ.....	127		
Działania JST w zakresie pozyskiwania BIZ.....	127		
Instytucje wspierające pozyskiwanie BIZ.....	129		

1. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE 1. PROCESU INWESTYCYJNEGO W POLSCE

CHARAKTERYSTYKA FORM PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

W Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, wśród dostępnych form działalności gospodarczej wyróżnia się:

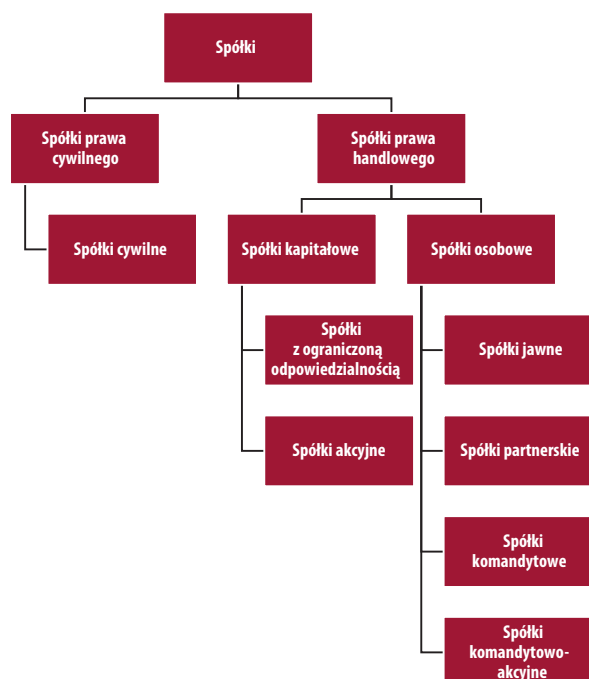
- spółki handlowe:
 - kapitałowe (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz akcyjne),
 - osobowe (spółki jawne, partnerskie, komandytowe oraz komandytowo-akcyjne),
- spółki cywilne,
- indywidualne działalności gospodarcze,
- oddziały i przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych.¹

Zgodnie z Ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. 2015 poz. 584), każdy obywatel Polski ma na równych prawach możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej według swojego wyboru. Zasada ta nie ma jednak charakteru absolutnego. Występują ograniczenia przedmiotowe dotyczące warunków, które muszą zostać spełnione dla prowadzenia danej działalności oraz ograniczenia podmiotowe, zgodnie z którymi na takich samych zasadach jak obywatele Polski działalność gospodarczą mogą podejmować i wykonywać osoby fizyczne, prawne oraz inne jednostki organizacyjne posiadające zdolność prawną:

- z państw członkowskich Unii Europejskiej,
- z państw członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Norwegii, Islandii, Liechtensteinu, Szwajcarii),
- z państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, na podstawie umów zawartych przez te państwa z Unią Europejską i jej państwami członkowskimi,
- obywatele innych państw niż wymienione powyżej, którzy posiadają w Rzeczypospolitej Polskiej:
 - zezwolenie na pobyt stały,
 - zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
 - zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 144 lub art. 159 ust. 1, z wyłączeniem okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a-d, art. 186 ust. 1 pkt 3 i 4 Ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
 - zezwolenie na pobyt czasowy udzielone przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywającemu na tym terytorium w celu połączenia z rodziną członkowi rodziny, w rozumieniu art. 159 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, osób, o których mowa w lit. a, b, e oraz f,
 - status uchodźcy,
 - ochronę uzupełniającą,
 - zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub zgodę na pobyt tolerowany,

¹ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Rysunek 1 Formy prowadzenia działalności w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.

- zezwolenie na pobyt czasowy i pozostają w związku małżeńskim, zawartym z obywatelem polskim zamieszkałym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania działalności gospodarczej, udzielone ze względu na kontynuowanie prowadzonej już działalności gospodarczej na podstawie wpisu do CEIDG,
- obywatele innych państw niż wymienione powyżej, którzy:
 - korzystają w Rzeczypospolitej z ochrony czasowej,
 - posiadają ważną Kartę Polaka,
 - są członkami rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 Ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wyjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, poz. 1043, z późn. zm.), dołączającymi do obywateli państw, o których mowa w ust. 1, lub przebywającymi z nimi.

Obywatele innych państw niż wskazane powyżej, którzy:

- przebywają na terytorium Polski na podstawie art. 108 ust. 1 pkt 2 lub art. 206 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,

- bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej byli uprawnieni do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej na podstawie ust. 2 pkt 1 lit. c, d i h, mogą podejmować i wykonywać działalność gospodarczą w Polsce na takich samych zasadach, jak obywatele polscy.

Osoby niespełniające powyższych kryteriów mogą prowadzić działalność gospodarczą w Polsce w formie spółki: komandytowej, komandytowo-akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub akcyjnej. Szersze uprawnienia mogą być przyznawane przez umowy międzynarodowe.²

Spółki kapitałowe

Spółka kapitałowa to rodzaj działalności, w której istotę stanowi wniesiony przez udziałowców lub akcjonariuszy kapitał. Posiada ona swój własny majątek, którym odpowiada w całości za swe zobowiązania, w związku z czym odpowiedzialność majątkowa wspólników jest wyłączona. Odpowiedzialność majątkowa związana z bezskutecznością egzekucji z majątku spółki dotyczy wyłącznie członków zarządu.

Spółka z chwilą wpisania do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym uzyskuje osobowość prawną, czyli może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana. Zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 330) spółki kapitałowe zobowiązane są do prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych.

Podstawę prawną dla funkcjonowania omawianych spółek stanowi Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1030).³

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona przez jedną lub więcej osób (z wyłączeniem innej jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) w każdym celu, na jaki zezwala polskie prawo. Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki i są zobligowani jedynie do świadczeń określonych

² Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. 2015 poz. 584).

³ N. Grzenkiewicz, J. Kowalczyk, A. Kusak, Z. Podgórski, M. Ambroziak, „Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw”, Warszawa 2008, str. 49-55.

w umowie spółki, która sporządzana jest w formie aktu notarialnego. Od 1 stycznia 2012 r. umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może być zawarta również przy wykorzystaniu wzorca umowy tego rodzaju spółki, udostępnionego w systemie teleinformatycznym⁴.

Do założenia spółki, oprócz zawarcia umowy, wymagane jest również wniesienie wkładów przez wspólników na pokrycie całego kapitału zakładowego i tzw. agio, czyli różnicy między ceną, za którą udziały są obejmowane, a ich wartością nominalną. Należy powołać zarząd oraz radę nadzorczą lub komisję rewizyjną (wymagane jedynie wtedy, gdy jednocześnie kapitał zakładowy przekracza 500 000 PLN i liczba wspólników jest większa niż 25 osób). Obowiązkowy jest wpis spółki do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.⁵

Minimalny kapitał zakładowy powinien wynosić przynajmniej 5 000 PLN, a wartość nominalna jednego udziału nie może być niższa niż 50 PLN. Prowadzeniem przedsiębiorstwa w tej formie nie zajmują się wszyscy wspólnicy (nazywani udziałowcami) – do tego celu powoływany jest zarząd.⁶

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest najbardziej rozpowszechnioną formą prawną dla prowadzenia działalności gospodarczej z uwagi na swoją uniwersalność. Po reformie Kodeksu spółek handlowych w 2009 r., która obniżyła próg minimalnego kapitału zakładowego do 5 000 PLN, prowadzenie działalności gospodarczej w tej formie stało się bardziej dostępne także dla małych przedsiębiorców.⁷

Spółka akcyjna

Spółkę akcyjną, podobnie jak spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, może zawiązać jedna lub więcej osób (z wyłączeniem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) w każdym celu, na jaki zezwala polskie prawo. Wspólnicy spółki akcyjnej nazywani są akcjonariuszami i nie ponoszą osobistej odpowiedzialności za jej zobowiązania.⁸

Do powstania spółki niezbędne jest przyjęcie statutu w formie aktu notarialnego, wniesienie wkładów przez akcjonariuszy, powołanie zarządu

Tabela 1 Zalety i wady spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> Wyłączona odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki Łatwość kumulacji kapitału oraz proste metody pozyskiwania funduszy w trakcie trwania działalności poprzez emisję udziałów Możliwość pozyskania kapitału poprzez wprowadzenie nowego wspólnika Możliwość założenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Polsce przez obcokrajowców 	<ul style="list-style-type: none"> Obowiązkowy kapitał zakładowy Duża odpowiedzialność zarządu (członkowie zarządu, w przypadku bezskutecznej egzekucji należności z majątku spółki, odpowiadają przed wierzycielami całym swoim majątkiem) Wymóg prowadzenia pełnej księgowości i sporządzania sprawozdań finansowych Podwójne opodatkowanie dochodów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.zakladanie-spolki.com.pl

Tabela 2 Zalety i wady spółki akcyjnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> Łatwość kumulacji kapitału oraz proste metody pozyskiwania funduszy w trakcie trwania działalności poprzez emisję akcji, obligacji i innych instrumentów finansowych Brak odpowiedzialności akcjonariuszy za zobowiązania spółki Możliwość weryfikacji wiarygodności spółki przez potencjalnego klienta dzięki jawności sytuacji finansowej 	<ul style="list-style-type: none"> Duże wymagania formalne dotyczące prowadzenia spółki (m.in. konieczność prowadzenia pełnej księgowości) Wysokie koszty związane z wymaganą regularną obsługą prawną i finansową Brak wpływu na działalność spółki przez mniejszościowych udziałowców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

i obowiązkowo rady nadzorczej oraz wpisanie jej do rejestru przedsiębiorców KRS.

Minimalny kapitał zakładowy spółki wynosi 100 000 PLN, a wartość nominalna jednej akcji nie może być niższa niż 0,01 PLN. Kapitał zakładowy dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej.⁹

Prowadzeniem spółki, podobnie jak w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zajmuje się zarząd.

Spółka akcyjna służy przede wszystkim realizacji dużych przedsięwzięć gospodarczych, jak również jest preferowaną formą działalności dla joint

⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnionych w systemie teleinformatycznym

⁵ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

⁶ R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

⁷ www.efwf.pl/?q=content/sp-ka-z-ograniczon-odpowiedzialno-ci

⁸ N. Grzenkowicz, J. Kowalczyk, A. Kusak, Z. Podgórski, M. Ambroziak, „Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw”, Warszawa 2008, str. 49-55.

⁹ R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

Tabela 3 Spółki kapitałowe – porównanie

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Spółka akcyjna
Podstawa prawna funkcjonowania	
<ul style="list-style-type: none"> • Art. 151-300 Kodeksu spółek handlowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Art. 301-490 Kodeksu spółek handlowych
Czynności konieczne do powstania spółki	
<ul style="list-style-type: none"> • Zawarcie umowy spółki w formie aktu notarialnego • Wniesienie wkładów przez wspólników na pokrycie zarówno całego kapitału zakładowego, jak również tzw. agio, czyli różnicy pomiędzy ceną, za którą udziały są obejmowane, a ich wartością nominalną • Powołanie zarządu • Powołanie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej (obowiązkowe jedynie, gdy zachodzą łącznie następujące okoliczności: kapitał zakładowy jest większy niż 500 000 PLN, a liczba wspólników przekracza 25 osób) • Rejestracja w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Przyjęcie statutu spółki w formie aktu notarialnego • Wniesienie wkładów przez akcjonariuszy (pieniężnych, w przypadku których występuje konieczność opłacenia co najmniej ¼ wartości nominalnej akcji; niepieniężnych, które muszą pokrywać kapitał zakładowy przynajmniej w wysokości 25 000 PLN i być opłacone przed upływem roku od założenia spółki; agio, czyli różnicy między ceną emisyjną a wartością nominalną akcji, która musi zostać w całości uiszczona przed zarejestrowaniem spółki) • Powołanie zarządu • Powołanie rady nadzorczej • Rejestracja w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego
Kapitał zakładowy	
<ul style="list-style-type: none"> • Minimalna wysokość kapitału zakładowego to 5 000 PLN • Wartość nominalna udziału to minimum 50 PLN • Kapitał zakładowy spółki dzieli się na udziały o równej albo nierównej wartości nominalnej (zgodnie z zapisem w umowie spółki) • Kapitał zakładowy musi być opłacony w całości przed rejestracją spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym 	<ul style="list-style-type: none"> • Minimalna wysokość kapitału zakładowego to 100 000 PLN • Wartość nominalna akcji to minimum 0,01 PLN • Kapitał zakładowy spółki dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej • Obowiązek opłacenia co najmniej ¼ kapitału zakładowego przed zarejestrowaniem spółki • Obowiązkowa weryfikacja przez biegłego rewidenta wartości wkładów niepieniężnych wnoszonych do spółki
Władze spółki	
<ul style="list-style-type: none"> • Zarząd 	
Odpowiedzialność	
<ul style="list-style-type: none"> • Spółka odpowiada za zobowiązania całym swoim majątkiem bez ograniczeń • Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki • Członkowie zarządu odpowiadają za zobowiązania spółki własnym majątkiem, jeżeli egzekucja wierzytelności z majątku spółki okaże się bezskuteczna 	
Opodatkowanie	
<ul style="list-style-type: none"> • Spółka oraz wspólnicy/akcjonariusze są podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) • Przedmiotem opodatkowania jest zysk spółki kapitałowej oraz dywidenda wypłacona jej wspólnikom/ akcjonariuszom 	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf; R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego; „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

ventures ze znaczną liczbą wspólników oraz dla podmiotów planujących wejście na giełdę.¹⁰

Spółki osobowe

Spółki osobowe, podobnie jak spółki kapitałowe, posiadają swój własny majątek, którym odpowiadają w całości za swe zobowiązania. Jednakże odpowiedzialność wspólników nie jest wyłączona – określa się ją jako subsydiarną i polega na tym, że w pierwszej kolejności za zobowiązania spółki odpowiada sama spółka do wysokości posiadanego majątku, a dopiero w momencie, gdy egzekucja z majątku firmy okaże się bezskuteczna, wierzyciel może prowadzić egzekucję z osobistych majątków wspólników.

Spółki osobowe nie posiadają osobowości prawnej, posiadają natomiast zdolność prawną, co oznacza, że mogą we własnym imieniu nabywać prawa, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Spółki te mają obowiązek prowadzić księgi rachunkowe, bez względu na wysokość uzyskiwanych przychodów. Wyjątek stanowią spółki jawne i partnerskie, które obligatoryjnie prowadzenie ksiąg rachunkowych rozpoczynają, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosą co najmniej 1 200 000 EUR.¹¹ W celu określenia limitu w PLN dokonuje się przeliczenia kwot wyrażonych w EUR według średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na dzień 30 września roku poprzedzającego rok obrotowy.

Podstawę prawną dla funkcjonowania spółek osobowych stanowi Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1030).

Spółka jawna

Działalność w tej formie może utworzyć dwóch założycieli będących osobami fizycznymi, prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Wspólnicy odpowiadają za wszystkie zobowiązania spółki całym swoim majątkiem w sposób solidarny (wierzyciel może żądać zaspokojenia całości roszczenia od jednego, kilku lub wszystkich wspólników) i subsydiarny (wierzyciel może prowadzić egzekucję wobec wspólnika wówczas, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna).

Tabela 4 Zalety i wady spółki jawnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • Duża swoboda kształtowania postanowień umowy spółki • Możliwość reprezentacji spółki przez każdego wspólnika, ale również możliwość wyłączenia w umowie wspólnika z reprezentacji • Brak określonego minimalnego kapitału zakładowego • Stosunkowo niskie koszty rejestracji 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiedzialność całym osobistym majątkiem za zobowiązania firmy, jeżeli zobowiązania nie można zaspokoić z majątku firmy • Wspólnik zobowiązany jest powstrzymać się od wszelkiej działalności sprzecznej z interesami spółki. Wspólnik nie może, bez wyraźnej lub domniemanej zgody pozostałych wspólników, zajmować się interesami konkurencyjnymi, w szczególności uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki jawnej, partner, komplementariusz lub członek organu spółki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

Do założenia spółki jawnej niezbędne jest zawarcie umowy przez wspólników w formie pisemnej pod rygorem nieważności, zgłoszenie spółki do właściwego sądu rejestrowego, wraz z załączonymi poświadczonymi notarialnie wzorami podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki, a także wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Istnieje możliwość zawarcia umowy spółki jawnej przy wykorzystaniu wzorca umowy, udostępnionego w systemie teleinformatycznym.¹² W przypadku spółki jawnej nie jest określona wysokość minimalnego kapitału zakładowego.¹³

Spółka ta prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, która musi zawierać co najmniej jedno nazwisko wspólnika oraz oznaczenie „spółka jawna”. Każdy wspólnik może prowadzić sprawy spółki, które nie przekraczają zakresu ogólnych czynności związanych z prowadzeniem działalności.¹⁴ W sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności spółki wymagana jest zgoda wszystkich wspólników, w tym także wspólników wyłączonych od prowadzenia spraw spółki.

Ta forma działalności polecana jest przede wszystkim mniejszym przedsiębiorcom. Zdarza się,

¹² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki jawnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym

¹³ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

¹⁴ R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

¹⁰ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

¹¹ www.vat.pl/rachunkowosc-2015-limity-dla-jednostek-mikro-oraz-innych-podmiotow-prowadzacych-ksiegi-10253

Tabela 5 Zalety i wady spółki partnerskiej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie odpowiedzialności za zobowiązania • Powstałe w wykonywaniu działalności przez innych partnerów • Jednoznaczne określenie profilu spółki w nazwie • Brak określonego minimalnego kapitału zakładowego • Możliwość ujawniania w nazwie spółki nazwiska tylko jednego wspólnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Działanie spółki wyłącznie w zakresie wykonywania zawodu partnerów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

że ze spółki jawnej korzystają przedsiębiorstwa rodzinne, składające się z grona zaufanych i wzajemnie rozumiejących się wspólników.¹⁵

Spółka partnerska

Spółka partnerska jest tworzona przez partnerów (wyłącznie osoby fizyczne) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej działalność pod własną firmą.¹⁶ Poszczególni partnerzy odpowiadają za zobowiązania spółki tylko wtedy, gdy zobowiązania te dotyczą ogólnych spraw związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Nie ponoszą oni jednak odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu.¹⁷

Do założenia spółki wymagane jest zawarcie umowy przez partnerów (osobiście lub za pośrednictwem pełnomocnika) w formie pisemnej pod rygorem nieważności, zgłoszenie spółki do właściwego sądu rejestrowego przez któregokolwiek z partnerów wraz z załączeniem do niego poświadczonych notarialnie wzorów podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki, a także wpisanie przez sąd rejestrowy do Krajowego Rejestru Sądowego. W przypadku tej formy działalności gospodarczej nie istnieje wymóg co do minimalnej wysokości kapitału zakładowego.

Prowadzenie spraw spółki może być powierzone jednemu lub kilku partnerom na mocy umowy spółki lub na podstawie uchwały partnerów. Przez

każdego partnera, który nie jest wyłączony z prowadzenia spraw spółki, mogą być prowadzone czynności zwykłego zarządu, z kolei do prowadzenia czynności wykraczających poza kompetencje zwykłego zarządu wymagana jest zgoda wszystkich partnerów (w tym także wyłączonych z prowadzenia spraw spółki).¹⁸

Spółka partnerska ma służyć osobom, które wykonując wolny zawód chcą ze sobą współpracować.¹⁹

Spółka komandytowa

Spółka komandytowa prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą. Jej zawiązanie wymaga przynajmniej dwóch założycieli spośród osób fizycznych, prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczeń (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika jest ograniczona (komandytariusz).²⁰ Komplementariusze odpowiadają za zobowiązania spółki całym swoim osobistym majątkiem, a odpowiedzialność ta ma charakter subsydiarny. Z kolei komandytariusze ryzykują tylko do wysokości sumy komandytowej, która jest z góry określana w umowie spółki. Prowadzeniem spółki i reprezentowaniem jej na zewnątrz zajmują się wyłącznie komplementariusze.²¹

Do czynności niezbędnych do założenia spółki zalicza się zawarcie umowy spółki komandytowej przez wspólników w formie aktu notarialnego, zgłoszenie jej do właściwego sądu rejestrowego przez któregokolwiek ze wspólników wraz z załączeniem do niego poświadczonych notarialnie wzorów podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki, a także wpisanie przez sąd rejestrowy do Krajowego Rejestru Sądowego. Podobnie jak w przypadku spółki jawnej, istnieje możliwość zawarcia umowy spółki komandytowej przy wykorzystaniu wzorca umowy, udostępnionego w systemie teleinformatycznym.²² W przypadku spółki komandytowej nie istnieje wymóg co do minimalnej wysokości kapitału zakładowego.

18 „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

19 www.mojafirma.infor.pl/zakladam-firme/jak-zalozyc-c/691442,Spolka-partnerska.html

20 R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

21 N. Grzenkiewicz, J. Kowalczyk, A. Kusak, Z. Podgórski, M. Ambroziak, „Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw”, Warszawa 2008, str. 49-55.

22 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki komandytowej udostępnionych w systemie teleinformatycznym

15 www.efwf.pl/?q=content/sp-ka-jawna

16 R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

17 N. Grzenkiewicz, J. Kowalczyk, A. Kusak, Z. Podgórski, M. Ambroziak, „Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw”, Warszawa 2008, str. 49-55.

Spółka komandytowa jest doskonałym rozwiązaniem dla przedsiębiorców, którzy mają pomysł na własną firmę, ale nie posiadają niezbędnego kapitału. Zakładając spółkę komandytową stają się komplementariuszami i w ich gestii leży odpowiedzialność za spółkę oraz prowadzenie jej spraw. Drugą stroną są natomiast inwestorzy, którzy aby stać się komandytariuszami, muszą wnieść kapitał.²³

Spółka komandytowo-akcyjna

Spółkę komandytowo-akcyjną tworzą komplementariusze i akcjonariusze będący osobami fizycznymi, prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Komplementariusze odpowiadają za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem, solidarnie ze spółką i to na nich spoczywa prowadzenie spraw firmy (z wyjątkiem spraw przekazanych do kompetencji walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej). Z kolei akcjonariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki – ryzyko uczestnictwa akcjonariuszy w spółce ogranicza się do kapitału zaangażowanego w objęcie bądź nabycie jej akcji. Nie mają oni natomiast prawa prowadzenia spraw spółki.²⁴

Do założenia spółki komandytowo-akcyjnej niezbędne jest przyjęcie statutu w formie aktu notarialnego, objęcie wszystkich akcji przez akcjonariuszy, wniesienie przez nich wkładów:

- pieniężnych, w przypadku których występuje konieczność opłacenia co najmniej $\frac{1}{4}$ wartości nominalnej akcji,
- niepieniężnych, które muszą pokrywać kapitał zakładowy przynajmniej w wysokości 12 500 PLN i być opłacone przed upływem roku od założenia spółki,
- agio, czyli różnicy między ceną emisyjną a wartością nominalną akcji, która musi zostać w całości uiszczona przed zarejestrowaniem spółki,

powołanie rady nadzorczej (obowiązkowe jedynie, gdy liczba wspólników przekracza 25 osób) oraz zarejestrowanie spółki w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Minimalny kapitał zakładowy wynosi 50 000 PLN i dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej, która wynosi minimum 0,01 PLN.²⁵

Zgodnie z Kodeksem spółek handlowych ta forma działalności została ukształtowana przede

Tabela 6. Zalety i wady spółki komandytowej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie odpowiedzialności komandytariusza za zobowiązania do wysokości sumy komandytowej • Brak określonych wymagań odnośnie sumy komandytowej • Pozostawiona wspólnikom możliwość kształtowania ich odpowiedzialności za zarządzanie oraz zobowiązania spółki • Możliwość wnoszenia przez komandytariuszy do spółki świadczeń niepieniężnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Rachunkowość może być prowadzona wyłącznie na zasadach ustawy o rachunkowości (księgowość pełna), co jest szczególnie uciążliwe przy małym rozmiarze działalności • Komandytariusze mogą działać w imieniu spółki wyłącznie jako pełnomocnicy • Pełna odpowiedzialność komplementariuszy za zobowiązania spółki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

Tabela 7. Zalety i wady spółki komandytowo-akcyjnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • Dla akcjonariusza – wyłączenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki • Dla komplementariuszy – decydujący wpływ na działania spółki bez konieczności uczestniczenia w pokryciu kapitału zakładowego • Możliwość sfinansowania kapitałochłonnych pomysłów, na których realizację pomysłodawca nie ma środków i zaprasza do finansowania grupę osób (akcjonariuszy) • Możliwość pozyskiwania kapitału poprzez emisję akcji 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki minimalny kapitał zakładowy • Wymóg prowadzenia pełnej księgowości • Działanie akcjonariuszy w imieniu spółki wyłącznie jako pełnomocnicy • Pełna odpowiedzialność komplementariuszy za zobowiązania spółki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.zakladanie-spolki.com.pl/spolki/spolka_komandytowo-akcyjna/wady_i_zalety_spolki_komandytowo-akcyjnej/spolka_komandytowo-akcyjna_-_wady_i_zalety

wszystkim z myślą o ochronie przedsiębiorców, którzy zamierzają dokapitalizować (przez emisję akcji) swoje przedsiębiorstwo, posiadające z reguły ugruntowaną pozycję na rynku, nie chcąc równocześnie narażać się na niebezpieczeństwo wrogiego przejęcia.²⁶

²³ www.poradnik.wfirma.pl/-jak-zalozyc-spolke-komandytowa

²⁴ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

²⁵ „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

²⁶ www.kodeksspolok.pl/artukul,1576,2647,dla-kogo-spolka-komandytowo-akcyjna.html

Tabela 8. Spółki osobowe – porównanie

Spółka jawna	Spółka partnerska	Spółka komandytowa	Spółka komandytowo-akcyjna
Podstawa prawna funkcjonowania			
<ul style="list-style-type: none"> Art. 22-85 Kodeksu spółek handlowych 	<ul style="list-style-type: none"> Art. 86-101 Kodeksu spółek handlowych 	<ul style="list-style-type: none"> Art. 102-124 Kodeksu spółek handlowych 	<ul style="list-style-type: none"> Art. 125-150 Kodeksu spółek handlowych
Czynności konieczne do powstania spółki			
<ul style="list-style-type: none"> Zawarcie umowy przez wspólników w formie pisemnej Zgłoszenie spółki do właściwego sądu rejestrowego Do wniosku załącza się jednocześnie formularze zgłoszeniowe do urzędu skarbowego, urzędu statystycznego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz poświadczone notarialnie wzory podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki Zarejestrowanie w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 	<ul style="list-style-type: none"> Zawarcie umowy przez partnerów w formie pisemnej Zgłoszenie spółki do właściwego sądu rejestrowego Do wniosku załącza się jednocześnie formularze zgłoszeniowe do urzędu skarbowego, urzędu statystycznego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz poświadczone notarialnie wzory podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki Zarejestrowanie w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 	<ul style="list-style-type: none"> Zawarcie umowy przez wspólników w formie aktu notarialnego Zgłoszenie spółki do właściwego sądu rejestrowego Do wniosku załącza się jednocześnie formularze zgłoszeniowe do urzędu skarbowego, urzędu statystycznego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz poświadczone notarialnie wzory podpisów osób uprawnionych do reprezentowania spółki Zarejestrowanie w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 	<ul style="list-style-type: none"> Przyjęcie statutu spółki w formie aktu notarialnego Objęcie wszystkich akcji przez akcjonariuszy Wniesienie wkładów przez akcjonariuszy Powołanie rady nadzorczej (obowiązkowe jedynie, gdy liczba wspólników przekracza 25 osób) Zarejestrowanie w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego
Kapitał zakładowy			
<ul style="list-style-type: none"> Bez wymogu minimalnego kapitału 	<ul style="list-style-type: none"> Bez wymogu minimalnego kapitału 	<ul style="list-style-type: none"> Bez wymogu minimalnego kapitału 	<ul style="list-style-type: none"> Minimalny kapitał zakładowy wynosi 50 000 PLN i dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej Wartość nominalna jednej akcji to minimum 0,01 PLN
Założyciele			
<ul style="list-style-type: none"> Minimum dwóch założycieli spośród osób fizycznych, prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną 	<ul style="list-style-type: none"> Minimum dwie osoby fizyczne uprawnione do wykonywania wolnego zawodu określonego w ustawach 	<ul style="list-style-type: none"> Minimum dwóch założycieli spośród osób fizycznych, prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną Występują dwa rodzaje wspólników: komplementariusze oraz komandytariusze 	<ul style="list-style-type: none"> Minimum dwóch założycieli spośród osób fizycznych, prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną Występują dwa rodzaje wspólników: komplementariusze oraz akcjonariusze
Władze spółki			
<ul style="list-style-type: none"> Wspólnicy 	<ul style="list-style-type: none"> Partnerzy lub zarząd 	<ul style="list-style-type: none"> Komplementariusze 	<ul style="list-style-type: none"> Komplementariusze

Tabela 8. Spółki osobowe – porównanie

Spółka jawna	Spółka partnerska	Spółka komandytowa	Spółka komandytowo-akcyjna
Odpowiedzialność			
<ul style="list-style-type: none"> • Wszyscy wspólnicy bez ograniczeń • Spółka odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem, bez żadnych ograniczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Wszyscy partnerzy, gdy zobowiązanie dotyczy spraw ogólnych • Konkretny partner, gdy zobowiązanie powstało w związku z wykonywaniem przez niego wolnego zawodu • Spółka odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem, bez żadnych ograniczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Komplementariusze bez ograniczeń • Komandytariusze do wysokości sumy komandytowej • Spółka odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem, bez żadnych ograniczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Komplementariusze bez ograniczeń • Brak odpowiedzialności akcjonariuszy • Spółka odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem, bez żadnych ograniczeń
Opodatkowanie			
<ul style="list-style-type: none"> • Podatkiem dochodowym opodatkowani są poszczególni wspólnicy: <ul style="list-style-type: none"> - osoby fizyczne – podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) - osoby prawne – podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) 	<ul style="list-style-type: none"> • Podatkiem dochodowym od osób fizycznych (PIT) opodatkowani są poszczególni partnerzy 	<ul style="list-style-type: none"> • Podatkiem dochodowym opodatkowani są poszczególni wspólnicy: <ul style="list-style-type: none"> - osoby fizyczne – podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) - osoby prawne – podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) 	<ul style="list-style-type: none"> • Podatkiem dochodowym opodatkowani są poszczególni wspólnicy: <ul style="list-style-type: none"> - osoby fizyczne – podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) - osoby prawne – podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie N. Grzenkowicz, J. Kowalczyk, A. Kusak, Z. Podgórski, M. Ambraziak „Podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw”, Warszawa 2008, str. 49-55.

Indywidualna działalność gospodarcza

Indywidualną działalnością gospodarczą tworzy osoba fizyczna, będąca właścicielem. Założyciel przedsiębiorstwa jednoosobowego odpowiada w sposób wyłączny i bez ograniczeń za wszelkie zobowiązania swojej firmy, zarówno majątkiem przedsiębiorstwa, jak i majątkiem osobistym.²⁷

Do rozpoczęcia prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej wystarczy złożenie wniosku do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą już w dniu złożenia wniosku o wpis.²⁸ Założenie tej formy przedsiębiorstwa nie jest warunkowane posiadaniem kapitału początkowego. Właściciel prowadzi działalność pod firmą, która musi zawierać jego imię i nazwisko.

Ta forma działalności wykorzystywana jest do prowadzenia przedsiębiorstw na niewielką skalę. Przedsiębiorca ma możliwość wyboru między kilkoma formami opodatkowania: opodatkowaniem według progresywnej skali podatkowej, podatkiem

proporcjonalnym (liniowym), ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych oraz kartą podatkową.²⁹

Jednoosobowa działalność gospodarcza nie posiada osobowości prawnej, posiada jednak zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych oraz zdolność sądową i procesową.

Spółka cywilna

Spółka cywilna jest najprostszą formą prowadzenia działalności gospodarczej przez co najmniej dwóch przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Jest to umowa zawarta na czas określony lub nieokreślony, w której wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w ustalony przez siebie sposób, w szczególności przez wniesienie wkładów.³⁰ Wspólników spółki cywilnej, w zakresie wykonywanej

29 R. Zieliński, „Formy prowadzenia działalności gospodarczej, aspekty administracyjne związane z zakładaniem i prowadzeniem przedsiębiorstwa”, Akademia Leona Koźmińskiego.

30 „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

27 www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

28 „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

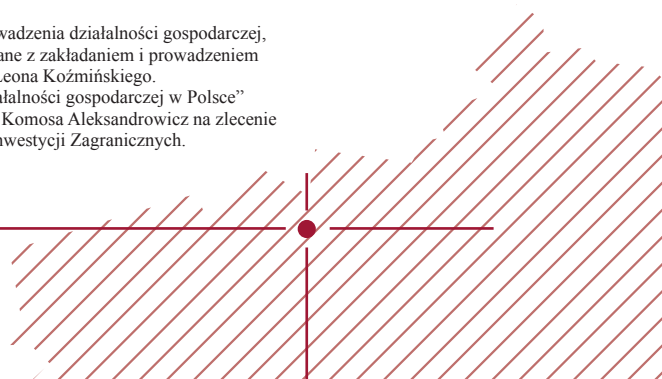

Tabela 9. Zalety i wady indywidualnej działalności gospodarczej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> • Samodzielność w podejmowaniu decyzji związanych z prowadzeniem firmy • Brak rozbudowanych struktur, a tym samym możliwość elastycznego zarządzania i bardzo szybkiego wprowadzania w życie nowych pomysłów • Niskie koszty rejestracji i prowadzenia firmy • Proste zasady księgowości i łatwość wprowadzania zmian w kapitale 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiedzialność przedsiębiorcy za zobowiązania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej całym swoim majątkiem • Obowiązek płacenia składek na Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zważając na osiągnięte dochody

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

Tabela 10. Indywidualna działalność gospodarcza – podsumowanie

Indywidualna działalność gospodarcza

Podstawa prawna funkcjonowania

- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 584)

Czynności konieczne do powstania spółki

- Złożenie wniosku do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej
- Przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą w dniu złożenia wniosku o wpis

Kapitał zakładowy

- Brak wymogu minimalnego kapitału

Założyciele

- Założycielem może być wyłącznie osoba fizyczna

Władze spółki

- Założyciel spółki jest jedynym właścicielem, osobiście prowadzi działalność i reprezentuje spółkę na zewnątrz

Odpowiedzialność

- Pełna odpowiedzialność majątkiem osobistym właściciela

Opodatkowanie

- Dochód osoby prowadzącej indywidualną działalność gospodarczą jest opodatkowany podatkiem dochodowym od osób fizycznych (PIT)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych”, Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 584).

przez nich działalności gospodarczej, uznaje się za przedsiębiorców.

Spółka cywilna nie posiada osobowości prawnej. Majątek spółki stanowi łączną współwłasność wspólników (zarówno osoby fizyczne, jak i prawne), którzy odpowiadają za jej zobowiązania całym swoim majątkiem.

Do założenia omawianej formy działalności gospodarczej należy zawrzeć umowę spółki w formie pisemnej, zgłosić tę umowę do właściwego urzędu skarbowego oraz Głównego Urzędu Statystycznego oraz dokonać zgłoszenia aktualizacyjnego w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Nie istnieje wymóg minimalnego kapitału. Prowadzenie spraw spółki leży w obowiązku każdego wspólnika.

Spółka cywilna jest dobrym rozwiązaniem dla osób, które zamierzają prowadzić niewielką firmę wspólnie z kimś, kto dostarczy kapitał lub posiada cenne w zamierzonej działalności umiejętności.³¹

Oddział i przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego

Oddział przedsiębiorcy zagranicznego

Możliwość utworzenia oddziału w Polsce uzależniona jest od stosowania zasady wzajemności, która polega na zapewnieniu polskim przedsiębiorcom analogicznych uprawnień w kraju pochodzenia przedsiębiorcy zagranicznego, tworzącego oddział w Polsce. Oznacza to, że osoba zagraniczna może podejmować i prowadzić działalność gospodarczą na terytorium Polski na takich samych zasadach jak przedsiębiorca polski, jeżeli w kraju pochodzenia osoby zagranicznej polskie podmioty gospodarcze mają zagwarantowane takie uprawnienie.³² Po akcesji zasada wzajemności nie ma zastosowania do przedsiębiorców z krajów Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Poprzez oddział przedsiębiorca zagraniczny może prowadzić w Polsce działalność gospodarczą wyłącznie w takim zakresie, w jakim ją wykonuje w kraju swojej siedziby. Jest on jednak zobowiązany, aby wyznaczyć w oddziale osobę upoważnioną do reprezentowania jego interesów. Oddział nie posiada osobowości prawnej, zdolności prawnej, sądowej i procesowej. Przedsiębiorca zagraniczny może rozpocząć działalność w ramach oddziału po uzyskaniu wpisu oddziału do rejestru przedsiębiorców.

31 „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

32 www.paiz.gov.pl/prawo/formy_prowadzenia_dzialalnosci_gospodarczej/jaka_forme_wybrac

Przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego

Inną formą działalności przeznaczoną dla przedsiębiorców zagranicznych jest przedstawicielstwo. Jego charakterystyczną cechą jest wyraźnie ograniczony przedmiot funkcjonowania, który umożliwia przedsiębiorcy zagranicznemu wykonywanie działalności jedynie w zakresie reklamy i promocji. W rezultacie przedstawicielstwo stanowi wewnętrzną jednostkę organizacyjną przedsiębiorcy, powoływaną w celu realizacji określonego fragmentu jego działalności. W Polsce przedstawicielstwa mogą być również tworzone przez podmioty zagraniczne niebędące przedsiębiorcami, powołane do promocji gospodarki kraju ich siedziby. Utworzenie przedstawicielstwa wymaga wpisu do rejestru przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych.

Przedstawicielstwo nie ma osobowości prawnej, nie dysponuje też zdolnością prawną, sądową i procesową, nie posiada więc statusu przedsiębiorcy. Z tego względu utworzenie przedstawicielstwa wymaga jedynie wpisu do rejestru przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych. Podobnie jak w przypadku oddziału konieczne jest powołanie w przedstawicielstwie osoby upoważnionej do reprezentowania interesów założyciela przedstawicielstwa.³³

CZYNNOŚCI FORMALNO-PRAWNE ZWIĄZANE Z ROZPOCZĘCIEM DZIAŁALNOŚCI

W Polsce prowadzenie działalności gospodarczej regulowane jest m.in. Ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584). W celu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej, w zależności od przedmiotu prowadzonej działalności, niezbędne jest spełnienie warunków i obowiązków rejestracyjnych przedstawionych poniżej.³⁴

Uzyskanie koncesji lub zezwolenia

W zależności od rodzaju działalności gospodarczej na jej prowadzenie może być wymagane uzyskanie koncesji lub zezwolenia.³⁵ Są one wydawane przez odpowiednie organy koncesyjne, pod warunkiem spełnienia wymagań określonych stosowną normą prawną. Te dokumenty różnią się od siebie.

³³ M. Gajewski, J. Kiryło, S. Piątek, I. Postuła, „Podstawy prawa w gospodarce pod redakcją S. Piątka i I. Postuły”, str. 103-105.

³⁴ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

³⁵ Ibidem.

Tabela 11. Zalety i wady spółki cywilnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> Niski koszt rozpoczęcia działalności gospodarczej Duża swoboda kształtowania postanowień umowy spółki Nieskomplikowany sposób likwidacji 	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność rejestrowania się każdego wspólnika osobno i ujawniania w nazwie firmy nazwisk wszystkich wspólników Odpowiedzialność wspólników całym majątkiem osobistym za zobowiązania firmy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.fornetti.pl/pub/files/forma_prawna_spolki.pdf

Tabela 12. Spółka cywilna – podsumowanie

Spółka cywilna
Podstawa prawna funkcjonowania
<ul style="list-style-type: none"> Art. 860-875 Kodeksu cywilnego
Czynności konieczne do powstania spółki
<ul style="list-style-type: none"> Zawarcie umowy w formie pisemnej Zgłoszenie umowy spółki do właściwego urzędu skarbowego oraz Głównego Urzędu Statystycznego Dokonanie zgłoszenia aktualizacyjnego w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (uwzględniającego nadanie numerów NIP oraz REGON)
Kapitał zakładowy
<ul style="list-style-type: none"> Brak wymogu minimalnego kapitału
Założyciele
<ul style="list-style-type: none"> Minimum dwóch wspólników spośród osób fizycznych, prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną
Władze spółki
<ul style="list-style-type: none"> Spółka cywilna nie posiada odrębnego zarządu Każdy wspólnik jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki
Odpowiedzialność
<ul style="list-style-type: none"> Solidarna odpowiedzialność wszystkich wspólników za zobowiązania powstałe w ramach spółki cywilnej Odpowiedzialność obejmuje majątek wspólny wspólników oraz majątki osobiste poszczególnych wspólników
Opodatkowanie
<ul style="list-style-type: none"> Podatnikami podatku dochodowego są wspólnicy spółki, nie sama spółka Spółka cywilna może być podatnikiem podatku VAT i akcyzowego Za zobowiązania podatkowe z tytułu podatku VAT i akcyzowego odpowiedzialni są wspólnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych”, Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2014 poz. 121).

Tabela 13. Oddział i przedstawicielstwo – porównanie

Oddział	Przedstawicielstwo
Preferowana forma działalności	
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie przedmiotu działalności przedsiębiorcy zagranicznego, zarówno w małej, jak i w dużej skali 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie działalności gospodarczej jedynie w zakresie reklamy i promocji
Firma	
<ul style="list-style-type: none"> • Oryginalna nazwa przedsiębiorcy zagranicznego wraz z przetłumaczoną na język polski nazwą formy prawnej przedsiębiorcy oraz dodaniem wyrazów „oddział w Polsce” 	<ul style="list-style-type: none"> • Oryginalna nazwa przedsiębiorcy zagranicznego wraz z przetłumaczoną na język polski nazwą formy prawnej przedsiębiorcy oraz dodaniem wyrazów „przedstawicielstwo w Polsce”
Czynności konieczne do powstania	
<ul style="list-style-type: none"> • Wniosek przedsiębiorcy zagranicznego do rejestru przedsiębiorców KRS • Oddział może rozpocząć działalność po uzyskaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> • Wniosek przedsiębiorcy zagranicznego do rejestru przedstawicielstw prowadzonego przez ministra gospodarki • Przedstawicielstwo może rozpocząć działalność po uzyskaniu wpisu do rejestru przedstawicielstw
Reprezentacja	
<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorca zagraniczny ustanawia osobę upoważnioną do jego reprezentowania 	
Osobowość prawna	
<ul style="list-style-type: none"> • Oddział/przedstawicielstwo nie jest podmiotem odrębnym od przedsiębiorcy zagranicznego i nie posiada: <ul style="list-style-type: none"> a) osobowości prawnej b) zdolności prawnej c) zdolności sądowej d) zdolności procesowej • Wszystkie ww. zdolności posiada sam przedsiębiorca zagraniczny, reprezentowany w oddziale/przedstawicielstwie przez upoważnioną osobę 	
Opodatkowanie	
<ul style="list-style-type: none"> • Przepływy pieniężne między zagranicznym przedsiębiorcą a jego oddziałem/przedstawicielstwem nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym na terytorium Polski • Przedsiębiorca zagraniczny prowadzący oddział/przedstawicielstwo podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym w zakresie dochodu uzyskanego w Polsce, chyba że umowy międzynarodowe o unikaniu podwójnego opodatkowania stanowią inaczej 	
Obowiązki sprawozdawcze	
<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorca zagraniczny jest zobowiązany prowadzić oddzielną rachunkowość w języku polskim zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. nr 152, poz. 1223) 	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce” opracowane przez FKA Furtek Komosa Aleksandrowicz na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Koncesja ma charakter uznaniowy i jej wydanie leży w gestii organu koncesyjnego. Zezwolenie musi zostać z kolei wydane przez odpowiedni podmiot prawny określony w Ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Jego uzyskanie jest możliwe tylko, jeżeli spełnione są wszelkie kryteria potrzebne do otrzymania danego uprawnienia.

Uzyskanie koncesji

- Koncesję należy uzyskać na prowadzenie działalności dotyczącej:
- poszukiwania, rozpoznawania złóż węglo-wodorów oraz kopalni stałych objętych własnością górnictw, wydobywania kopalni ze złóż, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji oraz podziemnego składowania odpadów,
- wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym,
- wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji i obrotu paliwami i energią,
- ochrony osób i mienia,
- rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych, z wyłączeniem programów rozpowszechnianych wyłącznie w systemie teleinformatycznym, które nie są rozprowadzane naziemnie, satelitarnie lub w sieciach kablowych,
- przewozów lotniczych,
- prowadzenia kasyna gry.³⁶

Wszystkie decyzje odnośnie koncesji, takie jak jej udzielenie, cofnięcie lub ograniczenie, należą do ministra właściwego ze względu na przedmiot działalności gospodarczej. Proces ten przeprowadzany jest zawsze w drodze decyzji administracyjnej. Dokument koncesyjny jest wydawany na czas nieokreślony, jednak ustawy odrębne mogą wprowadzać ograniczenia czasowe udzielanych koncesji (np. prawo energetyczne przewiduje, iż koncesja może zostać udzielona na okres od 10 do 50 lat). Ponadto, przedsiębiorcy mogą wnioskować o wydanie koncesji na czas określony.

Organami koncesyjnymi są odpowiednio:

- Minister Środowiska w zakresie poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalni itp.,
- Minister Spraw Wewnętrznych w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją oraz wyrobami

³⁶ Art. 46 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

Tabela 14. Zestawienie czynności wymaganych do rozpoczęcia działalności gospodarczej

Spółki handlowe	Spółki cywilne	Jednoosobowa działalność gospodarcza
Uzyskanie wpisu do CEIDG		
✗	✓ (każdy wspólnik osobno)	✓
Uzyskanie wpisu do KRS		
✓	✗	✗
Uzyskanie wpisu do REGON		
✓	✓	✓
Uzyskanie numeru identyfikacji podatkowej NIP		
✓	✓	✓
Założenie konta bankowego dla podmiotu		
✓	✗	✓
Zgłoszenie do ZUS		
✓	✓	✓

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

- i technologią o przeznaczeniu wojskowym i policyjnym, a także ochrony osób i mienia,
- Minister Gospodarki w zakresie dystrybucji oraz obrotu paliwami i energią, a także rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych,
- Minister Infrastruktury w zakresie transportu lotniczego.³⁷

Uzyskanie koncesji wymaga złożenia wniosku w odpowiednim ministerstwie. Powinno ono zawsze zawierać kolejne dane:

- oznaczenie przedsiębiorcy, jego siedzibę i adres,
- numer w rejestrze przedsiębiorców lub w ewidencji oraz NIP,
- określenie rodzaju i zakresu prowadzenia działalności,
- dodatkowe informacje określone w przepisach odrębnych ustaw.³⁸

³⁷ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

³⁸ Ibidem.

Należy dołączyć również informację o spełnieniu warunków technicznych i organizacyjnych zapewniających prawidłowe wykonanie działalności objętej koncesją oraz wskazujące na możliwość jej finansowania. Są one określone w drodze ustawy lub rozporządzenia odpowiedniego dla danego typu działalności ministra.

Otrzymanie koncesji związane jest każdorazowo z uiszczeniem opłaty. W zależności od rodzaju działalności kwota może wahać się od kilku do kilkudziesięciu tysięcy PLN.³⁹

Uzyskanie zezwolenia

W przypadku zezwolenia po stwierdzeniu, że wszystkie niezbędne warunki określone w przepisach prawa zostały spełnione, organ zezwalający wydaje zezwolenie. Zezwolenia wydawane są na czas nieoznaczony, jednakże przedsiębiorca może wnieść o jego określenie.

Zezwolenia udzielane są m.in. na:

- sprzedaż napojów alkoholowych,
- prowadzenie gier i loterii,
- działalność maklerską,
- prowadzenie laboratorium referencyjnego,
- wykonywanie działalności ubezpieczeniowej,
- działalność w zakresie transportu drogowego, kolejowego lub morskiego.⁴⁰

Wniosek o wydanie zezwolenia powinien zawierać:

- dane przedsiębiorcy,
- określenie przedmiotu i obszaru działalności,
- określenie środków technicznych, jakimi dysponuje ubiegający się o zezwolenie na prowadzenie działalności objętej wnioskiem,
- określenie terminu podjęcia działalności objętej wnioskiem oraz zamierzonego czasu jej prowadzenia.⁴¹

Nie można określić jednego organu administracyjnego, ponieważ jest on różny dla odrębnych typów działalności gospodarczej.

Promesa

Dodatkowym dokumentem, o który może ubiegać się inwestor przed rozpoczęciem działalności jest tzw. promesa, czyli przyrzeczenie wydania koncesji. Promesa może zawierać warunki, których spełnienie będzie obligatoryjne do uzyskania danego typu pozwolenia. Jest ona wydawana na czas oznaczony, jednak co najmniej na okres 6 miesięcy. W okresie ważności promesy nie można odmówić udzielenia

koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej określonej w promesie, chyba że zmianie uległy dane zawarte we wniosku o udzielenie promesy, wnioskodawca nie spełnił wszystkich warunków określonych w promesie lub gdy przedsiębiorca nie spełnia warunków wykonywania działalności gospodarczej objętej koncesją określonych w ustawie albo zagrożona zostanie obronność lub bezpieczeństwo państwa lub obywateli.⁴²

Rejestracja spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym

Krajowy Rejestr Sądowy (KRS) jest ogólnopolskim rejestrem prowadzonym przez wydziały gospodarcze sądów rejonowych. Zgodnie z brzmieniem Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1203), regulacje odnośnie rejestru przedsiębiorców mają zastosowanie do m.in.:

- spółek osobowych (jawnych, partnerskich, komandytowych i komandytowo-akcyjnych),
- spółek kapitałowych (z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnych),
- spółek europejskich,
- europejskich zgrupowań interesów gospodarczych,
- instytutów badawczych,
- przedsiębiorców określonych w przepisach o zasadach prowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne,
- oddziałów przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.⁴³

Obowiązkiem posiadania numeru KRS nie są objęte podmioty prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą oraz udziałowcy spółek cywilnych.⁴⁴ Podlegają oni wpisowi do Centralnej Ewidencji i Informacji Gospodarczej (CEIDG), czyli do rejestru przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, działających na terenie Polski. Rejestr prowadzony jest od 1 lipca 2011 r. w systemie teleinformatycznym przez ministra właściwego do spraw gospodarki na podstawie przepisów Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).⁴⁵

Wszystkich rodzajów podmiotów, które podlegają wpisowi do KRS, dotyczy także samo

⁴² Ibidem.

⁴³ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1203).

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

⁴¹ Ibidem.

postępowanie rejestrowe. Stanowią o tym przepisy zawarte w Ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym. Rejestr prowadzony jest w celu powszechnego udostępniania informacji o sytuacji prawnej zarejestrowanych podmiotów, z uwzględnieniem aspektów finansowych oraz sposobie reprezentowania podmiotu gospodarczego.⁴⁶

W zależności od typu prowadzonej działalności, podmiot objęty obowiązkiem rejestracji w KRS musi wypełnić i złożyć odpowiedni formularz.⁴⁷ Można to zrobić osobiście w odpowiednim dla lokalizacji przedsiębiorstwa sądzie rejestrowym, wysyłając pocztą lub elektronicznie. Niezależnie od formy wpisu do rejestru obłożony jest opłatą 500 PLN, powiększoną o 100 PLN za ogłoszenie wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Wyjątek stanowi opłata towarzysząca rejestracji spółki jawnej, spółki komandytowej oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, których umowy zostały zawarte przy wykorzystaniu wzorców umowy. Od dnia 15 stycznia 2015 r. została ona obniżona do kwoty 250 PLN (rejestracja w trybie elektronicznym – S24).⁴⁸ Składany formularz powinien zawierać:

- wzory podpisów osób upoważnionych do reprezentowania podmiotu lub prokurenta, które zostały uprzednio uwierzytelnione notarialnie albo złożone przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu,
- dokument potwierdzający stosunek prawny wnioskodawcy wobec lokalu (nieruchomości), w którym ma być wykonywana działalność objęta wnioskiem,
- odpowiednie dokumenty tj. umowę lub statut spółki (oryginały bądź odpisy uwierzytelnione przez notariusza),
- dowody uiszczenia opłaty sądowej od wpisu sądowego oraz opłaty na rzecz Biura do Spraw Wydawania Monitora Sądowego i Gospodarczego za ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.⁴⁹

Nadanie numeru identyfikacji statystycznej REGON

Rejestr REGON pełni funkcję Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej. Jest to obecnie jedyny w Polsce zintegrowany rejestr obejmujący wszystkie podmioty gospodarki

narodowej.⁵⁰ Identyfikator REGON stosowany jest w systemie bankowym, celnym, podatkowym, a także w przetwarzaniu danych handlu zagranicznego i innych systemach handlowych i marketingowych. Każdy podmiot ma nadany niepowtarzalny dziewięciocyfrowy numer identyfikacyjny REGON.⁵¹

Zgodnie z Ustawą z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 591) każdy podmiot, podczas procesu rozpoczynania działalności w Polsce, zobligowany jest do zarejestrowania się w bazie REGON, dotyczącej prowadzenia działalności gospodarczej. Jest on zobowiązany do wypełnienia i złożenia wniosku o wpis do rejestru REGON oraz informowania o zachodzących zmianach.⁵² W przypadku jednoosobowej działalności gospodarczej uzyskanie numeru REGON następuje za pośrednictwem Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Natomiast wszystkim podmiotom wpisanym do rejestrów KRS jest on nadawany automatycznie poprzez odpowiedni wniosek kierowany w tym celu z KRS do właściwego oddziału Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Pozostałe podmioty muszą złożyć właściwy wniosek w oddziale GUS przypisanym według lokalizacji przedsiębiorstwa. Aby uzyskać numer REGON należy wypełnić i złożyć w ciągu 14 dni od daty powstania podmiotu lub od daty zaistnienia zmian następujące dokumenty:

- formularz RG-1 zawierający informacje o: nazwie i adresie podmiotu, jego formie prawnej i własnościowej, sposobie zorganizowania, rodzaju działalności, stanie gotowości eksploatacyjnej, przewidywanej liczbie pracujących oraz informację o rejestracji prawnej,
- wypis, wyciąg z rejestru sądowego lub zaświadczenie potwierdzające powstanie podmiotu lub podjęcie działalności albo zmianę cech objętych wpisem do rejestru podmiotów.⁵³

Wszystkie formalności związane z uzyskaniem numeru REGON lub wprowadzeniem zmian w danych firmy przeprowadzane w odpowiednim urzędzie są dla wszystkich podmiotów darmowe.

Otwarcie konta bankowego

Każdy przedsiębiorca prowadzący swoją działalność na terenie Polski jest zobowiązany do prowadzenia

46 Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1203).

47 Ibidem.

48 Ibidem.

49 Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1203).

50 Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 591).

51 Ibidem.

52 Ibidem.

53 Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 591).

swoich rozliczeń finansowych poprzez rachunek bankowy.⁵⁴ Wyjątek stanowią podmioty nieposiadające osobowości prawnej, takie jak spółki cywilne oraz osoby fizyczne, które podlegają zryczałtowanemu opodatkowaniu.⁵⁵

Transakcje przedsiębiorstwa muszą być dokonywane z lub na to konto, jeżeli stroną transakcji jest przedsiębiorca lub jeżeli jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza równowartość 15 000 EUR. Kwota ta jest przeliczana na PLN według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski ostatniego dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym dokonano transakcji.⁵⁶

W celu założenia rachunku bankowego należy zawrzeć umowę z wybranym podmiotem bankowym. Wymaga to dostarczenia wszystkich dokumentów dotyczących przedsiębiorstwa powstałych od daty jego założenia, w szczególności: wypisu z rejestru sądowego, kopii dowodów osobistych wspólników, dowodów nadania REGON oraz dowodów nadania NIP. Niezbędna jest także pieczęć, jako wzór stempla firmowego, do wypełnienia karty wzorów podpisów. W przypadku posiadania kompletu wymaganych dokumentów założenie konta następuje podczas jednej wizyty w wybranej placówce bankowej.

Nadanie numeru identyfikacji podatkowej NIP

Identyfikatorem podatkowym osób prowadzących działalność gospodarczą jest NIP. Powszechnemu obywatelstwu ewidencyjnemu podlegają osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, które na podstawie odrębnych ustaw są podatnikami.⁵⁷ Kwestie te reguluje Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2012 r. poz. 1314). Nadanie numeru NIP nie wymaga żadnych opłat.

Osoba fizyczna rozpoczynająca działalność oraz podlegająca wpisowi do CEIDG

Osoba fizyczna rozpoczynająca działalność gospodarczą, podlegająca wpisowi do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), powinna złożyć zgłoszenie identyfikacyjne potrzebne do uzyskania NIP za pomocą formularza CEIDG-1.⁵⁸

⁵⁴ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji

i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2012 r. poz. 1314).

⁵⁸ Ibidem.

W kolejnym kroku CEIDG przesyła odpowiednie dane zawarte w tym wniosku do urzędu skarbowego wskazanego przez przedsiębiorcę i jest zobligowane do dokonania tego zgłoszenia najpóźniej do końca następnego dnia roboczego, od dnia złożenia wniosku przez przedsiębiorcę. Formularz CEIDG-1 można przygotować tylko elektronicznie (tzw. tryb anonimowy). Następnie należy udać się do dowolnego urzędu gminy/miasta, aby go podpisać. Na złożenie podpisu podmiot zgłaszający ma 7 dni od daty wypełnienia wniosku. Dokument CEIDG-1 można również dostarczyć w formie papierowej – składając go w dowolnym urzędzie gminy/miasta lub wysyłając listem. Decydując się na przesłanie listem, należy pamiętać, że niezbędne jest notarialne poświadczenie podpisu przedsiębiorcy. Należy wskazać, że jeżeli osoba fizyczna, która rozpoczyna działalność gospodarczą podlegającą wpisowi do CEIDG posiada już nadany wcześniej numer NIP, nie otrzyma kolejnego numeru – w formularzu CEIDG-1 powinna wówczas wpisać posiadany już numer NIP.

Osoba fizyczna rozpoczynająca działalność oraz niepodlegająca wpisowi do CEIDG

Osoba fizyczna rozpoczynająca działalność gospodarczą, ale niepodlegająca wpisowi do CEIDG, swoje zgłoszenie identyfikacyjne o nadanie NIP składa poprzez formularz NIP-7. Wniosek może mieć formę papierową (dostarczenie bezpośrednio lub listownie do właściwego urzędu skarbowego) lub elektroniczną (złożenie za pośrednictwem systemu e-Deklaracje). NIP-7 przesyłany przez Internet musi być opatrzony bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu, który umożliwi jednoznaczne zidentyfikowanie podmiotu, spełniającego wymogi zawarte w Ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. z 2013 poz. 262)⁵⁹. Naczelnik urzędu skarbowego wydaje potwierdzenie nadania NIP. Czyni to niezwłocznie po otrzymaniu poprawnego zgłoszenia identyfikacyjnego, w terminie nie dłuższym niż 3 dni.

Podmioty wpisane do KRS

Od 1 grudnia 2014 r. podatnicy wpisani do KRS uzyskują NIP na nowych zasadach. Zgłoszenie identyfikacyjne tych podmiotów zawiera dwa rodzaje danych: podstawowe (objęte treścią wpisu w KRS, z wyłączeniem rejestru dłużników niewypłacalnych) i uzupełniające. Obecnie cały proces przebiega następująco:

- Podatnik zgłasza informacje podstawowe tylko we wniosku o wpis do KRS (nie wypełnia zgłoszeń do innych urzędów, w tym formularza NIP-2).

⁵⁹ Ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. z 2013 poz. 262).

- KRS przekazuje je automatycznie, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników (CRP KEP) oraz krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej (rejestru REGON).
- Z CRP KEP są one przekazywane do ZUS (Centralnego Rejestru Płatników Składek).
- Nadanie NIP następuje automatycznie, bezpośrednio po zamieszczeniu w CRP KEP za pośrednictwem systemu teleinformatycznego danych przekazanych z KRS (w przypadku oddziału przedsiębiorcy zagranicznego – po zamieszczeniu danych uzupełniających potwierdzających status płatnika składek ubezpieczeniowych).
- Informacja o NIP jest następnie przekazywana przez CRP KEP do KRS. Może to nastąpić w terminie 3 dni, jeżeli w związku z nadaniem NIP zachodzi konieczność przeprowadzenia przez naczelnika urzędu skarbowego postępowania wyjaśniającego w przedmiocie ustalenia, czy podmiotowi nie został uprzednio nadany NIP.
- Po zakończeniu tych czynności ustala się lub nadaje NIP. Ujawnienie NIP w KRS stanowi potwierdzenie jego nadania.
- Ostatnim obowiązkiem podatnika jest zgłoszenie danych uzupełniających. Są to informacje wymagane w relacjach z administracją podatkową, GUS i ZUS. Do danych uzupełniających niezbędnych w kontaktach z administracją podatkową zalicza się:
 - skróconą nazwę (firmę),
 - wykaz rachunków bankowych,
 - adresy miejsc prowadzenia działalności,
 - adres przechowywania dokumentacji rachunkowej,
 - dane kontaktowe,
 - w przypadku osobowych spółek handlowych i podmiotów podlegających wpisowi do rejestru przedsiębiorców na zasadach określonych dla spółek osobowych – dane dotyczące poszczególnych wspólników (w tym ich identyfikatory podatkowe).

Dane uzupełniające zgłasza się wyłącznie w urzędzie skarbowym (właściwym w sprawach ewidencyjnych) poprzez złożenie formularza NIP-8. Zgłoszenie identyfikacyjne w zakresie danych uzupełniających należy złożyć w terminie 21 dni od dnia dokonania wpisu do KRS.

Spółka cywilna

Osoba reprezentująca spółkę cywilną, aby uzyskać NIP odrębny od NIP-ów wspólników, składa zgłoszenie identyfikacyjne na formularzu NIP-2. Dostępne są

dwa sposoby złożenia formularza: można to zrobić w formie papierowej lub elektronicznie. Obecnie, ze względu na ograniczenia techniczne systemu e-Deklaracje, nie można złożyć zgłoszenia opatrzonego kilkoma podpisami. Z tego powodu podmioty, w których występuje reprezentacja wieloosobowa, mają prawo do wyznaczenia pełnomocnika, który może złożyć zgłoszenie przez Internet. Pełnomocnictwo natomiast musi być złożone w formie papierowej we właściwym urzędzie skarbowym.⁶⁰

Rejestracja spółki w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych

Zgłoszenie spółki w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) jest jedną z czynności obligatoryjnych towarzyszących procesowi rozpoczynania nowej działalności gospodarczej.⁶¹ Przepisy w tym zakresie reguluje Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121). Przedsiębiorca do ZUS zgłosić musi zarówno płatnika (podmiot prawny lub osobę fizyczną), jak i pracowników. Zgłoszenie jest zawsze nieodpłatne.

Pracownicy podlegają ubezpieczeniom społecznym (chorobowym, wypadkowym, rentowym i emerytalnym) oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu. Niezależnie od rodzaju umowy wiążącej pracownika z przedsiębiorstwem, pracodawca zobowiązany jest do odprowadzenia odpowiednich składek.⁶² Wartość opłaty jest uzależniona od wysokości wynagrodzenia danego pracownika. Poziom procentowy składek jest stały, oprócz składki wypadkowej, której występowanie jest zależne od rodzaju działalności.⁶³

Zgodnie z Ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121) płatnicy składek są zobowiązani do złożenia formularza ZUS ZUA w terminie 7 dni od:

- daty zatrudnienia pierwszego pracownika lub powstania stosunku prawnego uzasadniającego objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi pierwszej osoby,
- daty powstania obowiązku ubezpieczeń emerytalnych i rentowych dla ubezpieczonych zobowiązanych do płacenia składek wyłącznie na własne ubezpieczenia albo

⁶⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

⁶¹ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, (Dz. U. z 2015 r. poz. 121).

⁶² www.zus.pl

⁶³ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, (Dz. U. z 2015 r. poz. 121).

Tabela 15. Symbole dokumentów zgłoszeniowych

Spółki handlowe	Spółki cywilne	Jednoosobowa działalność gospodarcza
Zgłoszenie płatnika		
<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek – osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej (ZUS ZPA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek – osoby fizycznej (ZUS ZFA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek – osoby fizycznej (ZUS ZFA)
Zgłoszenie ubezpieczonego		
<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA)
Zgłoszenie pracowników		
<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA) Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych (ZUS ZZA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA) Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych (ZUS ZZA) 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej (ZUS ZUA) Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych (ZUS ZZA)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.zus.pl

składek na ubezpieczenie osób z nimi współpracujących.⁶⁴

O wszystkich zmianach, jakie nastąpiły w zgłoszeniu, podmiot jest zobowiązany poinformować ZUS w terminie do 14 dni od:

- zaistnienia zmian,
- stwierdzenia nieprawidłowości we własnym zakresie,
- otrzymania zawiadomienia o stwierdzeniu nieprawidłowości przez ZUS.⁶⁵

Pozostałe czynności formalno-prawne niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej

W zależności od przedmiotu działalności przedsiębiorstwa rozpoczęcie funkcjonowania w danej lokalizacji i w określonym zakresie należy zgłosić następującym podmiotom:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej,
- Państwowej Inspekcji Pracy,
- Państwowej Inspekcji Handlowej,
- Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej,
- Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska,
- Inspektorowi Nadzoru Budowlanego,

⁶⁴ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, (Dz. U. z 2015 r. poz. 121).

⁶⁵ www.zus.pl

- Zakładom Gazowniczym,
- Zakładowi Energetycznemu.

FORMY OPODATKOWANIA I ZWIĄZANE Z NIMI ROZWIĄZANIA

Podstawowe formy opodatkowania

Podatki dochodowe obowiązujące w Polsce wiążą zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Zapisy ustawowe dotyczące podatku dochodowego nakładają na płatnika CIT i PIT obowiązek odprowadzania z tego tytułu zaliczek w ciągu całego roku. Podstawowa forma ich płatności to zaliczki miesięczne. Niekiedy zachodzi możliwość odprowadzania należności co kwartał albo w formie uproszczonej (ustalonych zaliczek w stałej wysokości).

Podatki dochodowe CIT i PIT

Podatek CIT jest podatkiem dochodowym od osób prawnych (z ang. CIT – Corporate Income Tax). Jest on podatkiem bezpośrednim (obciążającym ściśle podatnika) płaconym od uzyskanych dochodów, a w niektórych przypadkach od uzyskanych przychodów. Aktem prawnym, który reguluje podatek CIT jest Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 851).⁶⁶ Zgodnie z art. 19 ustawy, stawka

⁶⁶ Ustawa z dnia 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851).

Tabela 16. Opłaty związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej Polsce

Spółki handlowe	Spółki cywilne	Jednoosobowa działalność gospodarcza
Uzyskanie wpisu do CEIDG		
Nie dotyczy	0 PLN	0 PLN
Uzyskanie wpisu do KRS		
250 lub 500 PLN – wpis* ⁶⁷ 250 PLN – zmiana danych ¹ dodatkowo: 100 PLN za ogłoszenie w MSiG	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Uzyskanie wpisu do REGON		
0 PLN	0 PLN	0 PLN
Uzyskanie numeru identyfikacji podatkowej NIP		
0 PLN	0 PLN	0 PLN
Założenie konta bankowego dla podmiotu		
0 PLN**	Nie dotyczy	0 PLN**
Zgłoszenie do ZUS		
0 PLN	0 PLN	0 PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584), Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121), www.bip.ms.gov.pl, www.zus.pl, www.prod.ceidg.gov.pl (*Opłata 250 PLN jeżeli spółka jawna, spółka komandytowa lub sp. z o.o. zakładana jest w systemie S24, **W rzeczywistości opłata jest zależna od taryfikatora danego banku, jednak obecnie wszystkie podmioty bankowe nie pobierają opłaty za założenie rachunku.)

podatku dochodowego, co do zasady, wynosi 19% podstawy opodatkowania i stanowi jedyny podatek od dochodów osób prawnych.

Stawką podatku dochodowego w wysokości 20% opodatkowane są przychody:

- a. z odsetek, z praw autorskich lub praw pokrewnych, z praw do projektów wynalazczych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych, w tym również ze sprzedaży tych praw, z należności za udostępnienie tajemnicy receptury lub procesu produkcyjnego, za użytkowanie lub prawo do użytkowania urządzenia przemysłowego, w tym także środka transportu, urządzenia handlowego lub naukowego, za informacje związane ze zdobytym doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how),
- b. z opłat za świadczone usługi w zakresie działalności widowiskowej, rozrywkowej lub sportowej, wykonywanej przez osoby prawne mające siedzibę za granicą, organizowanej za pośrednictwem firm prowadzących działalność w zakresie imprez artystycznych, rozrywkowych lub sportowych na terytorium Polski,

- c. z tytułu świadczeń: doradczych, księgowych, badania rynku, usług prawnych, usług reklamowych, zarządzania i kontroli, przetwarzania danych, usług rekrutacji pracowników i pozyskiwania personelu, gwarancji i poręczeń oraz świadczeń o podobnym charakterze.

Stawką podatku dochodowego w wysokości 10% opodatkowane są przychody:

- a. z tytułu należnych opłat za wywóz ładunków i pasażerów przyjętych do przewozu w portach polskich przez zagraniczne przedsiębiorstwa morskiej żegluga handlowej, z wyjątkiem ładunków i pasażerów tranzytowych,
- b. uzyskanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez zagraniczne przedsiębiorstwa żegluga powietrznej.

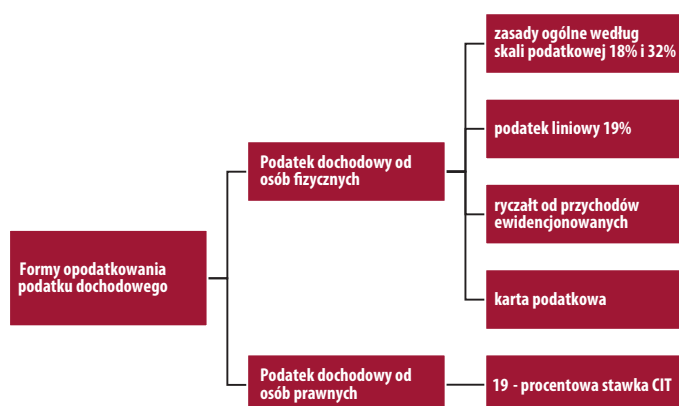
Ponadto do polskiego systemu podatkowego zaimplementowano postanowienia dyrektyw unijnych. Ich rola polega na zbliżeniu do siebie przepisów krajowych dotyczących podatków dochodowych w całej Unii.

Podatnikami CIT są:

- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne i inne osoby prawne,
- spółki kapitałowe w organizacji,

⁶⁷ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1203).

Rysunek 2 Formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.

- spółki komandytowo-akcyjne mające siedzibę lub zarząd na terytorium Polski,
- jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, za wyjątkiem spółek niemających osobowości prawnej,
- spółki niemające osobowości prawnej, z siedzibą lub zarządem w innym państwie, jeśli zgodnie z przepisami prawa podatkowego danego kraju są traktowane jak osoby prawne i podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia,
- podatkowe grupy kapitałowe.

Spółki osobowe, poza spółkami komandytowo-akcyjnymi, nie są podatnikami CIT. Dochody spółek osobowych są przydzielane na konto wspólników i na tym poziomie są objęte PIT wraz z ich innymi dochodami. Również podatnicy posiadający siedzibę lub zarząd na terenie Polski podlegają CIT w Polsce od wszystkich swoich dochodów. Z kolei podmioty bez stałej siedziby lub zarządu na terytorium Polski regulują CIT tylko od dochodów osiągniętych w kraju.⁶⁸

Podatek PIT stanowi podatek dochodowy od osób fizycznych (z ang. PIT – Personal Income Tax). Jest to również podatek bezpośredni, uiszczany przez osoby fizyczne na podstawie uzyskanych dochodów, a niekiedy także od uzyskanych przychodów. Ustawodawca umożliwił odprowadzanie tego podatku w uproszczonej (ryczałtowanej) formie przez niektórych przedsiębiorców (należy zawiadomić organy skarbowe o wyborze tej formy rozliczania). Podatek PIT jest regulowany Ustawą z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym

⁶⁸ Ustawa z dnia 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851).

od osób fizycznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 361), natomiast przepisy z zakresu ryczałtu ewidencjonowanego znajdują się w Ustawie z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930).⁶⁹

Poniżej zostały omówione formy, w jakich przedsiębiorcy mogą rozliczać się z podatku dochodowego. Decyzja o wyborze odpowiedniej jest jedną z ważniejszych, jaką należy podjąć otwierając działalność gospodarczą.

Karta podatkowa

Przedsiębiorcy, którzy zamierzają wybrać kartę podatkową jako rodzaj opodatkowania, co miesiąc zobligowani są do płacenia organom skarbowym takiej samej kwoty, niezależnie od dochodu. Nawet jeśli nie zostanie on osiągnięty, mają oni obowiązek pokryć zobowiązania wobec urzędu skarbowego. Aby skorzystać z karty, należy spełnić kilka warunków. Taki sposób opodatkowania mogą wybrać prowadzący działalność wskazaną w jednej z dwunastu części załącznika 3 do Ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930). Ci, którzy zamierzają co miesiąc rozliczać się z organami skarbowymi w kwocie niezależnej od dochodu oraz prowadzą jedną z wymienionych w załączniku 3 działalności, powinni również spełnić następujące warunki:

- doręczyć wniosek PIT-16 dotyczący wyboru tej formy opodatkowania,
- nie czerpać korzyści z usług osób niezatrudnionych przez siebie na podstawie umowy o pracę oraz z usług innych przedsiębiorstw i zakładów, za wyłączeniem usług specjalistycznych,
- nie kierować inną, pozarolniczą działalnością gospodarczą,
- małżonek podatnika również nie może prowadzić działalności w tym samym zakresie,
- nie produkować wyrobów opodatkowanych na podstawie odrębnych przepisów (np. podatkiem akcyzowym),
- działać na terenie Polski.⁷⁰

Ryczałt ewidencjonowany

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych to dana prawna możliwość skorzystania z innej niż ogólna formy opodatkowania niektórych przychodów

⁶⁹ Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361).

⁷⁰ Ustawa z dnia 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 1998 r. nr 144, poz. 930).

osiąganych przez osoby fizyczne, które spełniają co najmniej jedną z poniższych przesłanek:

- prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą,
- osiągają przychody z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, o ile te umowy nie są zawierane w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej,
- są osobami duchownymi.⁷¹

Osoby fizyczne, które osiągają przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej mają możliwość płacenia zryczałtowanego podatku dochodowego w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych lub karty podatkowej.

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych mogą odprowadzać ci podatnicy, którzy przy okazji rozpoczynania działalności wybiorą tę formę opodatkowania. Natomiast, gdy już ją prowadzili w poprzednim roku, by móc z niego skorzystać, musieli osiągnąć przychody z tej działalności w wysokości nieprzekraczającej równowartości 150 000 EUR.

Taka forma rozliczania się powoduje głównie brak możliwości klasyfikacji wydatków do kosztów uzyskania przychodów, bowiem w rozliczeniu bierze się pod uwagę jedynie przychody z prowadzonej działalności.⁷²

Zasady ogólne dla osób fizycznych

Opodatkowanie na zasadach ogólnych stanowi podstawową formę opodatkowania. Warto ją wybrać w sytuacji, gdy ponoszone są wysokie koszty działalności gospodarczej. Ta forma rozliczeń wymagana jest, kiedy podatnikowi nie przysługuje prawo do opodatkowania w formie karty podatkowej bądź ryczałtu ewidencjonowanego. W jej ramach podatnikiem dochodowym objęte są wszelkiego rodzaju dochody, za wyjątkiem tych wymienionych w art. 21, 52 i 52a Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 361), tj. w katalogu zwolnień przedmiotowych. Jako dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej rozumiana jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w ciągu danego roku podatkowego.⁷³

Przedsiębiorcy działający jako osoby fizyczne opodatkowane na zasadach ogólnych muszą ustalać miesięczne zaliczki na podatek i składać deklaracje

wyboru metody obliczania podatku (podatek według skali podatkowej lub 19-procentowy podatek liniowy).

Na wspomnianych zasadach nie mogą rozliczać się firmy zobligowane do prowadzenia pełnej księgowości. W sytuacji, kiedy ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy osiągnęły poziom co najmniej równowartości w walucie polskiej 1 200 000 EUR.⁷⁴

Wybór formy opodatkowania

Wszystkim podatnikom przysługuje możliwość zmiany formy opodatkowania zależnie od typu prowadzonej działalności. Spełniając odpowiednie warunki, można wybrać bardziej korzystny wariant rozliczeń z urzędem skarbowym. Takie prawo przysługuje wszystkim podatnikom do 20. stycznia każdego roku podatkowego. Dla otwierających działalność gospodarczą terminem granicznym jest dzień złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Wyjątek stanowi wybór karty podatkowej – w tym przypadku wystarczy złożenie deklaracji przed rozpoczęciem działalności. Co do pozostałych form, nie dokonując wyboru żadnej z nich we wniosku o wpis do CEIDG, ostateczną decyzję należy podjąć do dnia uzyskania pierwszego przychodu. Natomiast jeśli podatnik nie dokona żadnego dodatkowego zgłoszenia, pozostaje opodatkowany podatkiem dochodowym według skali podatkowej.⁷⁵

Kalendarz podatnika

Kalendarz podatnika zawiera aktualne terminy zapłaty różnego rodzaju podatków (PIT, VAT, CIT i akcyza) oraz daty rozliczeń z ZUS w poszczególnych miesiącach.

Podmioty podlegające podatkowi dochodowemu od osób prawnych mają obowiązek wpłacenia zaliczki na podatek za okresy miesięczne bądź kwartalne. Zaliczki miesięczne wpłaca się do 20. dnia miesiąca następnego (np. zaliczkę za miesiąc styczeń należy zapłacić do 20. lutego), a zaliczki kwartalne do 20. dnia pierwszego miesiąca następującego po danym kwartale (np. zaliczkę za I kwartał należy zapłacić do 20. kwietnia).

⁷¹ Ibidem.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361).

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

Tabela 17. Dostępne formy opodatkowania w zależności od działalności – podsumowanie

Osoba fizyczna	Spółka cywilna	Spółka osobowa	Spółka kapitałowa
Karta podatkowa			
✓	✓	✓	✗
Ryczałt ewidencjonowany			
✓	✓	✓	✗
Zasady ogólne dla osób fizycznych			
✓	✓	✓	✗
Podatek od osób prawnych			
✗	✗	wyłącznie spółka komandytowo-akcyjna	✓
Podatek liniowy			
✓	✓	✗	✗

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.finance.mf.gov.pl/documents/766655/7103126/ULOTKA-dzial_gosp_formy_opodat_2014.pdf

Zeżnanie roczne CIT składa się w ciągu 3 miesięcy licząc od końca roku podatkowego danej jednostki. Jeżeli pokrywa się on z rokiem kalendarzowym, rozliczenie powinno wpłynąć do urzędu skarbowego do końca marca roku następnego. W tym samym okresie należy opłacić obliczony podatek.⁷⁶

Prowadzący działalność gospodarczą (jak również podatnicy opłacający podatek od najmu) płacą zaliczki na podatek dochodowy za dany miesiąc lub kwartał. Dotyczy to także podatników odprowadzających ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. Zaliczki miesięczne płaci się do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który zaliczkę należy pokryć (przykładowo zaliczkę za miesiąc styczeń należy zapłacić do 20. lutego). Zaliczki kwartalne z kolei odprowadza się do 20. dnia pierwszego miesiąca następującego po danym kwartale (przykładowo zaliczkę za I kwartał należy zapłacić do 20. kwietnia). Wyjątek stanowi płatność ryczałtu za grudzień/IV kwartał – wtedy termin jego wpłaty do urzędu pokrywa się z terminem złożenia zeżnania rocznego.

Na bazie wskazanych wyżej terminów, odnoszących się do okresów miesięcznych, płatników obowiązuje również odprowadzanie zaliczek na

podatek dochodowy w imieniu pracowników lub osób zatrudnionych w oparciu o inne umowy. Natomiast osoby, które posiadają kartę podatkową opłacają należny podatek w terminie do 7 dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni. Istnieje również zastrzeżenie, że kartę podatkową za grudzień trzeba uregulować do 28 dnia tego miesiąca.

Osoby fizyczne muszą rozliczyć się rocznie i wpłacić należny podatek w terminie:

- do końca stycznia następnego roku podatkowego – gdy opłacany jest ryczałt ewidencjonowany lub karta podatkowa (tutaj składana jest tylko informacja o składkach ZUS),
- do końca kwietnia następnego roku podatkowego – w pozostałych wypadkach.⁷⁷

Podatki lokalne

Według Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2015 r. poz. 513) wpływy z podatków lokalnych stanowią dochody własne gminy, która je pobiera. Nie istnieje jednak jednoznaczna prawna definicja podatków lokalnych. Płatności zaliczane do tej grupy zostały co prawda wyliczone w Ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 849), ale na liście tej nie ma innych świadczeń podatkowych, które zawierają w sobie cechy tych podatków, natomiast są uregulowane w innych ustawach. Według koncepcji prawa finansów publicznych podatki lokalne są tymi należnościami fiskalnymi, którymi zarządzać mogą jednostki samorządu terytorialnego mające zwierzchnictwo podatkowe. Władza ta dotyczy prawa organów jednostek samorządu terytorialnego do pobierania określonych podatków na rzecz lokalnego budżetu i do kształtowania wymiaru tych podatków. Odbywa się to głównie poprzez możliwość ustalania określonych stawek podatkowych (poniżej maksymalnej stawki ustawowej) oraz wprowadzania ulg i zwolnień.⁷⁸

Stawki podatków i opłat lokalnych są określane w drodze uchwały przez właściwe rady gmin. Nie mogą jednak one przekroczyć maksymalnych kwot, określanych corocznie obwieszczeniem Ministra Finansów (Monitor Polski z 2014 r. poz. 718). Waloryzowane one są corocznie według wskaźnika cen towarów i usług.

⁷⁷ Ustawa z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361).

⁷⁸ www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=5B8A3AF72ED2AC2FC1257A5A0021FD20&litera=P

Tabela 18. Kalendarz podatnika

Data	Rodzaj druku	Czego dotyczy
Do 7. dnia każdego miesiąca	Karta podatkowa	Ostatni dzień na uiszczenie podatku dochodowego przez podatników rozliczających się w formie karty podatkowej.
Do 10. dnia każdego miesiąca	ZUS-DRA	Należy zapłacić składki na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy (składka płacona jest za poprzedni miesiąc kalendarzowy). W tym terminie osoby fizyczne opłacają składki wyłącznie za siebie.
Do 15. dnia każdego miesiąca	ZUS-DRA (pracownicy)	Termin zapłaty składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i/lub Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Taki termin obowiązuje przedsiębiorcę, który musi odprowadzić składki za poprzedni miesiąc za siebie i zatrudnionych pracowników.
	VAT-UE	Deklaracja miesięczna składana w wersji papierowej, rozliczenie za poprzedni miesiąc.
Do 20. dnia każdego miesiąca	Ryczałt	Data płatności zryczałtowanego podatku od przychodów ewidencjonowanych. Ryczałt za grudzień płaci się, składając jednocześnie do Urzędu Skarbowego zeznanie roczne.
	-	Zaliczka miesięczna na podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na zasadach ogólnych
	PIT-13	PIT-13 składa podatnik, który osiągnął dochody ze sprzedaży akcji, udziałów, obligacji i innych papierów wartościowych.
		Zaliczka miesięczna na podatek dochodowy od osób fizycznych z tytułu wynagrodzeń.
	PIT-9	Informacja o wypłaconych przez organ rentowy zasiłkach z ubezpieczenia społecznego.
	PIT-51	Zaliczka na podatek dochodowy z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy otrzymanego z zagranicy oraz emerytur i rent zagranicznych otrzymanych bez pośrednictwa banku.
	PIT-52	Deklaracja o wysokości dochodu uzyskanego przez podatników osiągających dochody z tytułu osobiście wykonywanej działalności, np.: artystycznej, literackiej lub świadczenia usług na podstawie umów zlecenia lub dzieła.
	CIT-2	Zaliczka miesięczna na podatek dochodowy od osób prawnych.
	CIT-2A	Zaliczka miesięczna na podatek dochodowy od grupy kapitałowej.
	DEK-I-O	Składka na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).
Do 25. dnia każdego miesiąca	VAT-7 VAT-7K	Należy dokonać rozliczenia miesięcznego podatku VAT i złożyć formularz VAT-7. Co do daty następującej po kwartale, w którym zostało się płatnikiem VAT, należy także dokonać rozliczenia podatku VAT i złożyć formularz VAT-7K.
	VAT-UE miesięczny	Deklaracja miesięczna składana w wersji elektronicznej, rozliczenie za poprzedni miesiąc.
	AKC-2	Termin rozliczenia podatku akcyzowego.
Do 31. stycznia roku następującego po roku podatkowym	PIT-28	Przedsiębiorcy rozliczający się na podstawie podatku zryczałtowanego składają zeznanie o wysokości uzyskanego przychodu, wartości dokonanych odliczeń i należnego ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.
Do 30. kwietnia roku następującego po roku podatkowym	PIT-36	Termin złożenia zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (lub poniesionej straty) w roku podatkowym przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą na zasadach ogólnych. W terminie należy również wpłacić – o ile to wynika ze złożonego zeznania – różnicę między podatkiem należnym, a sumą przekazanych na konto Urzędu Skarbowego zaliczek należnych za dany rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.podatnik.info

Wiele regionów i miast w Polsce zachęca do inwestowania na ich terenie poprzez system ulg podatkowych, które mogą być przez nie zapewnione. Przykładowo w Lublinie zainicjowane zostały przez lokalne władze takie zachęty i ulgi podatkowe jak m.in.:

- zwolnienia od podatku od nieruchomości przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy na terenie miasta Lublin,
- zwolnienia od podatku od nieruchomości w związku z realizacją nowych inwestycji w zakresie budowy parkingów wielopoziomowych i garaży wielopoziomowych na terenie miasta Lublin,
- zwolnienia od podatku od nieruchomości w ramach programu pomocy regionalnej dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje lub tworzących nowe miejsca pracy związane z nowymi inwestycjami na terenie Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec w Lublinie,
- zwolnienia od podatku dochodowego dla przedsiębiorców inwestujących na terenie Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec w Lublinie,
- granty na zatrudnianie bezrobotnych,
- sprawne i przyjazne administracyjne traktowanie inwestorów.⁷⁹

Podwójne opodatkowanie w obrocie międzynarodowym

Podstawa prawna

Prawo o podatku dochodowym obciąża dochody podatnika uzyskane zarówno w kraju, jak i za granicą. Problem pojawia się, kiedy te same dochody są objęte podatkiem także w kraju ich uzyskania. Celem przeciwdziałania niepożądanym konsekwencjom, które mogą się pojawić przy rozliczaniu dochodów zagranicznych, Polska podpisała szereg umów międzynarodowych o unikaniu podwójnego opodatkowania.⁸⁰

Interpretacja podwójnego opodatkowania

Podwójne opodatkowanie można interpretować pod kątem prawnym lub ekonomicznym. W sensie prawnym jest to nałożenie porównywalnych podatków przez dwa lub więcej państw na tego samego podatnika, z tego samego tytułu i za taki sam okres. Pod względem ekonomicznym istotą jest to, że tożsame ze sobą są przedmiot opodatkowania oraz związane z nim podmioty różniące się między sobą.

Przykładem jest nałożenie podatku na dochód spółki kapitałowej tak na poziomie przedsiębiorstwa, jak i wspólników. Pod tym kątem podwójne opodatkowanie rodzaju ekonomicznego bywa obecne w klasycznych systemach podatkowych i z reguły nie ulega eliminacji.

Metody uniknięcia podwójnego opodatkowania

Polskie umowy dotyczące unikania podwójnego opodatkowania zawierają opisy metod jego eliminacji. Ustawy o podatku dochodowym (z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 851) oraz z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 361)) przewidują dwa sposoby:

- wyłączenia z progresją (art. 27 ust. 8 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych),
- proporcjonalnego odliczenia (art. 27 ust. 9 i 9a Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz art. 20 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych).⁸¹

Metoda wyłączenia z progresją polega na:

- zsumowaniu dochodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym oraz dochodów zwolnionych z tego podatku – powstaje wtedy dochód całkowity (Dc),
- obliczeniu podatku od dochodu całkowitego według skali podatkowej (P) (art. 27 ust. 1 Ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych),
- obliczeniu stopy procentowej (S) według wzoru: $S = \frac{P}{D} \times 100$
- obliczoną stopę procentową stosuje się wobec dochodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem dochodowym.⁸²

Metodę proporcjonalnego odliczenia stosuje się zaś w następujący sposób:

- w sytuacji kiedy dochody osiągnęte za granicą objęte są podatkiem w Polsce, od należnego podatku trzeba odliczyć podatek zapłacony w miejscu powstania dochodu (należy przy tym pamiętać, że odliczenie to jest możliwe wyłącznie do wysokości podatku przypadającego proporcjonalnie wobec dochodu uzyskanego w obcym państwie),
- podatek w państwie miejsca zamieszkania podatnika wylicza się według polskiej skali podatkowej od wszystkich dochodów

⁷⁹ www.lublin.eu/Ulgi_i_umatwienia-1-290.html

⁸⁰ www.poltax.pl/baza_prawa_podatkowego/umowa_modelowa_onz,418/umowa_modelowa_onz,625

⁸¹ www.cenytransferowe.org/ceny-transferowe-na-swiecie/umowy-o-unikaniu-podwojnego-opodatkowania

⁸² Ibidem.

- podatnika ze źródeł położonych na terenie Polski oraz za granicą,
- od podatku obliczonego od całości dochodów odlicza się podatek zapłacony za granicą, jednakże odliczenie to nie może przekraczać tej części podatku obliczonego przed uwzględnieniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany w państwie obcym,
 - limit oblicza się według następującego wzoru:⁸³

$$\frac{\text{Podatek według skali od dochodu całkowitego} \times \text{Dochód uzyskany za granicą}}{\text{Dochód całkowity}}$$

Opodatkowanie zmiany formy podmiotów gospodarczych

Podczas realizacji zamierzonych celów gospodarczych, niekiedy pojawiają się warunki skłaniające przedsiębiorców do zmian i przekształceń obecnej formy prowadzonej działalności w inną. Decydując o nich, przedsiębiorcy powinni jednak zawsze oceniać korzyści, jakie taka zmiana może przynieść oraz jej charakter.

Każdy przedsiębiorca może skorzystać z prawa do zmiany formy prawnej, bowiem dopuszczalne w tym zakresie są wszelkie konfiguracje. Może dojść do przekształcenia:

- spółek osobowych w inne spółki osobowe,
- spółek osobowych w spółki kapitałowe,
- spółek kapitałowych w inne spółki kapitałowe,
- spółek kapitałowych w spółki osobowe,
- spółki cywilnej w każdą spółkę handlową,
- przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną w jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółkę akcyjną.⁸⁴

Transformacje spółek to zazwyczaj operacje neutralne podatkowo. Istnieje natomiast kilka istotnych wyjątków, które generują obciążenia fiskalne. Warto także podkreślić, iż przekształcenie spółki nie skutkuje jej likwidacją – działalność jest kontynuowana, tyle, że w zmienionej formie.

Przekształcenie spółki osobowej

Przekształcenie spółki osobowej w inną spółkę osobową (z wyjątkiem komandytowo-akcyjnej) nie skutkuje żadnymi negatywnymi konsekwencjami podatkowymi. Wspólnicy rozliczają się z podatku dochodowego w ten sam sposób jak dotychczas. Spółka kontynuuje również bez zmian swoje rozliczenia w zakresie VAT. Nie ma także konieczności zamykania ksiąg rachunkowych spółki.⁸⁵

Jednakże przekształcenie spółki osobowej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, spółkę akcyjną lub komandytowo-akcyjną powoduje, że wspólnicy tracą możliwość wykorzystania głównej zalety spółek osobowych, czyli jednokrotnego opodatkowania. Spółki kapitałowe nie są przejrzyste podatkowo, a ich dochody są podwójnie opodatkowane – najpierw są one objęte podatkiem dochodowym od osób prawnych jako ich bieżące zyski, a następnie opodatkowana jest wypłata dywidendy do wspólników.⁸⁶

Przekształcenie spółki kapitałowej

Spółka kapitałowa przekształcana w spółkę osobową ma obowiązek zamknięcia ksiąg rachunkowych i złożenia rocznego zeznania podatkowego CIT. Z dniem zmiany formy prawnej spółka osobowa rozpoczyna nowy rok obrotowy i otwiera księgi rachunkowe. Sama spółka przestaje też być płatnikiem podatku dochodowego. Na skutek transformacji przekształcona spółka osobowa, a dokładniej jej wspólnicy, przy ustalaniu dochodu stanowiącego podstawę opodatkowania nie mogą już uwzględniać ewentualnych strat poniesionych wcześniej przez przekształconą spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością lub akcyjną. Warto więc wykorzystać stratę jeszcze przed zmianą formy działalności, gdyż pozwoli to zmniejszyć podstawę opodatkowania i jednocześnie sam podatek.

W momencie przekształcenia spółki kapitałowej w osobową, jej niepodzielone zyski przechodzą na wspólników spółki osobowej, tj. są pozostawione do ich dyspozycji. Stanowią one w dniu przekształcenia dochód z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, podlegający opodatkowaniu 19% liniowym podatkiem dochodowym.

Przekształcenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w spółkę komandytową może także skutkować dodatkowym obciążeniem w zakresie podatku od czynności cywilnoprawnych (PCC).

Przekształcenie w spółkę osobową nie wpływa negatywnie na płaszczyźnie podatku od towarów i usług (VAT). Każda spółka osobowa jest bowiem podatnikiem VAT tak samo jak każda inna spółka. Istnieje zatem w tej dziedzinie pełna kontynuacja. W szczególności nie ma przeszkód w rozliczeniu podatku należnego z podatkiem naliczonym spółki przekształcanej. Nie ma również obowiązku dokonywania nowego zgłoszenia rejestracyjnego w zakresie VAT, a wystarczy dokonać aktualizacji wcześniejszego zgłoszenia.⁸⁷

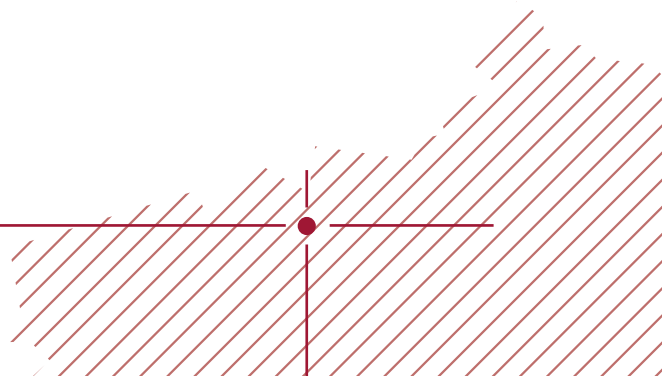
⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Ustawa z dnia 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 613).

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Ibidem.

PRAWO PRACY

Prawo pracy regulowane jest przez Ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502). Określa ona m.in.:

- zasady zawierania stosunku pracy (w ramach tej kwestii warto zaznaczyć, iż pracownikiem może być osoba, która ukończyła 18. rok życia – tylko w niektórych przypadkach, określonych w art. 190–206 Kodeksu pracy, można zatrudnić osobę niepełnoletnią z tym zastrzeżeniem, że zabronione jest zatrudnianie osób, które nie ukończyły 16 lat),
- ogólne reguły wynagradzania za pracę,
- obowiązki pracodawców i pracowników,
- odpowiedzialność materialną osób zatrudnionych,
- kwestie czasu pracy, urlopów czy bezpieczeństwa i higieny pracy.⁸⁸

Niektóre zagadnienia z zakresu stosunków pracy regulowane są także przez inne akty prawne, takie jak:

- Ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 192),
- Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 167),
- Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz.U. z 2004 r. nr 240, poz. 2407).⁸⁹

Rodzaje umów o pracę

Kodeks pracy wyróżnia następujące rodzaje umów o pracę:

- umowa o pracę na czas określony,
- umowa o pracę na czas nieokreślony,
- umowa o pracę na czas wykonywania określonej pracy,
- umowa o pracę na czas określony zawarta w celu zastępstwa pracownika.

Umowa o pracę na okres próbny

Każda z umów wymienionych powyżej, może zostać poprzedzona umową o pracę na okres próbny, którą zawiera się, aby zweryfikować, czy dokonany wzajemnie wybór jest korzystny dla obu stron. Dla pracodawcy ta forma stosunku pracy jest szansą na przetestowanie pracownika na określonym

stanowisku, a także na sprawdzenie jego umiejętności i kwalifikacji. Pracownik z kolei ma możliwość oceny warunków i rodzaju pracy, a także weryfikacji, czy ustalone wspólnie z drugą stroną wynagrodzenie jest odpowiednie i uczciwe, w stosunku do nałożonych obowiązków.⁹⁰

Nie ma obowiązku zawierania z pracownikiem umowy na okres próbny – pracodawcy dana jest taka możliwość przed zobowiązaniem się w ramach pozostałych umów o pracę. Jednakże należy zaznaczyć, iż czas trwania okresu próbnego nie może przekraczać 3 miesięcy.⁹¹

Kodeks pracy nie ogranicza prawa pracodawcy do zawarcia z pracownikiem tylko jednej umowy tego typu, jednakże zarówno doktryna, jak i orzecznictwo sądów podkreśla, iż dozwolone jest zakontraktowanie tego samego pracownika na okres próbny tylko jeden raz i na tym samym stanowisku pracy.⁹²

Umowa o pracę na czas określony

Umowa o pracę na czas określony jest porozumieniem, w którym strony samodzielnie decydują o okresie trwania umowy i którego celem jest zagwarantowanie zarówno pracownikowi, jak i pracodawcy, trwałości powstałego na jego podstawie stosunku pracy przez uzgodniony w kontrakcie okres. Tego rodzaju układ może zostać podpisany z danym pracownikiem najwyżej dwukrotnie. Zawarcie kolejnej, trzeciej umowy o pracę na czas określony jest równoznaczne w skutkach prawnych z zawarciem umowy o pracę na czas nieokreślony (o ile przerwa między rozwiązaniem poprzedniej a nawiązaniem kolejnej umowy o pracę nie przekroczyła 1 miesiąca).⁹³ Strony mogą przewidzieć w umowie o pracę zawartej na czas określony, dłuższy niż 6 miesięcy, możliwość wcześniejszego rozwiązania tej umowy za dwutygodniowym wypowiedzeniem.

Umowa o pracę na czas nieokreślony

Umowa o pracę na czas nieokreślony jest porozumieniem, które w sposób najbardziej trwały wiąże pracodawcę i pracownika. W ramach tego rodzaju układu obie strony nawiązują stosunek pracy, nie określając jego końcowej daty. Umowę taką zawiera się, kiedy obie strony planują długotrwałą współpracę, a pracodawca ma pewność, że dane stanowisko pracy jest stałe w organizacji.⁹⁴ Naj-

⁹⁰ www.infor.pl/prawo/praca/umowa-o-prace/702313,Umowa-o-prace-na-okres-probny-2015.html

⁹¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

⁹² www.kadry.infor.pl/zatrudnienie/umowa-o-prace/273457,Ile-umow-na-okres-probny-z-tym-samym-pracownikiem.html

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ www.poradnik.ngo.pl/umowa_o_prace_w_organizacji_pozarzadowej

⁸⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

⁸⁹ www.mpips.gov.pl/prawo-pracy/prawo-pracy/informacje-ogolne

bardziej charakterystyczny dla tego porozumienia, wyróżniający je spośród innych, jest najdłuższy okres wypowiedzenia, wynoszący, w zależności od stażu pracy u danego pracodawcy, nawet 3 miesiące, a także obowiązek pracodawcy do uzasadnienia złożonego wypowiedzenia.⁹⁵

Umowa o pracę na czas wykonywania określonej pracy

Umowa w tej formie, podobnie jak porozumienie zawarte na czas określony, jest odmianą terminowej umowy o pracę, zawieraną w celu świadczenia przez pracownika pracy wchodzącej w zakres pewnego oznaczonego i z góry ograniczonego w czasie zadania. Porozumienia tego rodzaju różnią się od umów na czas określony tym, że nie wskazują nawet pośrednio dnia zakończenia stosunku pracy, lecz za jego koniec uznaje się dzień, w którym pracownik ukończy ustaloną, ściśle określoną w kontrakcie pracę. Przeważnie porozumienia na czas wykonania określonej pracy zawiera się w przypadku prac sezonowych i dorywczych, które intensyfikują się w pewnych okresach.⁹⁶

Umowa o pracę na czas określony zawarta w celu zastępstwa pracownika

Umowa na zastępstwo jest szczególną umową terminową zawieraną w przypadku usprawiedliwionej nieobecności pracownika. Do usprawiedliwionych dłuższych lub krótszych nieobecności pracownika zalicza się urlop macierzyński, urlop wychowawczy, urlop bezpłatny, a także dłuższe zwolnienie lekarskie. Umowa na zastępstwo ulega rozwiązaniu z upływem terminu w niej określonego.⁹⁷

Nawiązanie stosunku pracy

Nawiązanie stosunku pracy następuje niezależnie od rodzaju umowy zawartej przez strony. Warunkiem jest zobowiązanie się pracownika do wykonywania pracy danego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie przez niego oznaczonym, za co pracownik otrzymuje wynagrodzenie. Istnieją charakterystyczne cechy, które pozwalają na odróżnienie stosunku pracy od innych stosunków prawnych, na podstawie których świadczona jest praca. Są to:

- osobiste świadczenie pracy, które oznacza, że pracownik musi wykonywać pracę samodzielnie i nie może jej powierzyć komuś innemu,
- odpłatność pracy, która oznacza, że pracodawca zobowiązany jest wypłacić

wynagrodzenie za wykonywaną pracę, a pracownik nie może się go zrzec,

- podporządkowanie pracownika oznaczające, że pracownik wykonuje pracę na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem,
- ryzyka pracodawcy, które oznaczają, że to nie pracownik, a pracodawca ponosi ryzyko niezawinionego niepowodzenia wykonanej pracy,
- ciągłość i powtarzalność pracy, która oznacza, że pracownik zobowiązany jest do wykonywania, a nie do jednorazowego wykonania pracy.

Jeśli dana umowa zakłada wykonywanie pracy wykazującej powyższe cechy to jest to umowa o pracę, nawet jeśli jej tytuł (nazwa) sugeruje inaczej. Kodeks pracy przewiduje taką regulację dla ochrony pracowników, z którymi pracodawcy podpisują fałszywie zatytułowane umowy w celu omińnięcia często niewygodnych i nakładających zbyt wiele obowiązków przepisów Kodeksu pracy.⁹⁸

Czas pracy

Zgodnie z art. 128 Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502), czas pracy to czas, w którym pracownik pozostaje w dyspozycji pracodawcy w zakładzie pracy lub w innym miejscu przeznaczonym do wykonywania pracy.⁹⁹ Kolejny artykuł tego samego aktu prawnego reguluje, że czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin w średnio pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym 4 miesięcy.¹⁰⁰ W każdej dobie, która rozumiana jest jako 24 kolejne godziny (rozpoczynając od godziny, w której pracownik zaczyna pracę), pracownik ma prawo do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego wypoczynku, w trakcie których nie pozostaje w dyspozycji pracodawcy. Na tej podstawie ustala się liczbę godzin do przepracowania przez pracownika.

Do czasu pracy wlicza się:

- czas niewykonywania pracy, jeżeli pracownik był gotów do jej wykonywania, a doznał szkód z przyczyn dotyczących pracodawcy,
- przerwę w pracy trwającą co najmniej 15 minut w przypadku, jeżeli dobowy wymiar czasu pracy wynosi co najmniej 6 godzin,

⁹⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502).

⁹⁹ Ibidem

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

- przerwę co najmniej 5 minut od pracy przy obsłudze monitora ekranowego – przerwa przysługuje po godzinie nieprzerwanej pracy przy obsłudze monitora ekranowego, nie przysługuje zatem jeżeli pracownik jednocześnie wykonuje inne czynności w ramach godziny zegarowej,
- przerwę w pracy dla pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnie szkodliwych lub szczególnie uciążliwych dla zdrowia oraz w przypadku pracy monotonnej,
- przerwę w pracy dla osób niepełnosprawnych,
- przerwę na karmienie dziecka piersią – pracownicy przysługują dwie przerwy po 30 minut, jeżeli karmi jedno dziecko, a jeżeli karmi jednocześnie więcej niż jedno dziecko – dwie przerwy po 45 minut (mogą być wykorzystane łącznie) – przerwy nie udziela się, jeżeli pracownica jest zatrudniona krócej niż 4 godziny dziennie, a jeżeli czas pracy nie przekracza 6 godzin przysługuje jej jedna przerwa,
- czas nauki pracownika młodocianego w wymiarze wynikającym z programu zajęć szkolnych bez względu na to, czy odbywa się w godzinach pracy,
- czas przerwy w pracy młodocianego, jeżeli dobowy wymiar jego czasu pracy wynosi ponad 4,5 godziny,
- czas szkolenia pracowników w zakresie BHP, jeżeli odbywa się w normalnym czasie pracy,
- czas niewykonywania pracy z uwagi na okresowe i kontrolne badania lekarskie.¹⁰¹
- konieczności prowadzenia akcji ratowniczej w celu ochrony życia lub zdrowia ludzkiego, ochrony mienia lub środowiska albo usunięcia awarii,
- szczególnych potrzeb pracodawcy.¹⁰³

Liczba godzin nadliczbowych przepracowanych w związku z okolicznościami określonymi powyżej nie może przekroczyć dla konkretnego pracownika 150 godzin w roku kalendarzowym¹⁰⁴. Za przepracowane godziny nadliczbowe pracodawca rozlicza się z pracownikiem poprzez udzielenie mu czasu wolnego w wymiarze przepracowanych godzin nadliczbowych lub wypłacając mu, oprócz normalnego wynagrodzenia, dodatek za przepracowane nadgodziny. Jeśli osoba zatrudniona pracuje nadobowiązkowo w święta, niedziele czy nocą, ma prawo do nadwyżki w wysokości 100% wynagrodzenia, natomiast jeśli nadgodziny wystąpiły w zwykły dzień pracy – 50%.¹⁰⁵

W Kodeksie pracy wymienione są również możliwe okresy niewykonywania pracy. Są to:

- urlop bezpłatny,
- urlop wychowawczy,
- zasadnicza służba wojskowa lub jej formy zastępcze,
- okresowa służba wojskowa,
- przeszkolenie wojskowe lub ćwiczenia wojskowe,
- tymczasowe aresztowanie,
- odbywanie kary pozbawienia wolności,
- usprawiedliwiona nieobecność w pracy.¹⁰⁶

Do czasu pracy nie wlicza się natomiast:

- czasu dyżuru, jeżeli podczas dyżuru pracownik nie wykonywał pracy lub tylko dyżurował w domu, mimo że pracownik w tym czasie nie mógł dowolnie zorganizować sobie tego czasu,
- przerwy w pracy w wymiarze nieprzekraczającym 60 minut przeznaczonej na spożycie posiłku lub załatwienie spraw osobistych,
- przerwy w pracy trwającej nie dłużej niż 5 godzin w systemie przerywanego czasu pracy,
- czasu szkoleń BHP i przeprowadzania badań lekarskich po godzinach pracy.¹⁰²

Praca wykonywana przez pracownika ponad normalny czas pracy jest pracą w godzinach nadliczbowych, która zgodnie z przepisami Kodeksu pracy, jest dopuszczalna tylko w razie:

Urlopy pracownicze

Pracownikowi przysługuje prawo do corocznego, nieprzerwanego urlopu wypoczynkowego. Wymiar wolnego zależy od ogólnego stażu pracy i wykształcenia pracownika:

- 20 dni w przypadku, gdy pracownik jest zatrudniony krócej niż 10 lat,
- 26 dni, jeśli okres jego zatrudnienia wynosi co najmniej 10 lat.¹⁰⁷

Aby ustalić staż urlopowy danego pracownika, należy zsumować wszystkie okresy, podczas których pracownik był zatrudniony. Sposób, w jaki ustal stosunek pracy, podobnie jak i ewentualne przerwy w zatrudnieniu nie są istotne. Do stażu pracy dolicza się również niektóre okresy, podczas których

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Ibidem.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

¹⁰⁷ Ibidem.

¹⁰¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

¹⁰² Ibidem.

pracownik nie był zatrudniony, które mają wpływ na wymiar urlopu.

Do okresu pracy, na podstawie którego wyliczana jest długość urlopu, dodawany jest czas z tytułu ukończenia:

- zasadniczej lub innej równorzędnej szkoły zawodowej – przewidziany programem nauczania czas trwania nauki, nie więcej jednak niż 3 lata,
- średniej szkoły zawodowej – przewidziany programem nauczania czas trwania nauki, nie więcej jednak niż 5 lat,
- średniej szkoły zawodowej dla absolwentów zasadniczych (równorzędnych) szkół zawodowych – 5 lat,
- średniej szkoły ogólnokształcącej – 4 lata,
- szkoły policealnej – 6 lat,
- szkoły wyższej – 8 lat.¹⁰⁸

Należy zaznaczyć, iż okresy nauki nie podlegają sumowaniu. Uwzględnia się tylko jeden, najkorzystniejszy dla pracownika okres. Za czas urlopu wypoczynkowego pracownikowi przysługuje takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby, gdyby w tym czasie pracował.

Rozwiązanie umowy o pracę

Rozwiązanie umowy o pracę jest następstwem czynności prawnych jednej lub obu stron stosunku pracy. Może nastąpić w wyniku porozumienia stron, wypowiedzenia lub rozwiązania umowy bez wypowiedzenia (z winy pracownika, bez winy pracownika, z winy pracodawcy).

Rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron

W drodze porozumienia możliwe jest rozwiązanie każdej umowy o pracę, zarówno przez pracodawcę, jak i pracownika. Rozwiązanie umowy następuje w terminie określonym w porozumieniu, który strony ustalają dowolnie. W przypadku nieokreślenia w kontrakcie terminu rozwiązania umowy o pracę, porozumienie powoduje rozwiązanie umowy w dniu jego zawarcia.

Rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem

Wypowiedzenie umowy o pracę jest oświadczeniem woli złożonym przez tylko jedną ze stron stosunku pracy drugiej stronie. Art. 32 Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502) precyzuje, iż w ten sposób można rozwiązać umowę zawartą na czas

nieokreślony oraz umowy na okres próbny, a także na czas określony dłuższy niż 6 miesięcy, jeżeli strony przewidziały wcześniej taką możliwość. Rozwiązanie porozumienia za wypowiedzeniem, zgodnie ze wspomnianym artykułem, następuje z upływem okresu wypowiedzenia.

Okres wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest uzależniony od okresu zatrudnienia u danego pracodawcy. Przepisy Kodeksu pracy stanowią, że:

- jeśli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy, okres wypowiedzenia wynosi 2 tygodnie,
- jeśli co najmniej 6 miesięcy – 1 miesiąc,
- natomiast jeśli pracownik był zatrudniony w firmie dłużej niż 3 lata, okres wypowiedzenia wynosi 3 miesiące.¹⁰⁹

Postanowienie o wypowiedzeniu umowy o pracę powinno być złożone w formie pisemnej, a pracodawca w piśmie wypowiadającym umowę na czas nieokreślony powinien wskazać przyczynę rozwiązania umowy oraz pouczenie o przysługującym pracownikowi prawie odwołania od tego wypowiedzenia do sądu pracy.¹¹⁰

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia jest oświadczeniem woli przedstawionym przez jedną ze stron porozumienia, powodującym niezwłoczne wygaśnięcie stosunku pracy. W ten sposób można rozwiązać każdy rodzaj umowy o pracę, ale tylko w przypadku wystąpienia wyjątkowych przyczyn przewidzianych w Kodeksie pracy.

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia może mieć miejsce z winy pracownika w razie:

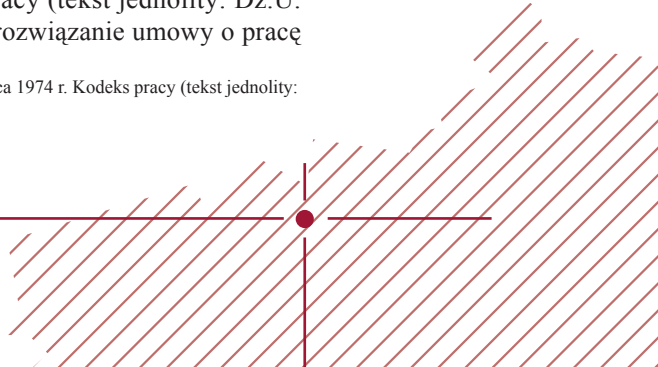
- ciężkiego naruszenia przez pracownika podstawowych obowiązków pracowniczych,
- popełnienia przez osobę zatrudnioną w czasie trwania umowy o pracę przestępstwa, które uniemożliwia dalsze zatrudnianie jej na zajmowanym stanowisku, jeżeli przestępstwo jest oczywiste lub zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem,
- zawinionej przez pracownika utraty uprawnień koniecznych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku.

Zgodnie z art. 52 Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502) rozwiązanie umowy o pracę

¹⁰⁹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

¹¹⁰ Ibidem.

¹⁰⁸ Ibidem.

bez wypowiedzenia z winy pracownika nie może nastąpić po upływie 1 miesiąca od uzyskania przez pracodawcę wiadomości o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy.¹¹¹

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia bez winy pracownika

Zgodnie z Kodeksem pracy pracodawca może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia również w przypadku, gdy brak jest jakiegokolwiek winy pracownika. Pracodawca ma taką możliwość:

- jeżeli niezdolność pracownika do pracy wskutek choroby trwa dłużej niż 3 miesiące – gdy pracownik był zatrudniony u danego pracodawcy krócej niż 6 miesięcy,
- jeżeli niezdolność pracownika do pracy wskutek choroby trwa dłużej niż łączny okres pobierania z tego tytułu wynagrodzenia i zasiłku oraz pobierania świadczenia rehabilitacyjnego przez pierwsze 3 miesiące – gdy pracownik był zatrudniony u danego pracodawcy co najmniej 6 miesięcy lub jeżeli niezdolność do pracy została spowodowana wypadkiem przy pracy albo chorobą zawodową,
- w razie usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy z innych przyczyn niż wymienione powyżej, trwającej dłużej niż 1 miesiąc.¹¹²

Rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia przez pracownika

Rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia przez pracownika jest szczególną możliwością ustania zatrudnienia w trybie natychmiastowym, pociągającą za sobą identyczne skutki, jakie pojawiają się w konsekwencji rozwiązania umowy przez pracodawcę. Zatrudniony ma możliwość rozwiązać umowy w ten sposób tylko w dwóch przypadkach, a mianowicie, gdy:

- zostanie wydane orzeczenie lekarskie stwierdzające szkodliwy wpływ wykonywanej pracy na zdrowie pracownika, a pracodawca nie przeniesie go w terminie wskazanym w orzeczeniu lekarskim do innej pracy, odpowiedniej ze względu na stan jego zdrowia i kwalifikacje zawodowe,
- pracodawca dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika¹¹³.

W przypadku, gdy pracownik chce rozwiązać umowę bez wypowiedzenia z winy pracodawcy z powodu naruszenia przez niego obowiązków

wynikających ze stosunku pracy, należy wykazać łączne zaistnienie trzech przesłanek, a mianowicie, że nastąpiło naruszenie przez pracodawcę podstawowego obowiązku wobec pracownika, naruszenie to zostało zawinione oraz że miało charakter ciężki.

Do podstawowych obowiązków, których naruszenie przez pracodawcę daje pracownikowi podstawy do rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym zalicza się:

- obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy,
- terminowe i prawidłowe wypłacanie wynagrodzenia,
- udzielanie urlopów wypoczynkowych i innych zwolnień od pracy,
- przestrzeganie norm czasu pracy,
- ochrona pracy kobiet i młodocianych,
- szanowanie godności pracownika i innych jego dóbr osobistych,
- równe traktowanie pracowników i przeciwdziałanie mobbingowi.¹¹⁴

W przypadku rozwiązania przez pracownika umowy z winy pracodawcy, pracownikowi przysługuje odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, a jeżeli umowa o pracę została zawarta na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy – w wysokości wynagrodzenia za okres 2 tygodni. Oświadczenie mające na celu natychmiastowe rozwiązanie umowy, wymaga formy pisemnej i powinno zawierać życzenie niezwłocznego rozwiązania stosunku pracy oraz określać przyczynę, która uzasadnia owe wypowiedzenie. Pracodawca musi również zamieścić w oświadczeniu pouczenie pracownika o przysługujących mu środkach prawnych.¹¹⁵

Ochrona przed wypowiedzeniem

Ochrona przed wypowiedzeniem oznacza zakaz wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy z określonymi pracownikami. Ochronie takiej podlegają:

- pracownicy, którzy znajdują się w tzw. wieku przedemerytalnym,
- kobiety w okresie ciąży oraz w okresie urlopów macierzyńskiego i wychowawczego,
- niektórzy działacze związkowi,
- pracownicy przebywający na urlopie lub nieobecni w pracy z innej usprawiedliwionej przyczyny,

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

¹¹⁵ Ibidem.

- członkowie rady pracowniczej przedsiębiorstwa państwowego lub przedsiębiorstwa mieszane,
- członkowie rady nadzorczej: spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego, spółki powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego, spółdzielni,
- osoby skierowane do pracy przy zwalczaniu epidemii,
- aptekarze pełniący funkcję z wyboru w organach izb aptekarskich,
- pielęgniarki lub położne pełniące funkcję z wyboru w organach odpowiednich izb samorządowych,
- lekarze pełniący funkcję z wyboru w organach izb lekarskich oraz lekarze weterynarii pełniący funkcję z wyboru w organach izb lekarsko-weterynaryjnych,
- posłowie i senatorowie oraz radni,
- żołnierze powołani do czynnej służby wojskowej,
- społeczni inspektorzy pracy,
- członkowie rad pracowników,
- członkowie specjalnego zespołu negocjacyjnego lub europejskiej rady zakładowej,
- członkowie specjalnego zespołu negocjacyjnego, organu przedstawicielskiego lub przedstawiciele pracowników w: spółce europejskiej, spółdzielni europejskiej oraz w radzie nadzorczej spółki powstałej w wyniku połączenia transgranicznego spółek.¹¹⁶

Zgodnie z art. 39 Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy pracodawca nie ma prawa wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje co najwyżej 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeśli okres, podczas którego pracownik jest zatrudniony, daje mu możliwość uzyskania prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Aby jednak pracownik podlegał ochronie w wieku przedemerytalnym musi spełnić dwa warunki, jakimi są osiągnięcie wieku, który jest niezbędny do przyznania prawa do emerytury, a także odpowiedni staż pracy. Wobec powyższego, z ochrony nie skorzysta pracownik, któremu brakuje 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jednakże wraz z jego osiągnięciem okres jego zatrudnienia nie będzie wystarczający do przyznania mu prawa do emerytury. Pracownikom, których obowiązuje niższy od powszechnego wiek emerytalny, ochrona przysługuje w okresie 4 lat przed jego osiągnięciem.¹¹⁷

116 Ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotycających pracowników (tekst jednolity: Dz.U. 2003 nr 90 poz. 844)

117 Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

Ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy podlegają kobiety w okresie ciąży oraz w okresie urlopu macierzyńskiego, a także pracujący ojcowie, którzy wychowują dziecko w okresie korzystania z urlopu macierzyńskiego.

Ochronie podlegają również niektórzy działacze związkowi, wskazani pracodawcy przez zarząd zakładowej organizacji związkowej. Pracodawca bez zgody wspomnianej instytucji nie może wypowiedzieć ani rozwiązać stosunku pracy z imiennie wskazanym uchwałą zarządu jego członkiem albo z innym pracownikiem będącym członkiem danej zakładowej organizacji związkowej, upoważnionym do reprezentowania tej organizacji wobec pracodawcy albo organu lub osoby dokonującej za pracodawcę czynności w sprawach z zakresu prawa pracy. Pracodawca nie może również jednostronnie zmienić warunków pracy lub płacy działacza związkowego na niekorzyść.¹¹⁸

Zgodnie z przepisami prawa pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę w czasie urlopu pracownika, a także w czasie innej usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, jeżeli nie upłynął jeszcze okres uprawniający do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Nieobecność, która daje ochronę przed zwolnieniem to nieobecność spowodowana urlopem lub chorobą.¹¹⁹

Świadczenia w okresie czasowej niezdolności do pracy

Czasowa niezdolność do pracy jest zazwyczaj zdarzeniem losowym, którego nie sposób uniknąć i na które pracownik nie ma wpływu. Zgodnie z przepisami Kodeksu pracy czasowa niezdolność do pracy może powstać w wyniku:

- choroby,
- choroby przypadającej w czasie ciąży,
- odosobnienia w związku z chorobą zakaźną,
- wypadku w drodze do pracy bądź z pracy,
- konieczności poddania się niezbędnym badaniom lekarskim, przewidzianym dla dawców komórek, tkanek i narządów, oraz poddania się zabiegowi pobrania tkanek, komórek i narządów.¹²⁰

Jeśli niezdolność pracownika wywołana była chorobą lub odosobnieniem w związku z chorobą zakaźną, dana osoba otrzyma zapłatę nie niższą niż 80% wynagrodzenia.

118 Ibidem.

119 Ibidem

120 Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502)

Jeśli do powstania choroby doszło w związku z wypadkiem w drodze do pracy bądź z pracy lub niezdolność jest skutkiem choroby przypadającej w okresie ciąży, pracownik zachowuje prawo do 100% wynagrodzenia.

Sytuacją szczególną jest konieczność poddania się badaniom lekarskim przewidzianym dla dawców komórek, tkanek, narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania tkanek, komórek, narządów – ze względu na wyjątkowość tego typu zdarzeń pracownikowi przysługuje prawo do 100% wynagrodzenia.¹²¹

Pracownikowi, który nie ukończył 50 lat, przysługuje zasiłek chorobowy za czas niezdolności do pracy, o której mowa powyżej trwającej łącznie dłużej niż 33 dni w ciągu roku kalendarzowego. Natomiast pracownikowi, który ukończył 50 lat, przysługuje zasiłek chorobowy za czas niezdolności do pracy, o której mowa powyżej trwającej łącznie dłużej niż 14 dni w ciągu roku kalendarzowego.

Niepracownicze stosunki zatrudnienia

Zatrudnienie niepracownicze to forma wykonywania pracy, w której w miejscu pracodawcy i pracownika występuje tylko zleceniodawca i zleceniobiorca, który w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy nie posiada statusu pracownika. Najpopularniejszą formą zatrudnienia niepracowniczego są umowy cywilno-prawne, takie jak umowa o dzieło czy umowa zlecenie, regulowane przez Ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeksu cywilny (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 121).¹²²

¹²¹ Ibidem.

¹²² www.infor.pl/prawo/praca/formy-zatrudnienia/273984,Czym-jest-zatrudnienie-niepracownicze.html

UWARUNKOWANIA PRAWNE BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM – CZYNNOŚCI FORMALNO-PRAWNE ZWIĄZANE Z NABYWANIEM NIERUCHOMOŚCI

Zezwolenie na osiedlenie się cudzoziemców na terytorium Polski

Od 1 maja 2014 r. obowiązują w Polsce nowe przepisy imigracyjne – Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2013 poz. 1650). Dotyczą one kwestii wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Polski, które zastąpiły wcześniej obowiązującą Ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2003 nr 128 poz. 1175). Zmiany w przepisach wyniknęły z konieczności implementacji przepisów prawa unijnego, których celem jest uproszczenie procedur imigracyjnych (w szczególności wobec cudzoziemców mających już zalegalizowany pobyt).

Nowa ustawa reguluje wydawanie dwóch zezwoleń – na pobyt czasowy i pobyt stały w Polsce. Jednocześnie zrezygnowano z zezwoleń na osiedlenie się. Regulacja wydłuża też z 2 do 3 lat maksymalny okres, na jaki cudzoziemcom mają być udzielane zezwolenia na pobyt czasowy. Wniosek o takie zezwolenie można składać w dowolnym momencie swego legalnego pobytu w Polsce, a nie jak dotychczas przynajmniej 45 dni przed końcem ważności wizy lub aktualnego zezwolenia na pobyt.¹²³

Wjazd i pobyt na terytorium Polski obywateli państw UE/EOG/KS

Obywatele Unii Europejskiej (UE), państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Konfederacji Szwajcarskiej (KS) mają prawo wjechać na terytorium Polski bez obowiązku posiadania wizy ani innego dokumentu wjazdowego. Członkowie ich rodzin, którzy nie są obywatelami wymienionych państw, wjeżdżając do Polski powinni posiadać odpowiednią wizę, chyba że przepisy w tym zakresie stanowią inaczej. Przekroczenie granicy przez obywateli państw UE, EOG i KS oraz członków ich rodzin wymaga posiadania także ważnego dokumentu podróży lub innego dokumentu pozwalającego stwierdzić tożsamość i obywatelstwo.¹²⁴

W zależności od długości okresu pobytu na terytorium Polski stosuje się odmienne przepisy

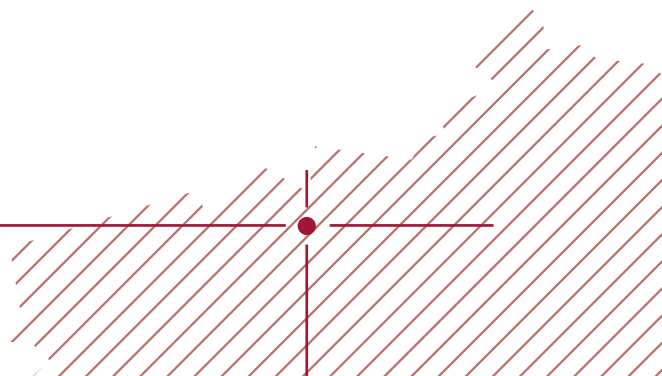
¹²³ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1650).

¹²⁴ www.paiz.gov.pl/prawo/legalizacja_pobytu_w_polsce

Tabela 19. Umowy cywilnoprawne – porównanie

Umowa zlecenie	Umowa o dzieło
Podstawa prawna	
<ul style="list-style-type: none"> Art. 734-751 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 121) 	<ul style="list-style-type: none"> Art. 627-646 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
Przedmiot umowy	
<ul style="list-style-type: none"> Przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej na rzecz dającego zlecenie 	<ul style="list-style-type: none"> Przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła (materialnego lub niematerialnego)
Charakter umowy	
<ul style="list-style-type: none"> Umowa zlecenia jest „umową starannego działania”, co oznacza, że istotą jest wykonywana praca (wykonywanie czynności) na rzecz zleceniodawcy w konkretnym czasie lub bezterminowo, która niekoniecznie będzie prowadzić do określonego rezultatu 	<ul style="list-style-type: none"> Umowa o dzieło jest „umową rezultatu”, co oznacza, że celem jest osiągnięcie określonego w jej treści rezultatu. Umowa o dzieło powinna być uwieczniona konkretnym i sprawdzalnym rezultatem, ma charakter jednorazowy
Strony umowy i ich relacje	
<ul style="list-style-type: none"> Stronami mogą być dowolne osoby fizyczne (pod warunkiem posiadania zdolności do czynności prawnych) lub osoby prawne Zlecającego wykonanie określonych czynności nazywa się zleceniodawcą, natomiast wykonującego zlecenie – zleceniobiorcą. Innymi słowy, przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do starannego wykonywania pracy osobiście, chyba że uzyska zgodę na powierzenie wykonania przedmiotu umowy innej osobie Między stronami umowy nie występuje stosunek podporządkowania – strony są równorzędnymi podmiotami Zleceniobiorca powinien kierować się wskazówkami zleceniodawcy w sprawie sposobu wykonywania pracy Umowa może określać granice czasowe wykonania czynności, może mieć charakter odpłatny lub nieodpłatny 	<ul style="list-style-type: none"> Stronami mogą być dowolne osoby fizyczne (pod warunkiem posiadania zdolności do czynności prawnych) lub osoby prawne Przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. Innymi słowy, przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do określonego wykonania pracy niekoniecznie osobiście, chyba że zostało to zastrzeżone w umowie Między stronami umowy nie występuje stosunek podporządkowania – strony są równorzędnymi podmiotami Przyjmującego zamówienie cechuje swoboda wyboru miejsca, czasu i sposobu wykonania dzieła, ogranicza go jedynie obowiązek wykonania konkretnej pracy w oznaczonym terminie Umowa ma zawsze charakter odpłatny
Ubezpieczenie społeczne	
<ul style="list-style-type: none"> Osoba, która wykonuje umowę zlecenia i jest to dla niej jedyny tytuł do ubezpieczeń, obowiązkowo podlega ubezpieczeniom rentowym, emerytalnemu, wypadkowemu i zdrowotnemu, a dobrowolnie jest dla niej ubezpieczenie chorobowe. Wyjątkiem są uczniowie i studenci do ukończenia 26 roku życia, którzy nie są objęci składkami ZUS przy umowie zlecenia. Gdy umowa zlecenie zostanie podpisana z osobą prowadzącą własną firmę, przedmiot umowy pokrywa się z przedmiotem działalności gospodarczej oraz dla celów podatkowych przychód z umowy zlecenie traktowany jest jako przychód z działalności gospodarczej, taki zleceniobiorca nie podlega ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym ani obowiązkowo ani dobrowolnie z tytułu umowy zlecenia. 	<ul style="list-style-type: none"> Obowiązek ubezpieczenia z tytułu umowy o dzieło powstaje w dwóch przypadkach: gdy pracownik podpisuje umowę o dzieło z własnym pracodawcą, a także jeśli umowa o dzieło wykonywana jest przez pracownika na rzecz własnego pracodawcy. Tylko wtedy od tego rodzaju umowy za pracownika opłacane są składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne. Żadna inna sytuacja nie powoduje powstania obowiązku ubezpieczeń dla tej umowy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 121); www.mlodyksiegowy.pl/zus/umowa-zlecenie,-a-sk%C5%82adki-zus.html; kadry.infor.pl/ubezpieczenia-spoeczne/tytul-ubezpiezen/95873,Czy-umowa-o-dziele-rodzi-obowiazek-oplacania-skladek-na-ubezpieczenie-spoeczne.html; www.wup.opole.pl/ciz/zawodowa/4_swiaadczenie_pracy/porownanie_umow/porownanie_umow.htm

Rysunek 3. Podstawy pobytu na terytorium Polski obywateli państw UE, EOG, KS

Pobyt do 3 miesięcy	Pobyt powyżej 3 miesięcy	Pobyt stały
Brak konieczności spełnienia dodatkowych warunków pobytu (z wyjątkiem obowiązku meldunkowego)	Obowiązek rejestracji swojego pobytu oraz uzyskania karty pobytu dla członka rodziny, niebędącego obywatelem UE, EOG lub KS	Nabycie prawa stałego pobytu po upływie 5 lat nieprzerwanego pobytu na terytorium Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.paiz.gov.pl/prawo/legalizacja_pobytu_w_polsce

i wymogi dotyczące legalizacji pozostawiania cudzoziemców w tym kraju.

Wjazd i pobyt na terytorium Polski obywateli państw trzecich

Obywatele państw trzecich mogą wjechać na terytorium Polski pod warunkiem, że posiadają:

- ważną wizę lub zwolnienie z obowiązku posiadania wizy,
- ważną kartę pobytu lub inną podstawę pobytu.

Obywatele państw trzecich, którzy zamierzają przebywać na terytorium Polski, zobowiązani są pozyskać odpowiednią wizę. Jednakże obowiązujące w Polsce przepisy przewidują liczne zwolnienia z tego obowiązku (pełny wykaz państw udostępniony jest przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej¹²⁵).

Brak konieczności posiadania wizy obejmuje tylko wjazd w celach turystycznych na nie dłużej niż 90 dni, nie dotyczy zaś wjazdu m.in. w celu podjęcia nauki, pracy lub innej działalności zarobkowej (chyba że inaczej stanowią zapisy umów międzynarodowych – np. z USA, Kanadą czy Koreą Południową).¹²⁶

Rodzaje wiz

Obywatele państw trzecich, niezwolnieni z obowiązku posiadania wizy, mogą przekroczyć granicę Polski pod warunkiem, że posiadają wydaną:

- wizę Schengen, która uprawnia do jednego lub większej liczby wjazdów i pobytów w przypadku, gdzie ani długość ciągłego pobytu, ani całkowita długość kolejnych pobytów na terytorium państw obszaru Schengen nie są dłuższe niż 3 miesiące w ciągu danego półrocza liczonego od dnia pierwszego wjazdu na to terytorium,

- wizę krajową, która uprawnia do wjazdu i ciągłego pobytu jedynie na terytorium Polski lub kilku pobytów następujących po sobie, trwających łącznie dłużej niż 3 miesiące i nieprzekraczających łącznie roku w okresie ważności wizy; wiza krajowa upoważnia dodatkowo do pobytu na terytorium pozostałych państw obszaru Schengen przez okres do 3 miesięcy w okresie półrocznym.

Powyższe wizy mogą być wydane w takich celach jak: turystyka, odwiedziny, prowadzenie działalności gospodarczej, praca, studia i inne.¹²⁷ Okres ważności wizy i pobytu przewidzianego w jej ramach, a także wszelkie wymogi proceduralne są odpowiednio dostosowane do celu, w jakim jest ona wydawana.¹²⁸

Inne podstawy pobytu obywateli państw trzecich na terytorium Polski

Obywatele państw trzecich mogą uzyskać prawo do przebywania na terytorium Polski na podstawie jednego z trzech zezwoleń: na pobyt czasowy, na pobyt stały lub na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej. Uzyskanie zezwolenia jest możliwe w szczególności, gdy minie okres pobytu wyznaczony w wizie lub okres ważności wizy. W przypadku każdej decyzji o wydaniu obywatelowi państwa trzeciego karty pobytu w terminie jej obowiązywania potwierdza się jego tożsamość na czas trwającego pobytu na terytorium Polski oraz zezwala, razem z dokumentem podróży, na wielorazowe przekraczanie granicy bez obowiązku uzyskania wizy.¹²⁹

Tworzenie oddziałów i przedstawicielstw firm zagranicznych

Przedsiębiorstwa zagraniczne, które wykonują swoją główną działalność gospodarczą poza granicami Polski, mogą otwierać w tym kraju swoje oddziały i przedstawicielstwa. Przepisy dotyczące ich tworzenia i funkcjonowania zawiera rozdział 6 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015r. poz. 584).¹³⁰

Zgodnie z art. 5 pkt 3 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2015r. poz. 584) przedsiębiorcami zagranicznymi są:

¹²⁷ Lista celów widnieje w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych: www.isip.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20140000592&type=2

¹²⁸ www.paiz.gov.pl/prawo/legalizacja_pobytu_w_polsce

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584).

¹²⁵ www.ms.gov.pl/pl/p/msz_pl/informacje_konsularne/przyjazd_do_polski/lista_panstw/lista_panstw

¹²⁶ www.paiz.gov.pl/prawo/legalizacja_pobytu_w_polsce

Tabela 20. Zezwolenie na pobyt stały i zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej – porównanie

Zezwolenie na pobyt stały**Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej****Warunki konieczne do spełnienia**

Obywatelowi państwa trzeciego może zostać udzielone zezwolenie na pobyt stały, jeśli spełnia on jeden z poniższych warunków:

- jest dzieckiem cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE pozostającym pod jego władzą rodzicielską,
- jest dzieckiem obywatela polskiego pozostającym pod jego władzą rodzicielską,
- jest osobą o polskim pochodzeniu i zamierza osiedlić się na terytorium Polski na stałe,
- pozostaje w uznawanym przez prawo polskie związku małżeńskim z obywatelem polskim przez co najmniej 3 lata przed dniem, w którym złożył wniosek o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały, i bezpośrednio przed złożeniem tego wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium Polski przez okres nie krótszy niż 2 lata na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z pozostawaniem w związku małżeńskim z obywatelem polskim lub w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej lub zgody na pobyt ze względów humanitarnych,
- jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 Kodeksu karnego i zachodzą dodatkowe przesłanki, o których mowa w art. 195 ust. 1 pkt 5a-c Ustawy o cudzoziemcach,
- bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały przebywał nieprzerwanie na terytorium Polski przez okres nie krótszy niż 5 lat na podstawie statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej lub zgody na pobyt ze względów humanitarnych,
- bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały przebywał nieprzerwanie na terytorium Polski przez okres nie krótszy niż 10 lat na podstawie zgody na pobyt tolerowany udzielonej na podstawie art. 351 pkt 1 lub 3 Ustawy o cudzoziemcach,
- udzielono mu na terytorium Polski azylu,
- posiada ważną Kartę Polaka i zamierza osiedlić się na terytorium Polski na stałe.

Pobyt na terytorium Polski uważa się za nieprzerwany, gdy żadna z przerw w nim nie była dłuższa niż 6 miesięcy i wszystkie przerwy nie przekroczyły łącznie 10 miesięcy.

Wyjątki od tych zasad są określone w art. 195 ust. 4 Ustawy o cudzoziemcach, zgodnie z którymi przerwy spowodowane:

- wykonywaniem przez cudzoziemca obowiązków zawodowych lub świadczeniem przez niego pracy poza terytorium Polski na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się w Polsce,
- towarzyszeniem cudzoziemcowi, o którym mowa w pkt 1, przez jego małżonka lub małoletnie dziecko,
- szczególną sytuacją osobistą wymagającą obecności cudzoziemca poza terytorium Polski i trwającą nie dłużej niż 6 miesięcy,
- wyjazdem poza terytorium Polski w celu odbycia praktyk lub uczestnictwa w zajęciach, przewidzianych w toku studiów w polskiej uczelni,

nie są uznawane za przerwanie pobytu w Polsce.

Organ właściwy, terminy i procedura

- Wniosek należy złożyć osobiście, nie później niż w ostatnim dniu legalnego pobytu na terytorium Polski, do wojewody właściwego ze względu na miejsce pobytu obywatela państwa trzeciego (wniosek złożony za granicą pozostawia się bez rozpoznania).
- Zezwolenia na pobyt stały udziela się na czas nieoznaczony. W wyniku wydania zezwolenia wydawana jest karta pobytu ważna 10 lat, którą obywatel państwa trzeciego musi odebrać osobiście od wydającego ją wojewody.
- Procedura powinna zakończyć się w okresie nieprzekraczającym 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Obywatelowi państwa trzeciego może zostać udzielone zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, jeśli przebywał on na terytorium Polski, bezpośrednio przed złożeniem wniosku, legalnie i nieprzerwanie, co najmniej przez 5 lat i posiada (z pewnymi wyjątkami):

- stabilne i regularne źródło dochodu wystarczającego do pokrycia kosztów utrzymania jego i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu;
- ubezpieczenie zdrowotne w rozumieniu przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium Polski.

- Wniosek należy złożyć do wojewody właściwego ze względu na miejsce pobytu obywatela państwa trzeciego wyłącznie podczas zgodnego z prawem pobytu na terytorium Polski (wniosek złożony za granicą pozostawia się bez rozpoznania).
- Zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE udziela się na czas nieoznaczony. W wyniku wydania zezwolenia wydawana jest karta pobytu ważna 5 lat, którą obywatel państwa trzeciego musi odebrać osobiście od wydającego ją wojewody.
- Procedura powinna zakończyć się w okresie nieprzekraczającym 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Tabela 21. Oddział i przedstawicielstwo jako formy działalności w Polsce

Oddział	Przedstawicielstwo
Cel	
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie przez przedsiębiorcę zagranicznego działalności gospodarczej na terytorium Polski w zakresie przedmiotu działalności przedsiębiorcy zagranicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie przez przedsiębiorcę zagranicznego na terytorium Polski reklamy i promocji przedsiębiorcy zagranicznego. Jakakolwiek inna działalność nie jest dozwolona.
Założyciel	
<ul style="list-style-type: none"> • Jeden przedsiębiorca zagraniczny – osoba zagraniczna wykonująca działalność gospodarczą poza terytorium Polski. Nie jest dopuszczalne tworzenie wspólnych oddziałów przez różnych przedsiębiorców zagranicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy zagraniczni oraz osoby zagraniczne powołane do promocji ojczystej gospodarki.
Cechy charakterystyczne	
<ul style="list-style-type: none"> • Oddział jest wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie częścią działalności gospodarczej, wykonywaną przez przedsiębiorcę zagranicznego poza siedzibą przedsiębiorcy, jest jednak częścią przedsiębiorcy zagranicznego. • Oddział nie posiada osobowości prawnej i prawnie wyodrębnionego majątku, a wszelkie działania oddziału wywierają skutek bezpośredni dla przedsiębiorcy zagranicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawicielstwo jest prawnie niesamodzielną, podporządkowaną w całym zakresie swojej działalności jednostką wyodrębnioną jedynie organizacyjnie, prowadzącą działalność w imieniu i na rzecz przedsiębiorcy zagranicznego. • Przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą jest sam podmiot zagraniczny, a uprawnione osoby działające w przedstawicielstwie działają bezpośrednio w imieniu i na rzecz przedsiębiorcy zagranicznego.
Odpowiedzialność	
<ul style="list-style-type: none"> • Pełną odpowiedzialność ponosi założyciel (przedsiębiorca zagraniczny). 	
Obowiązki	
<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązkiem przedsiębiorcy zagranicznego jest używanie do oznaczenia oddziału oryginalnej nazwy przedsiębiorcy oraz przetłumaczonej na język polski formy prawnej z dodaniem wyrazów „oddział w Polsce”, a także ustanowienie osoby upoważnionej w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązkiem przedsiębiorcy zagranicznego jest używanie do oznaczenia przedstawicielstwa oryginalnej nazwy przedsiębiorcy oraz przetłumaczonej na język polski formy prawnej z dodaniem słów „przedstawicielstwo w Polsce”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wiewiorski.pl/cms/downloads/Oddzial_Predstawicielstwo.pdf

- osoby zagraniczne wykonujące działalność gospodarczą za granicą,
- obywatele polscy wykonujący działalność gospodarczą za granicą.

Osobą zagraniczną w rozumieniu ustawy jest:

- osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego,
- osoba prawna z siedzibą za granicą,
- jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną posiadająca zdolność prawną, z siedzibą za granicą.

Inwestorzy zagraniczni mogą prowadzić w Polsce działalność gospodarczą w formie oddziału lub przedstawicielstwa, które stanowią elementy szerszej struktury organizacyjnej przedsiębiorcy zagranicznego.¹³¹

¹³¹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 nr 173 poz. 1807)

Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców

Podstawa prawna

Cudzoziemiec, który ubiega się o prawo do nabycia prawa własności lub użytkowania wieczystego nieruchomości położonych w Polsce, musi ubiegać się o zezwolenie ministra spraw wewnętrznych. Nabycie nieruchomości wedle Ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1380) to każde nabycie prawa własności nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego, na podstawie dowolnego zdarzenia prawnego.¹³² Cudzoziemcem w rozumieniu ustawy jest:

¹³² Zdarzenie prawne – każde zdarzenie faktyczne wywołujące z mocy przepisu prawa skutek prawny. Może być ono niezależne od woli ludzkiej (upływ czasu, śmierć) lub zależne od woli ludzkiej (wówczas nazywane jest działaniem – np. zawarcie umowy o pracę).

Tabela 22. Prawo własności i prawo wieczystego użytkowania nieruchomości – charakterystyka

Prawo użytkowania wieczystego	Prawo własności
<ul style="list-style-type: none"> • prawo pośrednie pomiędzy ograniczonymi prawami rzeczowymi a prawem własności • przedmiotem użytkowania wieczystego są wyłącznie grunty skarbu państwa (SKP) lub jednostek samorządu terytorialnego (JST) • prawo związane – jeden podmiot ma dwa odrębne prawa majątkowe do gruntów i budynków • prawo niesamoistne – jest uzależnione od treści innego prawa i nie może powstać ani istnieć bez tego prawa • prawo niesamodzielne – jest ono związane z prawem własności budynków i urządzeń i żadne z nich nie może stanowić przedmiotu obrotu prawnego samodzielnie, a wygaśnięcie prawa użytkowania wieczystego powoduje wygaśnięcie prawa własności budynków i innych urządzeń • prawo odpłatne – opłata pierwsza oraz opłaty roczne • prawo terminowe – ustanowione na 99 lat z możliwością przedłużenia (dopuszczalne jest oddanie gruntu na okres krótszy, co najmniej jednak na lat 40) • użytkownik wieczysty jest właścicielem budynków, które wybuduje na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste, natomiast SKP lub JST pozostaje właścicielem gruntu, niezależnie od tego, co zostało na nim wybudowane 	<ul style="list-style-type: none"> • prawo rzeczowe nieograniczone, ale nie jest prawem absolutnym • przedmiotem własności są rzeczy w rozumieniu prawa cywilnego • prawo niezwiązane (wolne) – może być przedmiotem obrotu bez jednoczesnego obrotu innego prawa • prawo samoistne – jego byt prawny nie zależy od innego prawa • prawo samodzielne – między właścicielem a nieruchomością zachodzi relacja bezpośrednia • prawo nieodpłatne (dotyczy władania) • prawo bezterminowe – trwa tak długo jak istnieje przedmiot tego prawa, czas trwania nie jest określony z góry • przedmiotem prawa własności jest niepodzielnie cała nieruchomość gruntowa zabudowana (budynki wybudowane na nieruchomości stają się częścią tej nieruchomości)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.ggntg.w.interia.pl/GG_pospoj2.htm#Podstwroznpuzwiecz_wlasn

- osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego,
- osoba prawna mająca siedzibę za granicą,
- nieposiadająca osobowości prawnej spółka osób wymienionych w pkt 1 lub 2 ww. ustawy, mająca siedzibę za granicą, utworzona zgodnie z ustawodawstwem państw obcych,
- osoba prawna i spółka handlowa nieposiadająca osobowości prawnej, mająca siedzibę na terytorium RP, kontrolowana bezpośrednio lub pośrednio przez osoby lub spółki wymienione w pkt 1, 2 i 3 ww. ustawy.

Zasady uzyskania zezwoleń

Celem otrzymania zezwolenia cudzoziemiec powinien wystąpić z wnioskiem o wydanie zezwolenia (brak gotowych wzorów), który należy sporządzić zgodnie z regulacjami zawartymi w:

- Ustawie z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1380),
- Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych informacji oraz rodzajów dokumentów, jakie jest obowiązany przedstawić cudzoziemiec ubiegający się o wydanie zezwolenia na nabycie nieruchomości (Dz. U. z 2012 r., poz. 729).

Wraz z wnioskiem o wydanie zezwolenia należy przedłożyć oryginał dowodu wpłaty opłaty skarbowej.¹³³

Zwolnienia z obowiązku uzyskania zezwolenia dotyczące wszystkich cudzoziemców bez względu na obywatelstwo lub siedzibę

Regulacje dotyczące zwolnień z obowiązku uzyskania zezwolenia ministra spraw wewnętrznych na nabycie nieruchomości zamieszczone są w art. 8 ust. 1 Ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. 1920 nr 31 poz. 178). Zgodnie z powyższym przepisem nie wymaga uzyskania zezwolenia:

- nabycie samodzielnego lokalu mieszkalnego w rozumieniu Ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1380) oraz nabycie samodzielnego lokalu użytkowego o przeznaczeniu garażowym lub udziału w takim lokalu, jeżeli jest to związane z zaspokojeniem potrzeb mieszkaniowych nabywcy lub właściciela nieruchomości lub samodzielnego lokalu mieszkalnego,
- nabycie nieruchomości przez cudzoziemca zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej 5 lat od udzielenia mu zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich,
- nabycie przez cudzoziemca, będącego małżonkiem obywatela polskiego i zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej 2 lata

133 Ibidem.

od udzielenia mu zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, nieruchomości, które w wyniku nabycia stanowiąc będą wspólność ustawową małżonków,

- nabycie przez cudzoziemca nieruchomości w drodze umowy ze zbywcą, jeżeli w dniu nabycia cudzoziemiec jest uprawniony do dziedziczenia ustawowego po zbywcy nieruchomości, a zbywca nieruchomości jest jej właścicielem lub wieczystym użytkownikiem co najmniej 5 lat,
- nabycie przez osobę prawną lub spółkę handlową nieposiadającą osobowości prawnej mającą siedzibę w Polsce i kontrolowaną przez cudzoziemców, na cele statutowe, nieruchomości niezabudowanych, których łączna powierzchnia w całym kraju nie przekracza 0,4 ha na obszarze miast,
- nabycie nieruchomości przez cudzoziemca, będącego bankiem i jednocześnie wierzycielem hipotecznym, w trybie przejęcia nieruchomości na własność w wyniku bezskutecznej licytacji w postępowaniu egzekucyjnym,
- nabycie lub objęcie przez bank z siedzibą na terytorium Polski kontrolowany przez cudzoziemców, w związku z dochodzeniem przez ten bank roszczeń wynikających z dokonanych czynności bankowych akcji lub udziałów w spółce, która jest lub stanie się w wyniku nabycia jej udziałów lub akcji cudzoziemcem i jest jednocześnie właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości położonych w Polsce.

Zwolnienia z obowiązku uzyskania zezwolenia na nabycie nieruchomości nie mają zastosowania, gdy przedmiotem nabycia są nieruchomości położone w strefie nadgranicznej oraz grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha.¹³⁴

PROCEDURY LOKALIZACYJNE

Ustalenie lokalizacji inwestycji jest ściśle związane z procesem planowania przestrzennego, które jest głównym instrumentem polityki przestrzennej, odnoszącym się do różnych poziomów integracji społecznych. W najwęższym zakresie dotyczy działań prowadzonych w ramach miasta (gminy), w najszerszym może obejmować obszar kilku krajów.

Przypadek rozpoczynania inwestycji zagranicznych na terenie Polski podlega zagospodarowaniu przestrzennemu dotyczącemu najniższego stopnia integracji społecznej. Wyjątek stanowią projekty, w których teren, o którego wykorzystanie ubiega się inwestor, należy bezpośrednio do województwa lub skarbu państwa np. lasy państwowe.

Nadrzędnym dokumentem stanowiącym przepisy dotyczące planowania przestrzennego jest Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 199). Określa ona zarówno zasady kształtowania polityki przestrzennej przez podmioty w tej sprawie decyzyjne, jak też zakres oraz sposoby postępowania dotyczące terenów wybranych pod inwestycję na wszystkich jego etapach: przeznaczania, zagospodarowania i zabudowy.¹³⁵

Wypis i wyrys z planu zagospodarowania przestrzennego

Przed zakupem działki pod inwestycję pierwszą czynnością powinno być uzyskanie w urzędzie gminy wypisu i wyrysu z planu zagospodarowania przestrzennego, które zawierają informacje o przeznaczeniu danego terenu. Gmina ma prawo do wyboru celu wykorzystania danego gruntu, w tym ograniczenia praw do prowadzenia na nim działalności gospodarczej lub jej zakazania.

Wypis i wyrys to dwie części jednego dokumentu. Wypis jest formą pisemnego opisu stanu przeznaczenia danego gruntu będącego fragmentem uchwały przyjętej przez gminę. Wyrys ma formę rysunku – jest fragmentem mapy zawierającym dany obszar terenu. Za pomocą kolorów i symboli oznaczone są na nim wydzielone działki i ich cel przeznaczenia.¹³⁶

Omawiany dokument jest ogólnodostępny, tzn. każdy ma prawo do otrzymania wypisu i/lub wyrysu bez wykazywania interesu prawnego, czy nawet interesu faktycznego. Gwarantuje to zapis z art. 30 ust. 1 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 199). Jedynymi warunkami koniecznymi są: złożenie odpowiedniego wniosku (wzór wniosku określony jest Rozporządzeniem Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 9 lipca 2014 r. w sprawie udostępniania materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, wydawania licencji oraz wzoru Dokumentu Obliczenia Opłaty) do właściwego,

¹³⁴ Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1380)

¹³⁵ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r. poz. 647).

¹³⁶ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 199).

ze względu na lokalizację danego gruntu, przedstawi ciela władz (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) oraz uiszczenie opłaty. Pisemny wniosek powinien zawierać informacje o numerze ewidencyjnym, obrębie i adresie terenu inwestycyjnego oraz, w przypadku wyrys, arkusz mapy w odpowiedniej skali.¹³⁷

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia (w skrócie decyzja środowiskowa, DŚU) ma na celu takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, które w jak najmniejszym stopniu pogorszy stan otoczenia terenu inwestycyjnego. Jest ona wymagana dla wszystkich inwestycji mogących potencjalnie istotnie wpłynąć na środowisko naturalne.¹³⁸ DŚU stanowi także obligatoryjny element uzyskiwania pozwoleń administracyjnych, który powinien być pozyskany jako jeden z pierwszych, ponieważ brak zgody na realizację uniemożliwia przeprowadzenia inwestycji na danym terenie. Musi ona przykładowo poprzedzać decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzję o warunkach zabudowy, gdyż wiąże ze sobą podmioty odpowiedzialne za ich wystawienie.

Obowiązek uzyskania DŚU został wprowadzony Ustawą z dnia 18 maja 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005 nr 113 poz. 954). Natomiast znoveelizowany został Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227)¹³⁹. Zmiana wynikająca z nowelizacji polega na wprowadzeniu zasady, zgodnie z którą każda osoba ma prawo do uzyskania informacji o środowisku i jego ochronie. Nowa ustawa określa także zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska.

Uzyskanie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy

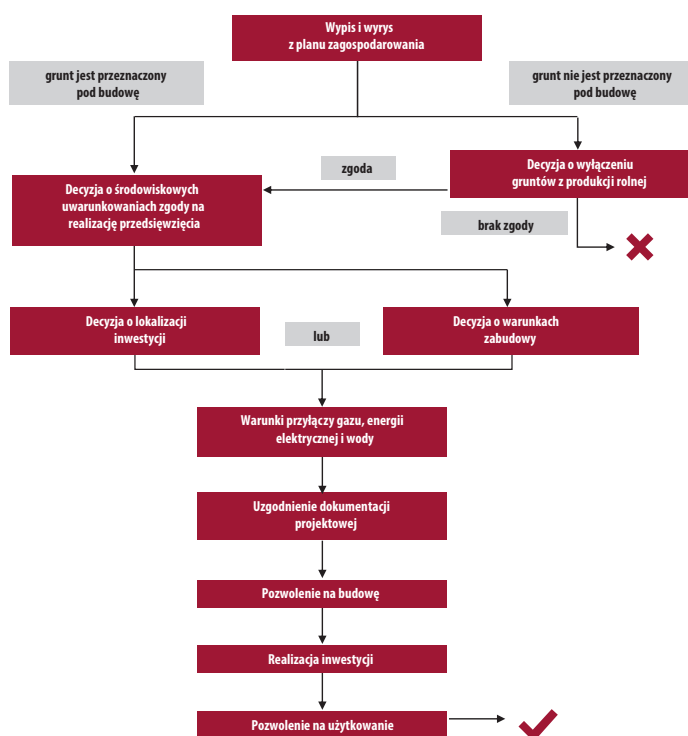
Na mocy art. 4 ust. 2 Ustawy z dnia 23 marca 2007 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. 2015 poz. 199) wyróżnione są dwa rodzaje decyzji o warunkach zabudowy

¹³⁷ Ibidem.

¹³⁸ Ibidem.

¹³⁹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227)

Rysunek 4. Procedury lokalizacyjne – poszczególne etapy

Źródło: Opracowanie własne

i zagospodarowania terenu: decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzja o warunkach zabudowy. Oba dokumenty są przygotowywane na wniosek inwestora. Dotyczą one jedynie takich gruntów, na których nie obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.¹⁴⁰

Należy zaznaczyć, że tryb wydania decyzji nie jest wybierany przez wnioskodawcę. Inwestor nie może domagać się wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w przypadku, gdy przedsięwzięcie kwalifikuje się do wydania decyzji o warunkach zabudowy i odwrotnie.

Decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego

Inwestycje celu publicznego obejmują wszystkie przedsięwzięcia służące realizacji potrzeb zgłaszanych przez wspólnoty samorządowe na różnych poziomach administracyjnych. Zgodnie z art. 2 pkt 5 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. 2015 poz. 199) z inwestycją celu publicznego mamy do czynienia wówczas, gdy są to działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym

¹⁴⁰ Ustawy z dnia 23 marca 2007 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227).

lub wojewódzkim), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania.¹⁴¹ Powinny one także docelowo działać na użytek społeczeństwa, rozumianego jako ludność danego obszaru. Wynika z tego, że inwestycje celu publicznego nie mogą za priorytet mieć realizacji celu prywatnego inwestora.

Za inwestycję celu publicznego może zostać uznane przedsięwzięcie, którego główny zamysł znajduje się w katalogu celów publicznych, określonym w art. 6 pkt. 1-9 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 518) lub, zgodnie z art. 6 pkt. 10 tej ustawy, został określony w innej ustawie. Przykładowo, celem publicznym wskazanym w ustawie jest wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, linie kolejowe, lotniska.

Decyzja wydawana jest przez władze gminne (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta). W przypadku inwestycji o znaczeniu krajowym i wojewódzkim wymaga się uzgodnienia decyzji z odpowiednim dla lokalizacji terenu marszałkiem województwa. Jedyny wyjątek stanowią inwestycje na terenie zamkniętym – wtedy decyzję wydaje wojewoda.¹⁴²

Wniosek inwestora o wydanie decyzji zawierać powinien:¹⁴³

- określenie granic terenu objętego wnioskiem, przedstawionych na kopii mapy zasadniczej lub, w przypadku jej braku, na kopii mapy katastralnej, przyjętych do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, obejmujących teren, którego wniosek dotyczy, i obszaru, na który ta inwestycja będzie oddziaływać, w skali 1:500 lub 1:1000, a w stosunku do inwestycji liniowych również w skali 1:2000,
- charakterystykę inwestycji, obejmującą: (i) określenie zapotrzebowania na wodę, energię oraz sposobu odprowadzania lub oczyszczania ścieków, a także innych potrzeb w zakresie infrastruktury technicznej, a w razie potrzeby również sposobu unieszkodliwiania odpadów, (ii) określenie planowanego sposobu zagospodarowania terenu oraz charakterystyki zabudowy i zagospodarowania terenu, w tym przeznaczenia i gabarytów projektowanych obiektów budowlanych oraz powierzchni terenu podlegającej przekształceniu, przedstawione w formie opisowej i graficznej, (iii) określenie charakterystycznych parametrów technicznych

inwestycji oraz dane charakteryzujące jej wpływ na środowisko;

Wymagane załączniki obejmują:

- mapę w rozumieniu art. 52 ust. 2 pkt. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz.U. z 2015r. poz. 199),
- określenie zamierzenia inwestycyjnego w formie opisowej i graficznej,
- decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wydaną na podstawie Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227),
- pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej (w przypadku ustanowienia pełnomocnika).¹⁴⁴

Koszt uzyskania decyzji wynosi obecnie 107 PLN, może zostać powiększony o dodatkową opłatę 17 PLN, jeżeli jest konieczność ustanowienia pełnomocnika.¹⁴⁵

Na wydanie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego odpowiedni organ ma 65 dni. Jej otrzymanie jest jednoznaczne z uzyskaniem zgody na realizację projektu na danym terenie. W przypadku odmowy inwestorowi przysługuje prawo do odwołania się od decyzji, jednak okres oczekiwania na ponowną decyzję może trwać ponad 12 miesięcy.

Decyzja o warunkach zabudowy

Celem uzyskania decyzji o warunkach zabudowy jest ustalenie czy dana inwestycja nie narusza ładu przestrzennego, w rozumieniu ukształtowania przestrzeni w sposób tworzący harmonijną całość. Podmiot wydający dokument dba również o uwzględnienie w uporządkowanych relacjach wszelkich uwarunkowań i wymagań funkcjonalnych, społeczno-gospodarczych, środowiskowych, kulturowych i kompozycyjno-estetycznych.¹⁴⁶

Podstawowe warunki, które nakładają obowiązek wydania pozytywnej decyzji o warunkach zabudowy są następujące:

- sąsiedztwo terenu pod inwestycję z co najmniej jedną działką mogącą pozwolić na określenie wymagań dla nowej zabudowy,
- dostęp działki inwestycyjnej do drogi publicznej,
- istnienie rzeczywistej lub zaplanowanej sieci uzbrojeń terenu,

¹⁴¹ Ustawy z dnia 23 marca 2007 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2015 poz. 199)

¹⁴² Ustawa z dnia 23 marca 2007 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2015 poz. 199).

¹⁴³ Ibidem.

¹⁴⁴ Ibidem.

¹⁴⁵ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2014 r. poz. 917)

¹⁴⁶ Ibidem.

- teren nie wymaga uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- zgodność z przepisami odrębnymi (np. prawem wodnym).¹⁴⁷

Finalnie decyzja służy uzyskaniu zgody na realizację inwestycji według przygotowanego projektu. Dokument ten może nałożyć ograniczenia na parametry budynku, materiały lub inne aspekty budowlane. W tym celu poprawnie złożony wniosek musi zawierać wszystkie informacje dotyczące projektu architektonicznego, w tym opis towarzyszących inwestycji przedsięwzięć budowlanych.

Decyzja o wyłączeniu gruntów z produkcji rolnej

Przez wyłączenie terenu z produkcji rolnej rozumie się przeznaczenie gruntu pod nowe użytkowanie, inne niż rolnicze lub leśne. Cały ten proces składa się z dwóch zasadniczych etapów: zmiany przeznaczenia gruntu (jeżeli taka konieczność wynika z uzyskanego wcześniej wypisu) oraz wyłączenia terenu z produkcji rolnej.

Grunty rolne, na których trwa przerwa w produkcji rolnej nie podlegają możliwości wyłączenia. Okres nieużytkowania musi trwać co najmniej 5 lat. W przypadku zmiany sposobu użytkowania gruntu z rolniczego na leśny decyzja nie jest wymagana.

Proces uzyskania zgody na wyłączenie terenu rolnego z produkcji rozpoczyna się od wszczęcia postępowania na wniosek inwestora. Podmiotem wydającym decyzję jest starosta, w odniesieniu do gruntów rolnych, lub dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, w odniesieniu do terenów leśnych. Wnioskodawca w dokumentacji powinien zawrzeć:

- wypis z rejestru gruntów,
- wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania,
- dokument własności gruntu,
- projekt zagospodarowania terenu wraz z bilansem powierzchni,
- oświadczenie o wartości rynkowej 1m² lub 1 ara gruntu wnioskowanego do wyłączenia (w przypadku budownictwa innego niż mieszkaniowe),
- aktualny odpis z KRS-u (jeżeli stroną jest spółka mająca osobowość prawną),
- pełnomocnictwo (jeżeli ustanowiony jest pełnomocnik),
- dowód uiszczenia opłaty skarbowej.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Ibidem.

¹⁴⁸ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2014 r. poz. 917).

Po otrzymaniu zgody, w terminie do 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna, należy uiścić odpowiednią należność, a następnie wносить opłaty roczne. Należność płatna jest jednorazowo, a jej wysokość uzależniona jest od rodzaju i klasy gleby wyłączonej z produkcji. Należność określona jest kwotowo w przypadku gruntów ornych i sadów, a także łąk i pastwisk, natomiast w przypadku lasów – określona jest jako cena za m³ drewna.¹⁴⁹ Jeżeli wyłączeniu z produkcji ulegają grunty leśne należy także jednorazowo pokryć odszkodowanie w razie wykonania przedwczesnego wyrębu drzewostanu.¹⁵⁰ Obowiązek uiszczenia należności i opłat rocznych, a w odniesieniu do gruntów leśnych również jednorazowego odszkodowania, nie dotyczy wyłączenia gruntów z produkcji rolnej lub leśnej na cele budownictwa mieszkaniowego do 0,05 ha w przypadku budynku jednorodzinnego lub do 0,02 ha, na każdy lokal mieszkalny, w przypadku budynku wielorodzinnego.

W związku z tym, że omawiana decyzja zmienia charakter gruntu pod inwestycję musi ona poprzedzać uzyskanie zgody na budowę. Bez jej uzyskania nie jest możliwe przeprowadzenie żadnych zmian budowlanych i/lub usunięcie z terenu roślinności w stopniu mogącym zostać uznanym za niszczenie przyrody.

Uzyskanie warunków przyłącza gazu, energii elektrycznej, wody

W celu przyłączenia mediów do działki, na której prowadzona jest inwestycja, należy wystąpić do miejscowego przedsiębiorstwa zarządzającego sieciami z wnioskiem o wydanie technicznych warunków podłączenia do sieci. Gmina ma obowiązek zapewnienia możliwości przyłączenia do działki sieci elektroenergetycznej, wodno-kanalizacyjnej i ciepłowniczej pod warunkiem, że grunt inwestycyjny jest uwzględniony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako teren pod zabudowę.¹⁵¹

Warunki przyłączenia określają:

- czy dane media mogą zostać przyłączone do terenu inwestycyjnego, zakres oraz sposób rozbudowy wszystkich sieci celem przyłączenia ich do terenu inwestycyjnego,
- wymagane parametry techniczne przyłącza,
- planowany koszt.

¹⁴⁹ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2014 r. poz. 917).

¹⁵⁰ Ibidem.

¹⁵¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

Przyłącze gazu

W celu przyłączenia sieci gazowej do terenu należy złożyć wniosek w odpowiedniej dla lokalizacji gazowni, który powinien zawierać m.in.:

- dane inwestora,
- dane lokalizacyjne gruntu oraz charakter planowanego obiektu,
- przewidywany termin odbioru gazu,
- opis celów, do jakich gaz będzie wykorzystywany.

Zgodnie z § 7-8 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1059) odpowiedni podmiot ma obowiązek wydać warunki przyłączenia gazu w terminie od 21 do 60 dni w zależności od grupy przyłączeniowej odpowiedniej dla planowanej inwestycji (wielkość i cel zapotrzebowania).¹⁵²

Techniczne warunki przyłączenia sieci gazowej ważne są przez 12 miesięcy. Po tym okresie wymagają odnowienia.

Przyłącze energii elektrycznej

W celu przyłączenia sieci elektroenergetycznej do terenu należy złożyć wniosek w odpowiedniej dla lokalizacji elektrowni, który powinien zawierać:

- dane inwestora,
- dane lokalizacyjne gruntu oraz charakter planowanego obiektu,
- przewidywany termin odbioru prądu,
- opis celów, do jakich prąd będzie wykorzystywany,
- przewidywane roczne zapotrzebowanie na energię elektryczną,
- rodzaj taryfy (jedno lub dwustrefowa),
- rodzaj przyłącza (kablone lub napowietrzne),
- informację o poziomie napięcia.

Wnioski składane przez inwestorów planujących prowadzić działalność wytwórczą lub farmy wiatrowe, powinien zawierać dodatkowe dane i informacje szczegółowo określone w § 7 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz.U. 2007 nr 93 poz. 623).

Zgodnie z § 9 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz.U. 2007 nr 93 poz. 623) odpowiedni podmiot ma obowiązek wydać warunki przyłączenia do sieci w terminie od 14 do 90 dni w zależności od

grupy przyłączeniowej odpowiedniej dla planowanej inwestycji (wielkość i cel zapotrzebowania).¹⁵³

Techniczne warunki przyłączenia sieci elektroenergetycznej ważne są przez 2 lata. Po tym okresie wymagają odnowienia.

Przyłącze wody

W celu przyłączenia sieci wodno-kanalizacyjnej do terenu należy złożyć wniosek w odpowiednim dla lokalizacji miejskim przedsiębiorstwie wodociągów i kanalizacji, który powinien zawierać:

- dane inwestora,
- dane lokalizacyjne gruntu oraz charakter planowanego obiektu,
- przewidywany termin odbioru mediów,
- opis celów, do jakich woda będzie wykorzystywana,
- aktualną mapę sytuacyjno-wysokościową w skali 1:500,
- informację o szacowanej ilości pobieranej wody i odprowadzanych ścieków (m³/dobę).¹⁵⁴

Podmiot, do którego złożony jest wniosek może odmówić wydania warunków przyłączenia aż do momentu uzyskania pozwolenia na budowę. W takiej sytuacji do wniosku składanego w celu uzyskania tego pozwolenia należy załączyć zapewnienie od gestora sieci na dostawę.

Techniczne warunki przyłączenia sieci wodno-kanalizacyjnej ważne są przez 3 lata. Po tym okresie wymagają odnowienia.

Uzgodnienie dokumentacji projektowej

Uzgodnienie dokumentacji projektowej polega na weryfikacji wszystkich aspektów wynikających z warunków technicznych. Muszą one być spójne z projektem budowlanym, dotyczącym całego procesu budowlanego, nie tylko robót fizycznych. Sam projekt musi zawierać:

- projekt zagospodarowania działki lub terenu,
- projekt architektoniczno-budowlany,
- oświadczenia jednostek odpowiedzialnych o zapewnieniu dostaw energii, gazu, wody, a także o odprowadzeniu ścieków i przyłączeniu obiektu do sieci kanalizacyjnej, wodociągowej itp.,
- wyniki badań geologiczno-inżynierskich (jeżeli wymaga tego inwestycja),

¹⁵³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz.U. 2007 nr 93 poz. 623)

¹⁵⁴ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

¹⁵² Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1059).

- geotechniczne warunki posadowienia obiektów budowlanych (jeżeli wymaga tego inwestycja).¹⁵⁵

Nacisk na weryfikację projektu nakłada Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (Dz.U. 2012 poz. 462). Dokumentacja wymaga uzyskania licznych uzgodnień poprzedzających opiniowanie w ramach Powiatowych Zespołów Uzgadniania Dokumentacji Projektowej (w skrócie ZUD).

Najczęściej występującymi uzgodnieniami są:

- uzgodnienie z właścicielem gruntu, na którym ma być lokowana projektowana inwestycja (najczęściej odnośnie drogi, której właścicielem jest gmina lub Skarb Państwa),
- uzgodnienie z zarządcą drogi (który jest najczęściej odrębną jednostką od właściciela gruntu przy drodze),
- uzgodnienia ze wszystkimi właścicielami uzbrojenia podziemnego, które jest ujawnione w mapie do celów projektowych (może ich być do 10),
- uzgodnienia z właścicielami gruntów,
- uzgodnienia z zakładem zieleni miejskiej,
- uzgodnienia z właścicielami sieci oświetleniowych.¹⁵⁶

Dodatkowo, jeżeli grunt pod inwestycję znajduje się w pobliżu terenów wojskowych, wymagane będzie uzgodnienie z odpowiednią agendą. Podobnie w sytuacji, kiedy teren styka się, nawet na bardzo krótkim odcinku, np. z pasem torowiska kolejowego, niezbędne jest załączenie do dokumentacji uzgodnienia np. z Polskimi Liniami Kolejowymi.

Powiatowe ZUD funkcjonują w zakresie dwóch zadań. Koordynują działania inwestycyjne w zakresie inwestycji liniowych na danym terenie, czyli dbają o utrzymanie ładu inwestycyjnego. Drugim aspektem ich działalności jest ewidencjonowanie geodezyjne projektowanych inwestycji jako podstawy aktualizacji map. Przeważnie jednak skupiają swoje działania na drugiej z funkcji, co skutkuje tym, że w sytuacji odmowy uzgodnienia nie jest ona zaopatrzona w uzasadnienie. Z tego powodu, a także z powodu nadużyć ze strony podmiotów wydających warunki techniczne, proces uzyskiwania finalnego uzgodnienia dokumentacji projektowej może być znacznie przedłużany.

Wydanie pozwolenia na budowę

Zasadą określoną w art. 28 ust. 1 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409) jest, że roboty budowlane można rozpocząć na podstawie ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę. Od tej zasady istnieją wyjątki – na budowę niektórych obiektów wymagane jest zgłoszenie (art. 30 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409), a niektóre inwestycje nie wymagają ani pozwolenia, ani zgłoszenia.¹⁵⁷

Uzyskanie pozwolenia na budowę wymagają przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko bądź na obszar Natura 2000, które nie są bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynikają z tej ochrony, w rozumieniu Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (art. 29 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).

Wniosek składany celem uzyskania pozwolenia na budowę różni się pod względem treści w zależności od charakteru inwestycji. Ma jednak stałe elementy: dane inwestora i ewentualnie jego pełnomocnika, dokładny opis zamierzenia budowlanego wraz z adresem oraz załączniki, których rodzaj i liczba zależy od projektu. Wszystkie one wynikają z zapisów w Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)).¹⁵⁸

Od lokalizacji i zasięgu planowanej inwestycji zależy charakter podmiotu, który może wydać pozwolenie na budowę. Wnioski o wydanie decyzji należy kierować do:

- starosty,
- prezydenta miasta (w przypadku miast działających na prawach powiatu),
- wojewody (w przypadku dróg publicznych, lotnisk, portów, obiektów hydrotechnicznych, obszarów kolejowych),
- okręgowego urzędu górniczego w dziedzinie górnictwa (dotyczy to tylko zakładów i obiektów górniczych).¹⁵⁹

Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie osobie, która:

- złożyła wniosek w tej sprawie w okresie ważności decyzji o warunkach zabudowy

¹⁵⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

¹⁵⁶ Ibidem.

¹⁵⁷ www.gunb.gov.pl/info/procedurybud/pozwozenie1_2_1.html

¹⁵⁸ www.gunb.gov.pl

¹⁵⁹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (czyli w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego),

- złożyła oświadczenie, pod rygorem odpowiedzialności karnej, o posiadanych prawach do dysponowania nieruchomością na cele budowlane (art. 32 ust. 4 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).

Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1235),
- uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów, które powinno nastąpić w terminie 14 dni od dnia przedstawienia proponowanych rozwiązań, z kolei niezajęcie przez organ stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych rozwiązań (nie dotyczy to przypadków, w których stanowisko powinno być wyrażone w drodze decyzji oraz uzgodnienia i opiniowania przeprowadzanego w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000),
- wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych (art. 32 ust. 1 pkt. 1-3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).

Jeżeli inwestor spełni określone wymagania, organ administracji architektoniczno-budowlanej wydaje decyzję o pozwoleniu na budowę nie później niż w ciągu miesiąca, a w przypadku sprawy szczególnie skomplikowanej, nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku (art. 35 § 3 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 267)).¹⁶⁰

¹⁶⁰ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 267)

Na wydanie decyzji w sprawie pozwolenia na budowę właściwy organ ma 65 dni od dnia złożenia wniosku przez inwestora. Jeżeli nie zrobi tego w wyznaczonym terminie, organ wyższego stopnia wymierza mu w drodze postanowienia karę w wysokości 500 PLN za każdy dzień zwłoki (art. 35 ust. 6 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)). Nie dotyczy to pozwolenia na budowę wydawanego dla przedsięwzięcia podlegającego ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 (art. 35 ust. 6a Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 1994 nr 89 poz. 414)).¹⁶¹

Decyzja o pozwoleniu na budowę jest ważna bezterminowo. Wygasa natomiast, jeżeli budowa nie została rozpoczęta przed upływem 3 lat od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna lub budowa została przerwana na czas dłuższy niż 3 lata (art. 37 ust. 1 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)).¹⁶²

Wniosek o pozwolenie na budowę inwestor składa we właściwym organie administracji architektoniczno-budowlanej – najczęściej jest to starosta. W przypadku pozwoleń na budowę obiektów usytuowanych na terenach przeznaczonych do utrzymania ruchu i transportu morskiego, hydrotechnicznych, dróg publicznych krajowych i wojewódzkich, lotnisk cywilnych, usytuowanych na obszarach kolejowych oraz na terenach zamkniętych wniosek należy złożyć u wojewody (art. 82 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)).¹⁶³

Realizacja inwestycji

Za moment rozpoczęcia realizacji można uznać początek przygotowawczych prac budowlanych związanych z inwestycją. Wszystkie wnioski, pozwolenia i decyzje są obligatoryjne do tego, aby z etapu przygotowań przejść do etapu fizycznej realizacji projektu.

Pierwszą fazą budowy są prace przygotowawcze. Mogą one być prowadzone jedynie na terenie objętym pozwoleniem na budowę oraz poza nim po wcześniejszym zgłoszeniu (np. droga dojazdowa). W skład działań przygotowawczych wchodzi:

- wytyczenie geodezyjne obiektów w terenie,
- wykonanie niwelacji terenu,

¹⁶¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Art. 41 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

- zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów,
- wykonanie przyłączy do sieci infrastruktury technicznej na potrzeby budowy.¹⁶⁴

Rozpoczęcie dostaw energii, wody, ciepła lub gazu na potrzeby budowy może nastąpić jedynie po okazaniu wymaganego pozwolenia na budowę lub zgłoszenia. Przed rozpoczęciem pierwszych prac inwestor jest zobowiązany poinformować o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych, na które jest wymagane pozwolenie na budowę, właściwy organ oraz projektanta sprawującego nadzór nad zgodnością realizacji budowy z projektem, co najmniej na 7 dni przed ich rozpoczęciem, dołączając na piśmie:

- oświadczenie kierownika budowy, potwierdzające sporządzenie planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz przyjęcie obowiązku kierowania budową wraz z zaświadczeniem o prawie wykonywania zawodu,
- oświadczenie inspektoratu nadzoru inwestorskiego (jeżeli projekt wymaga nadzoru),
- informacje dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia.

Rozpoczęcie dostaw wszystkich mediów na potrzeby działań budowlanych może nastąpić tylko po wcześniejszym uzyskaniu wymaganego pozwolenia na budowę.

Pozwolenie na użytkowanie

Przepisy nie określają terminu złożenia zawiadomienia o zakończeniu budowy bądź wniosku o wydanie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie. Jednak w przypadku wspomnianego pozwolenia jego uzyskanie jest konieczne przed rozpoczęciem użytkowania obiektu budowlanego, w szczególności, gdy:

- w trakcie budowy nastąpiły nieprawidłowości, np. wykonano prace niezgodnie z projektem,
- budowa była samowolą, którą zalegalizowano w trakcie trwania prac,
- po zakończeniu budowy nadzór budowlany stwierdził, że dom wybudowano niezgodnie z warunkami zabudowy (np. wysokość budynku jest inna niż przewidziana w planie, budynek zajmuje większą część powierzchni działki niż powinien) – wtedy pozwolenie zostanie wydane dopiero po doprowadzeniu budowy do stanu zgodnego z prawem,
- użytkowanie budynku ma się rozpocząć przed zakończeniem robót budowlanych.¹⁶⁵

Zarówno zawiadomienie, jak i wniosek o pozwolenie na użytkowanie, składa się we właściwym powiatowym inspektoracie nadzoru budowlanego.¹⁶⁶

Do zawiadomienia o zakończeniu budowy inwestor jest zobowiązany dołączyć:

- oryginał dziennika budowy,
- oświadczenie kierownika budowy o zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym i przepisami. W wypadku budynku mieszkalnego lub budynku z częścią mieszkalną w oświadczeniu tym zamieszcza się informację o dokonaniu pomiarów powierzchni użytkowej budynku i poszczególnych lokali mieszkalnych w sposób zgodny z przepisami rozporządzenia w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (§ 11 ust. 2),
- oświadczenie kierownika budowy o doprowadzeniu do należytego stanu i porządku terenu budowy, a także – w razie korzystania z nich – drogi, ulicy, sąsiedniej nieruchomości, budynku lub lokalu,
- oświadczenie inwestora o właściwym zagospodarowaniu terenów przyległych, jeżeli eksploatacja wybudowanego obiektu jest od tego uzależniona,
- protokoły badań i sprawdzeń instalacji (wodno-kanalizacyjnej, gazowej, elektrycznej, wentylacyjnej, kominowej) przygotowane przez osoby z odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi,
- inwentaryzację geodezyjną powykonawczą,
- potwierdzenie odebrania wykonanych przyłączy przez przedstawiciela przedsiębiorstwa sieciowego.¹⁶⁷

Do wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie obiektu dołącza się te same dokumenty, co wymienione wyżej, a ponadto oświadczenia o braku sprzeciwu lub uwag ze strony Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Straży Pożarnej.

Oznacza to, że inwestor musi wcześniej zawiadomić te organy o zakończeniu budowy (wymóg ten dotyczy również domów jednorodzinnych o przeznaczeniu wyłącznie mieszkalnym). Jeśli w ciągu 14 dni od otrzymania zawiadomienia organy te nie wyrażą opinii w tej sprawie, uznaje się, że nie wnoszą sprzeciwu ani uwag.¹⁶⁸

¹⁶⁴ www.mir.gov.pl

¹⁶⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity):Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

¹⁶⁶ www.gunb.gov.pl

¹⁶⁷ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity):Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

¹⁶⁸ www.gunb.gov.pl

2. POTENCJAŁ INWESTYCYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Czynniki wpływające na poziom atrakcyjności regionu zmieniały się na przestrzeni lat. Podkreślić należy przede wszystkim fakt, że czynniki lokalizacji nie są stałe i nie są zbiorem zamkniętym.¹⁶⁹ Zależą ściśle od specyfiki danego przedsiębiorstwa, które szuka odpowiedniej lokalizacji do inwestowania, oraz od indywidualnych cech osoby decydującej. W ciągu ostatnich lat wzrasta rola czynników, które wcześniej nie były tak istotne dla inwestorów. Wynika to m.in. z tego, że w wielu potencjalnych miejscach lokalizacji warunki są bardzo zbliżone i o podjęciu ostatecznej decyzji często decydują z pozoru mało istotne czynniki. Do najważniejszych grup czynników wpływających na zwiększoną atrakcyjność inwestycyjną regionu należą m.in. renta położenia, kwestie ekonomiczne, demograficzne, kapitał ludzki, kapitał społeczny, innowacyjność, jakość otoczenia i rozwój turystyki, czynniki kulturowe, otoczenie biznesu, infrastruktura techniczna, infrastruktura społeczna, sytuacja w kraju czy czynniki międzynarodowe.¹⁷⁰

W szczególnym przypadku, gdy mówimy o inwestorach zagranicznych kwestia poszukiwania odpowiedniej lokalizacji inwestycji wygląda podobnie, pod uwagę brane są zbliżone czynniki lokalizacji. Różnicą jest często skala poszukiwań, ponieważ w obszarze zainteresowania inwestora zagranicznego leży najczęściej kilka krajów, a nie tereny w ramach jednego państwa czy województwa, jak to najczęściej ma miejsce w przypadku inwestorów rodzimych.

Poniżej przedstawiono szczegółową analizę czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną,

¹⁶⁹ W. Dziemianowicz, *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, wyd. UW, Warszawa 1997

¹⁷⁰ BDL GUS, dostęp dnia 2014 r.

ze szczególnym uwzględnieniem elementów, które znajdują się w obszarze zainteresowania inwestora zagranicznego. Część wskaźników została porównana z wartościami dla **województw Polski Wschodniej**, oraz z województwem **lubuskim, łódzkim i kujawsko-pomorskim**, ze względu na podobieństwo ich kluczowych sektorów gospodarki z sektorami województwa lubelskiego.

Przedstawione analizy przeprowadzone zostały z wykorzystaniem wiarygodnych źródeł danych zastanych uzupełnionych o wnioski z przeprowadzonych badań. W ramach pozyskania danych pierwotnych przeprowadzono 16 wywiadów pogłębionych, w tym sześć z instytucjami otoczenia biznesu działającymi w regionie oraz 10 z inwestorami z kapitałem zagranicznym, którzy prowadzą działalność w województwie lubelskim.

PODSTAWOWE INFORMACJE O WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Województwo lubelskie położone jest we wschodniej części Polski, przy granicy z Ukrainą i Białorusią. Lubelskie, wraz z województwem warmińsko-mazurskim, podlaskim, podkarpackim i świętokrzyskim zaliczane jest do województw Polski Wschodniej, dla których przeznaczone jest specjalne, dodatkowe wsparcie z Funduszy Europejskich.

Podkreślić należy przede wszystkim przygraniczne położenie regionu, którego wschodnia granica jest jednocześnie granicą Unii Europejskiej. W świetle zmian zachodzących w ostatnich latach na Białorusi i Ukrainie położenie województwa może stać się w przyszłości istotnym czynnikiem wpływającym na

przyciąganie inwestorów zainteresowanych wschodnim rynkiem zbytu.

Województwo lubelskie obejmuje powierzchnię 25 122 km², co stanowi 8% powierzchni całego kraju. Zdecydowanie największą część powierzchni regionu to użytki rolne – 70%. Użytki zadrzewione to 24% powierzchni, tereny zurbanizowane 4%, a pozostałe obszary 2%.¹⁷¹

Administracyjnie województwo lubelskie podzielone jest na 24 powiaty (20 powiatów tzw. „ziemskich” i 4 miasta na prawach powiatu, tzw. powiaty „grodzkie” – Lublin, Biała Podlaska, Chełm i Zamość) oraz 213 gmin – 20 miejskich, 22 miejsko-wiejskie i 171 wiejskich.

Środowisko przyrodnicze

Centralną część województwa zajmuje Wyżyna Lubelska, której cechą charakterystyczną są lekko pofałdowane tereny przecięte wąwozami lessowymi.¹⁷² Część północną i północno-wschodnią pokrywają równiny Mazowsza, Podlasia i Polesia Lubelskiego (duża ilość bagien, torfowisk i jezior pochodzenia krasowego). Południowe rejony województwa to Rostocze – wał wzniesień o urozmaiconej rzeźbie terenu, który oddziela Wyżynę Lubelską od Kotliny Sandomierskiej. Bardzo żyzne gleby województwa lubelskiego sprzyjają prężnie rozwijającej się gospodarce rolnej.

Klimat województwa lubelskiego to **klimat umiarkowany kontynentalny**, w którym średnia roczna temperatura wynosi 7,2-7,8° C. Region należy do obszarów o największym nasłonecznieniu w skali całego kraju – w szczególności wyróżnia się pod tym względem Wyżyna Lubelska. Opady w województwie są niższe niż średnia dla kraju.¹⁷³

Najważniejszymi rzekami przepływającymi przez województwo: Wisła, Bug, Wieprz, Bystrzyca, Huczwa i Krzna. Część zachodniej granicy regionu stanowi rzeka Wisła, natomiast wschodniej Bug, który jednocześnie wytycza granicę państwową z Białorusią i Ukrainą.

Obszary prawnie chronione stanowią 33% powierzchni regionu. Spośród nich aż 42% to tereny położone w granicach parków krajobrazowych. Ochroną najbardziej restrykcyjną, w formie parków narodowych i rezerwatów, objętych jest łącznie 5% obszarów

Mapa 1 Województwo lubelskie na mapie Polski

Źródło: Opracowanie własne

chronionych. Na terenie województwa znajduje się Polski Park Narodowy oraz Rostoczański Park Narodowy, 17 parków krajobrazowych, 17 obszarów chronionego krajobrazu oraz 86 rezerwatów przyrody.¹⁷⁴

Zasoby naturalne województwa lubelskiego to przede wszystkim **węgiel kamienny**, wydobywany w kopalni Bogdanka. W regionie występują również niewielkie złoża ropy naftowej, gazu ziemnego, margli i wapieni. Ponadto powszechnie występujące kopaliny to m.in. kruszywa naturalne, surowce ilaste, gliny lessowe, iły, surowce węglanowe i torf.

Poziom rozwoju gospodarczego

Województwo lubelskie to region o najwyższej dynamice wzrostu PKB na mieszkańca wśród województw Polski Wschodniej. Spośród ośmiu analizowanych regionów, na Lubelszczyźnie w latach 2011-2012 zaobserwowano **najwyższy wzrost wskaźnika PKB na jednego mieszkańca – 104,9%** (w odniesieniu do całej Polski był to siódmy wynik). W województwie lubelskim w 2013 r. PKB na jednego mieszkańca wynosił 29 333 zł.

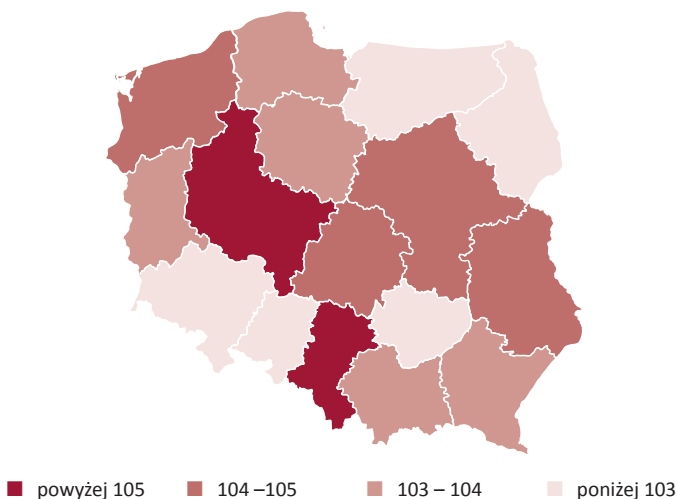
171 BDL GUS, dostęp dnia 2014 r.

172 Krajowy Raport Mozaikowy Stan Środowiska w województwach w latach 2000-2007 – województwo lubelskie, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, 2010.

173 Ibidem.

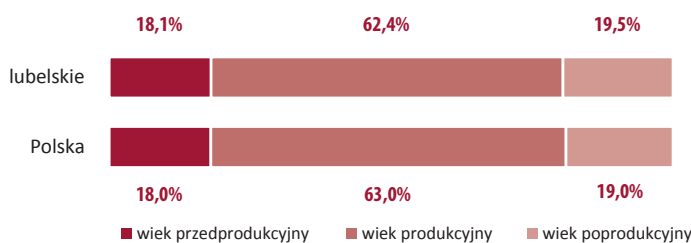
174 Rejestr rezerwatów przyrody znajdujących się na terenie województwa lubelskiego, Rejestr parków krajobrazowych znajdujących się na terenie województwa lubelskiego, Rejestr obszarów chronionego krajobrazu znajdujących się na terenie województwa lubelskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie

Mapa 2 Dynamika PKB na jednego mieszkańca w 2012 r. (rok poprzedni = 100)

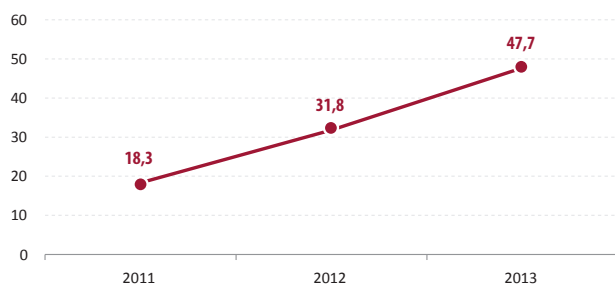
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 1 Struktura wieku ludności w województwie lubelskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 2 Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii w latach 2011-2013 [Gwh]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Stan ludności

W województwie lubelskim mieszka ponad **2,15 mln ludzi, co stanowi 5,6% ludności całej Polski**. Gęstość zaludnienia w województwie lubelskim w 2014 roku wynosiła 85 osób/1km². Mimo spadku liczby ludności – zjawiska charakterystycznego dla całej Polski, jego dynamika w ostatnich latach uległa zmniejszeniu.

Struktura wieku ludności jest bardzo zbliżona do wartości zaobserwowanych w innych województwach oraz obliczonych w skali całej Polski. W województwie lubelskim 18,1% ludności stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 62,4% osoby w wieku produkcyjnym, a 19,5% to osoby w wieku poprodukcyjnym.

Infrastruktura

W kontekście przyciągania inwestycji do regionu, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych, niezwykle ważną rolę odgrywa infrastruktura techniczna (wyposażanie regionu w sieć gazową, elektryczną, wodociągową, kanalizacyjną) oraz komunikacyjną. Są to podstawowe elementy brane pod uwagę przez inwestora przy podejmowaniu decyzji o lokowaniu inwestycji.

Jakość i długość infrastruktury komunalnej i gazowej w województwie lubelskim poprawia się z roku na rok. **Długość sieci wodociągowej** przypadającej na 100 km² wyniosła w 2013 roku 81,9 km, osiągając tym samym drugi co do wielkości wynik w Makroregionie Polska Wschodnia. Stopniowo wzrasta także długość sieci kanalizacyjnej i gazowej. W roku 2013 z sieci wodociągowej korzystało 82% ludności województwa, natomiast z kanalizacyjnej i gazowej odpowiednio 49,7% i 40,1%. Na wsi odsetek ten był dużo niższy, szczególnie w przypadku ostatnich dwóch wskaźników, jednak obserwuje się wyraźny roczny wzrost liczby użytkowników instalacji.

Województwo lubelskie wyróżnia się spośród innych województw **wysoką jakością wód głębinowych**, pochodzących głównie z utworów kredowych. Większość działających na terenie województwa przedsiębiorstw korzysta z zasobów wód podziemnych, a tylko niewielki procent z wód powierzchniowych.

Tabela 23 Złoże surowców energetycznych w województwie lubelskim w 2013 r.

Surowce	Liczba złóż	Udział w zasobach krajowych	Udział w wydobyciu krajowym
Węgiel kamienny	11, w tym 1 eksploatowane	7,9%	9,8%
Węgiel brunatny	2 nieeksploatowane	-	-
Gaz ziemny	4 eksploatowane	0,9%	0,7%
Ropa naftowa	2 eksploatowane	0,09%	0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 r.”, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2014.

Tabela 24 Koncesje udzielone na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż gazu łupkowego w województwie lubelskim (stan na 30.04.2015 r.)

Nazwa	Numer	Koncesjodawca	Odwierty
Grabowiec	30/2007/p	Chevron Polska Energy Resources	Grabowiec-6
Kock – Tarkawica	52/2001/p	PGNiG S.A.	Wojcieszków 1
Lubartów	26/2007/p	Orlen Upstream Sp. z o.o.	Berejów OU-1 Berejów OU-2 Uścimów OU-1
Lublin	27/2007/p	Orlen Upstream Sp. z o.o.	
Tomaszów Lubelski	07/2011/p	PGNiG S.A.	Majdan Sopocki-1 Lubycza Królewska-1
Wierzbica	28/2007/p	Orlen Upstream Sp. z o.o.	Stręczyn-OU1-K Stręczyn-OU1 Syczyn OU1 Syczyn OU2K Dobryniów-OU1
Wiszniów – Tarnoszyn	03/2009/p	PGNiG S.A.	Kościaszyn 1
Wodynie – Łuków	51/2009/p	Orlen Upstream Sp. z o.o.	Stoczek OU-1 Stoczek OU-1K
Zwierzyniec	70/2009/p	Chevron Polska Energy Resources	Zwierzyniec-1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy koncesji na poszukiwanie gazu ziemnego „shale gas” wg stanu na 30.04.2015 r., Ministerstwo Środowiska

Surowce naturalne

W województwie lubelskim znajdują się **złóża czterech surowców energetycznych**: węgla kamiennego, węgla brunatnego, ropy naftowej i gazu ziemnego. **Węgiel kamienny** wydobywany jest w obszarze Lubelskiego Zagłębia Węglowego – jednego z dwóch eksploatowanych w Polsce zagłębi (obok Górnośląskiego Zagłębia Węglowego). W 2013 roku zasoby przemysłowe węgla kamiennego w województwie lubelskim wynosiły 305,05 mln ton, czyli 7,9% zasobów Polski (3 839,63 mln ton). Wydobycie osiągnęło

natomiast wartość 6 824 ton i stanowiło 9,8% wydobycia w całym kraju (68 399 ton).

Zasoby **węgla brunatnego** w 2013 r. w województwie lubelskim znajdowały się w dwóch nieeksploatowanych złóżach – rozpoznanych wstępnie i rozpoznanych szczegółowo. Pierwsze z nich, Sierskowola, zlokalizowane było w powiecie ryckim, drugie, Trzydnik, w powiecie kraśnickim.

Gaz ziemny w województwie lubelskim występował w czterech złóżach. Wszystkie złoża w 2013 r. były eksploatowane i zlokalizowane w powiatach:

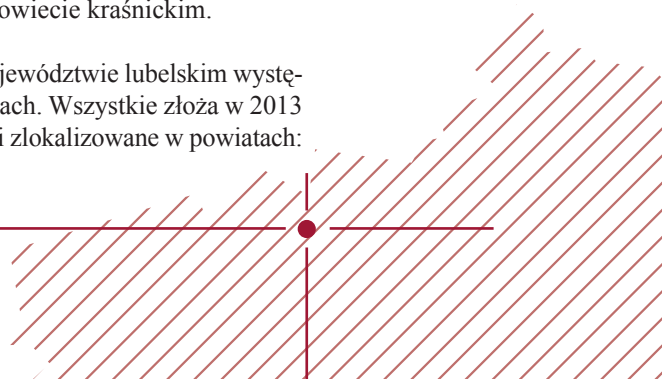
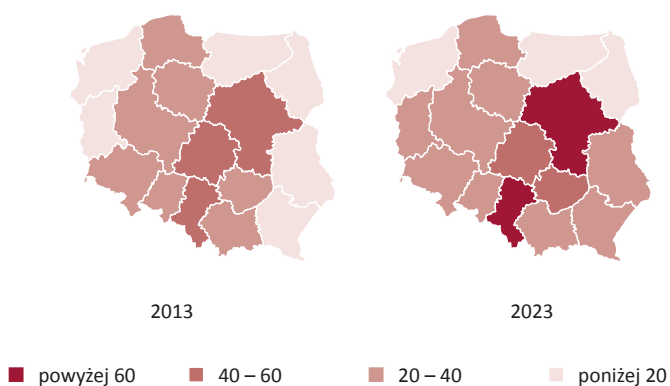

Tabela 25 Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej

Województwo	WMDT 2013	WMDT 2023	Zmiana 2013-2023
Łódzkie	40,5	51,24	23,31%
Polska	33,65	42,56	23,30%
Świętokrzyskie	26,64	34,74	22,22%
Kujawsko-Pomorskie	26,57	33,39	22,21%
Podkarpackie	18,76	23,94	23,32%
Makroregion Polski Wschodniej	17,86	23,29	20,94%
Lubelskie	17,7	23,87	23,30%
Lubuskie	16,43	21,12	20,96%
Warmińsko-Mazurskie	13,48	17,33	20,43%
Podlaskie	12,38	16,14	21,64%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

Mapa 3 Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT) z 2013 r. wraz z prognozą na rok 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

lubelskim, lubartowskim, świdnickim i ryckim. W analizowanym roku zasoby przemysłowe gazu ziemnego wynosiły 578,5 mln m³, czyli 0,9% zasobów w Polsce (62 176,39 mln m³). Wydobyte sytuowało się na poziomie 39,67 mln m³ i stanowiło 0,7% wydobycia w całym kraju (5 488,77 mln m³).

Ropa naftowa w 2013 r. w województwie lubelskim była pozyskiwana z dwóch złóż w powiatach lubartowskim, lubelskim i ryckim. Zasoby przemysłowe tego surowca wynosiły 14,61 tys. ton i stanowiły 0,09% zasobów w Polsce, a wydobycie

osiągnęło wartość 1,08 tys. ton, czyli 0,1% wydobycia w kraju (926,3 tys. ton).

Województwo lubelskie jest jednym z obszarów występowania największych zasobów gazu łupkowego w Polsce. Poszukiwanie i rozpoznawanie złóż tego surowca odbywa się na podstawie koncesji udzielanych przez Ministerstwo Środowiska. W kwietniu 2015 r. w analizowanym regionie prowadzono prace w ramach 9 koncesji, z czego 4 posiadał Orlen Upstream Sp. z o.o., 3 – PGNiG S.A., a 2 – Chevron Polska Energy Resources. Umożliwiały one wykonywanie odwiertów, których liczba według najnowszych danych wynosiła 16. Obszary, na których poszukiwano gazu łupkowego znajdowały się w pasie przebiegającym z północnego-zachodu na południowy-wschód województwa lubelskiego.

W województwie lubelskim w 2013 r. ze źródeł odnawialnych wyprodukowano 47,7 GWh (gigawatogodzin) energii elektrycznej, co stanowiło 1,4% tego typu energii w Polsce Wschodniej i 0,3% w całej Polsce. Jej udział w produkcji w analizowanym regionie był bardzo niski i wynosił 3,8%. Wynika to m.in. z powszechnego wykorzystywania w wojewódzkiej energetyce węgla kamiennego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że produkcja energii ze źródeł odnawialnych rośnie w kolejnych latach.

Należy podkreślić, że województwo lubelskie posiada znaczący potencjał w zakresie wykorzystywania energii słonecznej. Jest to związane z występowaniem największego w Polsce nasłonecznienia, czyli wysokiego natężenia promieniowania słonecznego. Średnia roczna wartość wskaźnika w analizowanym regionie wynosi 1200 kWh/m² i jest wyższa od średniej dla całego kraju równej 1000 kWh/m².

DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Dostępność komunikacyjna jest jednym z podstawowych czynników oceny atrakcyjności inwestycyjnej województwa. Klasyczna analiza transportowej dostępności regionów opiera się na następujących miarach:

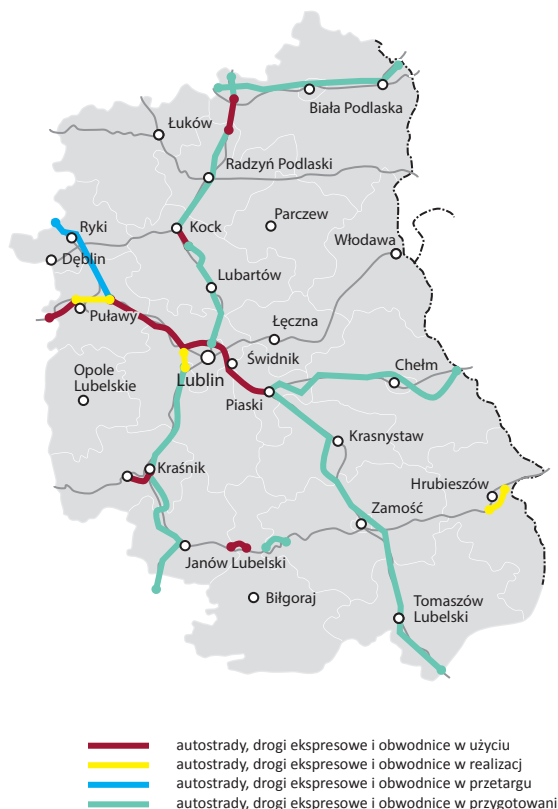
- odległość geograficzna od najważniejszych ośrodków gospodarczych (regionalnych i krajowych),
- stopień skomunikowania z najważniejszymi ośrodkami – dostępność połączeń drogowych, kolejowych i lotniczych,
- stan i efektywność infrastruktury transportowej, natężenie ruchu.

W województwie lubelskim w ostatnich latach można zaobserwować bardzo korzystne zmiany związane z poprawą dostępności komunikacyjnej – przede wszystkim drogowej i lotniczej. W celu modernizacji sieci transportowej Polska Wschodnia korzysta z szeregu instrumentów polityki regionalnej i przestrzennej, dostępnych z tytułu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Głównym kierunkiem rozwoju sieci transportowej województw Polski Wschodniej będzie nie tylko poprawa transportu między tymi województwami a centrum Polski, ale przede wszystkim stopniowe polepszanie komunikacji wewnątrz Makroregionu Polska Wschodnia.

Poniżej przedstawiono Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej¹⁷⁵, opracowany przez zespół ekspertów z Polskiej Akademii Nauk, który jest najbardziej ogólnym miernikiem pokazującym dostępność komunikacyjną wybranych województw w Polsce. Regiony o wyższej wartości wskaźnika charakteryzują się lepszą dostępnością komunikacyjną. Wskaźnik jest zbudowany w oparciu o model potencjału, uwzględniający szybkość dotarcia do wszystkich pozostałych miast bądź powiatów w Polsce, biorąc pod uwagę atrakcyjność tych celów podróży na podstawie dwunastu zmiennych społeczno-demograficznych (m.in. liczba ludności, liczba pracujących, liczba gospodarstw rolnych). Dodatkowo wskaźnik uwzględnia zarówno czas przejazdu między ośrodkami jak i znaczenie (atrakcyjność) tych ośrodków w systemie transportowym.

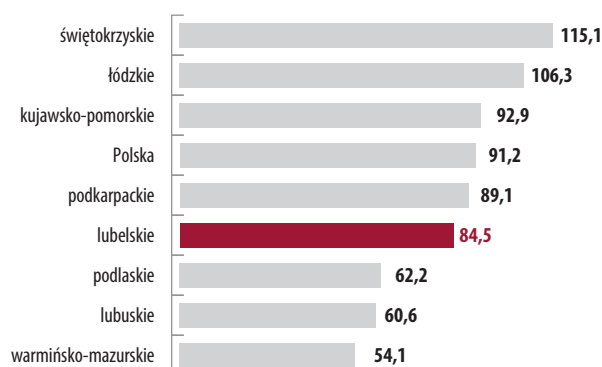
Dostępność komunikacyjna województwa lubelskiego jest o prawie połowę niższa niż uśredniona wartość wskaźnika policzonego dla całej Polski, jednak bardzo zbliżona do zagregowanej atrakcyjności transportowej Makroregionu Polski Wschodniej. Z województw położonych w obrębie Wschodniego Makroregionu wyższymi wskaźnikami charakteryzują się województwa położone w południowo-wschodniej Polsce (podkarpackie i świętokrzyskie). Region łódzki zawdzięcza wyższą wartość wskaźnika bardziej korzystnemu położeniu w centrum kraju i mniejszej odległości od najważniejszych krajowych ośrodków gospodarczych. Z tych samych względów bardziej atrakcyjne pod względem transportowym jest także województwo świętokrzyskie. Województwo lubelskie odznacza się jednak lepszą dostępnością komunikacyjną niż tereny położone w Polsce północno-wschodniej (województwo

Mapa 4 Stan budowy dróg ekspresowych w województwie lubelskim w 2015 r.

Źródło: GDDKiA, Mapa stanu budowy dróg, Serwis dla Kierowców.

Wykres 3 Długość dróg o twardej nawierzchni przypadająca na 100 km² powierzchni w 2013 r. [km]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

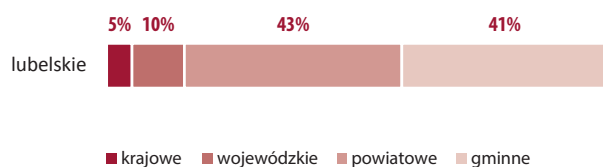
¹⁷⁵ Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

Tabela 26 Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportu

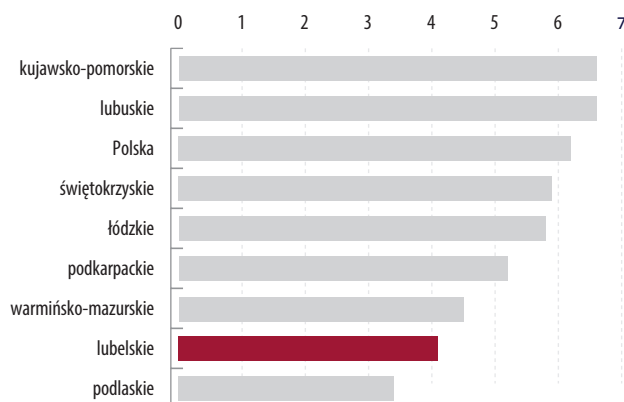
Województwo	WDDT 2013	WDDT 2023	Zmiana 2013-2023
Łódzkie	41,48	50,64	18,10%
Polska	34,35	41,88	17,98%
Kujawsko-Pomorskie	29,89	32,46	17,15%
Świętokrzyskie	27,39	34,38	20,32%
Podkarpackie	19,65	24,54	19,91%
Makroregion Polski Wschodniej	18,36	23,17	20,78%
Lubelskie	18,03	23,24	22,44%
Lubuskie	17,25	20,7	16,63%
Warmińsko-Mazurskie	13,49	17,14	21,32%
Podlaskie	12,85	16,04	19,88%

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

Wykres 4 Struktura własności dróg utwardzonych w województwie lubelskim w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 5 Długość torów kolejowych przypadająca na 100 km² powierzchni w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

podlaskie i warmińsko-mazurskie). Prognoza ekspertów PAN na dekadę 2013-2023 pokazuje, że dostępność transportowa w całej Polsce będzie stopniowo wzrastać m.in. dzięki środkom pozyskanym z UE, a do roku 2023 wzrost ten wyniesie w województwie lubelskim 23,30%.

W kolejnych rozdziałach WMDT zostanie zdekomponowany i przedstawiony odrębnie dla trzech gałęzi transportu – drogowego (WDDT), kolejowego (WKDT) i lotniczego (WLDT).

Komunikacja drogowa

Komunikacja drogowa stanowi najważniejszy filar infrastruktury transportowej w Polsce i na Lubelszczyźnie. Szczególnie istotne dla przemysłu są przede wszystkim drogi krajowe:

- K12 Warszawa – Lublin – Dorohusk – Kijów,
- K17 Warszawa – Lublin – Lwów (na odcinkach S17),
- K19 Białystok – Lublin – Rzeszów.

W przyszłości istnieją realne plany rozszerzenia obecnej sieci drogowej. Mapa 4 pokazuje planowane inwestycje, mające na celu połączenie drogami ekspresowymi najważniejszych ośrodków Lubelszczyzny.

Ponadto istnieją realne plany budowy tzw. Via Carpathia, przebiegającej z Litwy aż do Grecji. W Polsce droga będzie przechodzić przez główne miasta położone na wschodzie kraju: Białystok, Lublin i Rzeszów. W perspektywie 2014-2020 planowana jest budowa odcinka drogi S19 łączącej Lublin i Rzeszów. Obecnie propozycje przebiegu trasy są konsultowane w gminach, przez które będzie ona przechodziła. Do ważnych przyszłych inwestycji drogowych zaliczyć należy również budowę obwodnicy Puław, zachodniej obwodnicy Lublina oraz drogi S17 od Kurowa w kierunku Warszawy.¹⁷⁶

Dodatkowo w województwie lubelskim długość dróg o twardej nawierzchni przypadająca na 100 km² powierzchni z roku na rok rośnie. W roku 2013 wartość ta wyniosła 84,5 km. Wynik ten sytuuje województwo lubelskie poniżej uśrednionej wartości dla Polski (91,2 km), jednak długość sieci transportowej w odniesieniu do gęstości miast w województwie

¹⁷⁶ Puzio P., 9.01.2015, *Obwodnice Lublina i Puław, S17. Priorytety drogowe na 2015 rok*, [w:] <http://www.dziennikwschodni.pl/lubelskie/n,150109729,obwodnice-lublina-i-pulaw-s17-priorytety-drogowe-na-2015-rok.html> – dostęp dnia 20.06.2015

jest dość wysoka.¹⁷⁷ Ponadto 95% dróg utwardzonych to drogi ulepszonej jakości.

W porównaniu z rokiem 2001, w województwie lubelskim przybyło prawie 3440 km dróg o nawierzchni utwardzonej, z czego 47 km to drogi ekspresowe. Drogi krajowe i wojewódzkie stanowią 15% wszystkich dróg, natomiast pozostałe drogi to drogi gminne i powiatowe. Na drogach krajowych w województwie lubelskim panuje obecnie mniejszy ruch niż w innych regionach Polski – w roku 2010 natężenie ruchu wynosiło średnio 7459 pojazdów/dobę w porównaniu do średniej krajowej 9888 pojazdów/dobę. Mniejsze natężenie ruchu niż na Lubelszczyźnie obserwuje się tylko w województwach zachodnio-pomorskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim. We wszystkich województwach obserwuje się natomiast wzrost ruchu pojazdów. W porównaniu z rokiem 2005 natężenie ruchu w województwie lubelskim do 2010 roku wzrosło o 26%.

Dobrym miernikiem dostępności komunikacyjnej województwa jest Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej (WDDT) oraz jego prognoza na rok 2023, uwzględniająca realizację planowanych do tego czasu inwestycji. Wartość wskaźnika to średnia ważona dostępności drogowej dla wszystkich gmin należących do danego województwa.

Według wskaźnika WDDT województwo lubelskie ma o blisko połowę gorzej rozwiniętą infrastrukturę drogową w porównaniu do wartości uśrednionej dla całego kraju. Przyczyną niskiej wartości wskaźnika dla województwa lubelskiego jest brak autostrad, nieznaczna długość dróg ekspresowych oraz czynniki przyrodnicze i historyczne. Ponadto Lubelszczyzna położona jest w znacznej odległości od najatrakcyjniejszych gospodarczych ośrodków krajowych. W kolejnych latach przewidziane są jednak liczne inwestycje, które mają na celu poprawę dostępności drogowej tego regionu.

Podkreślić należy również lokalizację w północno-wschodniej części województwa **Terminalu Samochodowego Koroszczyn**. Znajduje się on ok 4 km od drogowego przejścia granicznego Polska-Białoruś w Kukurykach. Od północy teren otacza droga nr 812, a od strony południowej planowany jest łuk autostrady A2. Obszar zajmuje powierzchnię 46,6 ha i wraz z zabezpieczoną i oświetloną drogą celną stanowi terytorium drogowego przejścia granicznego Kukuryki/Kozłowicze.¹⁷⁸ Terminal składa się z części budżetowej oraz komercyjnej. W części budżetowej

177 Potencjal ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010, Główny Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011

178 <http://koroszczyn.pl/lokalizacja.html> – dostęp dnia 21.06.2015

Tabela 27 Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportu

Województwo	WKDT 2013	WKDT 2023	Zmiana 2013-2023
łódzkie	35,57	52,4	32,12%
Polska	30,17	45,25	33,33%
Kujawsko-Pomorskie	25,62	38,03	32,63%
Świętokrzyskie	23,19	36,51	36,48%
Lubelskie	16,88	26,95	37,37%
Makroregion Polski Wschodniej	15,71	23,75	33,85%
Podkarpackie	14,5	20,72	30,02%
Warmińsko-Mazurskie	13,55	18,2	25,55%
Lubuskie	12,5	22,89	45,39%
Podlaskie	10,34	16,75	38,27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

Tabela 28 Wskaźnik Lotniczej Dostępności Transportu

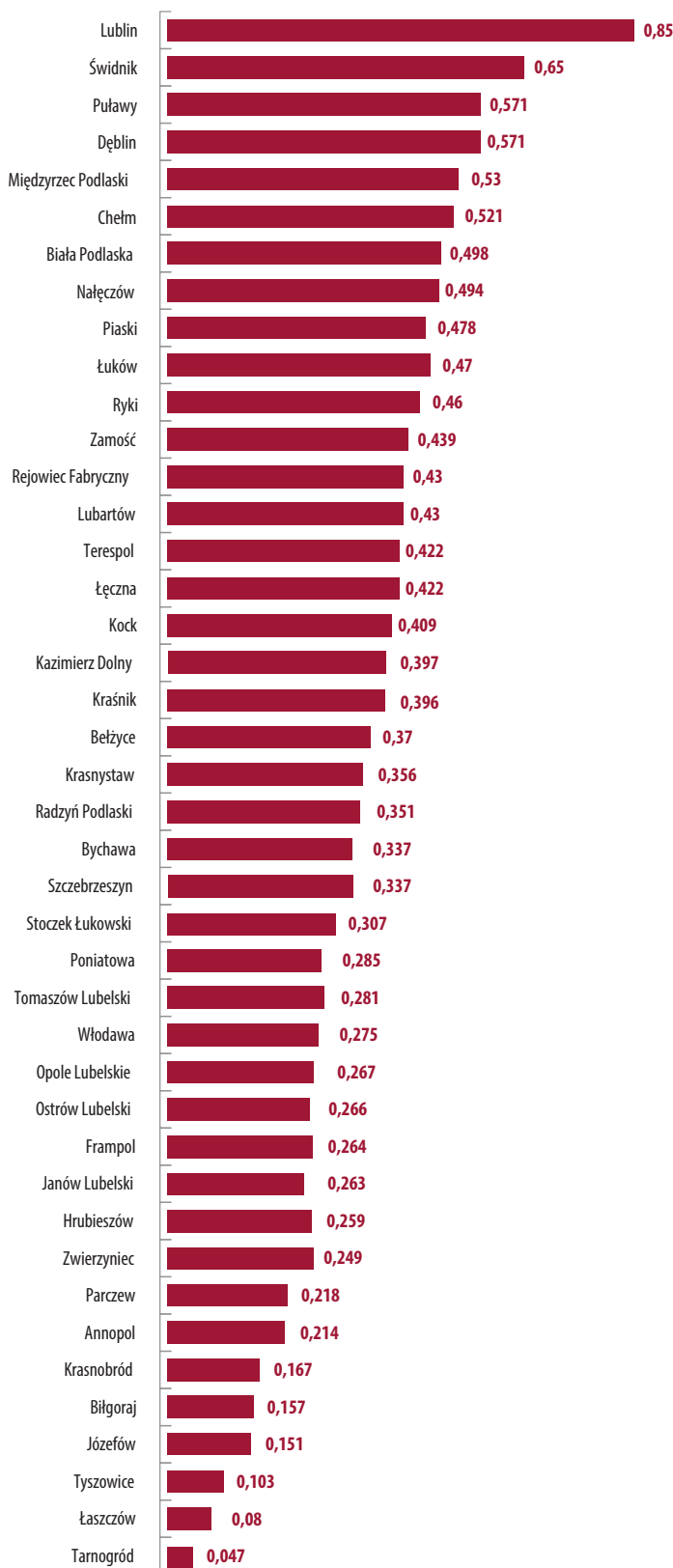
Województwo	WLDT 2013	WLDT 2023	Zmiana 2013-2023
łódzkie	169,7	306,3	44,60%
Polska	129,49	234,91	44,88%
Kujawsko-Pomorskie	72,29	113,55	36,34%
Lubelskie	66,69	142,32	53,14%
Świętokrzyskie	65,3	171,96	62,03%
Podkarpackie	51,02	98,29	48,09%
Makroregion Polski Wschodniej	50,86	114,08	55,42%
Lubuskie	40,62	55,97	27,43%
Warmińsko-Mazurskie	33,91	79,7	57,45%
Podlaskie	27,21	74,38	63,42%

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oszacowanie wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby dokumentów programowych i strategicznych dot. Perspektywy finansowej 2014-2020”, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, 2014.

dokonywane są odprawy celne towarów, a w komercyjnej zlokalizowane są agencje spedycyjne, bank i punkty handlu detalicznego. Przepustowość terminalu określono na 4 tys. pojazdów w ciągu doby – obecnie są to wyłącznie TIR-y.¹⁷⁹

179 http://www.gminaterespol.pl/viewpage.php?page_id=23 – dostęp dnia 21.06.2015

Wykres 6 Ranking miast województwa lubelskiego pod względem dostępności komunikacyjnej w 2010 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie.

W lutym 2015 r. firma LTK-Intermodal stworzyła **Lubelski Terminal Kontenerowy** w Drzewcach pod Nałęczowem mający przyspieszyć transport ładunków kontenerowych, które dotarły do Polski drogą morską. Kontenery ze statków są przeładowywane na pociąg przewożący je do województwa lubelskiego. Wcześniej towary były transportowane do Warszawy, a potem ciężarówkami na Lubelszczyznę. Korzystna lokalizacja terminalu w pobliżu drogi ekspresowej S17 Warszawa-Hrebenne umożliwi dalszy transport towarów. Terminal obejmuje powierzchnię 25 000 m² powierzchni operacyjnej i znajduje się tam jeden 600-metrowy tor kolejowy.¹⁸⁰

Transport kolejowy

W 2013 r. przez województwo lubelskie przebiegało 1027 km linii kolejowych. Ze względu m.in. na uwarunkowania historyczne sieć kolejowa w regionie jest rzadsza w porównaniu do innych województw Polski. Warto jednak wskazać na elementy pozytywnie wyróżniające Lubelszczyznę w tym zakresie. Jest to przede wszystkim istnienie **terminalu w Małaszewiczach** zajmującego powierzchnię ponad 166 ha. Pełni on funkcję portu przeładunkowego o międzynarodowym znaczeniu, w którym dokonuje się **przeładunku towarów z taboru szerokotorowego na tabor normalnotorowy**. Ma to niebagatelne znaczenie dla inwestora, który ma dzięki temu ułatwioną wymianę towarową z rynkami wschodnimi. Ułatwienie w zakresie transportu kolejowego w województwie stanowi również otwarty w lutym 2015 r. Lubelski Terminal Kontenerowy, szerzej opisany w poprzednim podrozdziale.

Długość linii kolejowych przypadająca na 100 km² to 4,1 km. Długość sieci kolejowej przypadająca na 100 km² w województwach południowo-wschodnich oraz w środkowej i zachodniej Polsce jest średnio o 1-2 km dłuższa. Obecnie jednak trwa modernizacja linii kolejowych na Lubelszczyźnie.

Najważniejsza linia kolejowa w województwie to linia nr 7 kursująca na trasie: Warszawa Wschodnia – Otwock – Dęblin – Lublin – Chełm – Dorohusk (granica państwa z Ukrainą). Lublin posiada bezpośrednie połączenia kolejowe z niemal wszystkimi regionami kraju, a podróż z Warszawy trwa niewiele ponad 2 godz. Inną ważną linią na terenie województwa jest Linia nr 2 Warszawa Centralna – Siedlce – Łuków – Biała Podlaska – Małaszewicze – Terespol (granica państwa z Białorusią).

¹⁸⁰ <http://ltk-intermodal.pl/pl/terminal-intermodalny> – dostęp dnia 21.06.2015

Wskaźnik WKDT dla województw wschodnich wykazuje wartości znacznie niższe niż średnia krajowa. Mimo to tylko województwo świętokrzyskie osiąga lepsze wyniki spośród województw położonych w Makroregionie Polska Wschodnia. **Kolejowa dostępność komunikacyjna** województwa lubelskiego oraz innych regionów **będzie według prognoz znacząco wzrastać** dzięki inwestycjom z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz z Regionalnych Programów Operacyjnych. W związku z tym atrakcyjność Lubelszczyzny pod względem transportowym powinna zwiększyć się o blisko 36% do 2023 roku.

Komunikacja lotnicza

W województwie lubelskim znajduje się jedno lotnisko o znaczeniu międzynarodowym – Port lotniczy Lublin-Świdnik. Port znajdujący się w odległości 10 km od Lublina, rozpoczął obsługę pasażerską pod koniec roku 2012. Otwarcie lotniska umożliwiło mieszkańcom i przedsiębiorcom bezpośredni i szybki transport do krajów Unii Europejskiej. W tej chwili port lotniczy obsługuje przeloty do Belgii, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec, Szwecji i Norwegii¹⁸¹, a lista przewoźników regularnie się rozszerza. Obecne w Porcie Lotniczym Lublin linie Ryanair planują również uruchomienie połączeń biznesowych do Mediolanu i Paryża oraz rozszerzenie oferty o trasy wakacyjne (Grecja).¹⁸² Lotnisko obsłużyło w 2013 roku 189,3 tys. pasażerów.

Województwo Lubelskie odznacza się najwyższym wskaźnikiem dostępności lotniczej w całym Makroregionie Polski Wschodniej. Jest to spowodowane faktem, iż oprócz obecności portu w Świdniku w niedużej odległości znajdują się też lotniska Rzeszów-Jasionka (160 km) oraz Warszawa-Okęcie (170 km), które mogą obsługiwać pasażerów docelowo udających się do województwa lubelskiego. Dzięki funkcjonowaniu Portu Lotniczego pozycja Lubelszczyzny w porównaniu do innych regionów Polski Środkowej i Zachodniej w kontekście transportu lotniczego znacznie się poprawiła. W związku z tym, że lotnisko Lublin-Świdnik jest portem stosunkowo młodym i dopiero rozwijającym się (0,8% udziału w krajowym ruchu pasażerskim w roku 2013) to pozycja ta będzie z biegiem czasu się umacniać.

Część inwestorów w wywiadach jakościowych podkreślała dużą rolę lotniska w Świdniku w przyciąganiu inwestycji zagranicznych. Planowana jest rozbudowa lotniska o terminal cargo¹⁸³, co znacznie zwiększyłoby atrakcyjność regionu. Dodatkowo przyciągnięcie nowych linii lotniczych zwiększyłoby zakres usług zarówno dla biznesu jak i dla mieszkańców województwa.

Ranking miast pod względem dostępności transportowej

W 2010 roku Urząd Statystyczny w Lublinie sporządził ranking miast województwa lubelskiego pod względem ich dostępności komunikacyjnej.¹⁸⁴ Dla każdego miasta został policzony zintegrowany wskaźnik, w którym uwzględniano poniższe czynniki z przypisanymi wagami:

- Położenie miasta przy drogach krajowych – 30%,
- Położenie przy torach kolejowych – 15%,
- Odległość od najbliższego miasta pełniącego istotne funkcje usługowe o znaczeniu subregionalnym – 15%,
- Odległość od Lublina – 15%,
- Odległość od Warszawy – 15%,
- Odległość od najbliższego przejścia granicznego – 10%.

Mimo upływu pięciu lat ranking jest aktualny, ponieważ dzięki budowie portu lotniczego pozycja pierwszych dwóch miast została jeszcze wzmocniona. **Najatrakcyjniejszym pod względem dostępności transportowej ośrodkiem jest wciąż Lublin** ze względu na położenie przy najważniejszych drogach krajowych, linii kolejowej oraz bliskość portu lotniczego. **Bardzo atrakcyjne (nota powyżej 50%) są również miasta Świdnik, Puławy, Dęblin, Międzyrzec Podlaski oraz Chełm.**

RYNEK PRACY

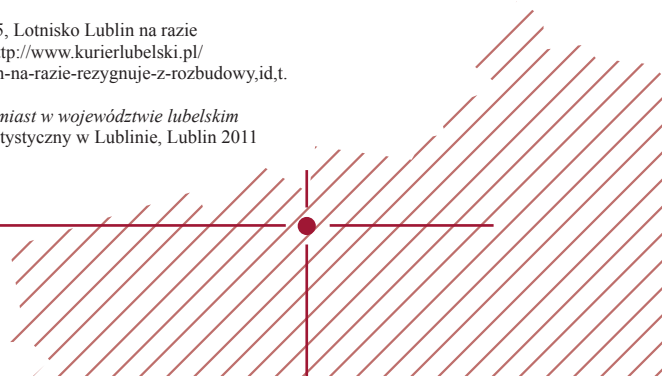
Kolejnym bardzo ważnym czynnikiem decydującym o przyciąganiu inwestorów jest sytuacja na regionalnym rynku pracy. Poniżej przedstawiona zostanie aktualna struktura zatrudnienia, poziom bezrobocia oraz średnie wielkości wynagrodzeń w województwie lubelskim.

183 Dunajska A., 24.02.2015, Lotnisko Lublin na razie rezygnuje z rozbudowy, [w:] http://www.kurierlubelski.pl/artykul/3763511_lotnisko-lublin-na-razie-rezygnuje-z-rozbudowy.id.t.html – dostęp dnia 20.06.2015

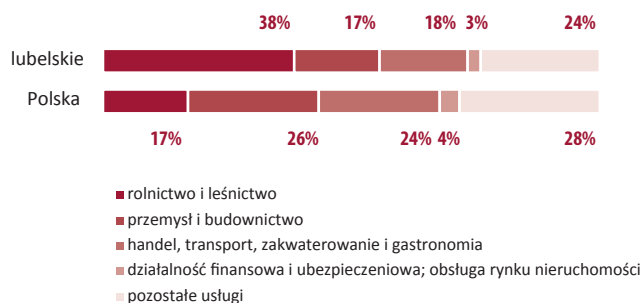
184 *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011

181 <http://www.airport.lublin.pl/> – dostęp dnia 12.06.2015

182 <http://www.dziennikwschodni.pl/lublin/n,1000162923,lotnisko-lublin-ryanair-planuje-nowe-loty-z-lublina.html> – dostęp dnia 12.06.2015

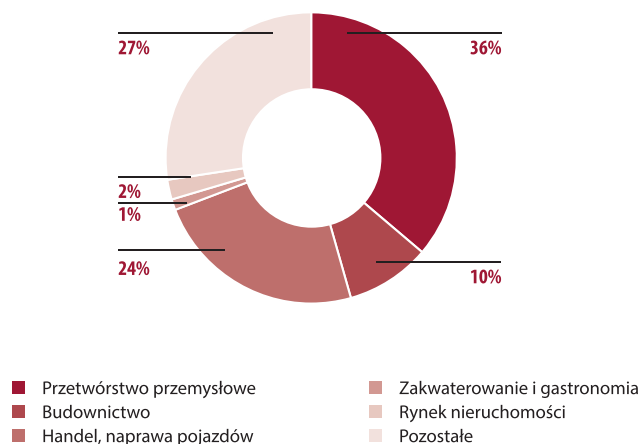

Wykres 7 Pracujący w województwie lubelskim według sektorów w 2013 r.

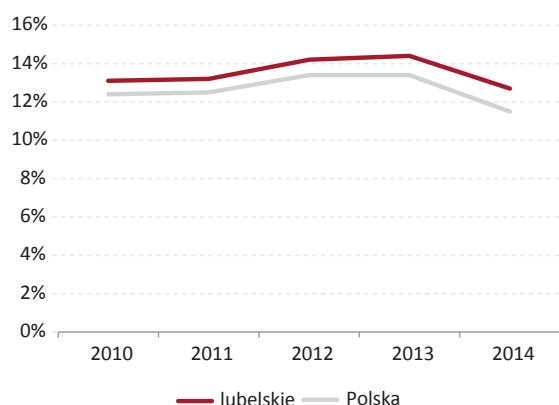
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 8 Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubelskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 9 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w województwie lubelskim w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Osoby pracujące

Liczba osób pracujących uwzględnia osoby podejmujące jakąkolwiek aktywność zarobkową w tygodniu, w którym przeprowadzono badanie.¹⁸⁵

W województwie lubelskim w 2013 roku pracowało 799,82 tys. osób, czyli ponad 37% populacji województwa. Rolnictwo stanowiło główne źródło dochodów dla ponad 38% pracującej ludności, w porównaniu do 17% w skali całego kraju. We wszystkich innych sektorach pracowało stosunkowo mniej osób. Drugim co do wielkości sektorem jest szeroko pojęty handel, transport, usługi gastronomiczne, hotelarskie oraz komunikacyjne. Bardzo ważnymi gałęziami na Lubelszczyźnie są także przemysł i budownictwo, w których pracowało ponad 17% osób pracujących.

Zatrudnieni

Osoby zatrudnione stanowią znacznie węższą kategorię wśród osób aktywnych na rynku pracy.¹⁸⁶ Z definicji kategoria ta nie obejmuje osób samozatrudnionych, zatrudnionych w sektorze publicznym ani pracujących w rolnictwie. **Przeciętnie zatrudnienie w roku 2013 ukształtowało się na poziomie 387,7 tys. osób.** Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw kształtowało się natomiast na poziomie 179,3 tys. osób i wzrosło w roku 2014 do 179,9 tys. zatrudnionych. Największą liczbę zatrudnionych (36,2%) w sektorze przedsiębiorstw odnotowano w sektorze przetwórstwa przemysłowego.

Korzystna z punktu widzenia inwestora zagranicznego jest stabilność zatrudnienia w województwie lubelskim, rozumiana jako mała rotacja pracowników w ramach jednego stanowiska pracy. Przedsiębiorcy podczas przeprowadzanych wywiadów podkreślali, że region pod tym względem wypada bardzo korzystnie na tle pozostałych regionów Polski, szczególnie w porównaniu do sytuacji w największych miastach, w których pracownicy znacznie częściej zmieniają swoje miejsce pracy.

Bezrobotni

W roku 2014 ogólna sytuacja na lubelskim rynku pracy poprawiła się. Zanotowano **spadek liczby bezrobotnych oraz znaczne zmniejszenie stopy bezrobocia** w porównaniu z rokiem poprzednim. Powyższe wnioski wynikają z analizy dynamiki

¹⁸⁵ Definicja BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności.

¹⁸⁶ Zatrudnieni – osoby związane z pracodawcą umową o pracę, stosunek prawny regulowany Kodeksem Pracy.

stóp bezrobocia obliczonych na podstawie danych z urzędu pracy.

Dynamika zmian stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim odzwierciedla tendencje kształtujące rynek pracy w całej Polsce. Bezrobocie na Lubelszczyźnie w latach 2010-2014 było jednak zawsze większe od bezrobocia obliczonego w Polsce o 0,7-1 punktu procentowego.

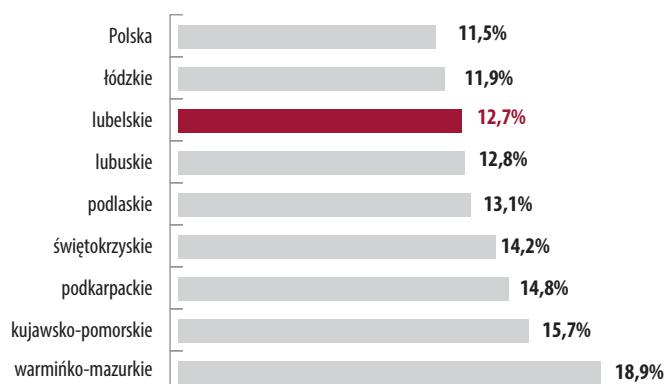
W badanych latach stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim podlegała fluktuacjom, wahając się w granicach 12,7 – 14,4%. W latach 2010-2011 średnioroczne poziomy stóp bezrobocia nieznacznie się różniły i kształtowały się na poziomie bliskim 13%. W 2013 roku stopa bezrobocia przyjęła wartość maksymalną w badanym okresie – 14,4%. W roku 2014 sytuacja na lubelskim rynku pracy poprawiła się i odnotowano znaczny spadek liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. Stopa bezrobocia w roku 2014 spadła o 1,7 punktów procentowych w porównaniu z rokiem 2013 i osiągnęła wartość najmniejszą od 5 lat.

Sytuacja na lubelskim rynku pracy jest lepsza niż w sąsiadujących województwach. Niższe bezrobocie wśród porównywanych regionów zanotowano tylko w bardziej uprzemysłowionym i centralnie położonym województwie łódzkim. Wszystkie inne województwa Makroregionu Polski Wschodniej oraz województwa lubuskie i kujawsko-pomorskie charakteryzują się większą stopą bezrobocia.

Mimo iż sytuacja na rynku pracy poprawiła się i liczba bezrobotnych znacząco zmalała od 2010 roku, notuje się wzrost bezrobocia długoterminowego. Aż 46,4% zarejestrowanych osób bezrobotnych szuka pracy od ponad roku, a 29% od ponad dwóch lat. Wskaźniki te są wyższe niż w porównywanych województwach oraz w całej Polsce. Także bardzo ciężka jest sytuacja osób bezrobotnych w wieku 55-64 lata. Prawie 59% bezrobotnych w tym wieku poszukuje pracy już od ponad 12 miesięcy. Średni czas poszukiwania pracy w województwie jest o 4 miesiące wyższy niż przeciętny wynik dla Polski i wynosi 12,2 miesiąca.

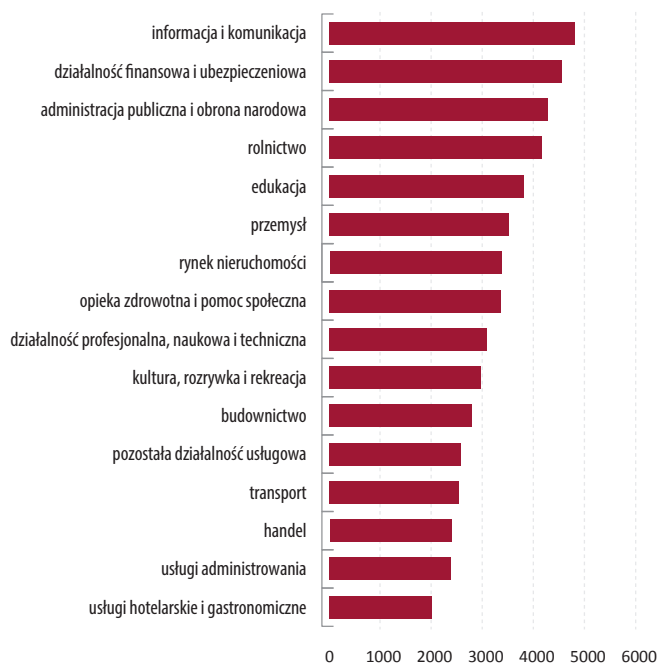
Ponadto **najliczniejszą grupę bezrobotnych w roku 2014 wciąż stanowiły młode osoby w wieku 25-34 lata** (32,1% ogółu bezrobotnych). Województwo lubelskie wykazuje jeden z **wyższych wskaźników zarejestrowanych bezrobotnych wśród absolwentów**.

Wykres 10 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w porównywanych województwach w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 11 Wysokość średniego wynagrodzenia brutto w województwie lubelskim w 2013 roku z podziałem na sektory

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2010-2013 wzrosło we wszystkich badanych województwach. **W roku 2013 wynosiło ono w województwie lubelskim 3488,61 zł**, co stanowiło 90% przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Podobna tendencja utrzymywała się od roku 2010.

Tabela 29 Dynamika zmian przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce i wybranych województwach

Województwo	2010	2011	2012	2013
Polska	3435,00	3625,21	3744,38	3877,43
łódzkie	3066,02	3245,97	3383,30	3510,20
lubelskie	3099,60	3257,14	3382,66	3488,61
podlaskie	3019,83	3178,15	3310,71	3432,71
świętokrzyskie	2971,58	3137,91	3250,94	3349,81
kujawsko-pomorskie	2910,82	3062,32	3182,31	3322,09
podkarpackie	2877,43	3023,21	3152,36	3282,69
lubuskie	2920,43	3073,95	3203,18	3282,07
warmińsko-mazurskie	2879,97	3019,37	3150,27	3264,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Tabela 30 Stawki wynagrodzeń w kluczowych sektorach gospodarki województwa lubelskiego ze zróżnicowaniem pod względem zajmowanych stanowisk [zł brutto na pracownika]

Branże	wykwalifikowani pracownicy fizyczni	specjaliści-inżynierowie*	kadra menadżerska*
zł brutto na pracownika			
przemysł maszynowy	1750 – 2300	1800 – 7 000	4500 – 12 000
motoryzacyjny	1750 – 2300	2000 – 7500	6000 – 16 000
lotniczy	1750 – 2300	2500 – 8 000	6500 – 18 000
BPO	1750 – 3000 (dotyczy pracowników szeregowych BPO)	3000 – 4 500	5000 – 14 000
spożywczy	1750 – 2300	3000 – 4 500	5000 – 10 000

* z j. angielskim

Źródło: Randstad Polska Sp. z o.o., czerwiec 2015, dane są ramowe w każdym przypadku zalecana jest indywidualna analiza projektu

Wśród badanych regionów województwo lubelskie miało najwyższe płace do roku 2011, natomiast od 2012 nieznacznie wyższe wynagrodzenie obserwuje się w województwie łódzkim. Żadne z województw należących do Makroregionu Polska Wschodnia nie uzyskuje płac wyższych niż województwo lubelskie. Wśród badanych regionów najmniej zarabiają mieszkańcy Warmii i Mazur. W województwie lubelskim w odniesieniu do roku 2013 **zwiększyło się także średnie wynagrodzenie za godzinę pracy.**

Najwyższą pensję w województwie lubelskim w 2013 roku uzyskiwali zatrudnieni w sektorze informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz administracja publiczna. Na czwartym miejscu uplasowały się

wynagrodzenia rolników – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 4156,71 zł. We wszystkich sektorach, z wyjątkiem rolnictwa, uzyskiwane płace są niższe niż wartości ogólnopolskie. Dużo mniejsze dochody w porównaniu do innych części kraju uzyskują przede wszystkim specjaliści zajmujący się działalnością profesjonalną i naukową, a także pracownicy rynku finansowego i ubezpieczeniowego. Również przedstawiciele gałęzi handlu, transportu oraz usług komunikacyjnych opłacani są gorzej niż pracownicy tego samego sektora w innych regionach Polski. W porównaniu do innych województw Makroregionu Polska Wschodnia województwo lubelskie zajmuje pierwsze miejsce pod względem wynagrodzenia w przemyśle, drugie w sektorze budowlanym (wyprzedza je podlaskie) i trzecie miejsce w rolnictwie (więcej zarabia

Tabela 31 Inteligentne specjalizacje w województwie lubelskim

Inteligentna specjalizacja	Znaczenie specjalizacji	Sektory gospodarki
Biogospodarka	• kluczowa	• farmaceutyczny, energetyczny, ekobiznes, rolno-spożywczy, chemiczny, biotechnologiczny, papierniczy, drzewny i meblarski, usługi w zakresie informacji, badania naukowe i prace rozwojowe w zakresie związanym ze specjalizacją
Medycyna i zdrowie	• uzupełniająca	• żywność i dietetyka, usługi medyczne i prozdrowotne, badania naukowe i prace rozwojowe w zakresie związanym ze specjalizacją
Energetyka niskoemisyjna	• wyłaniająca się	• górnictwo, usługi wspomagające górnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, badania naukowe i prace rozwojowe w zakresie związanym ze specjalizacją
Informatyka i automatyka	• wspomagająca	• oprogramowanie i doradztwo w zakresie informatyki, usługi w zakresie informacji, produkcja urządzeń elektrycznych, maszyn, komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, badania naukowe i prace rozwojowe w zakresie związanym ze specjalizacją

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku”.

Tabela 32 Sekcje PKD zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.

Sekcje	Miejsce w rankingu branż w województwie	Odsetek przedsiębiorstw należących do sekcji
Przetwórstwo przemysłowe	3	8,0%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7	6,0%
Rolnictwo i leśnictwo	12	2,6%
Informacja i komunikacja	14	2,0%
Produkcja energii elektrycznej	18	0,2%
Górnictwo i wydobywanie	19	0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

się w województwie podlaskim i świętokrzyskim). W innych sektorach płace w województwie lubelskim są przeciętne.

Respondenci badań jakościowych wskazywali niskie koszty pracy jako jedną z bardziej istotnych mocnych stron regionu. Inwestorzy zwracali uwagę, że wysoko wykwalifikowani pracownicy, w połączeniu ze stosunkowo niewielkimi kosztami ich zatrudnienia, stanowią przewagę konkurencyjną województwa lubelskiego.

KLUCZOWE BRANŻE

Inteligentne specjalizacje regionu

Branże i sektory gospodarki kluczowe dla rozwoju regionu można utożsamiać z **inteligentnymi specjalizacjami**. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku definiuje inteligentne specjalizacje jako „**rozwój tych obszarów działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, które wzmacniają endogeniczne potencjały rozwojowe województwa**”. Ich wybór na potrzeby RSI został oparty o ocenę potencjału gospodarczego, naukowo-technologicznego, edukacyjnego i instytucjonalnego oraz na drodze konsultacji społecznych.

Konsultacje społeczne odbywały się w formie debat publicznych, paneli branżowych, dyskusji na

forum Lubelskiej Rady ds. Innowacji oraz warsztatów poświęconych zewnętrznym i wewnętrznym uwarunkowaniom inteligentnej specjalizacji. Brało w nich udział wielu różnych aktorów regionalnych, w tym przedsiębiorcy (firmy innowacyjne, międzynarodowe, klastry, grupy producenckie, organizacje przedsiębiorców) podmioty finansowe (banki, sieci aniołów biznesu, fundusze załączkowe i mikro-pożyczkowe), instytucje wiedzy (szkoły, uczelnie, ośrodki kształcenia zawodowego, ośrodki badawczo-rozwojowe, parki technologiczne, centra transferu technologii), przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego oraz władzy publicznej i urzędów.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 wskazuje **cztery inteligentne specjalizacje województwa lubelskiego**. Należą do nich:

- biogospodarka,
- medycyna i zdrowie,
- energetyka niskoemisyjna,
- informatyka i automatyka.

Wskazane branże uzupełniają się wzajemnie i nawiązują do tradycyjnych kierunków rozwoju gospodarki w województwie oraz jego specjalizacji naukowo-technologicznej. Posiadają one potencjał konkurencyjności, który mogą wykorzystywać w skali krajowej i międzynarodowej. Warto podkreślić, że w przypadku wszystkich wskazanych specjalizacji funkcjonują rozwinięte inicjatywy klastrowe.

Biogospodarkę wyłoniono ze względu na koncentrację potencjału gospodarczego, edukacyjnego i naukowo-technologicznego województwa na bio-innowacjach. Na wybór **medycyny i zdrowia** wpłynęły: duża liczba podmiotów działających w usługach medycznych i prozdrowotnych, prowadzenie badań w zakresie nauk medycznych, farmaceutycznych i prozdrowotnych oraz duża liczba absolwentów kończących studia na kierunkach medycznych. Znaczenie **branży energetycznej** związane jest z bogatymi zasobami węgla kamiennego i gazu oraz możliwościami wykorzystywania energii z biomasy, słońca, wiatru i wody. Na istotność **informatyki i automatyki** wpływa potencjał naukowy w zakresie optoelektroniki i fotoniki, duża liczba studentów i absolwentów kierunków związanych z informatyką i automatyką, wzrastająca liczba firm działających w branżach związanych z informatyką i automatyką oraz rosnący popyt na rozwiązania z zakresu informatyki i automatyki w branżach pokrewnych (np. przemysł maszynowy, motoryzacyjny, elektroniczny).

Spośród **dwudziestu sekcji PKD, w których prowadzą działalność lubelskie przedsiębiorstwa,**

sześć przyporządkować można do kluczowych branż regionu. Należą do nich:

- sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo,
- sekcja B – górnictwo i wydobywanie,
- sekcja C – przetwórstwo przemysłowe,
- sekcja D – wytwarzanie energii elektrycznej, gazu, pary wodnej, gorącej wody i powietrza do układów klimatyzacyjnych i zaopatrywanie w nie,
- sekcja J – informacja i komunikacja,
- sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

W 2013 r. do wskazanych sekcji należało 18,9% przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie lubelskim. W porównaniu ze wszystkimi regionami Polski Wschodniej (19,7%) i Polską (19,6%) ich udział był nieco mniejszy – odpowiednio o 0,8 i 0,7 punktu procentowego. Wśród sześciu wymienionych sekcji **najwyższym odsetkiem firm charakteryzowała się branża przetwórstwa przemysłowego – należało do niej 8% podmiotów gospodarczych w analizowanym regionie.** W rankingu wojewódzkim branża znalazła się tym samym na trzecim miejscu, po handlu hurtowym, detalicznym i naprawie pojazdów samochodowych (29%) oraz budownictwie (11,9%). Nieco mniej firm (6%) funkcjonowało w ramach opieki zdrowotnej i opieki społecznej, która na tle województwa uplasowała się na 7 miejscu. Udział pozostałych sekcji był znacznie mniejszy. Warto zaznaczyć, że udział przedsiębiorstw we wskazanych sześciu sekcjach w województwie lubelskim był bardzo zbliżony do struktury firm w Polsce Wschodniej i całej Polsce.

Najszybciej rozwijającym się inteligentnym sektorem województwa lubelskiego jest **biogospodarka**. Z branżą związany jest sektor rolniczy, przetwórstwo płodów rolnych, produkcja maszyn rolniczych, wykorzystywanie surowców rolniczych i wytwarzanie zdrowej żywności.

Branże o potencjale rozwojowym

Inteligentne specjalizacje nie są jedynymi istotnymi dla gospodarki województwa lubelskiego branżami. Można również wskazać te, które **charakteryzują się dużym potencjałem rozwojowym**. Należą do nich:

- przemysł maszynowy,
- przemysł lotniczy,
- przemysł motoryzacyjny,
- BPO (Business Process Outsourcing) i IT,

Tabela 33 Liderzy przemysłu maszynowego w województwie lubelskim

Firma	Profil działalności	Lokalizacja
CBM Polska Sp. z o.o.	produkcja części do traktorów	Mełgiew
Fabryka Łożysk Toczących – Kraśnik S.A.	produkcja łożysk toczących	Kraśnik
Fabryka Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego Spomasz S.A.	produkcja kompletnych linii technologicznych i pojedynczych urządzeń dla zakładów przemysłu spożywczego	Bełżyce
Fabryka Maszyn Sp. z o.o.	produkcja maszyn do prac ziemnych	Janów Lubelski
Famet S.A.	produkcja aparatury i urządzeń przemysłowych oraz komponentów do maszyn budowlanych	Annopol
Multivac Sp. z o.o.	produkcja maszyn pakujących	Jastków (k. Lublina)
Przedsiębiorstwo Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej Meprozet Sp. z o.o.	produkcja maszyn rolniczych	Międzyrzec Podlaski
RST Roztocze	produkcja zamków, zawiasów, zacisków, systemów zamykania i akcesoriów wyposażenia rozdzielnic elektrycznych	Tomaszów Lubelski
SIGMA S.A.	produkcja maszyn i urządzeń dla przemysłu wydobywczego, energetycznego i ochrony środowiska	Jastków (k. Lublina)
SIPMA S.A.	produkcja maszyn rolniczych	Lublin
Spomasz Zamość S.A.	produkcja maszyn i urządzeń dla przemysłu spożywczego	Zamość
UNI-MASZ H.M. JUSZCZUK Sp. J.	produkcja maszyn i urządzeń dla przemysłu przetwórczego i spożywczego	Jastków (k. Lublina)
URSUS S.A.	produkcja maszyn rolniczych	Lublin
Warbo Sp. z o.o.	produkcja narzędzi formujących	Bogdanka
Wojskowe Zakłady Inżynieryjne S.A.	produkcja sprzętu inżynieryjnego dla krajowych i zagranicznych Sił Zbrojnych oraz na rynek cywilny	Dęblin
Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A.	produkcja wielozadaniowych śmigłowców	Świdnik
Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego Tomaszów Lubelski sp. z o.o.	produkcja części i podzespołów dla przemysłu lotniczego	Tomaszów Lubelski
ZBAiRS Mezap Sp. z o.o.	produkcja aparatów i urządzeń dla przemysłu chemicznego, petrochemicznego, energetycznego, papierniczego i spożywczego	Puławy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rankingu Setka Kuriera 2014, Rankingu Diamenty Forbesa 2015 i <http://www.lubelskie.pl/>.

- przemysł spożywczy z ukierunkowaniem na inwestycje w rozwój technologii przetwórstwa oraz biotechnologię w sektorze spożywczym.

Przemysł maszynowy jest jedną z branż, które posiadają bogatą tradycję w województwie lubelskim. W regionie można wyróżnić kilka najważniejszych ośrodków rozwoju tego sektora: Lublin, Świdnik, Bełżyce, Kraśnik i Janów Lubelski. We wskazanych miastach oraz kilku innych jednostkach (Annopol, Bogdanka, Dęblin, Jastków i Międzyrzec Podlaski) zlokalizowane są duże firmy zajmujące się produkcją maszyn. Maszyny wykorzystywane są w różnych

dziedzinach gospodarki, np. rolnictwie, budownictwie, lotnictwie, transporcie, przemyśle spożywczym czy motoryzacyjnym.

Szczególną uwagę warto zwrócić na cztery firmy, które charakteryzują się zaawansowaniem technologicznym, a ich zasięg wykracza poza granice województwa lubelskiego. Pierwszą z nich jest zlokalizowane w Lublinie przedsiębiorstwo SIPMA S.A., które należy do liderów produkcji maszyn rolniczych na polskim rynku. Firma została wielokrotnie wyróżniona na targach krajowych i międzynarodowych ze względu na jakość wytwarzanych maszyn. Jako

drugie przedsiębiorstwo należy wskazać Wytwórnę Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A., która zajmuje się produkcją wielozadaniowych śmigłowców. Firma stosuje innowacyjne rozwiązania, posiada wielu zagranicznych kooperantów i prowadzi produkcję nie tylko na potrzeby rynku krajowego, lecz także na eksport. Trzecim przedsiębiorstwem są Wojskowe Zakłady Inżynieryjne S.A. produkujące sprzęt inżynieryjny dla krajowych i zagranicznych Sił Zbrojnych oraz na rynek cywilny. Zakłady pełnią ważną rolę wśród firm przemysłowych regionu, ponieważ posiadają status podmiotu mającego szczególne znaczenie dla gospodarki Polski. Z kolei czwarta firma Sigma S.A. jest producentem maszyn dla górnictwa, ochrony środowiska i energetyki. Przedsiębiorstwo wyróżniane jest licznymi nagrodami, m.in. z względu na swoją działalność proekologiczną. Ponadto firma współpracuje z jednostkami badawczo-rozwojowymi, m.in. z Centrum Badawczo-Rozwojowym Hajduk Group, w zakresie wdrażania innowacji i nowych technologii.¹⁸⁷

Warto podkreślić, że region przyciąga również inwestorów zagranicznych specjalizujących się w produkcji maszynowej. Wśród największych można wyróżnić:

- AluTeam Polska Sp. z o.o. – firma z kapitałem niemieckim zlokalizowana w Białej Podlaskiej i zajmująca się produkcją przyczep, naczip i nadwozi,
- Caterpillar Poland Sp. z o.o. – firma z kapitałem amerykańskim zlokalizowana w Janowie Lubelskim i zajmująca się produkcją maszyn dla przemysłu budowlanego i górniczego, silników wysokoprężnych i przemysłowych turbin gazowych,
- Kompas Sp. z o.o. – firma z kapitałem fińskim zlokalizowana w Janowie Lubelskim i zajmująca się produkcją systemów i podzespołów mechanicznych,
- Fabryka Łożysk Toczących Kraśnik S.A. – firma z kapitałem luksemburskim zlokalizowana w Kraśniku i zajmująca się produkcją łożysk,
- Tsubaki Hoover Polska Sp. z o.o. – firma z kapitałem japońskim zlokalizowana w Kraśniku i zajmująca się produkcją łożysk,
- Deutz Fahr Polska Sp. z o.o. – firma z kapitałem holenderskim zlokalizowana w Mełgwi i zajmująca się produkcją maszyn dla rolnictwa i leśnictwa.

W 2014 roku w województwie lubelskim znajdowało się **339 przedsiębiorstw należących do**

¹⁸⁷ <http://www.sigmasa.pl/4/8/ogolne.html> – dostęp dnia 20.06.2015

branży przemysłu maszynowego¹⁸⁸, które stanowiły 20,2% tego typu firm w Polsce Wschodniej i 2,5% w całym kraju. **Na 10 000 firm w regionie przypadło 20 podmiotów zajmujących się produkcją maszyn i urządzeń.** Wartość ta jest zdecydowanie niższa od średnich dla Polski Wschodniej i całego kraju, które wynosiły odpowiednio 25 i 32 firmy. W zestawieniu z poszczególnymi regionami wschodnimi województwo lubelskie uplasowało się na ostatnim miejscu – w pozostałych województwach wschodnich wskaźnik osiągnął wartość od 23 (podlaskie, warmińsko-mazurskie) do 34 firm (świętokrzyskie).

Wspomniana wcześniej Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A. jest głównym przedsiębiorstwem działającym w branży **przemysłu lotniczego** w regionie. Firma zatrudniająca około 3500 osób należy do grona największych pracodawców i jest jednym z najbardziej innowacyjnych podmiotów w regionie lubelskim. Współpracuje z wieloma lokalnymi przedsiębiorstwami (poddostawcami) oraz zagranicznymi firmami (odbiorcami), jednocześnie działając w sferze transferu technologii i wiedzy w regionie. Ponadto pełni rolę jednostki koordynującej działanie i rozwój **Lubelskiego Klastra Zaawansowanych Technologii Lotniczych**, który tworzy kilkadziesiąt regionalnych firm z sektora MSP oraz instytucje naukowe m.in. Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Wśród celów inicjatywy należy wskazać: rozwój współpracy biznesu, nauki i samorządów, wzrost konkurencyjności województwa lubelskiego oraz małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój innowacyjności, stworzenie nowych miejsc pracy oraz podejmowanie wspólnych działań ze Śląskim Klastrem Lotniczym. Z PZL-Świdnik współpracuje inne przedsiębiorstwo działające w analizowanym województwie – Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Tomaszowie Lubelskim. Firma ta wykorzystuje najnowsze technologie do produkcji części i podzespołów dla przemysłu lotniczego oraz przynależy do stowarzyszenia „Dolina Lotnicza” zrzeszającego przedsiębiorstwa i ośrodki naukowo-badawcze w południowo-wschodniej Polsce. Na korzystny klimat inwestycyjny i wizerunek regionu jako obszaru o lotniczych tradycjach wpływa również obecność Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie, oferującej wojskowe kształcenie lotnicze. Obecność zaplecza naukowo-badawczego jak również bogate tradycje regionu związane z przemysłem lotniczym (PZL-Świdnik rozpoczęły produkcję śmigłowców w 1954 r. jako pierwsze w Polsce) tworzą sprzyjający klimat do inwestycji.

Przemysł motoryzacyjny, również prężnie rozwija się w województwie lubelskim. Jego główny

¹⁸⁸ BDL GUS

Tabela 34 Liderzy przemysłu motoryzacyjnego w Lublinie

Firma	Profil działalności
ABM Greiffenberger Sp. z o.o.	• produkcja silników elektrycznych i skrzyń biegów
Daewon Europe Sp. z o.o.	• produkcja felg, sprężyn i resorów
Fabryka Samochodów HONKER	• produkcja samochodów, części metalowych, izolacji i elementów wyposażenia
Inergy Automotive Systems Poland Sp. z o.o.	• produkcja baków paliwowych
Odlewnia Żeliwa Lublin Sp. z o.o.	• produkcja odlewów dla potrzeb przemysłu motoryzacyjnego, maszynowego i rolniczego
Kuźnia Matrycowa Sp. z o.o.	• produkcja odkuwek stalowych do produkcji silników oraz układów: zawieszenia, kierowniczego, napędowego
MW Lublin Sp. z o.o.	• produkcja felg stalowych do samochodów osobowych, dostawczych i terenowych, do różnego rodzaju pojazdów ciężarowych, motocykli i rowerów
ZOMECH – Zakład Obróbki Mechanicznej Sp. z o.o.	• produkcja części i podzespołów do samochodów osobowych i dostawczych

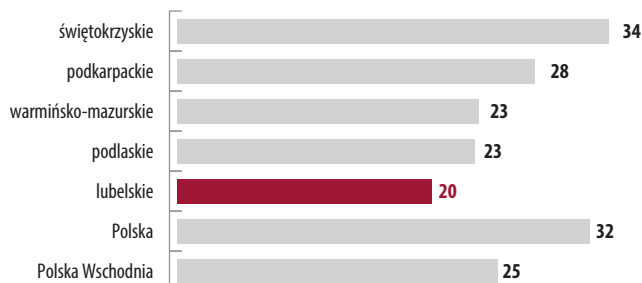
Źródło: opracowanie własne na podstawie broszury „Przemysł motoryzacyjny i maszynowy w Lublinie”, Urząd Miasta w Lublinie.

ośrodek stanowi Lublin, gdzie zlokalizowane są duże przedsiębiorstwa produkcyjne. Ich działalność dotyczy głównie produkcji: samochodów (np. terenowych i dostawczych marki Honker), podzespołów (np. silników, skrzyń biegów, układów zawieszenia, kierowniczego, napędowego), części (np. felg, resorów, baków paliwowych) oraz elementów wyposażenia. Wśród liderów na lubelskim rynku znajdują się firmy, które wytwarzają swoje produkty w oparciu o System Zarządzania Jakością zgodny z konkretnymi specyfikacjami technicznymi (np. Kuźnia Matrycowa, Zomech) oraz posiadają certyfikaty dotyczące jakości produkcji i użytych materiałów (np. MW Lublin).

Duże znaczenie dla rozwoju przemysłu maszynowego i motoryzacyjnego ma istniejące w województwie lubelskim **zaplecze badawczo-naukowe**. Dwie instytucje funkcjonują przy wskazanych wcześniej przedsiębiorstwach: SIPMA S.A. i URSUS S.A. Pierwszą z nich jest R&D Centre Inventor, która zajmuje się opracowywaniem innowacyjnych rozwiązań w zakresie produkcji maszyn rolniczych, realizacją projektów konstrukcyjnych i badawczych dotyczących elektroniki, hydrauliki i automatyki oraz współpracą z ośrodkami naukowymi. Druga instytucja to Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Ursus, w którym wysoko wykwalifikowana kadra inżynierska pracuje nad technicznym udoskonalaniem produkcji oraz nowymi sposobami wytwarzanych maszyn. Istotną rolę dla branży maszynowej i motoryzacyjnej pełni Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej, w ramach którego funkcjonują wyspecjalizowane laboratoria i pracownie dydaktyczno-badawcze. Wśród z nich znajdują się te dedykowane

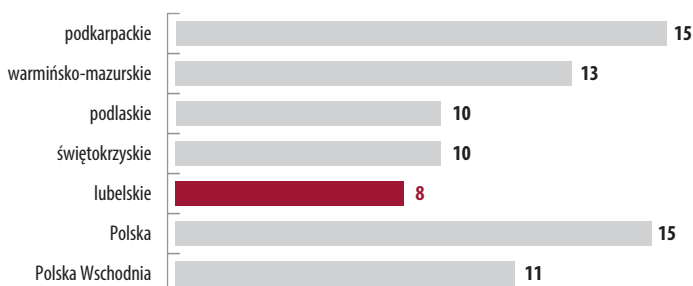
obszarom ściśle powiązanim z analizowanymi sektorami, czyli: automatyce przemysłowej, nowoczesnym technologiom wytwarzania, badaniom materiałów konstrukcyjnych, badaniom pojazdów samochodowych i jednostek napędowych oraz badaniom niezawodności maszyn i urządzeń. W Innowacyjnym Centrum Diagnostyki, Badań i Analiz Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie znajdują się natomiast dwa laboratoria transportu, w których przeprowadzane są badania dotyczące systemów mechanicznych oraz diagnostyka materiałów i konstrukcji. Na uwagę zasługuje również oferta Centrum Badawczo-Rozwojowego Hajduk Group, na którą składają się działania projektowe i badawcze dotyczące maszyn i urządzeń tworzonych głównie na potrzeby energetyki, górnictwa i ochrony środowiska. Ponadto firmy działające w sektorze maszynowym i motoryzacyjnym mogą korzystać z usług instytucji regionalnych: Lubelskiego Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej oraz Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego. W przypadku przemysłu lotniczego rolę instytucji badawczej pełni Zakład Badawczo-Rozwojowy funkcjonujący przy PZL-Świdnik. Ośrodek ten zajmuje się nie tylko pracami nad własnymi projektami śmigłowców, lecz także współpracuje z partnerami krajowymi i zagranicznymi, biorąc udział w programach badawczych. W zakresie zadań instytucji znajdują się: projektowanie i konstruowanie, analizy wytrzymałościowe konstrukcji, analizy dynamiczne konstrukcji, analizy związane z opływami i przepływami, badania dynamiczne obiektów, zespołów i detali, badania zmęczeniowe i określanie żywotności zmęczeniowej, badania hałasu,

Wykres 12 Liczba przedsiębiorstw przemysłu maszynowego na 10 000 firm w województwach Polski Wschodniej, Polsce Wschodniej, Polsce w 2014 r.¹⁸⁹

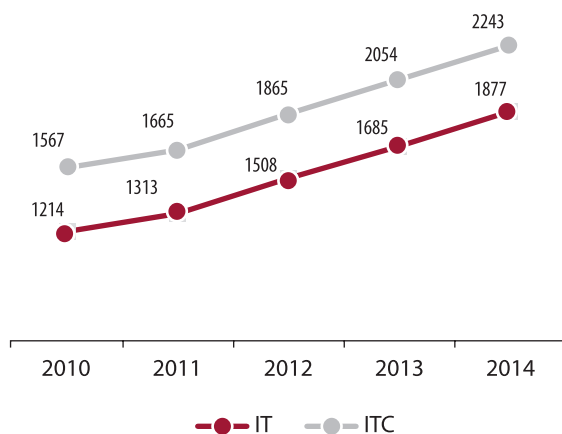
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 13 Liczba przedsiębiorstw przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego na 10 000 firm w województwach Polski Wschodniej, Polsce Wschodniej, Polsce w 2014 r.¹⁹⁰

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 14 Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw sektora IT i ICT w województwie lubelskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

projektowanie systemu zapewnienia jakości według normy ISO 9001, opracowanie dokumentów systemu jakości i doradztwa, modyfikacje i wsparcie techniczne dla sprzętu lotniczego, usługi lotnicze.

W 2014 r. w województwie lubelskim znajdowało się **136 przedsiębiorstw należących do branży przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego**, które stanowiły 18,3% tego typu firm w Polsce Wschodniej i 2,2% w całej Polsce. **Na 10 000 firm w regionie przypadało 8 podmiotów zajmujących się produkcją sprzętu transportowego.** Wartość ta jest zdecydowanie niższa od średnich dla Polski Wschodniej i całego kraju, które wynosiły odpowiednio 11 i 15 firm. W zestawieniu z poszczególnymi regionami wschodnimi województwo lubelskie ponownie zajęło ostatnie miejsce – w pozostałych województwach wschodnich wskaźnik osiągnął wartość od 10 (podlaskie, świętokrzyskie) do 15 firm (podkarpackie).

Podsumowując, region ma bardzo duży potencjał do przyciągania inwestorów działających w przemyśle maszynowym i motoryzacyjnym. Niewielka liczba firm obecnych w regionie może stanowić zachętę dla inwestorów zagranicznych. Jest to związane z małą konkurencją w analizowanej branży i wynikającymi z niej korzyściami dla potencjalnych inwestorów np. pełnieniem roli lidera na rynku regionalnym, łatwością w pozyskiwaniu klientów, dużą sprzedażą produkowanych maszyn. Jednocześnie w regionie istnieje wiele firm będących poddostawcami dla wskazanych branż, co ułatwia dostęp do niezbędnych czynników produkcji. Obecność wskazanych powyżej instytucji naukowo-badawczych i wykwalifikowanej kadry pracowniczej, zarówno z wykształceniem wyższym jak i zawodowym, również stanowi element podwyższający atrakcyjność inwestycyjną regionu dla przemysłu maszynowego i motoryzacyjnego.

Sektor **BPO (Business Process Outsourcing)** w województwie lubelskim zyskuje coraz większe znaczenie dzięki powstawaniu i rozwojowi centrów, które świadczą usługi finansowe, księgowo, medyczne, sanatoryjne, informatyczne, związane z prowadzeniem badań oraz obsługą klienta. Największe szanse na specjalizację w tej branży ma Lublin, który pełni rolę silnego ośrodka akademickiego, skutecznie przyciąga studentów zagranicznych, zapewnia obecność wykwalifikowanych pracowników, charakteryzuje się wysoką podażą powierzchni

¹⁸⁹ Pod uwagę zostały wzięte przedsiębiorstwa należące do dwóch działów sekcji C (przetwórstwo przemysłowe): działu 27 – produkcja urządzeń elektrycznych i działu 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana.

¹⁹⁰ Pod uwagę zostały wzięte przedsiębiorstwa należące do dwóch działów sekcji C (przetwórstwo przemysłowe): działu 29 – produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli i działu 30 – produkcja pozostałego sprzętu transportowego.

Tabela 35 Liderzy branży BPO w Lublinie

Firma	Profil działalności
Orange Customer Service	kompleksowa obsługa telefoniczna klientów indywidualnych i biznesowych
Centrum Obsługi Klienta Detalicznego PKO Banku Polskiego	kompleksowa obsługa telefoniczna i mailowa klientów w Polsce i za granicą
Centrum Operacji Księgowych Orange Polska	wspomaganie procesów finansowo-księgowych
Proama	kompleksowa obsługa klientów
Comarch S.A.	producent i dostawca nowoczesnych systemów informatycznych
Convergys	zarządzaniu relacjami z klientami
Asseco Business Solutions S.A.	wspomaganie procesów biznesowych i zarządzania w sektorze MSP
Compugroup Medical Polska Sp. z o.o.	dostarczanie informatycznych systemów szpitalnych i diagnostyki obrazowej
Britenet Sp. z o.o.	kompleksowe zarządzanie kadrami, środkami, infrastrukturą techniczną, systemami informatycznymi i całym procesami biznesowymi
Genpact Poland Sp. z o.o.	wspomaganie procesów finansowo-księgowych klientów zagranicznych
eLeader Sp. z o.o.	dostarczanie oprogramowania biznesowego do smartfonów
Infinite Sp. z o.o.	automatyzacja relacji partnerów biznesowych
Spółka Inżynierów SIM Sp. z o.o.	Kompleksowe rozwiązania z dziedziny telekomunikacji i informatyki
Transition Technologies SA	autorskie systemy informatyczne dla wybranych sektorów rynku: energetyki, gazownictwa, przemysłu wytwórczego oraz biomedycyny
Trimetis	Usługi informatyczne i konsultingowe
Sii Sp. z o.o.	usługi w zakresie IT i nowoczesnych technologii
MIKROBIT Sp. z o.o.	producent rozwiązań informatycznych wspomagających zarządzanie przedsiębiorstwem i urzędem administracji publicznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie broszury „Branża BPO/SSC/IT w Lublinie”, Urząd Miasta Lublina i Rankingu Setka Kuriera 2014 i Rankingu Diamenty Forbesa 2015, „Mapa Najemców z Sektora BPO/SSC” Colliers International na podstawie ABSL

biurowych i niskimi cenami wynajmu, gwarantuje bliskość portu lotniczego i połączenia ze stolicami europejskimi. W Lublinie zlokalizowani są liderzy usług outsourcingowych zajmujący się przede wszystkim kompleksową obsługą klientów polskich i zagranicznych, wspomaganie procesów finansowo-księgowych oraz dostarczaniem oprogramowania. Podobne wymagania odnośnie lokalizacji inwestycji ma **branża IT**, która również zaliczana jest do kluczowych sektorów gospodarki województwa. Duża popularność kierunków informatycznych w Lublinie (2642 studentów informatyki w regionie w 2013 r.) zapewnia inwestorom dostęp do wykwalifikowanej kadry pracowniczej.

Ciągły wzrost dostępnej powierzchni biurowej w Lublinie, która obecnie wynosi ok 150 000 m² i wciąż się zwiększa, jest jednym z ważniejszych czynników przyciągających inwestorów ze wskazanych branż.

W połączeniu ze stosunkowo niskimi cenami najmu (10-12 €/m² za miesiąc)¹⁹¹, oraz wysoką liczbą studentów i absolwentów uczelni wyższych (w 2013 r. 85 876 studentów, 4036 studentów zagranicznych, 27 326 absolwentów) jest najbardziej atrakcyjnym miastem wojewódzkim Polski Wschodniej i rosnącą konkurencją dla pozostałych dużych ośrodków miejskich w Polsce.

Dobiega końca projekt „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”, który umożliwi dostęp do stałych i szybkich łączy mieszkańcom województwa. Projektem objętych będzie łącznie 189 gmin, a planowana długość sieci to 2908 km.¹⁹² Zwiększenie dostępności infrastruktury telekomunikacyjnej

¹⁹¹ UPCOMING BPO/SSC locations. Rising stars 2013, Poland, Colliers International, 2013

¹⁹² <http://szerokopasmowe.lubelskie.pl/o-projekcie/> – dostęp 21.06.2015

Tabela 36 Liderzy przemysłu spożywczego w województwie lubelskim

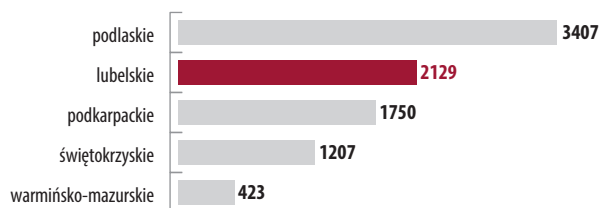
Profil działalności	Firma	Lokalizacja
Produkcja i przetwórstwo owoców i warzyw	Grupa Producentka Owoców Miękkich i Warzyw	Frampol
	Zrzeszenie Producentów Owoców Stryjno-Sad	Piaski (wieś Kawęczyn)
	Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw	Opole Lubelskie (wieś Wandalin)
	Nadwiślańskie Towarzystwo Producentów Owoców	Wojciechów
	Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw	Mełgiew (wieś Franciszków)
	Chłodnia „Mors” Sp. z o.o.	Zamość
	Bimiz Produkt Sp. z o.o.	Jeziorzany
	Owocmix Sp. z o.o.	Chodel
	Józefów Sad sp. z o.o.	Józefów nad Wisłą
	LST-Polska Sp. z o.o.	Nałęczów
	POLSKI OGRÓD Sp. z o.o.	Ryki
	Reypol Sp. z o.o.	Janowiec
	Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego Lublin Sp. z o.o.	Lublin
Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego VIN – KON – Nieledeu Sp. z o.o.	Trzuszczany (wieś Nieledeu)	
Produkcja i przetwórstwo zbóż	Lubella S.A.	Lublin
	Chełmskie Zakłady Zbożowe Sp. z o.o.	Chełm
	Zamojskie Zakłady Zbożowe Sp. z o.o.	Zamość
	Zakłady Zbożowo-Młynarskie	Werbkowice
	Elewator Zbożowy ELEWARR Sp. z o.o.	Krasnystaw (wieś Krupiec)
	Wytwórnia Makaronów Domowych POL – MAK S.A.	Ludwin
	As – Babuni Sp. z o.o.	Niemce
	JANEX Producent Kasz Sp. z o.o.	Janów Lubelski
Produkcja cukru	Cukrownia Krasnystaw S.A.	Krasnystaw
	Cukrownia Werbkowice S.A.	Werbkowice
	Cukrownia Strzyżów S.A.,	Horodło (wieś Strzyżów)

Tabela 36 Liderzy przemysłu spożywczego w województwie lubelskim

Profil działalności	Firma	Lokalizacja
Produkcja wyrobów mleczarskich	Spółdzielnia Mleczarska Biomlek	Chełm
	Zakład Mleczarski Lumiko Sp. z o.o.	Łuków
	Okręgowe Spółdzielnie Mleczarskie	Krasnystaw, Lublin, Opole Lubelskie, Piaski
	SM Bieluch	Chełm
	SM Spomlek	Radzyń Podlaski
	SM Ryki	Ryki
Produkcja wyrobów mięsnych	Sedar S.A.	Międzyrzec Podlaski
	Zakład Przetwórstwa Mięsnego Max	Wysokie (wieś Sptawy)
	Zakłady Mięsne Łmeat Łuków S.A.,	Łuków
	ZM Dobrostawów	Puławy (wieś Dobrostawów)
	ZM Wierzejki J.M. Zdanowscy Sp.j.	Trzebieszów
	ZM Żak Sp. z o.o.	Świdnik
	Zakład Przetwórstwa Mięsnego Jarosławiec	Jarosławiec
Produkcja wyrobów alkoholowych	PERŁA Browary Lubelskie S.A.	Lublin
	Producent Cydru Lubelskiego AMBRA S.A.	Biłgoraj
	Lubelskie Zakłady Przemysłu Spirytusowego Polmos Lublin Sp. z o.o.	Lublin
	Browar Janów Lubelski Sp. z o.o.	Janów Lubelski
	Gorzelnia Jagiełło Sp. z o.o.	Chełm (wieś Pokrówka)
	Podlaskie Gorzelnie Surwin Sp. z o.o.	Wohyń
Produkcja wyrobów tytoniowych	Lubelskie Zakłady Tytoniowe	Lublin
	Nadwiślańskie Zrzeszenie Producentów Chmielu	Wilków
Produkcja wyrobów zielarskich	Herbapol Lublin S.A.	Lublin
Produkcja miodu	Spółdzielnia Pszczelarska APIS	Lublin

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rankingu Setka Kuriera 2014, Rankingu Diamenty Forbesa 2015 i <http://www.lubelskie.pl/>.

Wykres 15 Liczba gospodarstw ekologicznych w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

znacząco podwyższy atrakcyjność regionu dla inwestorów z branży BPO i IT.

Rosnące znaczenie Lublina w rozwoju sektora BPO zauważane jest również przez międzynarodowe firmy badawcze i agencje nieruchomości, które w swoich raportach i rankingach oceniają miasto bardzo pozytywnie. W rankingu sporządzonym przez agencję nieruchomości Colliers International w 2013 r. Lublin został uznany za jedną z najlepiej zapowiadających się lokalizacji dla sektora BPO/SSC w Polsce, w szczególności ze względu na wysokie kwalifikacje pracowników i dostępność powierzchni biurowych.¹⁹³

W województwie lubelskim działają dwa klastry zrzeszające firmy z sektora BPO. Pierwszym z nich jest **Lubelski Klaster Teleinformatyczny**, który tworzą osoby fizyczne oraz przedsiębiorstwa zainteresowane wymianą wiedzy i doświadczeń, rozwojem innowacyjności oraz promocją swoich produktów i usług. Drugi to **Wschodni Klaster Informacyjnych i Telekomunikacyjnych Technologii** tworzony przez około 100 instytucji, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa oraz uczelnie wyższe. Głównym celem funkcjonowania Klastra jest wzmocnienie konkurencyjności firm i budowanie ich technologicznej przewagi na rynku. Do osiągnięcia celu przyczyniają się następujące działania: wspólne prowadzenie projektów badawczo-rozwojowych, udzielanie pomocy w przypadku rozszerzania działalności, optymalizacja procesu dostarczania produktów i usług oraz ułatwienie dostępu do środków unijnych.

Ze względu na rolniczy charakter (68% powierzchni regionu stanowią użytki rolne) w województwie lubelskim rozwija się **przemysł spożywczy i przetwórstwo rolno-spożywcze**. Przedsiębiorstwa działają prężnie w kilku branżach, głównie skupiających się na produkcji: owoców i warzyw, zbóż, cukru, wyrobów mleczarskich, wyrobów mięsnych, wyrobów alkoholowych, wyrobów tytoniowych oraz wyrobów zielarskich. Dzięki obecności wielu gospodarstw rolnych

¹⁹³ Ibidem.

oraz sprzyjającym warunkom glebowym i klimatycznym **analizowany region pełni rolę krajowego lidera upraw rolniczych i sadowniczych**. Wśród najważniejszych upraw roślinnych w 2014 r. znajdowały się:

- maliny – 83% produkcji krajowej,
- porzeczki – 51% produkcji krajowej,
- agrest – 33% produkcji krajowej,
- truskawki – 30% produkcji krajowej,
- buraki cukrowe – 18% produkcji krajowej,
- ziemniaki – 8% produkcji krajowej.¹⁹⁴

Województwo lubelskie jest ponadto krajowym liderem uprawy chmielu – w 2013 r. w rejonie lubelskim znajdowało się 88,7% plantacji krajowych.¹⁹⁵ W przypadku zbóż ich roczny zbiór w regionie wynosi około 2,6 mln ton, dzięki czemu województwo lubelskie plasuje się na drugim miejscu w rankingu wszystkich polskich regionów. Lubelskie gospodarstwa zajmują się produkcją: pszenicy (drugie miejsce w Polsce), jęczmienia (drugie miejsce), owsa (drugie miejsce), żyta (czwarte miejsce) i pszenżyta (szóste miejsce). Duże znaczenie mają również zbiory owoców z drzew oraz krzewów owocowych i plantacji jagodowych, których wielkość (ok 500 tys. ton i 84 tys. ton) decyduje o drugiej lokacie województwa lubelskiego w rankingach krajowych. Produkcja w regionie dotyczy głównie: jabłek (drugie miejsce w Polsce), śliwek (drugie miejsce), wiśni (drugie miejsce), czereśni (trzecie miejsce) i gruszek (trzecie miejsce) oraz malin (pierwsze miejsce), porzeczek (pierwsze miejsce), agrestu (pierwsze miejsce) i truskawek (drugie miejsce).

W województwie lubelskim funkcjonują trzy klastry, których działalność dotyczy rozwoju przemysłu spożywczego w regionie. Pierwszym z nich jest **Dolina Ekologicznej Żywności**, który zrzesza podmioty promujące ekologiczną produkcję na terenie Polski Wschodniej. Druga inicjatywa, czyli **Lubelski Klaster Branży Spożywczej** dotyczy kształtowania marki regionalnej produktów żywnościowych pochodzących z Lubelszczyzny. Istnieje także stowarzyszenie, które skupia się na działaniach związanych tylko z jednym produktem regionalnym – cebularzem. Jest to **Lubelski Cebularz – Regionalny Klaster w Lublinie**.

Duże znaczenie dla rozwoju przemysłu spożywczego ma istniejące w województwie lubelskim **zaplecze badawczo-naukowe**. Przy Polskiej Akademii Nauk w Lublinie działa **Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego**, w którym przeprowadzane są badania dotyczące zastosowania fizyki w dziedzinie ochrony środowiska, zrównoważonego rolnictwa i przetwórstwa

¹⁹⁴ Rolnictwo w województwie lubelskim na tle kraju w 2014 r., Urząd Statystyczny w Lublinie 2015 i Wynikowy szacunek produkcji głównych ziemioplodów rolnych i ogrodniczych w 2014 r., Główny Urząd Statystyczny 2015

¹⁹⁵ Sprawozdanie roczne 2013, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Warszawa 2014

rolno-spożywczego. Cechy roślin, sposoby zachowania ich jakości oraz zmiany fizyczne i biologiczne zachodzące podczas zbioru, transportu i przetwarzania analizowane są w Zakładzie Fizycznych Właściwości Materiałów Roślinnych. Częścią Instytutu jest także **Centrum Badawczo-Innowacyjne Agrofizyki PAN** pełniące funkcje laboratoryjne (w tym w dziedzinach mikrobiologii i biochemii) i umożliwiające prowadzenie badań w zakresie procesów produkcyjnych np. hodowli alg i wytwarzania z nich energii odnawialnej, produkcji nowych form biomasy, zagospodarowania odpadów pofermentacyjnych, innowacyjnych modeli produkcji oleju rzepakowego, symulacji erozji glebowej, wzrostu roślin, symulacji procesów przechwalniczych owoców i warzyw. Badania laboratoryjne przeprowadzane są również w **Centralnym Laboratorium Agroekologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie**. Jest to jedna z najbardziej innowacyjnych placówek w Polsce zajmująca się badaniami warzyw, owoców, zbóż i wody. Przy Uniwersytecie działa **Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowe Nowych Technik i Technologii w Inżynierii Rolniczej**, które w swoich laboratoriach i pracowniach prowadzi prace m.in. w zakresie ochrony środowiska, analizy żywności i wód czy mikrobiologii. Bezpłatne usługi w podobnym zakresie świadczy **Centrum Biotechnologii UMCS**. Poza działalnością badawczo-rozwojową do zadań instytucji należy doradztwo, transfer technologii oraz ochrona własności intelektualnej. Centrum specjalizuje się w dziedzinach: rolnictwa i żywności, biotechnologii, środowiska, źródeł energii, ochrony zdrowia i chemii. Oceną żywności zajmuje się **Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie**. Jest to instytucja pełniąca funkcje naukowe i usługowo-lecznicze, której głównym zadaniem jest ochrona zdrowia mieszkańców terenów wiejskich. W ramach swojej działalności funkcjonujący w placówce Zakład Promocji Zdrowia, Żywności i Żywnienia opiniuje produkty żywnościowe, które pojawiają się na rynku krajowym.

Istotną rolę we współczesnym przemyśle spożywczym odgrywają **gospodarstwa ekologiczne**. W województwie lubelskim w 2013 r. znajdowało się **2129 gospodarstw ekologicznych**¹⁹⁶, które stanowiły 16,7% tego typu gospodarstw w Polsce Wschodniej i 8% w całej Polsce. Warto zaznaczyć, że zdecydowana większość z nich posiadała certyfikat Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – 1711 gospodarstw, czyli 80,4%. **Na 1 000 gospodarstw w analizowanym regionie przypadało 12 gospodarstw ekologicznych.**

W związku z rosnącą popularnością żywności ekologicznej i zdrowego trybu życia, województwo

lubelskie posiadające bardzo duży potencjał w tym zakresie, ma szanse w przyciąganiu inwestycji zarówno krajowych jak i zagranicznych. W połączeniu z dużym nasłonecznieniem regionu, jego rolniczym charakterem i tradycjami jest to najbardziej atrakcyjne województwo Polski Wschodniej do przyciągania inwestorów produkujących zdrową żywność.

POWIĄZANIA KOOPERACYJNE

Klasy

Stalą współpracą między przedsiębiorstwami jest podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionu. Klasy są to skupione na niewielkim obszarze geograficznym wyspecjalizowane przedsiębiorstwa, wzajemnie powiązane i współdziałające w tej samej lub w pokrewnych branżach. Te sformalizowane sieci współpracy są w Polsce coraz bardziej popularne i upatruje się w nich ogromnych szans rozwoju regionów.¹⁹⁷ Klasy działające w Polsce Wschodniej mogą dodatkowo ubiegać się o wsparcie z tytułu **Programu Operacyjnego Polska Wschodnia** i z **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego**.

Przedsiębiorstwa w ramach klas współpracują w obszarach B+R, w zakresie produkcji i zakupu surowców, szkoleń, badań marketingowych, kanałów dystrybucji czy logistyki i transportu. Często współdzielią potrzebną im infrastrukturę i korzystają z pomocy prawnej czy administracyjnej bądź z innych usług otoczenia biznesowego dedykowanych klasom.

W województwie lubelskim klasy działają przede wszystkim w branżach kluczowych dla regionu: żywnościowej, przemysłu, budowlanej, rozwiązań ekologicznych, medycyny i informatyki. Wszystkie klasy przykładają dużą wagę do innowacyjności oraz konkurencyjności. Lista członków poszczególnych klas znajduje się w Załączniku 1.

Najważniejsze klasy

W niniejszym rozdziale przedstawiono największe i najprężniej rozwijające się klasy wraz z opisem uwzględniającym korzyści płynące z członkostwa.

196 BDL GUS

197 *Klasy w województwie lubelskim*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2011.

Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu¹⁹⁸

Klaster Gospodarki
Odpadowej i Recyklingu

Dominująca branża: Recykling

Rok powstania: 2011

Forma organizacyjno-prawna: Umowa partnerska

Koordinator: Centrum Kooperacji Recyklingu – not for profit system Sp. z o.o.

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster znajduje się obecnie w fazie organizacyjnej. Przewidywana jest możliwość przyjmowania nowych przedsiębiorstw, instytucji oraz organizacji działających w branży gospodarowania odpadami oraz branżach pokrewnych. W celu przystąpienia do Klastra należy przesłać do Koordynatora Klastra deklarację przystąpienia do Klastra w celu jej akceptacji.

Korzyści związane z członkostwem:

- Uczestnictwo w sieci współpracy w obszarze zagospodarowania odpadów przemysłowych i ich przetwarzania
- Współpraca w zakresie rozwoju konkurencyjności i innowacyjności członków Klastra, w tym w zakresie komercjalizacji wyników prac badawczych
- Wspólna promocja członów klastra, w tym na targach, misjach oraz spotkaniach i forach, krajowych i międzynarodowych
- Możliwość skorzystania z doradztwa prawnego, marketingowego, technicznego i technologicznego
- Możliwość skorzystania z doradztwa w zakresie pozyskania finansowania na promocję działań, rozwój i wdrażanie innowacji
- Udział w organizowanych przez Klaster szkoleniach, seminariach i konferencjach branżowych

Strona internetowa:
www.klasterodpadowy.com

¹⁹⁸ <http://www.klasterodpadowy.com/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

Klaster Dolina Ekologicznej Żywności¹⁹⁹

Dominująca branża: Produkcja ekologicznej żywności

Rok powstania: 2010

Forma organizacyjno-prawna: Porozumienie

Koordinator: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster jest otwarty na nowych członków, wyrażających wolę aktywnej współpracy w ramach Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami naukowymi oraz podmiotami działającymi na rzecz innowacyjności, w tym w zakresie promocji ekologicznych wyrobów na rynkach o wysokich wymaganiach
- Wymiana wiedzy pomiędzy członkami klastra w zakresie produkcji, przetwórstwa i marketingu produktów ekologicznych

Strona internetowa:
www.dolinaeko.pl

¹⁹⁹ <http://www.dolinaeko.pl/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

Lubelski Klaster Ekoenergetyczny²⁰⁰

Dominująca branża: Odnawialne źródła energii

Rok powstania: 2011

Forma organizacyjno-prawna: Umowa partnerska

Koordinator: Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster jest otwarty na nowych członków. Podmioty zainteresowane uczestnictwem w klastrze powinny wypełnić ankietę przystąpienia. Decyzję o przyjęciu podmiotu do Klastra podejmuje Rada Lubelskiego Klastra Ekoenergetycznego.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca pomiędzy członkami klastra na rzecz wzrostu wykorzystania potencjału biomasy, rozwoju nowych technologii i zaplecza badawczo-naukowego Lubelszczyzny
- Uczestnictwo w budowaniu współpracy międzynarodowej w zakresie wykorzystania biomasy za wschodnią granicą
- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności członków klastra

Strona internetowa:
www.fundacja.lublin.pl/index.php/lke

²⁰⁰ <http://www.fundacja.lublin.pl/index.php/lke>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

Klaster Budownictwo Drogowe Lubelszczyzny²⁰¹

Dominująca branża: Budownictwo drogowe

Rok powstania: 2014

Forma organizacyjno-prawna: Konsorcjum

Koordinator: Przedsiębiorstwo Robót Drogowych Lubartów S.A.

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster jest w fazie organizacji swojej działalności. Możliwość przystąpienia podmiotu do Klastra jest uwarunkowana decyzją Przewodniczącego Rady Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Wspólna promocja i budowa marki Klastra
- Realizacja wspólnych projektów badawczo-rozwojowych
- Wymiana wiedzy pomiędzy członkami Klastra
- Uczestnictwo w budowie regionalnego ośrodka usługowo-produkcyjnego branży budownictwa drogowego

Strona internetowa:
<http://prd.pl/> (lider klastra)

Wschodni Klaster ICT²⁰²

Dominująca branża: ICT

Rok powstania: 2007

Forma organizacyjno-prawna: Porozumienie

Koordinator: Wschodnia Agencja Rozwoju Sp. z o.o. – Lublin

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster przewiduje możliwość rekrutacji nowych członków. W celu dołączenia do Klastra, podmiot powinien wypełnić i przesłać Deklarację Członka Klastra oraz Propozycję wkładu w działalność Klastra. Decyzja o przyjęciu do klastra jest podejmowana przez Prezydium Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie działalności badawczo-rozwojowej oraz innowacyjności
- Współpraca i integracja firm z branży ICT w woj. lubelskim

Strona internetowa:
www.klaster-ict.pl/www.ecict.eu

Klaster Ekoinnowacje²⁰³

Dominująca branża: Bioenergia

Rok powstania: 2013

Forma organizacyjno-prawna: Porozumienie

Koordinator: Niemiecko – Polska Fundacja Nowa Energia – Lublin

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Nabór na członków Klastra jest otwarty. W celu dołączenia do Klastra należy wypełnić Formularz zgłoszeniowy oraz podać propozycję wkładu własnego w działalność klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Korzystanie z zasobów i dostawców fundacji
- Współpraca w zakresie dzielenia się wiedzą oraz wspierania i rozwijania innowacyjnych rozwiązań
- Współrealizacja wspólnych projektów

Strona internetowa:
www.klaster-ekoinnowacje.org

²⁰¹ <http://prd.pl/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

²⁰² <http://www.klaster-ict.pl/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

²⁰³ <http://www.klaster-ekoinnowacje.org/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

Wschodni Klaster Obróbki Metali²⁰⁴

Dominująca branża: Przemysł metalowy
Rok powstania: 2009

Forma organizacyjno-prawna:
Porozumienie

Koordynator: Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji w Lublinie

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Do klastra dołączać mogą przedsiębiorstwa zajmujące się obróbką metali, zlokalizowane w Polsce Wschodniej (woj. lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie). Zgłoszenia należy kierować do koordynatora klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca z jednostkami naukowymi
- Współpraca w ramach przedsięwzięć promocyjnych i wydarzeń branżowych
- Wymiana wiedzy pomiędzy członkami klastra

Strona internetowa:
www.wschodniklaster.pl

Lubelskie Drewno – Regionalny Klaster w Lublinie²⁰⁵

Dominująca branża: branża drzewna
Rok powstania: 2007

Forma organizacyjno-prawna:
Stowarzyszenie

Koordynator: Lubelska Izba Rzemieślnicza

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Uczestnictwo w klastrze proponowane jest przedsiębiorstwom z Polski wschodniej (woj. lubelskie, świętokrzyskie, podkarpackie, podlaskie, warmińsko-mazurskie) zajmujących się branżą budowlaną, drzewną, produkcyjną, usługową, szkoleniową, doradcą. Podmioty zainteresowane współpracą zostają przyjęte do Klastra na podstawie Deklaracji Członkowskiej.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie promocji i sprzedaży
- Współpraca w zakresie wymiany wiedzy i technologii
- Współpraca w zakresie realizacji wspólnych zleceń oraz opracowywania wspólnych produktów
- Dostęp do szkoleń, certyfikacji oraz badań rynku

Strona internetowa:
www.lubelskiedrewno.org

Wschodni Klaster Innowacji²⁰⁶

Dominująca branża: Edukacja
Rok powstania: 2014

Forma organizacyjno-prawna: Fundacja
Koordynator: Fundacja Wschodni Klaster Innowacji

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Włączenie do struktury Klastra następuje na podstawie decyzji Koordynatora wydanej na bazie składanej Deklaracji Partnerstwa.

Korzyści związane z członkostwem:

- Wsparcie w kreowaniu, poszukiwaniu i wdrażaniu innowacji
- Wsparcie w pozyskiwaniu funduszy unijnych

Strona internetowa:
<http://wki.org.pl/>

204 <http://www.wschodniklaster.pl/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015 <http://www.wschodniklaster.pl/>.

205 <http://www.lubelskiedrewno.org/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

206 <http://wki.org.pl/> – dostęp dnia 20.05.2015

Klaster-group.pl²⁰⁷**Dominująca branża:** ICT**Rok powstania:** 2011**Forma organizacyjno-prawna:** Umowa partnerska**Koordinator:** Netrix-Group Sp. z o.o**Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:**

Członkiem Klastra może zostać instytucja, firma lub organizacja, prowadząca działalność związaną z sektorem teleinformatycznym oraz badawczo-rozwojowym lub oferująca usługi skierowane do osób i podmiotów tego sektora. Decyzja o przyjęciu nowego podmiotu do Klastra podejmowana jest przez Koordynatora Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie realizacji wspólnych projektów, wdrażania nowych technologii oraz budowy własnej infrastruktury ICT
- Dostępność usług okołobiznesowych, w tym doradztwa oraz pozyskiwania finansowania na nowe projekty
- Wymiana wiedzy pomiędzy członkami klastra
- Współpraca w zakresie promocji

Strona internetowa:
<http://klaster-group.pl/>

Klaster Lubelska Medycyna²⁰⁸**Dominująca branża:** Branża usług medycznych i prozdrowotnych**Rok powstania:** 2014**Forma organizacyjno-prawna:** Umowa partnerska**Koordinator:** Urząd Miasta w Lublinie**Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:**

Do klastra dołączyć mogą podmioty wnoszące do Klastra wartość dodaną w dziedzinie usług medycznych i prozdrowotnych. O przyjęciu do Klastra decyduje zarząd Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Finansowe i organizacyjne wsparcie wydarzeń organizowanych przez członków Klastra
- Współpraca na rzecz podniesienia jakości systemu ochrony zdrowia w Lublinie
- Współpraca w zakresie promocji

Strona internetowa:
<http://medycyna.lublin.eu/>

Lubelski Klaster Teleinformatyczny²⁰⁹**Dominująca branża:** Telekomunikacja**Rok powstania:** 2008**Forma organizacyjno-prawna:** Stowarzyszenie**Koordinator:** Zarząd Stowarzyszenia LKT**Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:**

Członkami stowarzyszenia mogą zostać przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w branży teleinformatycznej, współpracujący i kooperujący z tą branżą; pracownicy naukowcy instytucji zajmujących się problemami branży teleinformatycznej oraz inne osoby fizyczne związane zawodowo lub naukowo z branżą teleinformatyczną. Członków przyjmuje Zarząd na podstawie pisemnej deklaracji kandydata.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie ubiegania się o fundusze unijne i uczestnictwo w programach pomocowych
- Współpraca w zakresie prac naukowo-badawczych
- Współpraca w zakresie promocji
- Wymiana wiedzy i doświadczenia między członkami klastra
- Możliwość skorzystania z usług firm doradczych i konsultingowych

Strona internetowa:
<http://www.klaster.wlublinie.pl/>

²⁰⁷ <http://klaster-group.pl/> – dostęp dnia 20.05.2015

²⁰⁸ http://www.lublin.eu/Powstaje_lubelski_klaster_medyczny-2-3033.html, http://www.lublin.eu/Powstaje_lubelski_klaster_medyczny-2-3033.html; <http://medycyna.lublin.eu/> – dostęp dnia 20.05.2015

²⁰⁹ <http://www.klaster.wlublinie.pl/>; <http://www.klaster.wlublinie.pl/>; <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> – dostęp dnia 20.05.2015

Klaster Lubelskie Kłustry²¹⁰

Dominująca branża: -

Rok powstania: 2013

Forma organizacyjno-prawna:
Porozumienie

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Członkiem Klastra Lubelskie Kłustry może zostać klaster, jednostka B+R, organizacja otoczenia biznesu lub firma. Możliwość przystąpienia do Klastra jest uwarunkowana podpisaniem przez kandydata deklaracji o przystąpieniu oraz wykazaniem zdolności merytorycznych i organizacyjnych możliwych do wykorzystania w celu rozwoju Klastra. Deklaracja musi zostać zaakceptowana przez Zarząd Klastra.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie prac badawczo-rozwojowych
- Współpraca w zakresie budowania potencjału społeczno-gospodarczego woj. lubelskiego
- Udział w znaczącej grupie lobbingowej mającej potencjalny wpływ na decyzje regionalne i krajowe
- Współpraca w zakresie promocji

Strona internetowa:

www.lubelskie-klastry.org

Lubelski Klaster Instytucji Otoczenia Biznesu²¹¹

Dominująca branża: Instytucje otoczenia biznesu

Rok powstania: 2014

Forma organizacyjno-prawna: Umowa partnerska

Koordinator: Lubelska Fundacja Rozwoju

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster jest aktualnie we wczesnej fazie organizacyjnej. Nabór do klastra ma charakter otwarty.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie realizacji wspólnych projektów i działań
- Wymiana informacji i doświadczenia
- Współpraca w zakresie promocji

Lubelska Kraina Mechatroniki²¹²

Dominująca branża: mechatronika

Rok powstania: 2014

Forma organizacyjno-prawna:
porozumienie

Koordinator: wspólna inicjatywa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, Miasta Lublin, uczelni wyższych, szkół zawodowych i przedsiębiorców z województwa lubelskiego

Możliwość inicjowania powiązań kooperacyjnych:

Klaster jest aktualnie we wczesnej fazie organizacyjnej. Nabór do klastra ma charakter otwarty.

Korzyści związane z członkostwem:

- Współpraca w zakresie realizacji wspólnych projektów i działań
- Wymiana informacji i doświadczenia
- Współpraca w zakresie promocji
- Wspólne tworzenie specjalizacji regionu

210 http://www.klaster-ekoinnowacje.org/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=56 – dostęp dnia 20.05.2015

211 http://www.lublin.eu/Lubelski_Klaster_Instytucji_Otoczenia_Biznesu-1-1919.html – dostęp dnia 20.05.2015

212 <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=454&mode=news&group=21&news=44004&p=,http://www.lubelskie.pl/?pid=154&mode=news&group=122&news=49483&p=6> – dostęp dnia 12.06.2015

Pozostałe klastry

Poniżej przedstawiono mniejsze lub mniej aktywne klastry znajdujące się na terenie województwa lubelskiego.

Tabela 37 Mniejsze klastry w województwie lubelskim

Nazwa klastra	Rok powstania	Forma organizacyjno-prawna	Dominujące branże
Lubelski Klaster Zaawansowanych Technologii Lotniczych	2014	b.d.	lotnicza
Klaster Restauratorów i Hotelarzy	2007	Stowarzyszenie	hotelarska
Klaster Designu Innowacji i Mody	2013	Stowarzyszenie	odzieżowa
Lubelski Klaster Przedsiębiorstw	2008	Partnerstwo	budowlana usług prawnych usług finansowych marketingowa
Lubelski Cebularz	2008	Stowarzyszenie	piekarnicza
Lubelski Klaster Branży Spożywczej	2010	b.d.	spożywcza

Źródło: opracowanie własne.

Grupy producenckie

Grupy producentów rolnych są to zrzeszenia przedsiębiorstw mające na celu m.in. dostosowanie produkcji do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania przez członków grupy towarów do obrotu i przede wszystkim podniesienie konkurencyjności i obniżenie kosztów.²¹³ W województwie lubelskim grupy producentów działają prężnie i dzięki ich działalności produkty członków grup są konkurencyjne nie tylko na rynku krajowym ale też międzynarodowym. W nowej perspektywie unijnej grupy producenckie również mają możliwość uzyskania wsparcia finansowego w ramach PROW 2014-2020. Ponadto grupy producentów mogą skorzystać z linii kredytowej nGP²¹⁴, zwolnień z podatku od nieruchomości i z podatku dochodowego od osób prawnych.²¹⁵

213 <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2007-2013/grupy-producentow-rolnych.html> – dostęp dnia 12.06.2015

214 nGP – kredyt na realizację inwestycji w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych oraz na zakup akcji lub udziałów przez grupy producentów rolnych, źródło: <http://www.minrol.gov.pl/Informacje-branzone/Kredyty-preferencyjne/Kredyty-inwestycyjne> – dostęp dnia 12.06.2015

215 http://www.wodr.konskowola.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=151:pomoc-dla-grup-producentow-rolnych&catid=69:grupy-producentek&Itemid=140 – dostęp dnia 12.06.2015

Obecnie w województwie lubelskim działają 33 grupy producenckie.²¹⁶ Ponad ¼ grup została utworzona w kategorii „świnie żywe, prosięta warchlaki mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone”, tyle samo grup działa w ramach kategorii „ziarna zbóż i rośliny oleiste”, a 11% w kategorii „liście tytoniu suszone”. Pozostałe grupy są mniej liczne, ich działalność związana jest m.in. z hodowlą i przetwórstwem drobiu, a dwie grupy zajmują się produkcją ekologiczną.

Równie liczne są grupy producentów owoców i warzyw, których jest w województwie 32.²¹⁷ Liczba członków poszczególnych grup jest stosunkowo duża – do największych zaliczyć można Grupę Producentów „KLASA” Sp. z o.o. (202 członków), Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw w Milejowie (172 członków), FRUVITALAND Sp. z o.o. (128 członków), „Grupa Producentów Owoców SAD-VIT” Sp. z o.o. (114 członków). Ciekawym przykładem współpracy przedsiębiorców jest inicjatywa

216 *Rejestr Grup Producentów Rolnych, data utworzenia 10.06.2015, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego*

217 *Rejestr wstępnie uznanych grup producentów, uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń oraz ponadnarodowych organizacji producentów i ich zrzeszeń woj. lubelskiego, data utworzenia 10.06.2015, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego*

LubApple²¹⁸ zrzeszająca sześć grup producenckich z województwa lubelskiego (okolice Lublina). Jej zadaniem jest skupianie interesów wszystkich zrzeszonych podmiotów poprzez m.in. wspólny udział w targach, negocjowanie wspólnych kontraktów czy wspólną politykę cenową.²¹⁹ LubApple prowadzi ścisłą współpracę nie tylko z krajami europejskimi ale również z krajami z Afryki Północnej i na Bliskim Wschodzie. Firma ma w ofercie przede wszystkim jabłka, ale również maliny, wiśnie, truskawki, gruszki, śliwki oraz porzeczki. Kolejną wartą podkreślenia inicjatywą jest **POLKA** – grupa producentów wyrobów garmażeryjnych, wędlin, soków, dżemów, wyrobów cukierniczych i serów. Producenci są zrzeszeni aby pod wspólnym znakiem promować produkty z Lubelszczyzny. Wyroby posiadają certyfikat ekologicznej żywności i cieszą się zainteresowaniem w Polsce, krajach Wschodu i na rynku europejskim.

POTENCJAŁ NAUKOWO-BADAWCZY

Główną siłą regionów wysoko rozwiniętych jest kapitał intelektualny ludności. Województwo lubelskie prężnie rozwija się w kierunku, który pozwoli mu stać się regionem opartym na wiedzy i innowacjach. Istnienie rozwiniętego potencjału B+R jest niezwykle istotnym atraktorem i sprzyja przyciągnięciu inwestycji o wysokim poziomie zaawansowania technologicznego, wymagających wysoko wykwalifikowanej kadry i przez to bardzo cennych dla regionu.

Potencjał intelektualny w szkolnictwie

Z punktu widzenia inwestorów zagranicznych na atrakcyjność regionu wpływa także obecność odpowiednio wykwalifikowanej kadry pracowniczej. W związku z tym oceniona została popularność kierunków kształcenia na uczelniach wyższych (publicznych i niepublicznych) oraz w szkołach zawodowych i technikach.

Województwo lubelskie może się pochwalić **jedną z wyższych liczb studentów w Polsce – jest to prawie 85,9 tys. osób**. Region oferuje możliwość zdobywania wiedzy akademickiej w 19 szkołach wyższych o różnych profilach.²²⁰ Prawie **47%**

²¹⁸ <http://lubapple.com/pl/> – dostęp dnia 12.06.2015

²¹⁹ Grupy producenckie stawiają na współpracę w ramach konsorcjów, 2.05.2015. [w:] http://www.sadyogrody.pl/handel_i_dystrybucja/106/grupy_producenckie_stawiaja_na_wspolprace_w_ramach_konsorcjow,656.html – dostęp dnia 12.06.2015

²²⁰ Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2013/14, Urząd Statystyczny w Lublinie, maj 2014

ludności województwa w wieku między 19 a 24 rokiem życia to studenci.

W roku 2013 bezwzględna liczba absolwentów w województwie lubelskim wyniosła 27,3 tys. osób. Oznacza to, że w regionie studia ukończyło 127 osób na każde 10 tys. ludności. Tym samym województwo lubelskie uzyskało najwyższy poziom wskaźnika wśród badanych województw, wyższy niż wartość uśredniona dla całej Polski. Jest to bardzo dobry wynik, jeśli się weźmie pod uwagę fakt, że Lubelszczyzna wyprzedza pod tym względem bardziej uprzemysłowione województwa.

W województwie lubelskim kształcą się także wielu doktorantów. Pod tym względem województwo lubelskie zajmuje czwarte miejsce w Polsce (14,8 doktorantów na 10 tys. ludności).

W 2013 r. studenci i uczniowie szkół zawodowych i techników w województwie lubelskim kształcili się w ramach dwudziestu dwóch grup kierunków. Wśród grup **można wskazać siedem profili, które przygotowują do pracy w jednej z kluczowych branż regionu**. Należą do nich kierunki:

- medyczne,
- inżynieryjno-techniczne,
- informatyczne,
- rolnicze, leśne i rybactwo,
- produkcja i przetwórstwo,
- biologiczne,
- ochrony środowiska.

We wskazanych dziedzinach na uczelniach wyższych kształciło się 28 652 osób, czyli 33,4% wszystkich studentów w województwie lubelskim.

Do najpopularniejszych należały kierunki medyczne, które wybrało 13,9% osób. Kierunki inżynieryjno-techniczne uplasowały się na szóstym miejscu z wartością wskaźnika 7,7%, a kierunki informatyczne na jedenastym miejscu z wartością wskaźnika 3,1%.

Poniżej wymieniono najważniejsze z działających w województwie lubelskim 19 szkół wyższych:

- Politechnika Lubelska
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- Katolicki Uniwersytet Lubelski
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie
- Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie
- Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
- Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie

Tabela 38 Grupy kierunków kształcenia na uczelniach wyższych zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.

Grupa kierunków	Miejsce w rankingu wybieranych kierunków	Odsetek kształcących się studentów w ogóle studiujących w regionie
medyczne	2	13,9%
inżynieryjno-techniczne	6	7,7%
informatyczne	11	3,1%
rolnicze, leśne, rybactwo	12	2,7%
produkcja i przetwórstwo	13	2,6%
biologiczne	15	1,7%
ochrona środowiska	16	1,7%

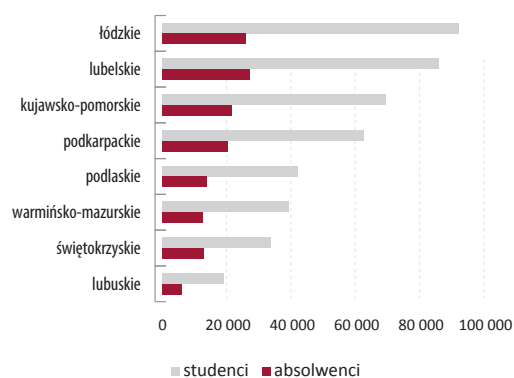
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Tabela 39 Grupy kierunków kształcenia w technikach i szkołach zawodowych zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.

Grupa kierunków	Miejsce w rankingu wojewódzkim	Odsetek kształcących się uczniów w ogóle uczących się w technikach i szkołach zawodowych w regionie
Inżynieryjno-techniczne	1	28,8%
informatyczne	3	12,2%
produkcja i przetwórstwo	7	4,4%
rolnicze, leśne, rybactwo	8	3,6%
ochrona środowiska	12	0,3%
biologiczne	-	0%
medyczne	-	0%

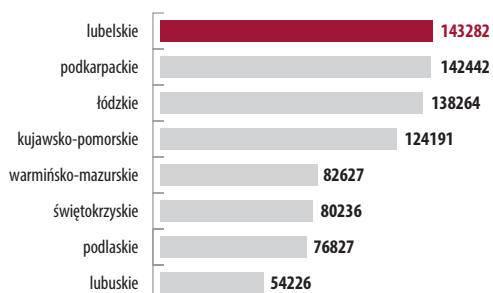
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 16 Liczba studentów i absolwentów uczelni wyższych w wybranych województwach w 2013 r.

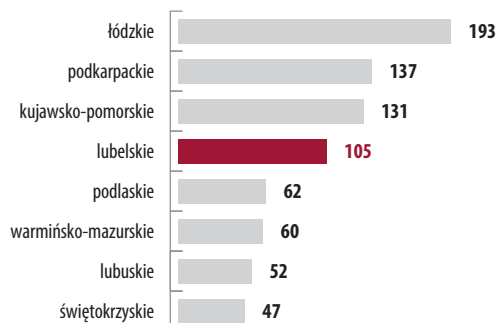
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 17 Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i policealnych uczący się języków obcych w 2013 roku

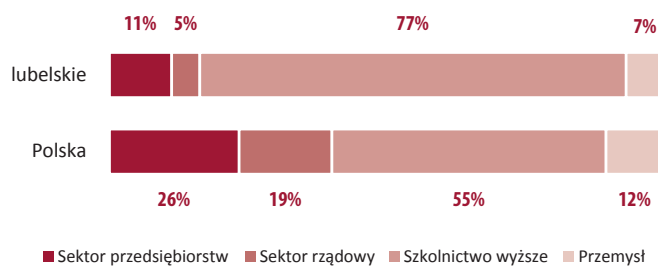
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 18 Liczba aktywnych jednostek badawczych w wybranych województwach w 2013 roku

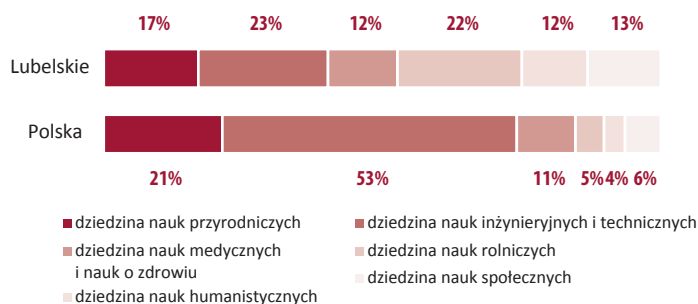
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 19 Struktura zatrudnienia w branży B+R w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 20 Struktura wydatków na B+R w województwie lubelskim i w Polsce w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

W 2013 r. w technikach i szkołach zawodowych uczniowie wybierający jeden ze wskazanych wyżej kierunków stanowili 49,2% (19 518 uczniów) wszystkich osób uczących się w tego typu placówkach. Taki stan rzeczy spowodowany był głównie popularnością kształcenia w ramach dwóch specjalizacji: inżynieryjno-technicznej i informatycznej. Pierwszy

kierunek był najczęściej wybierany spośród wszystkich dostępnych w regionie – na naukę zdecydowało się 28,8% uczniów. Specjalizacja informatyczna uplasowała się natomiast na trzecim miejscu, osiągając wysokość wskaźnika 12,2%. Należy zaznaczyć, że młodzież nie uczęszczała do techników i szkół zawodowych o profilu medycznym i biologicznym. Inwestorzy w wywiadach jakościowych wskazywali na dużą istotność wykształcenia zawodowego w kontekście przyciągania inwestycji zagranicznych. Jednocześnie zaznaczali, że sytuacja w województwie lubelskim pod tym względem przedstawia się bardzo korzystnie w porównaniu z pozostałymi regionami Polski Wschodniej oraz całego kraju.

Dla inwestorów zagranicznych bardzo dużą rolę, obok ogólnej liczby studentów i absolwentów (przede wszystkim kierunków ścisłych) odgrywa również liczba studentów cudzoziemców na uczelniach w regionie. Województwo z pięcioprocentowym udziałem studentów zagranicznych wśród ogółu studentów znacząco przewyższa pozostałe analizowane województwa.

Niezwykle ważnym czynnikiem dla inwestorów, szczególnie zagranicznych bądź nastawionych na eksport, jest również znajomość języków obcych przez mieszkańców danego regionu. W województwie lubelskim w roku 2013 143,28 tys. uczniów szkół ponadgimnazjalnych i policealnych uczyło się języków obcych, co było najwyższą wartością wśród analizowanych województw. Najpopularniejszym językiem okazał się język angielski, uczyło się go ponad 53% uczniów. Na kolejnych miejscach znalazły się języki niemiecki i rosyjski.

Respondenci wywiadów podkreślali, że duża liczba studentów, przede wszystkim tych wykształconych w kierunkach technicznych i medycznych, stanowi przewagę konkurencyjną województwa lubelskiego. Dobrze wykształceni i wysoko wykwalifikowani pracownicy są niewątpliwym atutem regionu. Inwestorzy którzy już zainwestowali na Lubelszczyźnie wskazują, że akademicki charakter Lublina był jednym z głównych czynników, które decydowały o lokalizacji inwestycji w województwie lubelskim.

Wydatki na działalność naukowo-badawczą

W roku 2013 województwo lubelskie przeznaczyło 402,1 mln zł na sektor B+R, co stanowiło 2,8% wydatków w skali Polski. Była to druga co do wielkości wartość w Makroregionie Polska Wschodnia. Większe wydatki w regionie poniosło tylko województwo podkarpackie. Podobną tendencję zaobserwowano

analizując ilość jednostek aktywnych badawczo w regionie. W roku 2013 na Lubelszczyźnie działało **105 ośrodków badawczych**.

W roku 2013 w województwie lubelskim prawie **7400 osób było zatrudnionych w sektorze B+R**, co stanowiło 5% pracowników tej branży w skali Polski. Pod tym względem jest to pierwszy wynik w Makroregionie Polska Wschodnia. Prawie 80% zatrudnionych w branży B+R to pracownicy naukowcy, pozostali natomiast pracują w przemyśle, w sektorze przedsiębiorstw lub w jednostkach rządowych.

Struktura wydatków na B+R w województwie lubelskim różni się od wyników ogólnokrajowych. Przede wszystkim silniej dotowane są nauki rolnicze. Na badania rolnictwa i dziedzin pokrewnych przypada aż 22,3% wydatków w porównaniu z 5,1% w skali Polski. Duże wsparcie otrzymują też nauki techniczne i inżynierskie, na które przypada ponad 23% nakładów finansowych. Jest to jednak wynik o ponad połowę mniejszy niż w skali całego kraju. W Polsce nauki techniczne otrzymują prawie 53% ogółu nakładów finansowych. Na Lubelszczyźnie większy niż w skali Polski jest udział wydatków na nauki medyczne, humanistyczne i społeczne.

Innowacyjność

Poziom innowacyjności województwa lubelskiego z roku na rok podwyższa się. Do 2014 r. w regionie zakontraktowano projekty z zakresu inwestycji w B+R, innowacje i przedsiębiorczość, dofinansowane z funduszy UE, o wartości **5 610 609 082,92 zł**.²²¹ Wskaźniki dotyczące innowacyjności zbierane m.in. przez Główny Urząd Statystyczny nie oddają faktycznego poziomu innowacyjności regionu. Składa się na niego wiele czynników, w tym trudno mierzalny klimat sprzyjający tworzeniu innowacji. Ważną inwestycją w innowacje w ostatnim czasie jest otwarcie na początku 2015 r. **Centrum Badawczo-Innowacyjnego Instytutu Agrofizyki PAN w Lublinie**. Jednym z przesłanek utworzenia centrum jest łączenie badań naukowych z wdrażaniem ich efektów do przemysłu, głównie w dziedzinie biogospodarki.²²² W Centrum otwarto już linię do utylizacji odpadów pofermentacyjnych i przetwarzania ich na nawóz. Warto również zwrócić uwagę na istnienie **Zamojskiego Centrum Innowacji**, które zajmuje się wspieraniem lokalnej przedsiębiorczości głównie w kierunku nowych technologii. W 2013 r. w województwie lubelskim udział

²²¹ Dane pozyskane z <https://www.mojapolis.pl/>, na podstawie danych MIR (baza SIMIK)

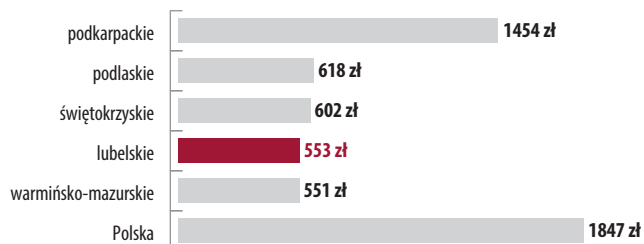
²²² <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,404391,otwarto-nowe-centrum-badawcze-instytutu-agrofizyki-pan-w-lublinie.html> – dostęp dnia 13.06.2015

Wykres 21 Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2013 r.

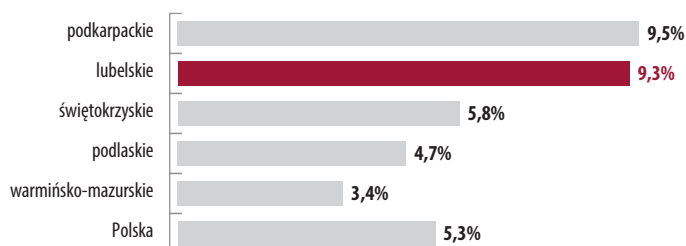
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 22 Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na jedną osobę aktywną zawodowo w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 23 Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy w ogólnej liczbie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wynosił 13%.

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na jedną osobę aktywną zawodowo w województwie lubelskim w 2011 r. wynosiły 553 zł i były niższe od średniej krajowej o 1 294 zł, czyli o 70,1%.

W 2013 r. w województwie lubelskim **przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy stanowiły 9,3% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie**. Wartość wskaźnika dla analizowanego regionu była zdecydowanie wyższa niż średnia dla Polski (5,3%) oraz prezentowała się korzystnie na tle pozostałych województw Polski Wschodniej. Województwo lubelskie znalazło się na drugim miejscu, zaraz za województwem podkarpackim, w którym odsetek analizowanych firm wynosił 9,5%.

O potencjale innowacyjnym województwa lubelskiego świadczy również lokalizacja w regionie parków naukowo-technologicznych oraz licznych instytutów naukowo-badawczych. W kolejnych rozdziałach przedstawiono najważniejsze tego typu ośrodki, mające realny wpływ na wzrost poziomu innowacyjności Lubelszczyzny.

Parki Naukowo-Technologiczne

W tworzeniu warunków niezbędnych do powstawania innowacji niezwykle ważną rolę odgrywają dwa działające w województwie lubelskim Parki Naukowo-Technologiczne – **Lubelski Park Naukowo-Technologiczny** oraz **Puławski Park Naukowo-Technologiczny**. Są to instytucje, które stanowią punkt spotkania kadry naukowej i przedsiębiorców i na terenie których działają Inkubatory Przedsiębiorczości. W ogólnym założeniu parki mają za zadanie wspieranie młodych i innowacyjnych przedsiębiorstw, głównie w zakresie technologicznie zaawansowanych branż. Dzięki współpracy z instytucjami naukowymi i przedsiębiorcami stwarzają warunki do transferu technologii i komercjalizacji rezultatów badań.²²³ Na terenie województwa zlokalizowany jest również **Południowo-Wschodni Park Naukowo-Technologiczny w Zamościu**, jednak nie jest on tak aktywny w swoich działaniach jak Parki w Lublinie i Puławach.

Lubelski Park Naukowo-Technologiczny

Lubelski Park Naukowo-Technologiczny (LPNT) to instytucja powstała w 2005 roku w celu integracji lubelskich jednostek naukowych oraz biznesu. Głównym celem Parku jest umożliwienie swobodnego przepływu wiedzy między tymi dwoma środowiskami oraz przekucie teoretycznych pomysłów w realne innowacje. Park współpracuje z lubelskimi ośrodkami naukowymi, klastrami oraz innymi parkami technologicznymi w Polsce. LPNT

znajduje się w sąsiedztwie Podstrefy Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK Mielec, dzięki czemu oferuje korzystne dla przedsiębiorców warunki inwestowania.

Oferta parku:

- Kojarzenie partnerów – szeroka baza kontaktów umożliwi znalezienie odpowiedniego partnera (pracownika naukowego, przedsiębiorstwa) w celu komercjalizacji innowacji, przeprowadzenia badań lub wykonania ekspertyz,
- Sformułowanie niezależnej opinii o innowacyjności – eksperci skupieni przez LPNT mogą opracować opinię o innowacyjności dla firm, które chcą ubiegać się o dofinansowanie ze środków Programów Operacyjnych,
- Organizacja wizyt studyjnych i konferencji – spotkania w celu wymiany dobrych praktyk między specjalistami z Polski i z zagranicy,
- Wynajem powierzchni biurowych oraz laboratoryjnych dla firm z branży R&D, IT, biotechnologia oraz dla jednostek badawczych,
- **Inkubator Technologiczny** dla nowych firm.

Strona internetowa Parku:

www.lpnt.pl

Puławski Park Naukowo-Technologiczny

Puławski Park Naukowo-Technologiczny powstał w 2012 r. jako dopełnienie i rozwinięcie istniejącego już w Puławach zaplecza naukowo-badawczego skupionego w Zakładach Azotowych. Obecnie jego funkcjonalność nie została jeszcze całkiem osiągnięta, przez cały czas Park jest rozbudowywany o nowe funkcje. Instytucja opiera swoją działalność głównie na transferze technologii między wieloma działającymi instytutami badawczymi, a sektorem przedsiębiorstw z dziedziny m.in. chemii organicznej, gleboznawstwa oraz biotechnologii. Oferta Parku jest niezwykle bogata – PPNT zajmuje się z jednej strony edukacją najmłodszych w dziedzinie technologii i jednocześnie stwarza korzystne warunki do inwestowania dla przedsiębiorstw poprzez m.in.:

- Prowadzenie **Inkubatora Technologicznego**, zapewniającego preferencyjne warunki i doradztwo dla nowopowstałych firm i pełniącego trzy funkcje – inkubacyjną, laboratoryjną i biurową,
- Wynajem powierzchni biurowych i laboratoryjnych,
- Udostępnianie kompleksu konferencyjno-szkoleniowego,

²²³ <http://www.parp.gov.pl/index/index/1726> – dostęp dnia 2.06.2015

Dodatkowo w Parku istnieje Centrum Technologiczne, które jest specjalnie utworzoną powierzchnią biurową umożliwiającą wsparcie dla transferu nowych technologii do sfery biznesu. W ofercie Centrum Technologicznego znajdują się m.in. przystosowane i wyposażone pomieszczenia biurowe (od 13 do 60 m²), pomieszczenia laboratoryjne pod adaptację (od 60 do 105 m²), pomieszczenia laboratoryjne z wyposażeniem (od 60 do 105 m²) oraz powierzchnia wystawiennicza (340 m² na I piętrze) jako uzupełnienie oferowanych pomieszczeń.

Park ponadto przyciąga inwestorów atrakcyjnymi warunkami lokowania kapitału w pobliskiej Podstrefie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice.

Strona internetowa Parku:
www.ppnt.pulawy.pl

Parki Przemysłowe

Na terenie województwa lubelskiego działają dwa Parki Przemysłowe – Regionalny Park Przemysłowy w Świdniku oraz Puławski Park Przemysłowy. Są to miejsca skupiające inwestorów, w których mogą oni liczyć na ulgi podatkowe oraz wsparcie techniczne i administracyjne.

Regionalny Park Przemysłowy w Świdniku

Park Przemysłowy w Świdniku to ośrodek o przyjaznym klimacie inwestycyjnym. Teren obejmujący 50 ha został wydzielony w wyniku restrukturyzacji zakładu PZL-Świdnik, polskiego producenta śmigłowców. Obecnie na terenie Parku prowadzi działalność ponad 40 przedsiębiorstw.

Park zaprasza do współpracy wszystkie przedsiębiorstwa, a w szczególności te, które prowadzą działalność w branżach: inżynierskiej, lotniczej, projektowej, B+R, usług, doradztwa biznesowego oraz lekkiej produkcji. Zainteresowane zakłady mogą wykupić tereny na obszarze Parku, a także wynająć pomieszczenia w dwóch nowoczesnych budynkach posiadających **stanowiska inżynierskie, sprzęt poligraficzny, przestrzenie produkcyjne, magazynowe oraz pomieszczenia biurowe, szkoleniowe i konferencyjne**. Park udostępnia również różnego rodzaju **oprogramowanie i możliwość druku 3D**. Park oddalony jest o 10 km od Lublina, a w jego bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się Port Lotniczy Lublin. Park oferuje inwestorom tworzącym nowe miejsca pracy możliwość zwolnienia z podatku od nieruchomości oraz wsparcie administracyjne.

Strona internetowa Parku:
www.park.swidnik.plwww.park.swidnik.pl

Puławski Park Przemysłowy

Puławski Park Przemysłowy (PPP) powstał w roku 2003 z inicjatywy Zakładów Azotowych Puławy oraz Gminy Miasta Puławy. Jest to skupisko nieruchomości i powiązanych ze sobą przedsiębiorstw. Teren inwestycyjny to kilkaset hektarów przeznaczonych pod inwestycje. Powstał z myślą o jak najlepszym wykorzystaniu potencjału Zakładów Azotowych. Na terenie Parku zlokalizowany jest **Inkubator Przedsiębiorczości** Fundacji Puławskie Centrum Przedsiębiorczości. W ramach Parku wydzielone zostały tereny Puławskiej Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”.

Zgodnie z uchwałą Rady Miasta Puławy, na terenie Parku i miasta przedsiębiorcy mogą ubiegać się o **zwolnienia z podatku od nieruchomości**. Warunkiem jest realizacja nowej inwestycji i utworzenie w związku z tym nowych miejsc pracy.

Inkubatory przedsiębiorczości

W województwie lubelskim działa sześć inkubatorów przedsiębiorczości, które zlokalizowane są w Lublinie (trzy inkubatory), Białej Podlaskiej (dwa inkubatory) i w Zamościu (jeden inkubator). Do instytucji tych zaliczają się również akademickie inkubatory przedsiębiorczości (AIP), skierowane do studentów i absolwentów, działające przy najważniejszych uczelniach regionu. W województwie lubelskim działają obecnie: **Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej, Inkubator AIP Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie (drugie biuro przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim), Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Preinkubator Przedsiębiorczości w Zamościu, Miejski Inkubator Przedsiębiorczości Białej Podlaskiej i Bialskopodlaski Inkubator Przedsiębiorczości**. Inkubatory przedsiębiorczości są instytucjami oferującymi korzystne warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej i pomoc w pierwszych latach prowadzenia firmy. Inkubatory pomagają już istniejącym firmom poprzez m.in. udostępnienie biur czy usługi księgowe. Z kolei funkcjonowanie AIP często dodatkowo opiera się na modelu preinkubacji, czyli udostępnianiu osobowości prawnej startującym przedsiębiorcom.

W 2015 r. planowane jest otwarcie Inkubatora przedsiębiorczości przy Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny – Fundacja uzyskała już dotację inwestycyjną z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na budowę Inkubatora

Przedsiębiorczości. Planowany inkubator będzie nastawiony na działalność w dziedzinach związanych z OZE.

Wiodące ośrodki naukowe

Poniżej przedstawiono najprężniej działające instytuty naukowe, kształcące przyszłe kadry inżyniersko-biznesowe oraz prowadzące innowacyjne badania. Przy większości wymienionych ośrodków widnieje przypisana im przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych kategoria naukowa, określona na podstawie wyników uzyskanych przez te jednostki (osiągnięcia naukowe i twórcze, potencjał naukowy, mierzalne efekty działalności).

Wykaz kategorii naukowych:

A+ – poziom wiodący

A – poziom bardzo dobry

B – poziom zadowalający z rekomendacją wzmocnienia działalności naukowej, badawczo rozwojowej lub stymulującej innowacyjność gospodarki

C – poziom niezadowalający

Instytut Agrofizyki PAN w Lublinie (A): Instytut naukowy badający zastosowania fizyki w ochronie i kształtowaniu środowiska oraz terenów rolniczych. Główne kierunki analiz instytutu to fizyka i biologia środowiska, fizyka materiałów roślinnych, metrologia agrofizyczna oraz modelowanie i symulacje procesów fizycznych. Na początku 2015 r. w ramach Instytutu powstało Centrum Badawczo-Innowacyjne łączące naukę z praktycznym wykorzystaniem innowacji w przemyśle, w tym m.in. wytwarzanie energii z alg czy zagospodarowanie odpadów z biogazowni na nawozy.

Centrum Biotechnologii UMCS (B): Wydział Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej specjalizuje się w badaniach biochemicznych, biofizycznych, biologii medycznej, eksperymentalnej, mikrobiologii, immunologii, wirusologii. Wydział realizuje wiele innowacyjnych projektów z ramienia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Narodowego Centrum Nauki.

Instytut Medycyny Wsi w Lublinie (A): Instytut zajmuje się ochroną zdrowia oraz poprawą warunków życia ludności mieszkającej na wsi. Ośrodek prowadzi badania naukowe, upowszechnia wyniki badań, prowadzi działalność edukacyjną oraz świadczy profesjonalną opiekę zdrowotną. Skupia się przede wszystkim na ludności pracującej w rolnictwie oraz leśnictwie.

Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (B): Instytut jest wiodącym ośrodkiem badającym technologie uprawy zbóż, nawożenie, żyzność i jakość gleb, agroklimat oraz poprawne zagospodarowanie i ochronę przestrzeni rolniczej. Posiada długoletnie doświadczenie w projektach polskich i międzynarodowych.

Instytut Nowych Syntez Chemicznych w Puławach (A): Instytut do 2014 roku znany był pod nazwą Instytutu Nawozów Sztucznych w Puławach. Prowadzi badania w zakresie nauk biologicznych i chemicznych kładąc szczególny nacisk na syntezy i technologie chemii organicznej i nieorganicznej, biotechnologii i ochronę środowiska. Współpracuje ze wszystkimi zakładami nawozowymi w Polsce i wieloma za granicą.

Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (A): Instytut prowadzi badania w zakresie medycyny weterynaryjnej.

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (kategoria nieznaną): Towarzystwo Naukowe zajmuje się prowadzeniem i publikacją badań oraz organizacją sympozjów i konferencji. Towarzystwo działa w następujących obszarach tematycznych: nauki społeczne, nauki prawne oraz matematyczno-przyrodnicze, teologia, filozofia, historia.

Polska Akademia Nauk – Oddział w Lublinie (kategoria nieznaną): Oddział PAN w Lublinie integruje działalność naukową w województwie, popiera rozwój prac naukowych, popularyzuje wiedzę oraz współdziała z samorządem i instytucjami zagranicznymi.

Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej (kategoria nieznaną): Centrum prowadzi działalność mającą na celu szerszą promocję nowoczesnych technologii, transfer wiedzy oraz wdrażanie projektów naukowych. Prowadzi badania z zakresu m.in. technologii budowlanej, informatycznej, nanotechnologii, automatyki przemysłowej.

Do pozostałych znaczących instytutów naukowych działających w zakresie inżynieryjno-biznesowym zaliczyć można:

- Instytut Sadownictwa i Kwaciarnictwa – Oddział Pszczelnictwa w Puławach – Zakład zajmuje się badaniem produktów pszczelich oraz technologii pasiecznych.
- Instytut Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie- Instytut badający historię i kulturę Europy Środkowo-Wschodniej. Prowadzi

aktualne badania historyczne i politologiczne, organizuje seminaria i konferencje.

- Instytut Rozwoju Zasobów Ludzkich w Lublinie
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
- Państwowy Instytut Geologiczny – Oddział w Lublinie
- Interdyscyplinarne Centrum Badań Naukowych KUL
- Ośrodek Diagnostyki i Zwalczania Zagrożeń Biologicznych Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii w Puławach
- Zakład Badawczo-Rozwojowy PZL Świdnik

SYSTEM WSPARCIA PRZEDSIĘBIORCÓW

Instytucje otoczenia biznesu i usługi dla biznesu

W 2014 r. w województwie lubelskim działalność prowadziło **26 312 przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu**.²²⁴ Ich liczba w przeliczeniu na 1000 firm wyniosła 153,3 i w stosunku do 2009 r. wzrosła o 5,9%. Najwyższą dostępnością charakteryzowały się usługi dotyczące:

- działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (D 67);
- działalności wspomagającej usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne (D 66);
- działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej (D 69);
- działalności w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (D 71);
- pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (D 74).

Struktura branżowa firm świadczących usługi dla biznesu w regionie jest zbliżona do struktury charakteryzującej Polskę z wyjątkiem czterech branż. Wśród nich szczególną uwagę należy zwrócić na działalność związaną z **obsługą rynku nieruchomości** (D 67), która stanowi usługę o najwyższym

poziomie dostępności w województwie lubelskim, jednak dostępność usług tej branży jest blisko dwukrotnie niższa niż w skali kraju. Wśród pozostałych branż o niskim poziomie dostępności znalazły się działalność firm centralnych (head offices) i doradztwo związane z zarządzaniem (D 70), reklamy, badania rynku i opinii publicznej (D 73) oraz działalność związana z zatrudnieniem (D 78). W przypadku wymienionych branż, dostępność w województwie lubelskim jest niższa względem średnich wartości ogólnokrajowych o 40%-50%.

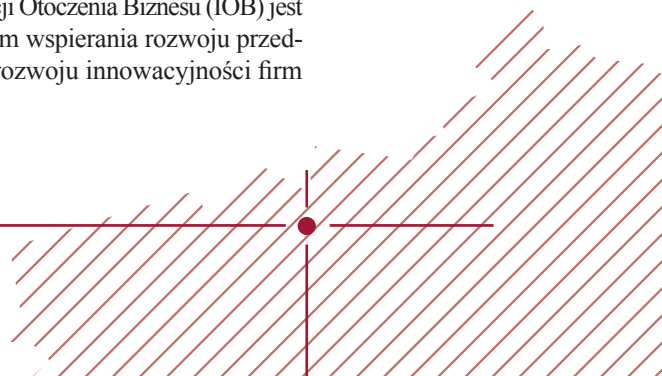
Niska dostępność usług ze wskazanych powyżej branż przekłada się bezpośrednio na ograniczoną dostępność usług dla biznesu w województwie lubelskim w ogóle. W 2014 r. liczba firm świadczących usługi dla biznesu w przeliczeniu na 1000 firm była w przypadku regionu niższa o 47 względem średniej wartości ogólnokrajowej. Względem pozostałych analizowanych województw, wartość charakteryzująca woj. lubelskie była wyższa jedynie od woj. podkarpackiego i świętokrzyskiego. W stosunku do województw o najwyższym poziomie dostępności usług dla biznesu (lubuskiego i warmińsko-mazurskiego) liczba firm świadczących usługi dla biznesu w przeliczeniu na 1000 firm była niższa o blisko 30%.

W 2014 r. najwięcej przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu w przeliczeniu na 1000 firm znajdowało się w miastach: Lublin (222), Chełm (190), Biała Podlaska (178), Zamość (169) oraz w powiecie świdnickim (154). Najniższą wartością charakteryzowały się natomiast powiaty: zamojski, radzyński, janowski, łukowski, biłgorajski i bialski, w których wskaźnik wynosił od 97 do 108 firm. Na podstawie danych można wnioskować, że **największym nasyceniem firmami świadczącymi usługi dla biznesu charakteryzowały się główne miasta województwa lubelskiego.**

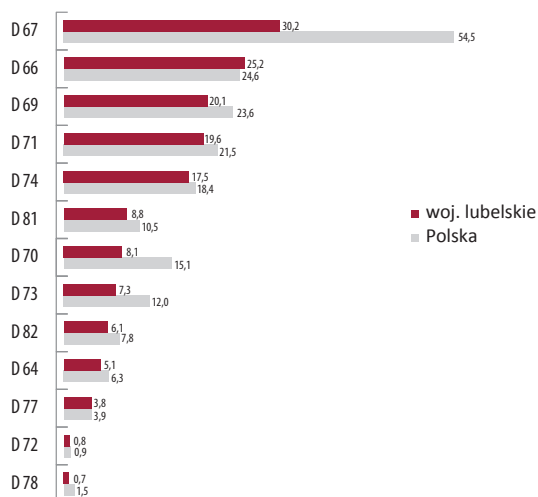
Warto zwrócić też uwagę na **dynamikę przyrostu przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu w latach 2013-2014**. W tej klasyfikacji najlepiej wypada powiat lubartowski ze wzrostem 16,1%. W mieście Biała Podlaska, powiatach lubelskim, janowskim, kraśnickim, łęczyńskim i mieście Lublin przyrost także był znaczący. Przyrost usług dla biznesu zaobserwować można w powiatach położonych w sąsiedztwie stolicy województwa, w centralnej części regionu.

Działalność Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) jest użytecznym narzędziem wspierania rozwoju przedsiębiorczości, w tym rozwoju innowacyjności firm

224 Wykaz działów PKD 2007: 64 – finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych; 66 – działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne; 67 – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; 69 – działalność prawnicza, rachunkowo-księgową; 70 – działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem; 71 – działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne; 72 – badania naukowe i prace rozwojowe; 73 – reklama, badanie rynku i opinii publicznej; 74 – pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; 77 – wynajem i dzierżawa; 78 – działalność związana z zatrudnieniem; 81 – działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni; 82 – działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej

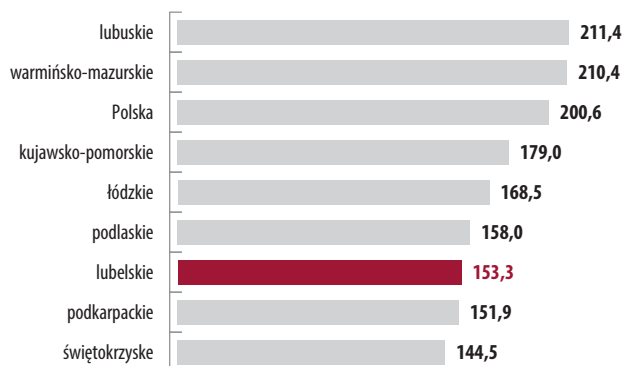

Wykres 24 Liczba firm świadczących usługi dla biznesu przypadająca na 1000 firm ogółem w Polsce i woj. lubelskim w podziale na działy PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 25 Liczba przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu na 1000 firm w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

i procesu transferu technologii. Na terenie województwa lubelskiego działalność jest prowadzona przez²²⁵:

- trzy Parki technologiczne:
 - Lubelski Park Naukowo-Technologiczny – <http://lpnt.pl/>
 - Południowo-Wschodni Park Naukowo-Technologiczny w Zamościu – <http://www.parknaukowotechnologicznyzamosc.republika.pl/index.html>
 - Puławski Park Naukowo-Technologiczny – <http://ppnt.pulawy.pl/>
- dwa Parki przemysłowe:

²²⁵ Ośrodki innowacyjności w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości), PARP 2014, uzupełnione o źródła internetowe

- Puławski Park Przemysłowy
- Regionalny Park Przemysłowy Świdnik – www.park.swidnik.pl/
- Inkubatory przedsiębiorczości i Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
 - Inkubator Przedsiębiorczości przy Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny (otwarcie planowane w 2015 r.) – <http://fundacja.lublin.pl/index.php/inkubator-przedsiębiorczości>
 - Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej – <http://inkubator.pollub.pl/>
 - Inkubator AIP Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie (drugie biuro przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim) – <http://aiplublin.inkubatory.pl/>
 - Akademicki inkubator przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – <http://www.inkubator.biz.pl/>
 - Preinkubator Przedsiębiorczości w Zamościu – <http://inkubator.zamosc.pl/>
 - Miejski Inkubator Przedsiębiorczości w Białej Podlaskiej – <http://www.mipbp.pl/>
 - Białkopodlaski Inkubator Przedsiębiorczości – <http://www.bfr-bialapodlaska.pl/view/10,bialkopodlaski-inkubator-przedsiębiorczości>
- cztery Centra transferu technologii
 - Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT – www.citt.lublin.pl/
 - Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej – <http://lctt.pollub.pl/>
 - Centrum Innowacji i Komerccjalizacji Badań Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej – www.biznes.umcs.pl
 - Lubelska Fundacja Rozwoju – www.lfr.lublin.pl/

W przeliczeniu na 100 000 firm, liczba IOB działających w województwie lubelskim wynosi 2,33 dla Centrów Transferu Technologii, 1,17 dla Inkubatorów Przedsiębiorczości, 1,17 dla Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości oraz 1,75 dla Parków Technologicznych. Największa koncentracja instytucji świadczących usługi dla biznesu jest w Lublinie i Puławach. Instytucje takie zlokalizowane są również w Zamościu, Białej Podlaskiej i Świdniku.

Dostępność IOB w województwie lubelskim w porównaniu do dostępności ogólnokrajowej prezentuje się korzystnie – uwzględniając łącznie dostępność Centrów Transferu Technologii, Inkubatorów Przedsiębiorczości, Inkubatorów Technologicznych, Akademickich Inkubatorów Technologicznych i Parków Technologicznych, w regionie na 100 000

firm przypada 6,41 IOB, co stanowi wartość wyższą od średniej wartości ogólnokrajowej. W porównaniu do województw Makroregionu Polski Wschodniej, dostępność IOB w województwie lubelskim jest umiarkowana – najniższą dostępnością IOB charakteryzuje się woj. podlaskie (5,08 IOB na 100 000 firm), zaś najwyższą woj. warmińsko-mazurskie (11,35 IOB na 100 000 firm).

Dodatkowe instrumenty wsparcia przedsiębiorców

Przedsiębiorstwa działające w województwie lubelskim mogą korzystać z **pomocy publicznej**. Jest to wsparcie skierowane do przedsiębiorców i spełniające wszystkie wskazane poniżej warunki:

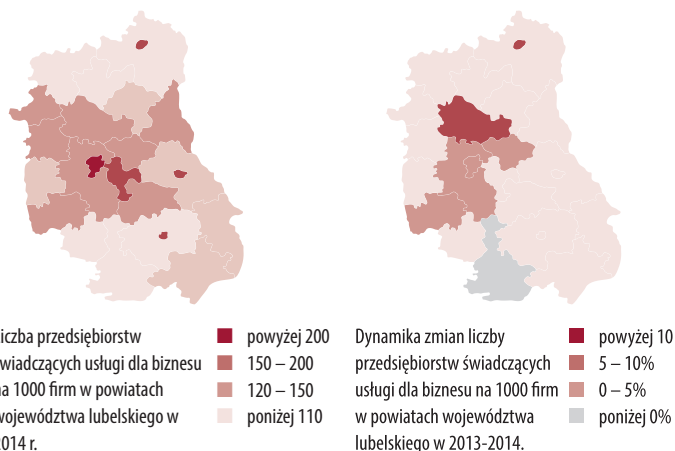
- pochodzi ze środków publicznych i może być przekazywane przez władze krajowe, regionalne lub lokalne oraz podmioty publiczne lub prywatne wyznaczone przez państwo,
- przyznawane jest na bardziej opłacalnych warunkach niż warunki rynkowe, czyli przynosi firmie korzyści ekonomiczne np. kupno nieruchomości po niższej cenie, sprzedaż po wyższej cenie, obniżone koszty dostępu do infrastruktury,
- charakteryzuje się selektywnością – wsparcie otrzymują określone przedsiębiorstwa lub zajmujące się konkretnym rodzajem produkcji,
- wpływa na konkurencję między firmami i wymianę handlową między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej.

W Polsce w 2013 r. wartość pomocy publicznej wyniosła 20 618,6 mln zł i stanowiła 1,26% PKB.²²⁶ Warto zaznaczyć, że od 2010 r. udział pomocy w PKB spadał – w kolejnych latach był równy 1,7%, 1,4% i 1,37%. Wsparcia w ramach pomocy publicznej w analizowanym roku udzieliło 726 podmiotów, natomiast liczba beneficjentów sięgała 72 tys. W związku z tym na jednego beneficjenta przypadła średnio kwota 287 tys. zł.

Wyłączając pomoc w sektorze transportu kwota wsparcia w 2013 r. osiągnęła wartość 16 571,7 mln zł, z czego 89,1% (14 760,7 mln zł) stanowiły dotacje.²²⁷ Na kolejnych miejscach znalazły się ulgi – 8,7% (1 445,0 mln zł) oraz „miękkie kredytowanie” – 1,9% (317,9 mln zł). Najmniejszą pomoc udzielono w formie subsydiów kapitałowo-inwestycyjnych oraz poręczeń i gwarancji – stanowiły one odpowiednio 0,3% (45,9 mln zł) i 0,01% (2,1 mln zł) całej puli wsparcia. Wartość udzielonej pomocy była

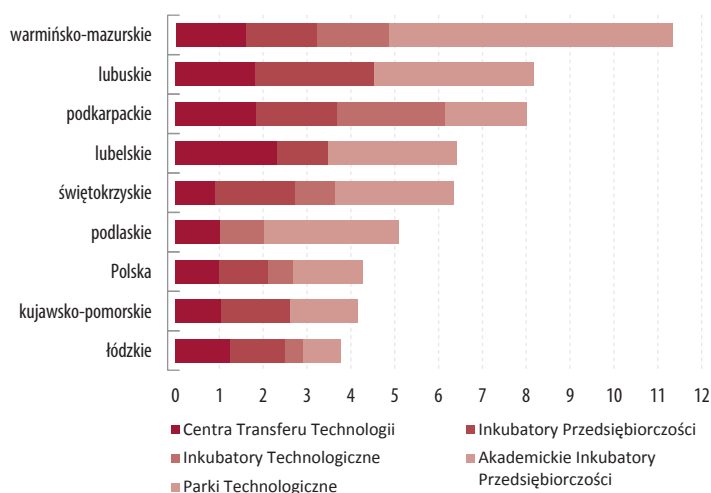
226 Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 roku, UOKiK, Warszawa 2014
227 Ibidem.

Mapa 5 Przedsiębiorstwa świadczące usługi dla biznesu w powiatach województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wykres 26 Liczba Instytucji Otoczenia Biznesu w przeliczeniu na 100 000 firm w 2014 r.

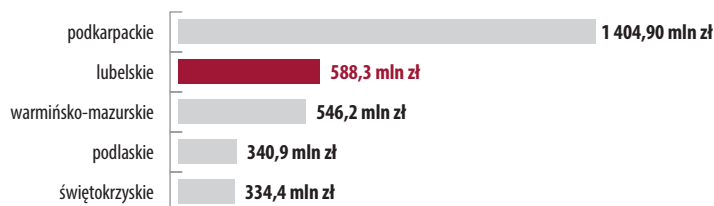

Źródło: „Ośrodki innowacyjności w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości)”, PARP 2014.

największa w przypadku dużych przedsiębiorstw, które otrzymały 39,3% całej kwoty. Należy zaznaczyć, że w tej grupie znajdowało się 9 firm, z których każda pozyskała pomoc w wysokości powyżej 100 mln zł. W przypadku średnich, małych i mikro przedsiębiorstw udział w wartości pomocy wynosił odpowiednio 26,2%, 20,7% i 13,8%. Warto podkreślić, że głównymi podmiotami korzystającymi ze wsparcia były firmy prywatne – stanowiły one 83,9% wszystkich beneficjentów.

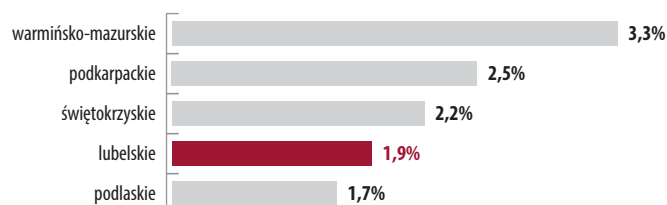
Regulacje dotyczące pomocy publicznej wskazują jej trzy główne kategorie: regionalną, sektorową i horyzontalną. **Pomoc regionalna** jest

Wykres 27 Wartość pomocy publicznej udzielonej w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.

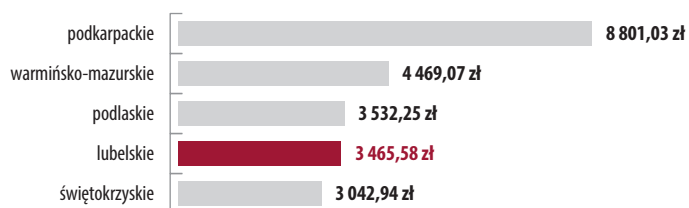
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 r., Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2014.

Wykres 28 Udział przedsiębiorstw korzystających z pomocy publicznej w ogóle przedsiębiorstw w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.

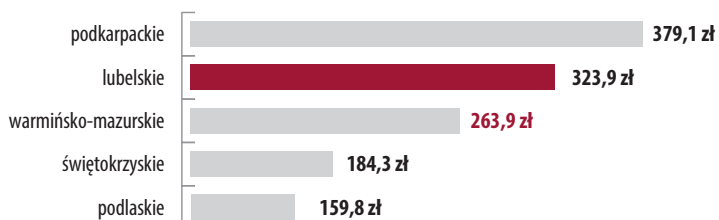
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 r., Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2014.

Wykres 29 Wartość pomocy publicznej na 1 przedsiębiorcę w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 r., Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2014.

Wykres 30 Wartość pomocy de minimis udzielonej w województwach Polski Wschodniej w 2013 r. [mln zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o pomocy de minimis w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 r., Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2014.

najistotniejsza z punktu widzenia analizy atrakcyjności województwa lubelskiego – przyczynia się do rozwoju gospodarczego regionów, w których poziom życia oceniany jest jako niski lub zatrudnienie uznawane jest za niedostateczne. W 2013 r. w Polsce na ten rodzaj wsparcia przeznaczono 9 005,6 mln zł, czyli 54,3% wartości pomocy publicznej (z wyłączeniem pomocy w sektorze transportu). Najważniejszą formę pomocy stanowi **pomoc inwestycyjna**, która przyznawana jest w przypadku realizacji inwestycji początkowych. Polegają one na zakupie rzeczowych aktywów trwałych (grunty, budynki, urządzenia i maszyny) oraz niematerialnych i prawnych (patenty, licencje, wiedza techniczna, know-how), które są związane z utworzeniem nowego przedsiębiorstwa lub jego rozbudową, zróżnicowaniem produkcji w firmie czy istotnym przekształceniem procesu produkcyjnego. Wartość pomocy jest uzależniona od wysokości wydatków inwestycyjnych i wyznaczana w oparciu o jedno z dwóch kryteriów:

- nakładów przeznaczonych na realizację inwestycji,
- kosztów wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w wyniku dokonania inwestycji poniesionych w okresie dwóch lat.

Na kwotę udzielanej pomocy wpływa także regionalna intensywność, czyli maksymalny odsetek kosztów projektu, które mogą zostać pokryte w ramach pomocy. W perspektywie 2014-2020 wskaźnik intensywności w województwie lubelskim wynosi 50%, podobnie jak w województwach: podkarpackim, podlaskim i warmińsko-mazurskim – jest to najwyższa wartość wśród wszystkich regionów w Polsce. Należy zaznaczyć, że w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw maksymalna intensywność może zostać podniesiona o odpowiednio 20 punktów procentowych i 10 punktów procentowych (dla inwestycji, których koszty nie przekraczają 50 mln euro). Pomocy regionalnej nie mogą uzyskać przedsiębiorstwa należące do sektorów: hutnictwa żelaza i stali, włókien syntetycznych, rybołówstwa i akwakultury, rolnictwa (produkcja pierwotna, przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych) i leśnictwa, transportu, energetyki oraz porty lotnicze. Środki pomocowe nie są również przeznaczane na poprawianie kondycji czy restrukturyzację podmiotów zagrożonych.

Kwota pomocy może być wyznaczona na dwa sposoby: w odniesieniu do kosztów inwestycji w środki trwałe oraz w wartości niematerialne i prawne lub kosztów utworzenia miejsc pracy związanych z realizacją nowej inwestycji. Przyznanie pomocy związane jest z podjęciem pewnych zobowiązań przez przedsiębiorców. Firmy muszą pokryć ze środków własnych lub zewnętrznych

(innych niż pomoc publiczna) 25% wartości kosztów, które kwalifikują się do objęcia wsparciem. Ponadto czas działalności przedsiębiorstwa musi wynosić co najmniej pięć lat, a w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw – trzy lata, licząc od dnia zakończenia inwestycji. Wymagania dotyczą także miejsc pracy, które należy stworzyć w ciągu trzech lat od finalizacji inwestycji i utrzymać przez co najmniej pięć lat lub trzy lata (sektor MSP) od momentu ich utworzenia. Poziom zatrudnienia przez okres trzyletni nie może być niższy niż średnia z ostatnich dwunastu miesięcy poprzedzających utworzenie miejsc pracy.

Ze względu na przynależność przedsiębiorstwa do określonej branży przyznawana jest **pomoc sektorowa**. Dotyczy ona głównie firm prowadzących działalność w ramach tzw. sektorów wrażliwych, których sytuację na rynku można określić jako trudną. Do tej grupy należą: budownictwo okrętowe, żegluga morska, górnictwo węgla, hutnictwo żelaza i stali, przemysł włókien sztucznych, przemysł motoryzacyjny oraz rolnictwo i rybołówstwo. Wsparcie udzielane jest w celu skutecznego rozwiązywania problemów długofalowych, często polega na obniżeniu zdolności produkcyjnych i wielkości produkcji w przedsiębiorstwie lub pokryciu kosztów likwidacji działalności. W Polsce w 2013 r. z puli pomocy publicznej na pomoc sektorową przeznaczono 1 711,0 mln zł, czyli 10,3% wszystkich środków. Największe wsparcie otrzymał sektor energetyki (45,8%), a na kolejnych miejscach znalazły się sektory: gazu ziemnego (27,4%), górnictwa węgla (22,9%) i kinematografii (3,9%).

W odróżnieniu od dwóch poprzednich rodzajów pomocy, **pomoc horyzontalna** nie jest związana z lokalizacją przedsiębiorstwa w danym regionie ani jego przynależnością do konkretnego sektora. Ten rodzaj pomocy nastawiony jest na realizację określonych celów przyczyniających się do rozwoju gospodarczego regionu. W 2013 r. kwota wsparcia osiągnęła wartość 4 997,9 mln zł, co stanowiło 30,2% środków przeznaczonych na pomoc publiczną. W ramach pomocy horyzontalnej wspierano głównie zatrudnienie (67,5% środków), prace badawczo-rozwojowe (18,6%) i szkolenia (7,9%). W perspektywie 2014-2020 można wyróżnić kilka rodzajów pomocy, których dokładne warunki przyznawania określają dokumenty unijne i krajowe:

- pomoc na restrukturyzację – udzielana firmom znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej i posiadającym opracowany plan restrukturyzacji, który ma na celu ponowne uzyskanie pozycji konkurencyjnej na rynku,
- pomoc na ratowanie – udzielana podmiotom na czas opracowywania planu restrukturyzacji

lub prowadzenia działań skutkujących likwidacją działalności,

- pomoc na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw – inwestycyjna, na zatrudnienie, na rzecz małych przedsiębiorstw nowo utworzonych przez kobiety, na usługi doradcze oraz udział w targach,
- pomoc na zatrudnienie – udzielana w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy i rekrutacji osób niepełnosprawnych lub znajdujących się w trudnej sytuacji,
- pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną – na projekty badawczo-rozwojowe, działalność innowacyjną, techniczne studia wykonalności, pokrycie kosztów praw własności przemysłowej w sektorze MSP, usługi doradcze i wsparcia w zakresie innowacji, tymczasowe zatrudnienie pracowników o wysokich kwalifikacjach,
- pomoc na szkolenia – ogólne lub specjalistyczne szkolenia obecnych lub przyszłych pracowników przedsiębiorstw,
- pomoc na ochronę środowiska – przyznawana inwestycjom przyczyniającym się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń, oszczędności energii lub rekultywacji powierzchni ziemi.

Pomoc publiczna przybiera różne formy, jednak do najczęściej stosowanych należą:

- dotacje i granty,
- kredyty i pożyczki o niższym oprocentowaniu,
- poręczenia i gwarancje oferowane na warunkach korzystniejszych niż rynkowe,
- zwolnienia i ulgi podatkowe, np. dotyczące podatku od nieruchomości lub środków transportowych lub podatku dochodowego w Specjalnych Strefach Ekonomicznych
- dokapitalizowanie przedsiębiorstwa poprzez zakup akcji lub udziałów,
- obniżenie kosztów korzystania z infrastruktury,
- zapewnienie preferencyjnych warunków kupna lub dzierżawy nieruchomości.

W 2013 r. podmioty gospodarcze zlokalizowane w województwie lubelskim otrzymały pomoc publiczną w wysokości 588,3 mln zł, czyli 3,6% wszystkich środków. W rankingu krajowym region uplasował się na 11 miejscu, przed województwami: warmińsko-mazurskim (3,3%), lubuskim (3%), podlaskim (2,1%), świętokrzyskim (2%) i opolskim (1,4%). Biorąc pod uwagę wszystkie regiony Polski Wschodniej tylko województwo podkarpackie charakteryzowało się większą wartością pomocy – 1 404,9 mln zł, czyli 8,5% całej krajowej puli.

Warto zaznaczyć, że w 2013 r. w województwie lubelskim nastąpił największy wzrost wartości pomocy w stosunku do 2012 r. – wyniósł on 109,5% (wzrost o 307,5 mln zł). Taki stan rzeczy związany był ze zwiększeniem kwoty regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów inwestycyjnych. Pozostałe województwa Polski Wschodniej pod tym względem można podzielić na dwie grupy. Pierwszą z nich stanowią województwa warmińsko-mazurskie i świętokrzyskie, w których kwota pomocy wzrosła o odpowiednio 53,2% (189,6 mln zł) i 1,9% (6,3 mln zł). W drugiej grupie znajdują się natomiast województwa podlaskie i podkarpackie, w których odnotowano spadek o 20,1% (86 mln zł) i 1,4% (19,4 mln zł).

W województwie lubelskim w 2013 r. z pomocy publicznej skorzystało 1,9% wszystkich przedsiębiorstw. Wartość ta była wyższa niż średnia dla Polski wynosząca 1,7%. W związku z tym analizowany region uplasował się na 6 miejscu w rankingu krajowym, za województwami: podkarpackim (2,5%), wielkopolskim (2,4%), kujawsko-pomorskim (2,1%), warmińsko-mazurskim (3,3%), lubuskim (2,7%) i świętokrzyskim (2,2%). W przypadku regionów Polski Wschodniej tylko województwo podlaskie charakteryzowało się niższą wartością wskaźnika – 1,7%.

W województwie lubelskim w 2013 r. pomoc publiczna na 1 przedsiębiorcę wyniosła 3 465,58 zł i była niższa od średniej dla Polski o 605,82 zł, czyli 14,9%. Analizowany region w rankingu krajowym znalazł się na 11 miejscu, wyprzedzając województwa: wielkopolskie (3 289,74 zł), małopolskie (2 922,67 zł), zachodniopomorskie (2 871,47 zł), świętokrzyskie (3 042,94 zł) i opolskie (2 348,74 zł). W pozostałych trzech województwach Polski Wschodniej wartość wskaźnika była wyższa i wynosiła: 8 801,03 zł w województwie podkarpackim, 4 469,07 zł w województwie warmińsko-mazurskim i 3 532,25 zł w województwie podlaskim.

Rodzajem wsparcia stosowanym w wielu programach pomocowych jest **pomoc de minimis**. Jej wartość jest na tyle niska, że nie wpływa na konkurencję między firmami i wymianę handlową między poszczególnymi państwami. Przepisy ustalają wartość pomocy przekazaną w ciągu trzech lat jednemu podmiotowi gospodarczemu na 200 tys. euro, a prowadzącemu działalność w sektorze transportu drogowego – na 100 tys. euro. Wsparcie może przybierać różne formy np. zwolnienia z podatku od nieruchomości, pokrycia części kosztów inwestycji, pożyczek i poręczeń kredytowych dla firm z sektora MSP, finansowania projektów promocji przedsiębiorstw, dotacji na rozwój technologiczny

i innowacyjny. Jedną z ostatnio wprowadzonych form jest **gwarancja de minimis**, której udziela Bank Gospodarstwa Krajowego. Gwarancja polega na zabezpieczeniu spłaty kredytu lub pożyczki, które przedsiębiorstwa pozyskują w bankach komercyjnych. Koszt gwarancji wynosi 0,5% wartości inwestycji.

W Polsce w 2013 r. wartość pomocy de minimis wyniosła 6 143,1 mln zł i stanowiła 0,38% PKB.²²⁸ Wsparcia udzieliło 3,9 tys. podmiotów, natomiast liczba beneficjentów sięgała 244 tys. W związku z tym na jednego beneficjenta przypadła średnio kwota 25 tys. zł. Najwięcej środków przeznaczono na dotacje – 73,2% (4 493,9 mln zł). Na kolejnych miejscach znalazły się poręczenia i gwarancje kredytowe – 16,1% (989,4 mln zł) oraz subsydia podatkowe – 4,7% (286,2 mln zł). Najmniejszą pomoc udzielono w formie „miękkiego kredytowania” oraz subsydiów kapitałowo-inwestycyjnych – stanowiły one odpowiednio 3% (185,9 mln zł) i 1,7% (103,2 mln zł) całej puli wsparcia. Wartość udzielonej pomocy była największa w przypadku mikro przedsiębiorstw, które otrzymały 69% całej kwoty. W przypadku małych, średnich i dużych przedsiębiorstw udział w wartości pomocy wynosił odpowiednio 16,7%, 10,5% i 3,8%.

W 2013 r. podmioty gospodarcze zlokalizowane w województwie lubelskim otrzymały pomoc publiczną w wysokości 323,9 mln zł, czyli 5,3% wszystkich środków. W rankingu krajowym region uplasował się na 9 miejscu, przed województwami: kujawsko-pomorskim (5,1%), zachodniopomorskim (4,5%), warmińsko-mazurskim (4,3%), świętokrzyskim (3%), podlaskim (2,6%), opolskim (2,3%) i lubuskim (2,3%). Biorąc pod uwagę wszystkie regiony Polski Wschodniej tylko województwo podkarpackie charakteryzowało się większą wartością pomocy – 379,1 mln zł, czyli 6,2% całej krajowej puli.

Wsparcie jest udzielane przedsiębiorcom także w postaci **instrumentów finansowych**, które oferują instytucje regionalne:

- funduszy pożyczkowych,
- funduszy poręczeniowych,
- funduszy kapitału zaangażowanego,
- sieci aniołów biznesu.

Mikro i małe przedsiębiorstwa oraz osoby rozpoczynające działalność mogą korzystać z oferty **funduszy pożyczkowych**. Instytucje te udzielają pożyczek podmiotom, które mają ograniczone możliwości pozyskania wsparcia komercyjnego (ze względu na brak odpowiedniego zabezpieczenia lub historii

²²⁸ Ibidem.

kredytowej). Pomoc finansowa może być przeznaczona m.in. na: realizację inwestycji, wdrażanie innowacji technologicznych, zakup materiałów, maszyn i urządzeń, przekształcanie obiektów produkcyjnych i usługowych. W województwie lubelskim zlokalizowane są trzy fundusze pożyczkowe należące do Krajowego Systemu Usług: Lubelska Fundacja Rozwoju, Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego i Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości.

Fundusze poręczeniowe udzielają przedsiębiorcom pomocy w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego, czyli zaciągania kredytów bankowych oraz pożyczek. Wsparcie dla firmy oferowane jest w postaci poręczenia, wynoszącego od 50% do 80% wartości zobowiązania finansowego. Z pomocy korzystają mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa, posiadające zdolność kredytową i planujące przeznaczyć otrzymane kredyty np. na rozpoczęcie lub rozszerzenie działalności, finansowanie nowej inwestycji, wprowadzanie innowacji czy tworzenie nowych miejsc pracy. W województwie lubelskim funkcjonują trzy fundusze poręczeniowe będące częścią Krajowego Systemu Usług. Należą do nich: Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego, Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości i Polski Fundusz Gwarancyjny w Lublinie.

Przedsiębiorcom rozpoczynającym działalność i posiadającym innowacyjny projekt pomocy udzielają **fundusze kapitału zaangażowanego**. W ramach wsparcia firmy otrzymują kapitał długoterminowy (od trzech do siedmiu lat), z którego mogą korzystać bez bieżącej spłaty odsetek. Taka forma pomocy kierowana jest do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw pracujących dopiero nad produktem/usługą lub prowadzących sprzedaż produktu/usługi na małą skalę, nie czerpiąc zysków ze swojej działalności. Poza dofinansowaniem fundusze kapitału zaangażowanego udzielają wsparcia przy zakładaniu firmy, opracowaniu biznesplanu i znalezieniu odpowiedniego lokalu. W województwie lubelskim wskazane funkcje pełni Lubelski Park Naukowo-Technologiczny.

W województwie lubelskim działa **Wschodnia Sieć Aniołów Biznesu**, którą tworzą prywatni inwestorzy zainteresowani wspomaganiem powstawania i funkcjonowania innowacyjnych firm, komercjalizacją nowych rozwiązań technicznych i badań naukowych. Sieć można uznać za ponadregionalną platformę współpracy, która umożliwia nawiązywanie relacji między przedsiębiorcami a inwestorami. Ponadto firmy mają dostęp do wielu usług oferowanych przez WSAB, np. profesjonalnej oceny pomysłu lub projektu, pomocy przy tworzeniu biznesplanu, sporządzaniu ekspertyz i analiz dotyczących

danego projektu, szkoleń i warsztatów oraz organizacji spotkania z inwestorem.

Wsparcie ze środków unijnych

W latach 2014-2020 Polska otrzyma z budżetu Unii Europejskiej 82,5 mld euro, z czego około 31 mld euro, czyli 40% całej kwoty zostanie oddane do dyspozycji samorządom wojewódzkim. W związku z tym regiony mają dużą swobodę w kształtowaniu sytuacji gospodarczej i wydatkowaniu środków unijnych przede wszystkim w ramach inteligentnych specjalizacji. Wszystkie województwa posiadają swoje własne programy operacyjne, w których określają priorytety rozwoju. Województwo lubelskie na realizację celów zawartych w Regionalnym Programie Operacyjnym otrzymało 2,23 mld euro, czyli 7,1% puli przeznaczonej dla regionów i znalazło się na szóstym miejscu pod względem wielkości środków finansowych (za województwami: śląskim, małopolskim, wielkopolskim, dolnośląskim i łódzkim).

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

wyznaczono 14 osi priorytetowych. Należą do nich:

- Badania i innowacje,
- Cyfrowe lubelskie,
- Konkurencyjność przedsiębiorstw,
- Energia przyjazna środowisku,
- Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna,
- Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów,
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego,
- Mobilność regionalna i ekologiczny transport,
- Rynek pracy,
- Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian,
- Włączenie społeczne,
- Edukacja, kwalifikacje i kompetencje,
- Infrastruktura społeczna,
- Pomoc techniczna.

Przedsiębiorstwa działające w analizowanym regionie mogą korzystać z pomocy przewidzianej w ramach poszczególnych osi. W przypadku osi „Badania i innowacje” wsparcie dotyczy prowadzenia przez firmy działalności naukowo-badawczej, np. opracowywania lub ulepszania produktów, usług i procesów, tworzenia zaplecza badawczo-rozwojowego i transferu technologii. Priorytet „Konkurencyjność przedsiębiorstw” obejmuje działania polegające na promowaniu przedsiębiorczości i tworzeniu lepszych warunków dla rozwoju sektora MSP. Firmy mogą otrzymać wsparcie w formie bonu na doradztwo lub wejścia kapitałowego (inwestycji w firmę), a także uzyskać pomoc w promocji

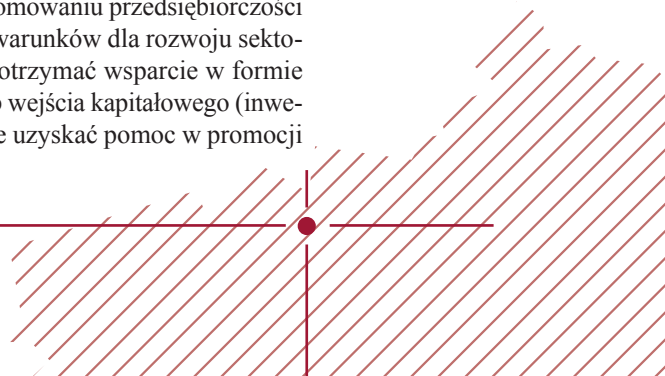

Tabela 40 Przykładowe działania, na które przedsiębiorcy otrzymują wsparcie w ramach krajowych programów operacyjnych

Programy operacyjne	Przykładowe działania
Badania i rozwój	
Inteligentny Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie badań naukowych oraz prac konstrukcyjnych, technologiczno- projektowych i doświadczalnych, łącznie z przygotowaniem prototypów doświadczalnych oraz instalacji pilotażowych • Rozwijanie centrów B+R, tworzenie warunków infrastrukturalnych dla prowadzenia prac B+R poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie, tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój kadr sektora B+R • Prace badawczo-rozwojowe prowadzone przez konsorcja naukowo-przemysłowe • Prowadzenie prac badawczo-rozwojowych oraz komercjalizacja ich wyników z udziałem funduszy venture capital • Wspólne przedsięwzięcia grup przedsiębiorstw występujących w imieniu branży gospodarki – sektorowe programy badawczo-rozwojowe
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie tworzenia i funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji oraz realizacji przez te grupy projektów, które prowadzą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym • Rozwój powiązań między rolnictwem, leśnictwem oraz przetwórstwem rolno- spożywczym a sektorem B+R
Innowacje	
Inteligentny Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenia wyników prac B+R • Wsparcie powiązań kooperacyjnych w zakresie tworzenia i rozwoju innowacyjnych produktów i usług • Internacjonalizacja innowacyjnych przedsiębiorstw • Współpraca nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki • Przygotowania do udziału przedsiębiorstw i jednostek naukowych w programach międzynarodowych • Ochrona własności przemysłowej
Polska Wschodnia	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenia wyników prac B+R • Wsparcie powiązań kooperacyjnych w zakresie tworzenia i rozwoju innowacyjnych produktów i usług • Internacjonalizacja innowacyjnych przedsiębiorstw • Współpraca nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich oraz rozwój powiązań między rolnictwem i leśnictwem, przetwórstwem rolno-spożywczym a sektorem B+R • Stosowanie innowacyjnych rozwiązań w produkcji rolnej, leśnej lub przetwórstwie rolno-spożywczym
Rybnictwo i Morze	<ul style="list-style-type: none"> • Innowacje w zakresie rybołówstwa morskiego i śródlądowego, akwakultury oraz służące ochronie zasobów biologicznych
Energetyka i ochrona środowiska	
Infrastruktura i Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa lądowych farm wiatrowych, instalacji na biomasę i biogaz, sieci przesyłowych i dystrybucyjnych • Budowa własnych instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii przez przedsiębiorstwa • Przebudowa istniejących systemów ciepłowniczych i sieci chłodu, celem zmniejszenia straty na ich przesyłaniu • Wymiana źródeł ciepła • Budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji • Budowa przyłączy do sieci ciepłowniczej dla jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepła w skojarzeniu • Zastosowanie energooszczędnych technologii produkcji • Rozwijanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi mającego na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami • Inwestycje w zieloną infrastrukturę • Ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych • Podejmowanie działań na zanieczyszczonych/zdegradowanych terenach • Budowa i modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego wraz z infrastrukturą wsparcia dla systemu, w tym również sieci z wykorzystaniem technologii smart • Budowa i modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej, w tym również sieci z wykorzystaniem technologii smart • Przebudowa istniejących sieci w celu uzyskania inteligentnych lub budowa nowych sieci dystrybucyjnych średniego i niskiego napięcia mających zwiększyć wytwarzanie w OZE i/lub ograniczyć zużycie energii; w tym wymiana transformatorów • Realizacja inwestycji dotyczących inteligentnych systemów pomiarowych i sieci w technologii smart grid

Tabela 40 Przykładowe działania, na które przedsiębiorcy otrzymują wsparcie w ramach krajowych programów operacyjnych

Programy operacyjne	Przykładowe działania
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> Działania z obszaru ochrony środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów w działalności rolniczej
Rybnactwo i Morze	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja przedsięwzięć promujących zrównoważone i zasobooszczędne rybołówstwo i akwakulturę w tym m.in. zmniejszanie oddziaływania rybołówstwa na środowisko i dostosowanie połowów do ochrony gatunków; działania mające na celu ochronę i odbudowę morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich
Wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw	
Inteligentny Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> Zakupy usług związanych z opracowaniem nowego produktu lub usługi, projektu wzorniczego, nowej technologii produkcji albo ze znaczącym ulepszeniem wyrobu lub technologii produkcji – bony na innowacje Pozyskanie i implementacja rozwiązań technologicznych o wysokim potencjale innowacyjnym Podejmowanie współpracy przez biznes i instytucje naukowe, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki Tworzenie innowacyjnych przedsiębiorstw i inwestowanie w nie z wykorzystaniem kapitału podwyższonego ryzyka Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia
Polska Wschodnia	<ul style="list-style-type: none"> Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników poprzez ułatwianie różnicowania działalności, zakładania nowych, małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy
Rybnactwo i Morze	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie MSP z sektora rybołówstwa i akwakultury

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Fundusze unijne na lata 2014-2020 – przewodnik dla przedsiębiorców”, KPMG 2015.

swojej oferty za granicą i stworzeniu lub doposażeniu infrastruktury potrzebnej do wprowadzania nowych produktów i usług. W ramach osi „Energia przyjazna środowisku” finansowane są różnego rodzaju inwestycje związane z wytwarzaniem energii odnawialnej, a w ramach „Efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej” – np. termomodernizacja obiektów w przedsiębiorstwach, zastosowanie energooszczędnych technologii produkcji i użytkowania energii, przebudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywnie energetycznie. Wsparcie mogą otrzymać także podmioty, które deklarują chęć przekształcenia się w przedsiębiorstwa społeczne („Włączenie społeczne”) oraz te rozpoczynające działalność („Rynek pracy”). Pomoc przy zakładaniu firmy oferowana jest także w przypadku „Adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników do zmian”.

Przedsiębiorstwa mogą być beneficjentami nie tylko Regionalnego Programu Operacyjnego, lecz także **programów krajowych**:

- Infrastruktura i Środowisko,
- Inteligentny Rozwój,
- Polska Cyfrowa,
- Wiedza Edukacja Rozwój,
- Polska Wschodnia,
- Rozwój Obszarów Wiejskich,
- Rybnactwo i Morze.

Działania podejmowane dzięki wsparciu programów operacyjnych można podzielić według czterech obszarów tematycznych. Pierwszy z nich dotyczy **badania i rozwoju**, czyli aktywności polegających na tworzeniu lub ulepszaniu produktu, usługi czy technologii. Wskazane cele przedsiębiorcy mogą realizować w ramach programów: „Inteligentny Rozwój” i „Rozwój Obszarów Wiejskich”. Drugi obszar obejmuje **działalność innowacyjną**, za którą uznaje się wprowadzanie nowych lub ulepszonych produktów, procesów, metod marketingowych i organizacyjnych. Wsparcie innowacji gwarantują programy: „Inteligentny Rozwój”, „Polska Wschodnia”, „Rozwój Obszarów Wiejskich”, „Rybnactwo i Morze”. **Energetyka i ochrona środowiska** to trzeci obszar, w którym przedsiębiorcy mogą otrzymać pomoc. Skutkiem inwestycji powinny być przede wszystkim: promocja czystej energii, korzystanie z odnawialnych źródeł energii, zwiększenie efektywności energetycznej i wykorzystania zasobów, działania prośrodowiskowe i redukcja zanieczyszczeń. Projekty dotyczące tych zagadnień są wspierane przez programy: „Infrastruktura i Środowisko”, „Rozwój Obszarów Wiejskich”, „Rybnactwo i Morze”. W programach krajowych dużą uwagę zwraca się na **wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw** – czwarty obszar tematyczny. Rola tego rodzaju podmiotów jest uznawana za bardzo istotną w procesie rozwoju gospodarczego,

Tabela 41 Pomoc na inwestycje o istotnym znaczeniu dla gospodarki

Wsparcie z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji			
Sektor	Nowe miejsca pracy	Minimalne koszty kwalifikowane	Wartość pomocy (% kosztów kwalifikowanych)
Priorytetowy (inwestycja produkcyjna)	50	160 mln zł	2-12,5%
Inny (inwestycja znacząca)	200	750 mln zł	2-12,5%
	500	500 mln zł	2-12,5%
badawczo-rozwojowy	35	10 mln zł	do 10%

Wsparcie z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy			
Sektor	Nowe miejsca pracy	Minimalne koszty kwalifikowane	Wartość pomocy na 1 miejsce pracy
motoryzacyjny, elektroniczny, lotniczy, biotechnologii	250	40	3200-15 600 zł
nowoczesnych usług	250	1,5	
badawczo-rozwojowy	35	1	
Inny (inwestycja znacząca)	200	750 mln zł	
	500	500 mln zł	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Ministerstwa Gospodarki.

Tabela 42 Obniżka podatku od nieruchomości w gminach województwa lubelskiego w 2011 r.²²⁷

Przedmiot podatku	Średnia obniżka stawki podatku	Odsetek gmin stosujących stawkę obniżoną
Budynki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym budynki mieszkalne	24,9%	97,6%
Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	22,5%	90,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy „Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego”, Lublin 2013.

dlatego zapisy dotyczące sektora MSP znajdują się w programach: „Inteligentny Rozwój”, „Polska Wschodnia”, „Rozwój Obszarów Wiejskich”, „Rybactwo i Morze”.

Zachęty inwestycyjne

W ramach pomocy publicznej i pomocy de minimis przedsiębiorstwom oferowane są różnego rodzaju zachęty inwestycyjne. Instytucje zajmujące się rozwojem przedsiębiorczości w województwie lubelskim mogą informować podmioty gospodarcze o możliwości korzystania z zachęt krajowych, czyli ze **wsparcia rządowego oferowanego inwestorom**. Wsparcie to

udzielane jest w ramach *Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011-2020* i przyjmuje formę dotacji przekazywanej w oparciu o dwustronną umowę między Ministrem Gospodarki a inwestorem. Pomoc nie jest skierowana do wszystkich przedsiębiorców – dotyczy jedynie dwóch grup. Pierwszą stanowią inwestorzy, którzy chcą rozpocząć działalność w jednym z siedmiu priorytetowych sektorów: motoryzacyjnym, elektronicznym i produkcji sprzętu AGD, lotniczym, biotechnologicznym, rolno-spożywczym, nowoczesnych usług oraz działalności badawczo-rozwojowej. Do drugiej grupy objętych wsparciem należą inwestorzy planujący działalność produkcyjną, której minimalne koszty kwalifikowane wynoszą 750 mln zł lub 500 mln zł, a liczba nowych miejsc pracy osiąga odpowiednio wartość 200 lub 500. Ministerstwo Gospodarki przyznaje dwa rodzaje grantów – na zatrudnienie i inwestycyjne.

²²⁹ Dane przedstawione na podstawie wyników badania przeprowadzonego wśród 163 gmin województwa lubelskiego.

Ich wysokość jest uzależniona m.in. od liczby nowych miejsc pracy, wielkości nakładów inwestycyjnych, lokalizacji i sektora.

Zachęty inwestycyjne w ramach pomocy regionalnej występują także na poziomie lokalnym i są oferowane przez władze gmin. Wśród nich najistotniejszą rolę pełnią **zwolnienia z podatków i opłat lokalnych**, dotyczące w szczególności podatków od nieruchomości (grunty, budynki i budowle lub ich części) i środków transportu. Zwolnienie z podatku od nieruchomości i środków transportu ustanawiane jest w drodze uchwały przez radę gminy i przyznawane przedsiębiorcom po spełnieniu wszystkich wymagań zawartych w sporządzonym przez władze dokumencie. Każda gmina samodzielnie ustala tryb przyznawania ulgi i kształtuje stawkę podatku (z uwzględnieniem zapisów nadrzędnych aktów prawnych), biorąc pod uwagę planowane nakłady inwestycyjne i liczbę tworzących nowych miejsc pracy. Zwolnienia podatkowe wprowadzane są w ramach pomocy regionalnej lub pomocy de minimis, zgodnie z warunkami przedstawionymi w poprzednim podrozdziale.

W 2011 r. zdecydowana większość gmin w województwie lubelskim stosowała obniżki podatku od nieruchomości ze względu na prowadzoną działalność gospodarczą. Wysokość podatku i liczba gmin kształtujących stawki były zróżnicowane w zależności od przedmiotu opodatkowania. W przypadku budynków obniżone stawki wprowadziło 97,6% samorządów, a w przypadku gruntów – 90,8% samorządów. Podatek w badanych jednostkach był mniejszy od stawki maksymalnej średnio o 24,9% i 22,5%.

Zachęty inwestycyjne są powszechnie stosowane w **Specjalnych Strefach Ekonomicznych**, które charakteryzują się preferencyjnymi warunkami prowadzenia działalności gospodarczej. Wśród zachęt należy wskazać:

- pomoc publiczną w postaci ulg i zwolnień z podatków dochodowych,
- obecność niezbędnej dla przemysłu infrastruktury,
- dostępność atrakcyjnych gruntów inwestycyjnych,
- wsparcie administracyjne w kwestiach prawnych.

W województwie lubelskim funkcjonują trzy Specjalne Strefy Ekonomiczne: SSE Starachowice, SSE Euro-Park Mielec i SSE Tarnobrzeg Euro-park Wisłosan. **Wysokość ulgi w podatku dochodowym w tych obszarach związana jest z wielkością przedsiębiorstwa** i wynosi 70% w przypadku mikro- i małych firm, 60% w przypadku średnich

i 50% w przypadku dużych. Warto zaznaczyć, że wsparcie dla podmiotów gospodarczych udzielane jest do wysokości 70% kosztów kwalifikowanych inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy nowo zatrudnionych pracowników.

Instrumenty wsparcia rynku pracy

Inwestorzy mogą korzystać z **instrumentów wsparcia rynku pracy** oferowanych przez powiatowe urzędy pracy działające w województwie lubelskim. Przedsiębiorcy otrzymują pomoc w zakresie zatrudniania osób bezrobotnych, która przyjmuje różne formy. Wśród najczęściej występujących można wyróżnić:

- wsparcie w procesie rekrutacji pracowników posiadających określone kwalifikacje – urząd dostarcza przedsiębiorstwom informacji na temat kandydatów, którzy spełniają wymagania dotyczące pracy na konkretnych stanowiskach. Organizuje także spotkania pracodawców z potencjalnymi pracownikami oraz stwarza możliwości nawiązywania relacji między tymi grupami np. podczas targów pracy,
- prace interwencyjne – zatrudnienie bezrobotnego znajdującego się w trudnej sytuacji odbywa się w oparciu o porozumienie między przedsiębiorcą a urzędem pracy i jest subsydiowane przez urząd. W związku z tym urząd refunduje koszty zatrudnienia przez okres od 6 miesięcy do 4 lat,
- zwrot kosztów poniesionych przez przedsiębiorstwo na stworzenie nowego miejsca pracy dla skierowanej osoby bezrobotnej – refundacja pokrywa całość lub część środków przeznaczonych na wyposażenie, sprzęt, programy itp. w wysokości nie przekraczającej sześciokrotnej kwoty przeciętnego wynagrodzenia. Należy zaznaczyć, że bezrobotny musi zostać zatrudniony na okres co najmniej 24 miesięcy,
- staż – przedsiębiorstwo organizuje staż, trwający od 3 do 12 miesięcy, na który osobę bezrobotną kieruje urząd pracy. Pracodawca nie zawiera umowy z bezrobotnym, stypendium stażyście wypłaca urząd.
- wsparcie finansowe programów szkoleniowych dla osób bezrobotnych – potencjalni pracownicy mogą podnieść swoje kwalifikacje i zdobyć konkretne i praktyczne umiejętności, które przydadzą się na stanowiskach oferowanych przez firmy,
- refundacja kosztów związanych ze składkami na ubezpieczenia społeczne poniesionych w wyniku zatrudnienia osoby bezrobotnej skierowanej do pracy przez urząd – kwota

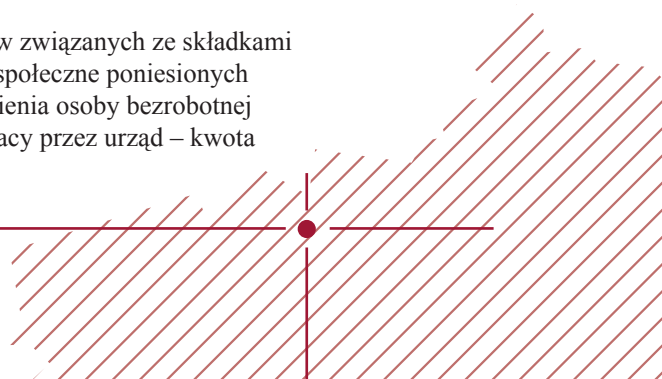

Tabela 43 Najczęściej stosowane instrumenty wsparcia rynku pracy w województwie lubelskim w 2013 r.

Instrument	Liczba osób korzystających z instrumentu
Staż	15 738
Szkolenie	3 457
Prace interwencyjne	1 293
Roboty publiczne	1 070

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji miesięcznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie

refundacji nie może przekroczyć 300% wysokości minimalnego wynagrodzenia i jest oferowana tylko wtedy, gdy bezrobotny był zatrudniony przez okres 12 miesięcy i pozostaje nadal zatrudniony,

- przygotowanie zawodowe dorosłych – przyjmuje formę praktycznej nauki zawodu, która trwa od 6 do 18 miesięcy lub przyuczenia do pracy, obejmującego okres od 3 do 6 miesięcy. Na podstawie umowy zawartej między przedsiębiorstwem a urzędem pracy bezrobotni zdobywają wiedzę teoretyczną i praktyczne umiejętności, które są weryfikowane podczas egzaminu końcowego. Pracodawcy mogą otrzymać zwrot kosztów organizacji przygotowania zawodowego w wysokości do 2% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za każdy pełny miesiąc realizacji programu oraz odebrać jednorazową premię za każdego uczestnika, który ukończył program i zdał egzamin,
- wsparcie dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne – refundacja kosztów zatrudnienia i szkolenia osoby niepełnosprawnej, przygotowania dla niej stanowiska pracy lub dostosowania miejsca zatrudnienia.

W województwie lubelskim wśród najczęściej stosowanych instrumentów wsparcia rynku pracy można wskazać narzędzia, które pełnią rolę aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. W 2013 r. najwięcej osób skorzystało ze stażu – wzięło w nich udział 15 738 bezrobotnych. Na drugim miejscu znalazły się szkolenia, które rozpoczęło 3 457 mieszkańców analizowanego regionu. Osoby bezrobotne znajdowały zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych oraz robót publicznych – ze wskazanych instrumentów w badanym roku skorzystało odpowiednio 1 293 i 1 070 osób.

ANALIZA DOSTĘPNOŚCI TERENÓW INWESTYCYJNYCH

Analizę dostępności terenów inwestycyjnych przeprowadzono w podziale na powierzchnie biurowe i działki inwestycyjne w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych i Stref Aktywności Gospodarczej. Ponadto atrakcyjne tereny inwestycyjne znajdują się w ofercie poszczególnych gmin regionu. W ramach niniejszego opracowania, biorąc pod uwagę bardzo istotną z punktu widzenia inwestora przejrzystość zasad funkcjonowania stref i łatwość pozyskania aktualnych informacji na ich temat, ocenie poddane zostały tylko Podstrefy Specjalnych Stref Ekonomicznych i Stref Aktywności Gospodarczej.

Specjalne Strefy Ekonomiczne

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) to wydzielone obszary kraju, na których może być prowadzona działalność gospodarcza na preferencyjnych warunkach. SSE służą podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej regionów, zagospodarowaniu terenów poprzemysłowych oraz tworzeniu nowych miejsc pracy. W ramach SSE przedsiębiorcy mogą liczyć m.in. na następujące udogodnienia:

- pomoc publiczna w postaci ulg i zwolnień z podatków dochodowych,
- obecność niezbędnej dla przemysłu infrastruktury,
- dostępność atrakcyjnych gruntów inwestycyjnych,
- wsparcie administracyjne w kwestiach prawnych.

W Polsce znajduje się obecnie 14 SSE. Funkcjonują one na podstawie ustawy z 1994 roku i będą działać na określonych zasadach do końca 2026 roku. Podstrefy SSE często posiadają swoją specjalizację, tworząc optymalne warunki dla firm o danym profilu. Przy SSE nierzadko powstają także parki naukowo-technologiczne, które są ośrodkami kształcącymi wykwalifikowaną kadrę oraz łączącymi zdobywcze nauki ze środowiskiem biznesowym.

SSE są powoływane przez Radę Ministrów jako efektywne narzędzie przyciągania polskich i zagranicznych inwestorów. W Polsce w 2013 r. inwestycje zagraniczne w SSE stanowiły 80% wszystkich inwestycji.²³⁰ Inwestorzy zainteresowani działalnością w SSE muszą ubiegać się o specjalne pozwolenie. Wszystkie SSE podlegają ogólnym zasadom oraz węższym rozporządzeniom obowiązującym w ramach konkretnych stref. Każda SSE składa się z wielu podstref (PSSE). Na terenie województwa lubelskiego działają 3 Specjalne Strefy Ekonomiczne:

- SSE „Starachowice”,
- SSE Euro-Park Mielec,
- SSE Tarnobrzeg Europark WISŁOSAN.

We wszystkich opisywanych SSE istnieją podobne preferencyjne warunki inwestowania. Są one definiowane przez częściowe zwolnienie z podatku dochodowego z tytułu poniesionych wydatków inwestycyjnych lub z tytułu dwuletnich kosztów kreacji nowych miejsc pracy. Wielkość ulgi zależy od wielkości firmy:

- 50% dla dużych przedsiębiorstw,
- 60% dla średnich przedsiębiorstw,
- 70% dla małych przedsiębiorstw.

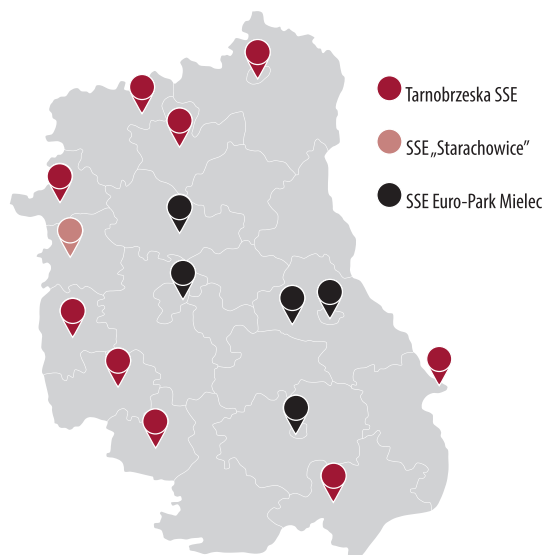
Minimalna wysokość wydatków inwestycyjnych wynosi 100 000 Euro. Dodatkowo aby skorzystać z pomocy należy prowadzić działalność gospodarczą lub utrzymać stworzone miejsca pracy przez co najmniej trzy lata (dotyczy to MSP) lub pięć lat (duże przedsiębiorstwa).

Przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie pozwolenia na działalność w strefie ekonomicznej urzędy zwracają największą uwagę na:

- liczbę tworzonych miejsc pracy (minimalna wielkość określana na podstawie stopy bezrobocia w danym regionie),
- wysokość nakładów wniesionych do SSE oraz wkład w uprzemysłowienie regionu,
- innowacyjność reprezentowanego sektora gospodarki (największą szansę na zezwolenie mają przedsiębiorstwa działające w sektorach priorytetowych).

Istnieje również możliwość skorzystania z ulgi polegającej na zwolnieniu z podatku od nieruchomości, jednak przyznanie takiej ulgi leży już wyłącznie w gestii gminy, na której terenie położona jest strefa.

Mapa 6 Rozmieszczenie Podstref SSE na terenie województwa lubelskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie stron internetowych SSE

SSE Starachowice

Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice” została założona w 1997 r. i obejmuje swoim zasięgiem 15 podstref znajdujących się na terenie prawie 645 ha w pięciu województwach:

- świętokrzyskie (największa koncentracja PSSE),
- opolskie,
- łódzkie,
- mazowieckie,
- **lubelskie.**

Jest to najmniejsza z opisywanych Specjalnych Stref Ekonomicznych. Do końca września 2014 w SSE Starachowice wydano 76 zezwoleń na działalność i zainwestowano równowartość ponad 1853 mln zł. Z utworzonych 3340 miejsc pracy utrzymano aż 2993. W województwie lubelskim działa druga pod względem wielkości podstrefa „Puławy” zajmująca ok. 17% całej powierzchni Starachowickiej SSE. Główne specjalizacje w ramach strefy:

- produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych,
- działalność związana z produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych,
- poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji.

Podstrefa Puławy

Podstrefa Puławy to prężnie rozwijający się obszar inwestycyjny o całkowitej powierzchni prawie 107 ha, położony całkowicie w obrębie

230 Raport „20 lat funkcjonowania SSE”, KPMG 2014

Tabela 44 Specjalne Strefy Ekonomiczne, których podstrefy zlokalizowane są w województwie lubelskim

Strefa	Powierzchnia całkowita (ha)	Liczba ważnych zezwoleń	Wartość zrealizowanych inwestycji w mln zł	Nowe miejsca pracy	Utrzymane miejsca pracy
Starachowicka	644	76	1 853,15	3 340	2 993
Mielecka	1460	212	6 406,08	20 549	6 177
Tarnobrzaska	1722	186	7 876,13	19 340	7 489

Źródło: strony internetowe SSE.

Tabela 45 PSSE zlokalizowane w województwie lubelskim

SSE	PSSE	Powierzchnia całkowita (ha)	Powierzchnia wolna (ha)	Ulgi i korzyści dla inwestorów
Starachowicka SSE	Puławy	106,71	31	<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorcom przysługuje zwolnienie z podatku dochodowego z tytułu poniesionych wydatków inwestycyjnych lub dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników. Wysokość zwolnienia z podatku dochodowego uzależniona jest od wielkości firmy i wynosi: <ul style="list-style-type: none"> 70 % – w przypadku mikro- i małych przedsiębiorstw 60 % – w przypadku średnich przedsiębiorstw 50 % – w przypadku dużych przedsiębiorstw
	Łuków	40,49	35	
Tarnobrzaska SSE	Tomaszów Lubelski	10,56	10,56	WARUNKI WEJŚCIA DO SSE: <ul style="list-style-type: none"> Minimalna wielkość poniesionych inwestycji 100 tys. EURO, Utworzenie nowych miejsc pracy WARUNKI KORZYSTANIA Z POMOCY W RAMACH SSE: <ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 5 lat, utrzymanie własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne, przez okres 5 lat, (okresy te ulegają skróceniu do 3 lat w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw)
	Janów Lubelski	18,51	12	
	Kraśnik	23,48	19,5	
	Horodło	5,30	5,3	
	Ryki	4,46	4,46	
	Radom (gmina Poniatowa)	7,7	5,7	
Mielecka SSE	Radzyń Podlaski	1,75	1,75	
	Rejowiec Fabryczny	27,1	27,1	
	Lubartów	19,78	8,71	
	Lublin	118,08	3,5	
	Chełm	6,22	6,22	
	Zamość	43	40,85	

Źródło: wywiady indywidualne oraz strony internetowe urzędów miast i gmin.

Zakładów Azotowych PUŁAWY, będących liderem polskiego przemysłu nawozowo-chemicznego. W PSSE Puławy **31 ha to obszary wciąż czekające na inwestycje**. Podstrefa Puławy wyposażona jest w odpowiednią infrastrukturę oraz surowce niezbędne dla przedsiębiorstw z branży chemicznej. Na terenie miasta Puławy działa ponadto Puławski Park Naukowo-Technologiczny i Puławski Park Przemysłowy.

Podstrefa prowadzi szeroko zakrojone działania promocyjne mające na celu pozyskanie inwestorów i promocję obszaru w sąsiedztwie Zakładów Azotowych Puławy. Zalicza się do nich m.in. współpraca i promocja strefy z pomocą PAiiZ czy ambasad polskich, która polega m.in. na zamieszczaniu informacji o strefie w ich materiałach promocyjnych. Strefa posiada wysokie kryteria wejścia związane z wartością nakładów inwestycyjnych i liczbą osób zatrudnionych, dzięki czemu oferta kierowana jest do inwestorów planujących przede wszystkim duże inwestycje, najchętniej do podmiotów działających w branży chemicznej i powiązanej z działalnością Zakładów Azotowych Puławy.

SSE Euro-Park Mielec

SSE Euro-Park Mielec to najstarsza strefa ekonomiczna w Polsce. Została powołana do życia w roku 1995 i zlokalizowana jest w ramach 26 podstref o łącznej powierzchni 1460 ha znajdujących się na obszarze południowo-wschodnich województw Polski:

- podkarpackie,
- śląskie,
- małopolskie,
- **lubelskie.**

Do końca września 2014 roku w Mieleckiej SSE wydano 212 zezwoleń na działalność i zrealizowano inwestycje o łącznej wartości ponad 6406 mln zł. Stworzono ponad 20,5 tys. miejsc pracy, z czego utrzymano prawie 6,2 tys. W województwie lubelskim działa pięć podstref Mieleckiej SSE. Działania Mieleckiej SSE w tym regionie ze względu na uwarunkowania przemysłowe oraz cele rozwojowe nakierowane są przede wszystkim na pozyskanie inwestorów z następujących branż:

- motoryzacyjna,
- ceramiczna,
- budowlana,
- biotechnologiczna,
- nowoczesnych usług (z uwagi na znaczący ośrodek akademicki),
- przetwórstwa spożywczego,
- meblarska.²³¹

²³¹ Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dn. 7.04.2015 w sprawie ustalenia planu rozwoju SSE Euro-Park Mielec, *Dziennik Ustaw RP*.

Podstrefa Lublin

PSSE Lublin to największa i najprężniej rozwijająca się podstrefa Mieleckiej SSE w województwie lubelskim, zajmująca obszar ponad 118 ha, z czego zdecydowana większość to obszary już zagospodarowane przemysłowo (z wyjątkiem 3,5 ha). Podstrefa była już dwukrotnie powiększana z powodu dużego zainteresowania inwestorów i planowane jest kolejne poszerzenie o 82 ha. PSSE Lublin jest w całości zlokalizowana w przemysłowej części miasta, oferuje bardzo dogodne położenie komunikacyjne oraz pełną infrastrukturę. Podstrefa kieruje swoją ofertą przede wszystkim do kluczowych sektorów gospodarki miasta, w tym przemysłu motoryzacyjnego maszynowego, spożywczego, biotechnologicznego i farmaceutycznego, a także do usług – BPO, SSC, IT i ICT. W podstrefie działa wielu inwestorów z kapitałem zagranicznym – ich stosunek w odniesieniu do polskich przedsiębiorców wynosi ok 40:60. W zakresie przemysłu najwięcej inwestorów pochodzi z Francji, Niemiec, Szwajcarii, Włoch, Holandii czy USA. Natomiast najwięcej kapitału zagranicznego w ramach działalności usługowej jest pochodzenia francuskiego, niemieckiego i austriackiego, pojawiają się również inwestorzy szwajcarscy i czescy. Obecnie na terenie strefy zlokalizowanych jest 31 przedsiębiorstw.

Podstrefa Lublin jest bardzo mocno ukierunkowana na wykorzystanie nowych technologii oraz tworzenie centrów naukowo-badawczych ze względu na posiadane zaplecze akademickie (w Lublinie znajduje się 19 wyższych uczelni). Od 2005 roku działa też Lubelski Park Naukowo-Technologiczny, wspierający B+R w zakresie nowych technologii oraz wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań do biznesu.

Podstrefa Zamość

Zamość to druga co do wielkości lubelska podstrefa Mieleckiej SSE. Zajmuje ona obszar ponad 43 ha, przy czym tereny niezagospodarowane to wciąż 76% całego obszaru podstrefy. Wydano już pięć zezwoleń na działalność, a trzech inwestorów ją rozpoczęło. Miasto pertraktuje z kolejnymi zainteresowanymi.

Zamość to przede wszystkim regionalny ośrodek usługowy dla południowej części województwa oraz centrum przemysłowe. Głównymi sektorami aktywnymi w Zamościu były zawsze branża spożywcza oraz meblarska.

Podstrefa Rejowiec Fabryczny

Podstrefa Rejowiec Fabryczny została ustanowiona na początku roku 2015 i jest tym samym najmłodszą podstrefą Mielnickiej SSE, ma powierzchnię ponad 27 ha. Aktualnie ponad 17 ha obszaru to tereny najbardziej nadające się na potrzeby przemysłu,

budownictwa, usług i komunikacji. Pozostałe 10 ha powierzchni to tereny przeznaczone głównie pod budowę obiektów produkcyjnych i magazynów. W przypadku dużego zainteresowania inwestorów miasto jest gotowe powiększyć obszar podstrefy do 43 ha atrakcyjnego terenu. W 2014 r. tereny wyznaczone po strefę zostały wyróżnione w województwie lubelskim pierwszym miejscem w konkursie „Grunt na Medal”²³².

Tereny inwestycyjne znajdują się w miejscowości Pawłów w gminie Rejowiec Fabryczny. Obszar włączony do SSE był tradycyjnie obszarem przemysłowym, jednak tendencje te zatarły się po okresie przemian gospodarczych w Polsce. Niedawno status prawny terenów został uregulowany, a infrastruktura unowocześniona tak, aby spełniała wymagania inwestorów.

Podstrefa Lubartów

Podstrefa Lubartów to teren o powierzchni prawie 20 ha, z czego na zagospodarowanie czeka wciąż ponad 8,7 ha. Na terenie Lubartowa działa Lubartowska Strefa Gospodarcza (LSG), która obejmuje tereny leżące w PSSE oraz przylegające do niej. Samorząd miasta w ramach LSG oferuje dodatkowo ulgi w podatku od nieruchomości dla nowych inwestycji.

Dzięki powstaniu PSSE oraz Strefy Gospodarczej Lubartów stał się prężnie rozwijającym się ośrodkiem. Jest to miasto dobrze skomunikowane, zaopatrzone w surowce naturalne i położone niedaleko stolicy województwa. Podstawowym sektorem gospodarki rozwijającym się w Lubartowie jest budownictwo. Działa tam szereg zakładów tak produkcyjnych jak i wykonawczych, obecny jest także przemysł poligraficzny.

Podstrefa Chełm

Podstrefa Chełm o powierzchni ponad 6 ha powstała na początku 2014 roku. Utworzenie Podstrefy Chełm w dzielnicy przemysłowej było naturalnym następstwem prężnego rozwijania się przemysłu oraz chęci przyciągnięcia do regionu nowych inwestorów. Preferowanym przeznaczeniem jest działalność usługowa dla rozwoju przemysłu (baza transportowa, magazynowa). Miasto nie wyklucza możliwości rozszerzenia podstrefy, jeśli zainteresowanie inwestorów przewyższy obecne rozmiary terenów inwestycyjnych.

²³² Kolejna podstrefa ekonomiczna w województwie lubelskim, 18.01.2015, [w:] <http://www.dziennikwschodni.pl/chelm/n,150119655,kolejna-podstrefa-ekonomiczna-w-województwie-lubelskim.html> – dostęp dnia 21.06.2015

Chełm to jedno z pięciu największych miast w województwie lubelskim (zarówno ze względu na liczbę mieszkańców, jak i powierzchnię), położone niespełna 30 km od granicy z Ukrainą. W Chełmie najaktywniej działają branże: mineralna, spożywcza i budowlana. Ze względu na wykwalifikowaną kadrę rozwija się także przemysł lotniczy.

Podstrefa Radzyń Podlaski

Podstrefa Radzyń Podlaski zajmuje niewielką powierzchnię poniżej 2 ha. Cały obszar jest już zagospodarowany.

Radzyń Podlaski to miasto położone na północy województwa lubelskiego, znane głównie z tradycji mleczarskich. Na terenie miasta działa także wciąż rozbudowująca się Fabryka Narzędzi Chirurgicznych zagranicznego koncernu.

SSE Tarnobrzeg EURO-PARK WISŁOSAN

Specjalna Strefa Ekonomiczna w Tarnobrzegu położona jest na wschodnich terenach Polski, na obszarze 1722 ha. Jest to zatem największa z opisywanych dotąd SSE. W jej skład wchodzi 21 podstref znajdujących się w sześciu województwach:

- mazowieckim,
- podlaskim,
- podkarpackim,
- świętokrzyskim,
- dolnośląskim,
- **lubelskim.**

Do końca września 2014 w SSE Tarnobrzeg wydano 186 zezwoleń na działalność i zainwestowano równowartość ponad 7876 mln zł. W województwie lubelskim znajduje się 7 podstref o łącznej powierzchni 110,5 ha. Główne specjalizacje strefy:

- produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych,
- produkcja maszyn i urządzeń.

Podstrefa Łuków

PSSE Łuków to największa podstrefa Tarnobrzeskiej SSE w województwie lubelskim. Zajmuje teren powyżej 40 ha, z czego wolna powierzchnia to wciąż 35 ha. Dużym atutem podstrefy jest jej strategiczne położenie w odległości niespełna 120 km od Warszawy i 100 km od Lublina. Miasto znajduje się także w korytarzu transportowym Berlin – Moskwa.

Podstrefa leży na terenie niezabudowanym, w odległości 3 km od miasta Łuków. Przylega do rejonów rolniczych i jednocześnie jest oddalona od chronionych obszarów przyrodniczych, zatem możliwe są inwestycje o różnym profilu działalności. Przemysłem preferowanym byłby przede wszystkim przemysł rolno-spożywczy, dzięki któremu

możliwe byłoby wykorzystanie lokalnych produktów rolnych. W regionie, ze względu na kwalifikacje siły roboczej, mogą powstać również zakłady przemysłu maszynowego, metalowego, drzewnego i lekkiego. W przypadku chęci wprowadzenia nowych zakładów, preferowane są zakłady farmaceutyczne i chemiczne oraz zajmujące się odnawialnymi źródłami energii. Władze Gminy Łuków wychodząc naprzeciw rozwojowi przedsiębiorczości na jej terenie, oferują przedsiębiorcom, chcącym rozpocząć tu inwestycje zwolnienia z podatku od nieruchomości.

Podstrefa Kraśnik

PSSE Kraśnik to obszar o powierzchni ponad 23 ha, przy czym ponad 19,5 ha czeka jeszcze na zagospodarowanie przez inwestorów. Najszybciej rozwijającymi się gałęziami są: sektor przetwórstwa, metalowy oraz poligraficzny. Największym zakładem jest Fabryka Łożysk Toczyńskich (największy producent łożysk w Polsce). Kraśnik w niedalekiej przyszłości stanie się prawdopodobnie miastem, w którym równoległe działać będą dwie SSE. Istnieje mianowicie duże prawdopodobieństwo poszerzenia Mieleckiej SSE o obszar firmy Cyclone, która buduje halę produkcyjną w Kraśniku.²³³

W Kraśniku przedsiębiorcy mogą liczyć na ulgi lub okresowe zwolnienia z podatku od nieruchomości. Zwolnienie jest przyznawane, jeśli w wyniku inwestycji utworzone zostaną nowe miejsca pracy, a zatrudnienie to zostanie utrzymane przez dany okres.

Podstrefa Janów Lubelski

W Janowie Lubelskim funkcjonuje PSSE o łącznej powierzchni ponad 18 ha, przy czym ponad 66% tego terenu nie jest jeszcze zagospodarowane. Teren podstrefy częściowo znajduje się w otulinie Parku Krajobrazowego „Łasy Janowskie”. W sąsiedztwie podstrefy dodatkowe 180 ha przeznaczono do celów inwestycyjnych w ramach **Janowskiej Strefy Inwestycyjnej „Borownica”**, tworząc optymalne otoczenie biznesowe dla firm chcących ulokować się w Janowskiej PSSE.

Janów Lubelski to ośrodek gospodarczy specjalizujący się w przemyśle maszynowym, drzewnym i odzieżowym. Docelowymi branżami dla Podstrefy Janów Lubelski są przede wszystkim przemysł maszynowy, metalowy, budowlany, drzewny, papierniczy, lekki, farmaceutyczny i kosmetyczny. Dużą wagę przykładają do tworzenia obiektów o charakterze innowacyjnym.

²³³ *Kraśnik: Firma Cyclone ma być objęta Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec, 15.03.2015, [w:] <http://krasnik.naszemiasto.pl/artykul/krasnik-firma-cyclone-ma-byc-objeta-specjalna-strefa,3303335,art.t.id.tm.html> – dostęp dnia 21.06.2015*

Podstrefa Tomaszów Lubelski

PSSE Tomaszów Lubelski to obszar o powierzchni ponad 10,5 ha, jeszcze niezagospodarowany przez inwestorów. W obrębie strefy znajdują się dwa kompleksy. Jeden z nich wykorzystuje infrastrukturę istniejących wcześniej zakładów. Drugi to obszar niezabudowany, w którym istnieją bardzo dogodne warunki ulokowania przemysłu spożywczego, wykorzystującego lokalne produkty. Innymi preferowanymi lokalnie gałęziami są przemysł metalowy, maszynowy, drzewny i lekki.

Tomaszów Lubelski położony jest bardzo blisko wschodniej granicy. Na terenie powiatu, w odległości 25 km od PSSE, znajduje się przejście graniczne między Polską a Ukrainą.

Podstrefa Horodło

Podstrefa Horodło zajmuje powierzchnię ponad 5 ha, z możliwością rozszerzenia dostępnych obecnie obszarów inwestycyjnych. Cały obszar jest dostępny dla inwestorów. Teren podstrefy jest własnością „Cukrowni Strzyżów”, uzbrojony jest zatem w niezbędną infrastrukturę. Obszar będzie atrakcyjny głównie dla inwestorów chcących produkować na szeroko pojęty rynek wschodni. PSSE Horodło znajduje się zaledwie 6 km od granicy z Ukrainą.

Podstrefa Ryki

Podstrefa Ryki to najmniejsza lubelska podstrefa ekonomiczna Tarnobrzeskiej SSE, zajmująca prawie 4,5 ha, cały ten teren jest jeszcze dostępny dla inwestycji. Ryki to duży ośrodek przemysłu spożywczego, znajdujący się w dogodnej lokalizacji w odległości około 100 km od Warszawy i 70 km od Lublina.

Podstrefa Radom (gmina Poniatowa)

Strefa zajmuje powierzchnię 7,7 ha, z czego wolnych do zagospodarowania jest 5,7 ha. Podstrefa w Poniatowej jest specyficznym przykładem terenów inwestycyjnych – obszar należy do PSSE Radom, która zlokalizowana jest w województwie mazowieckim. Jednak w związku z lokalizacją powierzchni pod inwestycje w mieście położonym w województwie lubelskim (jednym z regionów Polski Wschodniej), w Poniatowej dostępny jest najwyższy poziom zwolnienia z podatku dochodowego – 50-70%.

Perspektywa rozwoju specjalnych stref ekonomicznych

Istniejące obecnie w województwie lubelskim podstrefy specjalnych stref ekonomicznych są w dużym stopniu zagospodarowane. Wszystkie PSSE w regionie obejmują łącznie powierzchnie 431,04 ha z czego niezagospodarowanych jest 49%. Funkcjonujące strefy można podzielić na trzy grupy w odniesieniu do perspektywy rozwoju – strefy które w najbliższym czasie

zamierzają rozszerzyć swoją powierzchnię (do 2 lat), strefy które są gotowe powiększyć obszar jednak w dłuższej perspektywie czasu (powyżej 2 lat) oraz strefy które nie planują rozszerzeń.

W najbliższej perspektywie czasowej rozszerzenie swojej powierzchni planuje PSSE Lublin – o 82 ha.²³⁴ Jest to największa i jednocześnie w najwyższym stopniu zagospodarowana strefa.

W dalszej perspektywie czasowej – co najmniej kilkuletniej, możliwość rozszerzenia powierzchni do 43 ha wskazują przedstawiciele najmłodszej strefy w regionie – PSSE Rejowiec Fabryczny. Obecnie jednak cały jej obszar o powierzchni 27,1 ha jest niezagospodarowany. Podobne stanowisko deklaruje miasto Chełm, które również w przypadku dużego zainteresowania terenami inwestycyjnymi w ramach powstałej w 2014 r. PSSE Chełm może zwiększyć obecne rozmiary (obecnie strefa nie jest zagospodarowana – 6,22 wolnych terenów). Specyficznym przykładem rozwoju stref jest miasto Kraśnik, w którym obecnie funkcjonuje Podstrefa Tarobrzeskiej SSE. Władze miasta biorą pod uwagę w najbliższym czasie utworzenie podstrefy Mieleckiej SSE w ramach działki, na której ma powstać przedsiębiorstwo z branży lotniczej – typowej dla Mieleckiej SSE. Otwarta na możliwość powiększenia jest również Podstrefa Horodło, która obecnie nie jest zagospodarowana.

Rozwój stref nie oznacza jedynie zwiększania ich powierzchni – wiąże się również z realizacją nowych inwestycji. W tym względzie każda ze stref chętnie przystępuje do rozmów z potencjalnymi inwestorami i stara się ich aktywnie pozyskiwać. W dużej liczbie stref istnieją inwestycje w trakcie realizacji, w tym inwestorów z kapitałem zagranicznym.

Strefy Aktywności Gospodarczej

Na terenie województwa lubelskiego oprócz Podstref Specjalnych Stref Ekonomicznych istnieją także obszary wzmoczonej działalności gospodarczej, tzw. Strefy Aktywności Gospodarczej (SAG). Są to zwykle obszary o rozbudowanej i dogodnej infrastrukturze oraz dobrze przygotowanym otoczeniu biznesowym. Są one tworzone przez lokalne samorządy. Dlatego też, w odróżnieniu od SSE, działalność SAG nie jest regulowana przez specjalną ustawę Rady Ministrów i nie obowiązują w nich ogólne zasady dotyczące preferencyjnych warunków dla inwestorów. Dzięki temu

²³⁴ Informacja uzyskana na podstawie IDI z przedstawicielem PSSE Lublin; *Strefa ekonomiczna w Lublinie ma być większa, 18.09.2014*, [w:] <http://www.dziennikwschodni.pl/lublin/n,140919651,strefa-ekonomiczna-w-lublinie-ma-byc-wieksza.html>;

łatwiej jest zdobyć zezwolenie na prowadzenie działalności. Każdy region samodzielnie decyduje w jaki sposób chce przyciągnąć nowych przedsiębiorców. Rolą SAG jest aktywizacja lokalnej gospodarki i tworzenie nowych miejsc pracy.

Strefa Aktywności Gospodarczej w Małaszewiczach

Terminal w Małaszewiczach – Wolny Obszar Celny

Terminal w Małaszewiczach został utworzony w 1993 roku i zajmuje powierzchnię ponad 166 ha. Jest to tym samym największy obszar wolnocłowy w Polsce. Znajduje się 5 km od granicy z Białorusią, czyli jest położony na głównym szlaku tranzytowym łączącym Unię Europejską i Rosję. Dzięki ustanowieniu strefy wolnocłowej ułatwiony jest handel międzynarodowy oraz obsługa ładunków w tranzycie. Na terenie WOC dopuszczalne są wszystkie formy działalności, z wyłączeniem handlu detalicznego.

Firmy działające na terenie WOC w Małaszewiczach to Adampol (firma zajmująca się transportem samochodów osobowych, dostawczych i półciężarowych) i Gaspol (firma dostarczająca rozwiązania energetyczne – w Małaszewiczach posiada Terminal LPG). W bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się też inne przedsiębiorstwa, m.in. Darocha (wytwarzanie mas parafinowych) oraz Trasa (drogownictwo i budownictwo).

Udogodnienia dla inwestorów na terenie WOC w Małaszewiczach:

- dogodne połączenie kolejowe – tory o standardzie europejskim i rosyjskim,
- możliwość przeładunku towarów,
- możliwość składowania towarów bez gwarancji celnych,
- całodobowy monitoring i całodobowa dostępność obiektu,
- dostęp do Wi-Fi,
- regularnie szkolona kadra,
- oferta usług optymalizujących logistykę towarów oraz wsparcie w sporządzaniu dokumentacji.

Suchy Punkt Przeładunkowy PKP w Małaszewiczach

W sąsiedztwie obszaru wolnocłowego znajduje się port przeładunkowy o znaczeniu międzynarodowym. W porcie dokonuje się przeładunku towarów z taboru szerokotorowego na tabor normalnotorowy. W Porcie obecnych jest wiele firm polskich i zagranicznych, m.in. PKP CARGO, DHL, Euroservice, Europort. W czerwcu 2015 r. grupa PKP CARGO nawiązała współpracę z chińską firmą Zhengzhou

International Hub. Jednym z elementów realizowanego wspólnie projektu będzie rozbudowa portu w Małaszewiczach. Utworzona przez firmy spółka joint venture w Małaszewiczach zajmie się kolejowym transportem kontenerów między Europą a Chinami, co zapewni wzrost liczby pociągów z Chin do Europy do 300 rocznie.²³⁵

Zakład Magazynowania Paliw nr 22 w Małaszewiczach

W niewielkiej odległości od obszaru wolnocłowego oraz portu przeładunkowego prowadzi działalność Operator Logistyczny Paliw Płynnych – zakład magazynowania paliw. Jest to najważniejsza baza naftowa we wschodniej Polsce. Oferuje połączenie z systemem kolejowym państw byłego ZSRR oraz z krajami europejskimi. Zakład oferuje usługi w zakresie:

- przyjmowania produktów naftowych z transportu kolejowego i ich składowania,
- załadunku do cystern kolejowych i autocystern,
- przeładunku produktów naftowych z toru szerokiego na znormalizowany,
- komponowania paliw,
- obsługi laboratoryjnej.

Bialska Strefa Aktywności Gospodarczej „Północna”

Zgodnie z planem miejscowym powierzchnia BSAG obejmuje 87 ha i położona jest w północnej części miasta Biała Podlaska, przeznaczona w całości na cele rozwoju gospodarczego (działalność komercyjna, produkcyjna, magazynowanie). Na terenie Strefy znajduje się Izba Celna oraz Urząd Celny. Obszar posiada bezpośrednie połączenie z obwodnicą miasta. Wolne tereny to wciąż 58 ha, jednak w pełni uzbrojonych jest 21 ha. Miasto stara się dodatkowo o stworzenie na swoim terenie Podstrefy Mieleckiej SSE.²³⁶

W celu aktywizacji przedsiębiorczości przewiduje się zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy i inwestycje. Obecność strefy pozytywnie odbiła się na rozwoju miasta. Tereny inwestycyjne cieszą się dużym zainteresowaniem. W strefie funkcjonuje co najmniej 60 firm, z czego większość to małe przedsiębiorstwa.

Zamojska Strefa Aktywności Gospodarczej

Zamojska SAG to teren o powierzchni 40 ha. Strefa obszarowo pokrywa się z PSSE Zamość, jednak

²³⁵ Burda E., 17.06.2015, *Z Chin przez Małaszewicze. Tędy przejadą kontenery z Azji*, [w:] <http://www.dziennikwschodni.pl/biala/n,1000163196,z-chin-przez-malaszewicze-tedy-przejada-kontenery-z-azji.html> – dostęp 21.06.2015; *Kolejowy szlak z Chin do Europy*, 17.06.2015, [w:] <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=1951&mode=news&group=501&news=51783&p=1> – dostęp 21.06.2015

²³⁶ <http://www.dziennikwschodni.pl/biala/n,999994817,podstrefy-jeszcze-nie-ma-zainteresowane-firmy-sie-juz-zglaszaja.html>

Mapa 7 Rozmieszczenie SAG na terenie województwa lubelskiego

obowiązują w niej inne zasady inwestowania. Inwestorzy, którzy zdecydują się zakupić grunt w SAG będą zwolnieni z podatku od nieruchomości nawet przez cztery lata. Okres zwolnienia zależy od liczby stworzonych miejsc pracy.

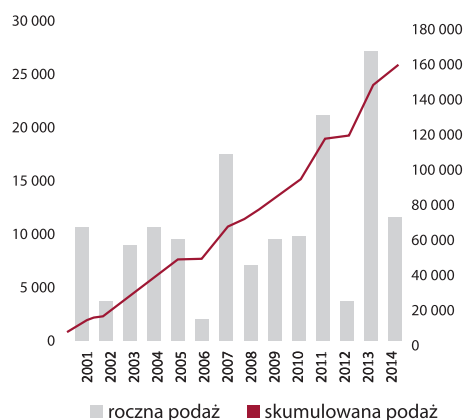
Powierzchnie biurowe

Polski rynek powierzchni biurowych jest stale monitorowany przez Polish Office Research Forum (dawniej Warsaw Research Forum), które zrzesza czołowe agencje doradcze na rynku nieruchomości komercyjnych. Analizowane dane dotyczą m.in. popytu na powierzchnie biurowe (tj. zawartych umów najmu), dostępnej powierzchni oraz budynków oddanych do użytku. Powyższe analizy powstają w ujęciu kwartalnym i od początku tego roku, poza Warszawą, obejmują również inne najważniejsze miasta w Polsce. Spośród miast prezydenckich województwa lubelskiego powyższe analizy przeprowadzane są jedynie dla Lublina.

Przy podejmowaniu decyzji dotyczącej wyboru przyszłej lokalizacji inwestorzy zwracają szczególną uwagę na dostępną powierzchnię biurową, doświetlenie przestrzeni i możliwości dopasowania jej do własnych potrzeb²³⁷. Dotyczy to w szczególności nowych budynków, najwyższej klasy, nastawionych na inwestorów zagranicznych. Podkreślić należy wyższe zainteresowanie dużymi powierzchniami najmu, co spowodowane jest chęcią

²³⁷ http://wyborcza.biz/finanse/1,108340,13763985,Jakich_biur_szukaja_najemcy_.html

Wykres 31. Roczna i skumulowana podaż powierzchni biurowej w Lublinie

Źródło: DTZ Research

tworzenia dużych przestrzeni biurowych, tzw. *open space*. Podaż na rynku lokali biurowych ciągle rośnie, co, jak pokazują dotychczasowe obserwacje, ma znaczący wpływ na ceny najmu. Z badań wynika, iż większość najemców po kilku latach zmienia siedzibę, przez co wzrasta odsetek pustostanów w starszych budynkach, a co za tym idzie ceny w nich spadają. Zwykle zainteresowanie inwestorów koncentruje się na budynkach nowych, oferujących najnowsze dostępne udogodnienia i technologie – wspomnieć należy chociażby rosnącą popularność budynków energooszczędnych.²³⁸

Do stworzenia listy najbardziej atrakcyjnych lokali biurowych wykorzystane zostały informacje m.in. z lokalnych agencji nieruchomości, portali internetowych, a także urzędów gmin. Dostępne lokalizacje zostały wyselekcjonowane na podstawie opisanych wyżej preferencji inwestorów. W miastach prezydenckich województwa lubelskiego, poza Lublinem, zwraca uwagę stosunkowo niewielka liczba nowoczesnych budynków, będących zachętą dla potencjalnych inwestorów. Miasta, które poddano analizie to: Lublin, Puławy, Zamość, Chełm i Biała Podlaska. Poniżej opisano charakterystykę rynku powierzchni biurowych w każdym z miast, natomiast w Załączniku 3 znajduje się wykaz najciekawszych z punktu widzenia inwestora lokalizacji. W przypadku miast Zamość, Chełm i Biała Podlaska wskazano jedynie obszary o korzystnych warunkach do prowadzenia działalności usługowej, w szczególności w sektorach IT/BPO/SSC, ze względu na niewielką dostępność powierzchni biurowych w okresie objętym badaniem. Rynek powierzchni biurowych jest bardzo dynamiczny, baza dostępnych powierzchni zmienia się

238 http://porady.domiporta.pl/poradnik/1,126917,13363095,Energooszczedne_biurowce_sa_atrakcyjne_dla_najemcow.html

stosunkowo często, dlatego w ramach niniejszej analizy, na podstawie koncentracji przestrzennej atrakcyjnych powierzchni biurowych wyznaczono strefy w granicach miast, w których dostępne są biura o dużej powierzchni i wysokim standardzie.

Lublin

Lublin jest najbardziej atrakcyjnym miastem województwa lubelskiego pod względem lokalizacji usług i dostępności powierzchni biurowej. Uznawany jest jako największe zagłębie nowoczesnych biur w Polsce Wschodniej.²³⁹ Lublin został uznany za najlepiej zapowiadające się miejsce do świadczenia usług typu *backoffice* w Europie Środkowo-Wschodniej.²⁴⁰ Potencjał tej lokalizacji zauważają również firmy zajmujące się rozwiązaniami w zakresie miejsc pracy. Pod koniec maja tego roku swoją siedzibę w Lublinie otworzył Regus, największy na świecie dostawca biur serwisowanych.²⁴¹ Obecnie na terenie miasta znajduje się około **150 000 m² nowoczesnej powierzchni biurowej**, jednak popyt jest tak duży że planowane są kolejne duże inwestycje, które znacznie zwiększą podaż tego typu lokali. Przykładem jest budowa kompleksu biurowo-usługowo-mieszkalnego u zbiegu al. Kraśnickiej i Nałęczowskiej w Lublinie, której zakończenie planowane jest na 2016 r. Powstały kompleks o dostępnej powierzchni biurowej 20 000 m² będzie największą tego typu inwestycją w Lublinie.²⁴² W ramach niniejszego opracowania wskazano w Lublinie 12 najbardziej atrakcyjnych powierzchni biurowych, które składają się łącznie na siedem obszarów o podwyższonej atrakcyjności w omawianym zakresie. Szczególnie dużą koncentrację biurowców zaobserwować można w okolicach ul. Zana i ul. Wallenroda. Znajduje się tam obecnie największy w mieście kompleks biurowy Gray Office Park. Pozostałe tereny o dużej dostępności powierzchni biurowych to obszary wzdłuż ulicy Witosa i Szeligowskiego.

Puławy

Kolejnym pod względem poziomu atrakcyjności dla usług miastem województwa lubelskiego są Puławy. Głównym czynnikiem lokalizacji wpływającym na atrakcyjność Puław jest sąsiedztwo

239 *Nowoczesne usługi biznesowe oraz sektor ICT w Lublinie*, broszura Miasta Lublina,

240 <http://biznes.onet.pl/wiadomosci/nieruchomosci/w-lublinie-powstanie-wielki-kompleks-biurowy/zq535>

241 <http://www.knightfrank.com.pl/aktualnosci/regus-otwiera-biurowe-w-lublinie-06725.aspx>, <http://www.knightfrank.com.pl/aktualnosci/regus-otwiera-biurowe-w-lublinie-06725.aspx>

242 *Biurowce u zbiegu Kraśnickiej i Nałęczowskiej w Lublinie (WIZUALIZACJE, WIDEO)*, 13.01.2015, [w:] <http://www.kurierlubelski.pl/arttykul/3713354,biurowce-u-zbiegu-krasnickiej-i-naleczowskiej-w-lublinie-wizualizacje-wideo,id,t.html>, dostęp dnia 20.06.2015

pobliskich Zakładów Azotowych. Ostatnią inwestycją zrealizowaną w mieście jest Puławski Park Naukowo-Technologiczny, który z racji swojego położenia stwarza możliwości przyciągnięcia inwestorów z branży chemicznej. Miasto jest obszarem silnie uprzemysłowionym i znaczną część dostępnych powierzchni stanowią magazyny i składy, jednak rynek nieruchomości dynamicznie się rozwija i budowane są nowe lokalizacje.

Zamość

Miasto posiada obecnie kilka atrakcyjnych dostępnych powierzchni biurowych.²⁴³ Z punktu widzenia usług korzystną lokalizacją jest centrum miasta, okolice Rynku Wielkiego. Ścisłe centrum Zamościa to tereny sprzyjające lokalizacji usług niewymagających dużych powierzchni, takich jak banki czy kancelarie adwokackie. Najwięcej jednak w granicach miasta jest powierzchni magazynowych, możliwych do przystosowania jako pomieszczenia biurowe po uprzednim remoncie. Obiekty te zlokalizowane są w przemysłowej części miasta w okolicach ul. Kilińskiego, Przemysłowej i Peowiaków.

Chelm

Miasto ma do zaoferowania przede wszystkim powierzchnie magazynowe i handlowe. Powierzchnie magazynowe skupione są w północnej przemysłowej części miasta – okolice ulicy Rampa Brzeska i osiedla Bielawin. Obiekty te najczęściej są budynkami starymi – wymagającymi gruntownej renowacji. Powierzchnie możliwe do przystosowania do celów biurowych zlokalizowane są przede wszystkim w centrum miasta, w sąsiedztwie lokali handlowych. Podobnie jak w przypadku Zamościa, centrum miasta posiada potencjał do przyciągnięcia inwestorów poszukujących lokali o niewielkich powierzchniach.

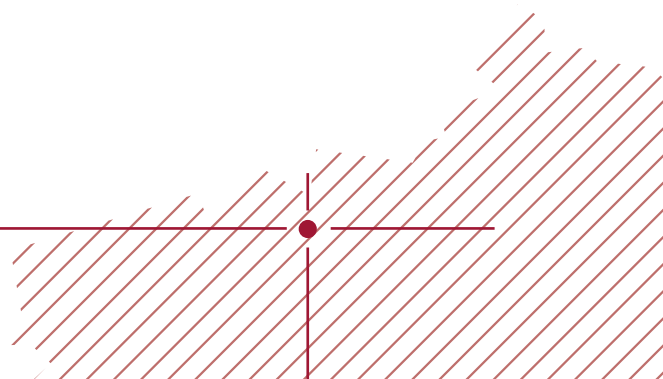
Biała Podlaska

Tereny o najwyższej atrakcyjności dla lokalizacji usług w Białej Podlaskiej znajdują się w centrum miasta, w okolicach ul. Tysiąclecia. Obecnie w trakcie realizacji jest biurowiec przy Al. Tysiąclecia, który będzie dysponował wolnymi lokalami na 4 kondygnacjach, w całości przeznaczonych na biura i usługi. W mieście dominują lokale o przeznaczeniu na działalność usługowo-handlową, która nie wymaga dostępności dużych powierzchni biurowych.

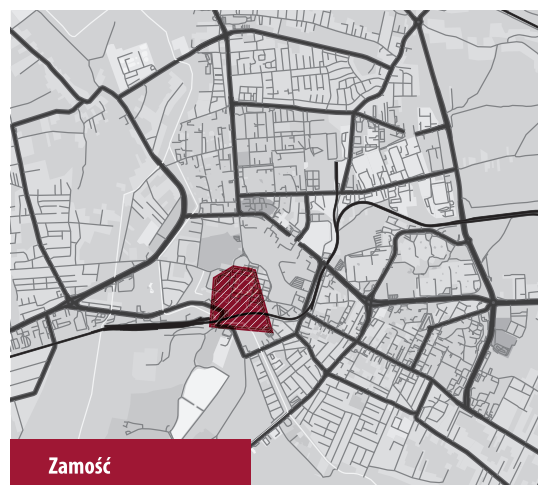
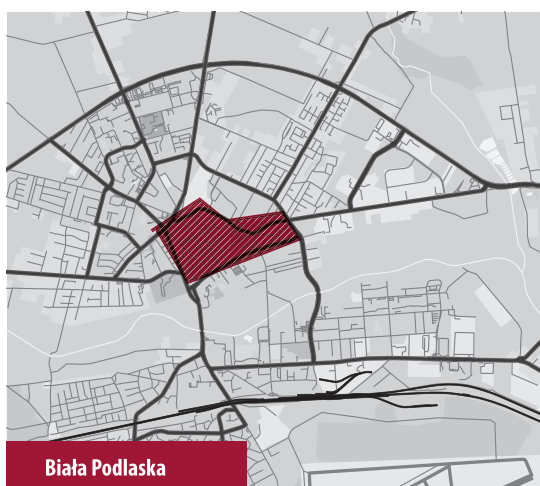
Z przeprowadzonego badania wynika, iż spośród miast prezydenckich województwa lubelskiego **Lublin i Puławy**, z racji swojego położenia,

a także potencjału rozwojowego, stwarzają **najdogodniejsze warunki biurowe dla inwestorów w regionie**. Należy przy tym zwrócić uwagę, że dostępna powierzchnia biurowa na terenie tych miast stale rośnie, przez co stają się coraz atrakcyjniejsze dla inwestorów.

243 W okresie realizacji badania – maj-czerwiec 2015

Mapa 8 Powierzchnie biurowe – najbardziej atrakcyjne obszary w miastach prezydenckich

© OpenStreetMap contributors

WYKAZ NAJBARDZIEJ ATRAKCYJNYCH TERENÓW INWESTYCYJNYCH DLA BRANŻY LOGISTYCZNEJ I PRODUKCYJNEJ

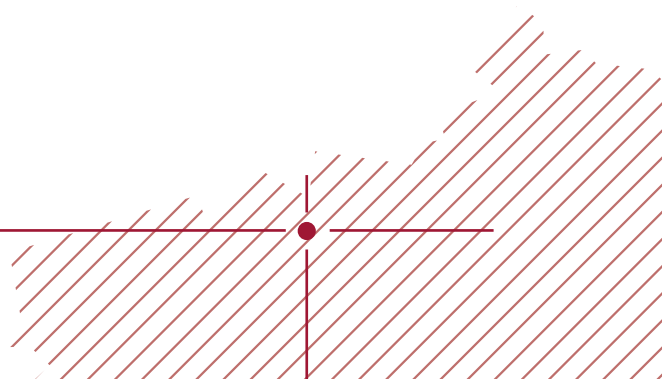
Biorąc pod uwagę opracowania teoretyczne dotyczące atrakcyjności inwestycyjnej i korzystając ze zidentyfikowanych w ramach różnych badań najważniejszych czynników lokalizacji inwestycji można wskazać pięć najbardziej atrakcyjnych terenów inwestycyjnych dla branży produkcyjnej (m.in. produkcja w przemyśle chemicznym, farmaceutycznym, biotechnologicznym, rolno-spożywczym, meblarskim, maszynowym, metalowym, drzewnym i lekkim, motoryzacyjnym) i logistycznej dla średnich i dużych przedsiębiorstw.

PRZYKŁADY ZREALIZOWANYCH INWESTYCJI

W województwie lubelskim w 2013 r. zlokalizowanych było 400 przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego.²⁴⁴ Stanowiły one 26,1% tego typu firm w Polsce Wschodniej i 1,5% w całym kraju. Warto zaznaczyć, że **11% podmiotów zatrudniało 50-249 pracowników, a 6% – powyżej 250 pracowników.**

W 2013 r. wśród największych inwestorów zagranicznych w województwie lubelskim znajdowały się przedsiębiorstwa przemysłowe, usługowe, handlowe, zajmujące się obsługą nieruchomości oraz hotele. Kapitał w tej grupie firm pochodził głównie

nazwa obszaru	wolna powierzchnia [ha]	Branże o potencjale do rozwoju	Korzyści lokalizacyjne
PSSE Puławy	31	<ul style="list-style-type: none"> przemysł chemiczny, biotechnologiczny 	<ul style="list-style-type: none"> Ulgi z tytułu SSE dla Polski Wschodniej, Sąsiedztwo Zakładów Azotowych Puławy, Dostępność komunikacyjna • Sąsiedztwo Parku Naukowo-Technologicznego i Puławskiego Parku Przemysłowego
PSSE Zamość	41	<ul style="list-style-type: none"> przemysł przetwórstwa rolno-spożywczego, branża meblarska 	<ul style="list-style-type: none"> Ulgi z tytułu SSE dla Polski Wschodniej Duża powierzchnia niezagospodarowanych, gotowych do inwestowania terenów
PSSE Łuków	35	<ul style="list-style-type: none"> przemysł rolno-spożywczy, maszynowy, metalowy, drzewny i lekki, branża logistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> Ulgi z tytułu SSE dla Polski Wschodniej Bliskość Warszawy
Bialska Strefa Aktywności Gospodarczej „Północna”	58 (w tym 21 uzbrojonych)	<ul style="list-style-type: none"> przemysł rolno-spożywczy, maszynowy, metalowy, drzewny i lekki, branża logistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> Zwolnienia z podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy i inwestycje, Ok. 30 km do przejścia granicznego z Białorusią w Terespolu
PSSE Lublin	3,5 (trwają rozmowy w sprawie rozszerzenia zasięgu o 82 ha)	<ul style="list-style-type: none"> branża logistyczna, przemysł motoryzacyjny, maszynowy, przetwórstwa rolno-spożywczego, biotechnologiczny, farmaceutyczny 	<ul style="list-style-type: none"> Ulgi z tytułu SSE dla Polski Wschodniej Bliskość uczelni wyższych (w tym technicznych) – duża liczba wykwalifikowanej kadry pracowniczej

z krajów europejskich, poza pojedynczymi przypadkami inwestorów z Korei Południowej, Kanady i Stanów Zjednoczonych. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że **wśród najistotniejszych inwestycji w regionie przeważały te z udziałem kapitału niemieckiego i francuskiego**. Tylko w przypadku jednej z największych firm kapitał pochodził z Europy Wschodniej – z Litwy.

Warto zaznaczyć, że **lokalizację badanej grupy firm charakteryzowała koncentracja geograficzna**. Przeważająca większość znajdowała się w Lublinie, a pozostałe w gminach: Mełgiew, Jastków, Świdnik (gminy sąsiadujące z Lublinem) Książpol (na południe od Biłgoraju) i Poniatowa (na wschód od Opola Lubelskiego). W związku z tym należy założyć, że najbardziej atrakcyjna dla inwestorów zagranicznych była stolica województwa lubelskiego. Można wyróżnić grupę inwestorów, którzy obejmowali swoim zasięgiem całe województwo, a podmioty z udziałem ich kapitału funkcjonowały w różnych gminach: sieci dużych sklepów.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności **najliczniejszą grupę wśród dużych inwestorów zagranicznych stanowiły firmy zajmujące się przetwórstwem przemysłowym**. Wśród nich można wskazać przedsiębiorstwa działające w branżach: budowlanej, chemicznej, farmaceutycznej, elektronicznej, maszynowej czy metalowej. Na drugim miejscu pod względem liczby firm znajdowały się te należące do sektora handlowego – sieci sklepów spożywczych, elektronicznych, budowlanych i supermarketów. W przypadku pojedynczych podmiotów działalność koncentrowała się na reklamie, transporcie i logistyce, obsłudze rynku nieruchomości i zakwaterowaniu.

Wywiady z kluczowymi inwestorami zagranicznymi w regionie i instytucjami otoczenia biznesu pozwoliły na wyodrębnienie kilku najważniejszych inwestycji w ostatnich latach. Część z nich dotyczyło firm wskazanych w powyższej tabeli, jednak wskazywano również mniejsze inwestycje, które z różnych względów miały duże znaczenie dla gospodarki regionu lub gminy. Na tej podstawie możliwe jest wskazanie pięciu przykładów sukcesów regionu w przyciąganiu inwestycji z ostatnich kilku lat.

Jedną z firm jest **ABM Greiffenberger** z kapitałem niemieckim, firma zajmująca się produkcją napędów elektrycznych, stosowanych m.in. w branży motoryzacyjnej. Lokalizacja zakładu produkcyjnego w województwie lubelskim – w Lublinie, określona została jako duży sukces polityki władz samorządowych w przyciąganiu do miasta firm produkcyjnych.

W 2014 r. ABM Greiffenberger zmienił siedzibę z tymczasowej na Podstrefę Mieleckiej SSE Lublin – nowy obiekt ma 9 tys. m² powierzchni produkcyjnej i magazynowej oraz 700 m² powierzchni administracyjnej.²⁴⁵ W roku 2014 firma zatrudniała 127 pracowników w dziale produkcji i montażu, jakości, BHP, magazynie i dziale wysyłek oraz w obszarze handlowym i IT. Wielkość poniesionych nakładów inwestycyjnych wyniosła ok 21 mln zł. Istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania są czynniki wpływające na lokowanie inwestycji. W przypadku ABM Greiffenberger znaczenie miały przede wszystkim ulgi i zwolnienia oferowane przez PSSE Lublin, wysoko wykwalifikowana kadra pracownicza, wysoki stopień dostępności pracowników, stałość zatrudnienia rozumiana jako mała rotacja w ramach jednego stanowiska pracy czy bliskość zaplecza naukowo-badawczego i akademicki charakter Lublina.

Kolejnym istotnym inwestorem w województwie lubelskim, wymienionym w tabeli jest **Aliplast Sp. z o. o.** Firma powstała przy udziale koncernu belgijskiego w 2002 r. w Lublinie, obecnie znajduje się w Podstrefie Mieleckiej SSE Lublin. Zajmuje się produkcją w branży systemów aluminiowych dla budownictwa. Obecnie zatrudnia jest 220 pracowników.²⁴⁶ O lokalizacji firmy zadecydowały przede wszystkim warunki oferowane przez PSSE Lublin, zasoby ludzkie ze szczególnym uwzględnieniem akademickiego charakteru miasta oraz obecność już istniejącego mniejszego zakładu w Lublinie poza strefą.

Zlokalizowana w Lublinie spółka-córka niemieckiego koncernu **Hüttenes-Albertus** jest producentem wyrobów chemicznych, uczestniczącym w rozwoju i modernizacji odlewnictwa. W Lublinie spółka działa już od 1996 r. i jest wiodącą firmą w swojej branży wdrażającą nowe technologie i zajmującą się pracami badawczo-rozwojowymi. Zatrudnia ok 100 pracowników, w tym większość w dziale produkcji. Posiada dwa magazyny – w Lublinie i Poznaniu, ze względu na eksport produktów za zachodnią granicę Polski. Decyzja związana z lokalizacją firmy związana była z istnieniem odlewni żeliwa w Lublinie, która obecnie już nie funkcjonuje. Jednak jako inne korzyści lokalizacji w województwie lubelskim wskazano m.in. dostępność fachowców w zakresie odlewnictwa, dobrze wykwalifikowany kapitał ludzki (co jest związane z funkcjonowaniem Politechniki Lubelskiej i szkół zawodowych i technicznych) czy też dużą liczbę osób chętnych do pracy.

245 http://elektronikab2b.pl/biznes/24632-nowa-siedziba-abm-greiffenberger-polska#.VWluu8_tmko, dostęp dnia 30.05.2015.

246 http://www.aliplast.pl/aliplast___historia_firmy_id_66.html – dostęp dnia 30.05.2015

Jako istotną z punktu widzenia budowania atrakcyjności inwestycyjnej województwa można uznać lokalizację w Lublinie przedsiębiorstw usługowych, działających przede wszystkim w branżach ICT, SSC czy BPO. W ostatnich latach działalność w regionie rozpoczęły takie podmioty, jak m.in. Transition Technologies, Trimetis czy Proama. **Transition Technologies** jest jedną z największych informatycznych firm w Polsce, działa jako SSC (Software Solution Center). W Lublinie funkcjonuje od 2013 roku i zatrudnia ponad 50 osób, a do połowy 2015 r. zamierza zwiększyć zatrudnienie o 50 programistów.²⁴⁷ Transition Technologies dzięki współpracy ze szkołami wyższymi m.in. z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Politechniką Lubelską i Wyższą Szkołą Ekonomii i Innowacji, tworzy nowoczesne rozwiązania technologiczne, które kierują do takich branż jak energetyka, gazownictwo, przemysł wytwórczy oraz biomedycyna, które wpisują się w kluczowe sektory gospodarki regionu.

Ciekawym przykładem inwestycji zrealizowanej poza stolicą województwa jest budowa **tlenowni** w Zakładach Azotowych Puławy S.A. Azoty. Powstała ona w 2011 r. przy współpracy z firmą Air Liquide Polska, posiadającą kapitał francuski. Była to jedna z największych inwestycji ostatnich lat w polskiej chemii.²⁴⁸ Obiekt powstał w Puławach, w ramach Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice. Jest to inwestycja nietypowa z tego względu, że całość produkcji jest wykorzystywana w Zakładach Azotowych.

247 <http://www.um.lublin.pl/um/index.php?t=200&id=225489> – dostęp dnia 30.05.2015

248 <http://pulawy.naszemiasto.pl/artykul/zaklady-azotowe-pulawy-maja-nowa-tlenownie,875198,art,t,id,tm.html> <http://pulawy.naszemiasto.pl/artykul/zaklady-azotowe-pulawy-maja-nowa-tlenownie,875198,art,t,id,tm.html> – dostęp dnia 30.05.2015

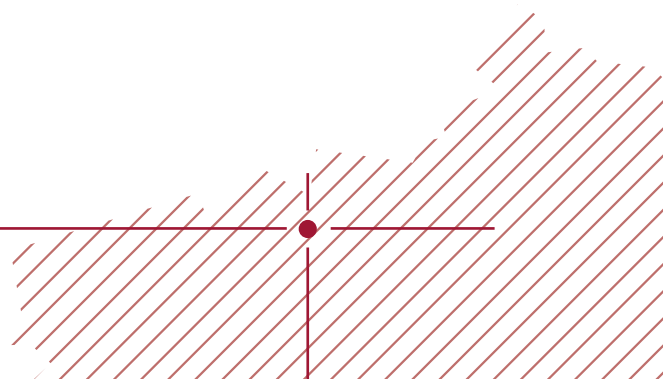

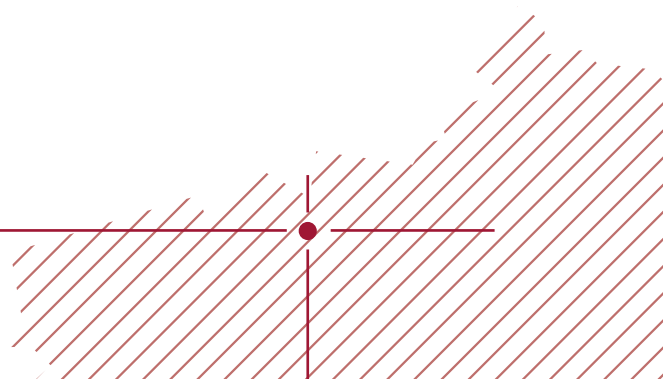
Tabela 46 Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie lubelskim.

Inwestor (firma w Polsce)	Kraj pochodzenia kapitału	Profil działalności	Gmina
Przemysł			
• ABM Greiffenberger	Niemcy	produkcja silników elektrycznych	Lublin
• Aliplast Sp. z o.o.	Belgia	produkcja systemów profili aluminiowych dla budownictwa	Lublin
• Baxter Healthcare Corporation (Baxter Manufacturing Sp. z o.o.)	USA	produkcja innowacyjnych leków i terapii	Lublin
• Biosyntec (Zakłady Tytoniowe w Lublinie S.A.)	Francja	produkcja tytoniu	Lublin
• Bochemie Group (Zakłady Chemiczne Permedia S.A.)	Czechy	produkcja środków barwiących	Lublin
• British Vita (Vita Polymers Poland Sp. z o.o.)	Wielka Brytania	produkcja i przetwórstwo tworzyw polimerowych	Lublin
• Clondalkin Group Holdings BV (Boxes Prestige Poland)	Holandia	produkcja opakowań kartonowych	Lublin
• Daewon Kang Up Co. Ltd, (D&D Resory Polska Sp. z o.o.)	Korea Południowa	produkcja części samochodowych	Lublin
• Danish Brewery (Browary Lubelskie Perła)	Dania	produkcja piwa	Lublin
• Deutz Fahr Holding and Finance BV (Deutz Fahr Polska Sp. z o.o.)	Holandia	produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	Mełgiew
• Earlex Group (Elektroland PW)	Francja	produkcja rozdzielnic elektrycznych	Lublin
• Hüttenes-Albertus Chemische Werke GmbH (Hüttenes-Albertus Polska Sp. z o.o.)	Niemcy	produkcja materiałów pomocniczych dla odlewnictwa	Lublin
• Inergy Automotive (Inergy Automotive System Poland Sp. z o.o.)	Francja	produkcja samochodowych systemów paliwowych	Lublin
• Bellmer (Klimapol Sp. z o.o.)	Niemcy	produkcja urządzeń do mechanicznego odwadniania i zagęszczania osadu i środków chemicznych	Jastków (wieś Dąbrowica)
• Michael Leier (Leier Markowicze S.A)	Austria	produkcja materiałów budowlanych	Księżpol (wieś Majdan Stary)
• Power Pipe AB (Prim S.A.)	Szwecja	produkcja rur preizolowanych	Lublin
• PZ CORMAY S.A.	Kapitał międzynarodowy	producent testów do chemii klinicznej	Lublin
• Spectra (Polfa S.A.)	Kapitał międzynarodowy	produkcja wyrobów medycznych, opakowań i akcesoriów farmaceutycznych	Lublin
• Sulzer Elbar (Sulzer Elbar Polska Sp. z o.o.)	Szwajcaria	odlewnictwo żeliwa	Lublin
• Spitznas GmbH (Transtools Sp. z o.o.)	Niemcy	produkcja urządzeń hydraulicznych	Lublin
• Wentworth Tech INC (Wentworth Tech Sp. z o.o.)	Kanada	projektowanie narzędzi i form dla przetwórstwa tworzyw sztucznych, przetwarzanie polimerów	Poniatowa

Tabela 46 Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie lubelskim.

Inwestor (firma w Polsce)	Kraj pochodzenia kapitału	Profil działalności	Gmina
Usługi			
• D. Chase Enterprises (UPC Telewizja Kablowa S.A)	USA	usługi telewizji kablowej	Lublin
• Gruppo CLN (MW Poland Sp. z o.o)	Włochy	agencja merchandisingowa	Lublin
• Hispanica de aviation (Lotnicze Przedsiębiorstwo Usługowe „Heliseco” sp. z o.o)	Hiszpania	usługi śmigłowcowe	Świdnik
• Raben Group B.V. (Raben Polska Sp. z o.o.)	Holandia	usługi spedycyjno-logistyczne	Lublin
Hotele i turystyka			
• Accor Hotels	Francja	Hotel Mercure Unia	Lublin
• Louvre Hotels SAS	Francja	Hotel Campanile	Lublin
• Von der Heyden Group	Niemcy	Grand Hotel Lublinianka	Lublin
• Nieruchomości			
• First Property Group (Centrum Zana)	Wielka Brytania	Biuro deweloperskie	Lublin
Handel			
• Maxima Grupe Litwa ALDIK NOVA Sp. z o.o	Litwa	Sieć sklepów spożywczych	Lublin
• Klépierre (Lublin Plaza)	Francja	centrum handlowo-rozrywkowe	Lublin
• Carrefour	Francja	Sieć sklepów	województwo lubelskie
• E. LECLERC	Francja	Sieć sklepów	
• Jeronimo Martins Holding	Portugalia	Sieć sklepów	
• METRO AG (Makro Cash and Carry, Real, Media Markt)	Niemcy	Sieć sklepów	
• OBI	Niemcy	Sieć sklepów	
• TESCO Plc	Wielka Brytania	Sieć sklepów	
• The Schwarz Group	Niemcy	Sieć sklepów	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Ministerstwa Gospodarki.

3. STAN I DYNAMIKA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

STAN BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH

Liczba bezpośrednich inwestycji zagranicznych

W latach 2004-2013 liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim podlegała wahaniom. Do 2006 r. liczba firm rosła, aż osiągnęła wartość wyższą o ok. 9% w stosunku do roku bazowego. W kolejnych trzech latach występował trend spadkowy, skutkujący zmniejszeniem się liczby podmiotów o 5,4%. Od 2009 r. w analizowanym regionie utrzymywała się tendencja wzrostowa. W ciągu czterech ostatnich badanych

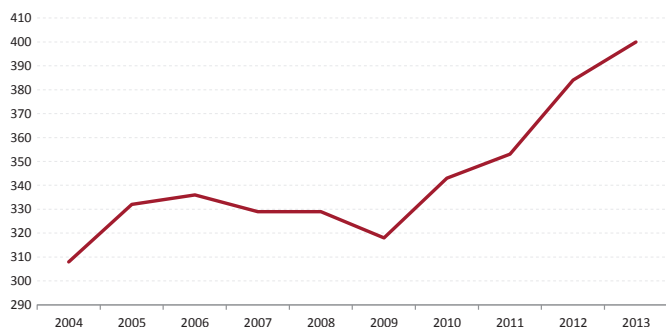
lat liczba przedsiębiorstw wzrosła o 25,8%, czyli osiągnęła wartość o 29,9% wyższą niż w roku bazowym.

W 2013 r. w województwie lubelskim znajdowało się 400 firm z udziałem kapitału zagranicznego, które stanowiły 1,5% takich podmiotów w Polsce i 26,1% we wszystkich regionach Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie). Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła z 308 w roku bazowym do 400 w roku docelowym. Wzrost był mniejszy niż wartość odnotowana w Polsce (65,2%) i wszystkich regionach Polski Wschodniej (38,8%).

Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w województwie lubelskim w latach 2004-2013 utrzymywała się na stałym poziomie lub wzrastała. W 2005 r. nastąpił niewielki wzrost wartości wskaźnika (z 1,4 do 1,5) po czym przez kolejnych pięć lat była ona niezmienna i wynosiła 1,5. Od 2010 r. analizowaną wartość charakteryzowała tendencja wzrostowa, co wpłynęło na osiągnięcie w 2013 r. średniej dla województwa równej 1,9. Warto zaznaczyć, że wzrost liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego następował zdecydowanie wolniej niż w całej Polsce, ale bardzo podobnie jak we wszystkich regionach Polski Wschodniej.

W analizowanym okresie liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w województwie lubelskim

Wykres 32 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

wzrosła o 35,7% (z 1,4 do 1,9). W Polsce i wszystkich regionach Polski Wschodniej zmiana wartości wskaźnika była większa i wyniosła odpowiednio 65,9% (wzrost z 4,1 do 6,8) i 40,8% (wzrost z 1,3 do 1,9). Pomiedzy średnią dla regionu a średnią krajową występowały znaczące różnice. **W 2013 r. liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w przypadku województwa była niższa od odnotowanej w kraju o 72,1%.**

Wysokość nakładów inwestycyjnych

W 2013 r. w województwie lubelskim nakłady inwestycyjne w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego wynosiły nieco ponad 1602 mln zł.²⁴⁹ Stanowiły one 2,1% takich nakładów w Polsce i 33,8% we wszystkich regionach Polski Wschodniej. **Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w analizowanym regionie osiągnęły wartość 743 zł i były zdecydowanie niższe od średniej dla Polski, która wynosiła 1951 zł oraz wyższe od średniej dla Polski Wschodniej równej 578,2 zł.**

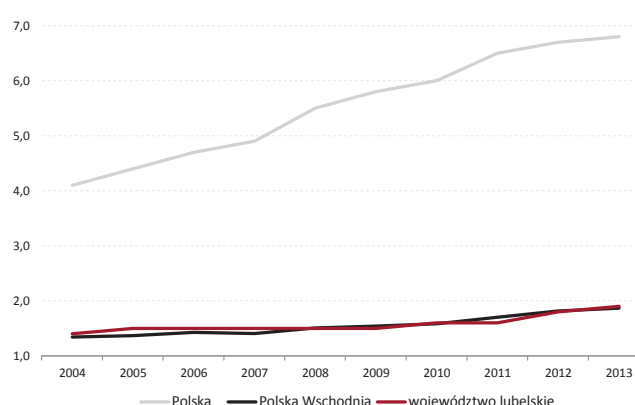
W latach 2004-2013 wartość nakładów w województwie lubelskim zwiększyła się o 1341,8 mln zł, czyli 615,5%. Należy podkreślić, że wzrost był zdecydowanie większy niż wartość odnotowana w Polsce (61,2%) i województwach Polski Wschodniej (87,9%). **W związku z tym nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego na jednego mieszkańca wzrosły ze 119 zł w roku bazowym do 743 zł w roku docelowym.** Zmian zachodzących w analizowanym regionie nie charakteryzowała jedna tendencja – wysokość nakładów w przeliczeniu na mieszkańca z roku na rok podlegała wahaniom. Przez większość badanego okresu była ona niższa niż średnia dla Polski Wschodniej. Sytuacja uległa zmianie dopiero w 2013 r., kiedy odnotowano największy wzrost – o 502,7 zł, czyli 209,2%.

Liczba pracujących

W 2013 r. w województwie lubelskim liczba pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego wynosiła 22 813 osób.²⁵⁰ Stanowiły one 1,4% pracujących w takich podmiotach w Polsce i 20,9% we wszystkich regionach Polski Wschodniej. **W latach 2004-2013 liczba pracujących w analizowanym obszarze wzrosła o 8015 osób, czyli 54,2%.** Należy podkreślić, że wzrost był wyższy od wartości odnotowanej w Polsce (46,4%) oraz we wszystkich regionach Polski Wschodniej (14,4%).

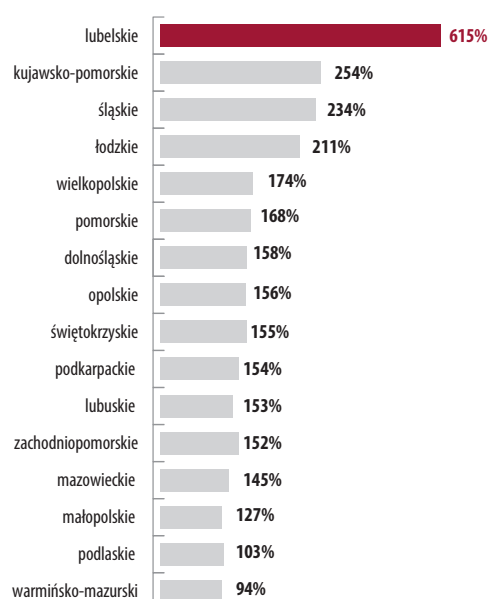
²⁴⁹ BDL GUS
²⁵⁰ BDL GUS

Wykres 33 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013

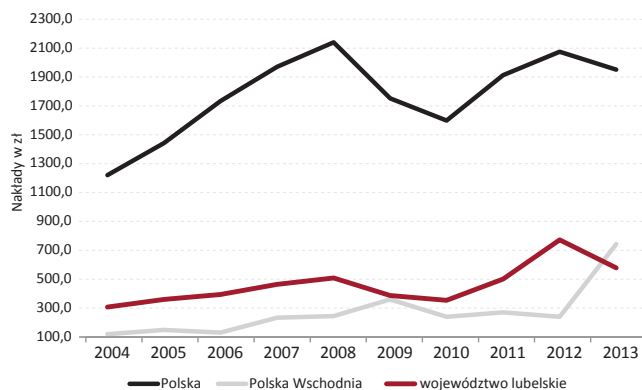
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 34 Dynamika zmian nakładów inwestycyjnych w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2004-2013 [%]

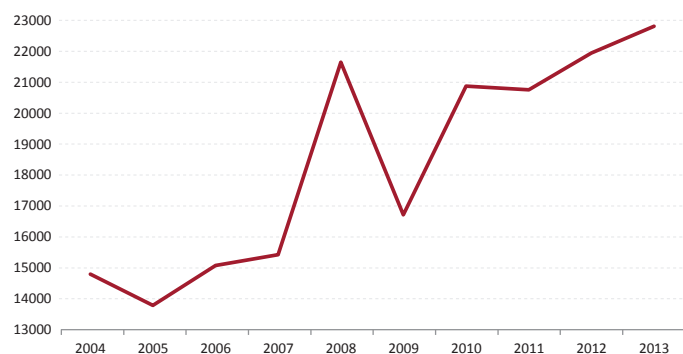
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 35 Nakłady inwestycyjne w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego na jednego mieszkańca w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013

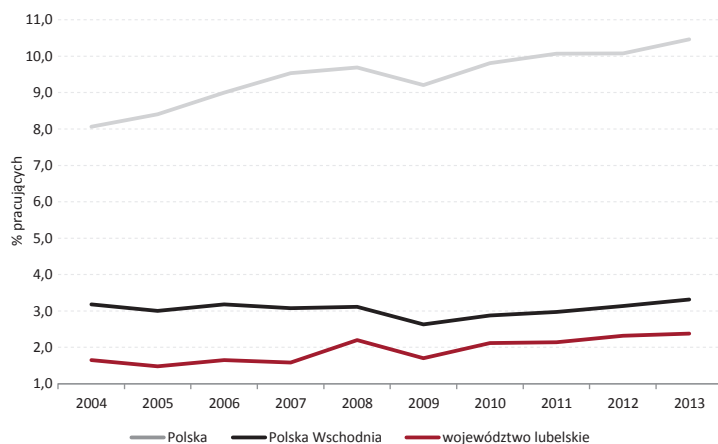
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 36 Liczba pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 37 Udział osób pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w ogóle osób pracujących w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Zmian zachodzących w województwie lubelskim nie charakteryzowała jedna tendencja – liczba pracujących z roku na rok podlegała wahaniom. Największe zmiany występowały w 2008 r. – wzrost o 40,3%, w 2009 r. – spadek o 22,8% i w 2010 r. – ponowny wzrost o 24,9%. W ciągu dwóch ostatnich badanych lat utrzymywał się trend wzrostowy.

Odsetek osób pracujących w podmiotach gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 2004-2013 podlegał niewielkim wahaniom, wynoszącym maksymalnie 0,6 punktu procentowego. Do 2007 r. wartość wskaźnika utrzymywała się na podobnym poziomie (1,5-1,7%), w 2008 r. nastąpił wzrost do 2,2%, po czym w kolejnym roku spadek o 0,5 punktu procentowego (do 1,7%). Ostatnie cztery analizowane lata charakteryzowała tendencja wzrostowa.

W 2013 r. odsetek osób pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w ogóle osób pracujących w analizowanym regionie osiągnął wartość 2,4% i był niższy od średniej dla Polski Wschodniej i całego kraju, które wynosiły odpowiednio 3,3% i 10,5%. W badanym okresie wartość wskaźnika w województwie lubelskim wzrosła o 0,7 punktu procentowego. Zmiana ta była większa niż we wszystkich regionach Polski Wschodniej (0,1 punktu procentowego), jednak mniejsza niż w kraju (2,4 punkty procentowe). Warto zaznaczyć, że zmiany udziału pracujących następowały wolniej niż w Polsce, ale bardzo podobnie jak we wszystkich regionach Polski Wschodniej. Taka sytuacja może wynikać z tego, że nowe inwestycje zagraniczne są mniej pracochłonne – wymagają zatrudnienia mniejszej liczby pracowników. Wpływa na to wzrost poziomu zaawansowania technologicznego, który ogranicza liczbę zatrudnionych pracowników fizycznych i opiera się na zatrudnianiu nielicznych specjalistów.

Rozkład geograficzny

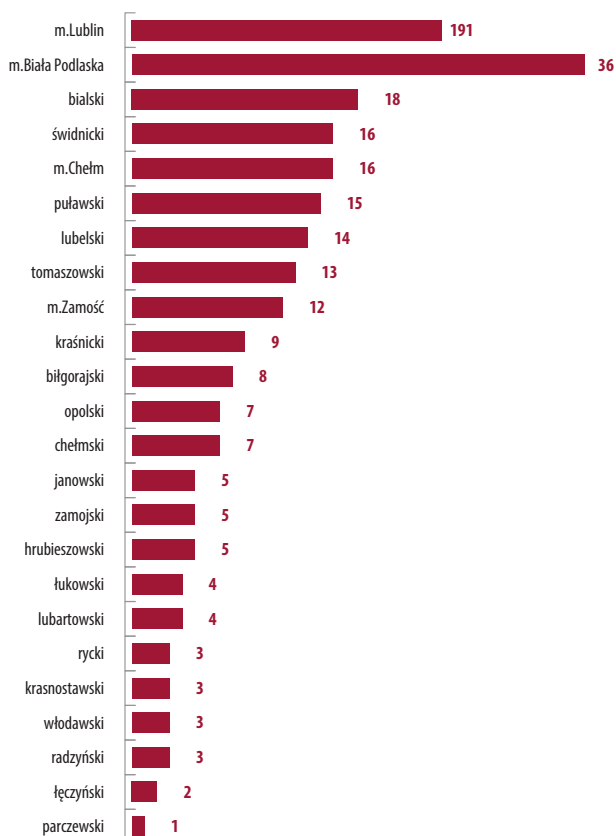
W 2013 r. w województwie lubelskim blisko połowa firm z udziałem kapitału zagranicznego – 47,8% (191) zlokalizowana była w mieście Lublin. Na drugim i trzecim miejscu pod względem liczby podmiotów gospodarczych znajdowały się: miasto Biała Podlaska – 9% firm (36) i powiat bialski – 4,5% firm (18). Powyższe powiaty skupiały 61,3% tego typu przedsiębiorstw w analizowanym obszarze – w ramach pozostałych powiatów funkcjonowało łącznie 38,7% firm. Najmniejszą liczbą firm z udziałem kapitału zagranicznego charakteryzowały się powiaty parczewski i łęczyński, w których zlokalizowane były odpowiednio 1 i 2 firmy.

W 2013 r. najczęściej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców znajdowało się w miastach: Biała Podlaska – 6,2 i Lublin – 5,6. Na kolejnych miejscach uplasowały się miasto Chełm (2,4) i powiat świdnicki (2,2). Najniższą wartością charakteryzowały się natomiast powiaty: parczewski, łączyński, łukowski i lubartowski, w których na 10 000 osób przypadało 0,3 lub 0,4 przedsiębiorstwa. Na podstawie danych można wnioskować, że **największym nasyceniem inwestycjami zagranicznymi charakteryzowały się główne miasta województwa lubelskiego, natomiast najmniejszym – pas powiatów biegnący z południa na północ (z wyjątkiem powiatu świdnickiego), zlokalizowany między największymi miastami regionu.**

W latach 2011-2013 liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła w przypadku 11 powiatów województwa lubelskiego. Największy wzrost odnotowano w powiecie kraśnickim – 80% (z 5 do 9 firm), najmniejszy natomiast w powiecie lubelskim – 7,7% (z 13 do 14 firm). W pozostałych powiatach z tej grupy wartość wskaźnika wynosiła od 62,5% w powiecie tomaszowskim do 13,7% w mieście Lublin. **Liczba analizowanych firm zmniejszyła się w 9 jednostkach regionu.** Największy spadek wystąpił w powiecie ryckim – 50% (z 6 do 3 firm), a najmniejszy w powiecie opolskim – 12,5% (z 8 do 7 firm). W pozostałych powiatach wartość wskaźnika wahała się od 40% w powiecie radzyńskim do 14,3% w mieście Zamość. Można wyróżnić także trzecią grupę powiatów, w których sytuacja na przestrzeni trzech analizowanych lat nie uległa zmianie. Należą do niej powiaty: hrubieszowski, parczewski, zamojski oraz miasto Chełm.

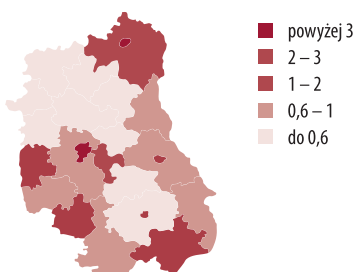
Wskazane w podrozdziale uwarunkowania geograficzne lokowania inwestycji z udziałem kapitału zagranicznego wynikają z preferencji inwestorów, którzy chętniej realizują inwestycje w sąsiedztwie dużych miast, w których mają dostęp do wykwalifikowanych pracowników, absolwentów uczelni wyższych i szkół zawodowych. Dodatkowym elementem zachęcającym do lokowania inwestycji w pobliżu dużych ośrodków miejskich jest lokalizacja w ich obszarze potencjalnych poddostawców i kooperantów. Koncentracja podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w zachodniej części województwa wynika z lepszej dostępności transportowej i mniejszej odległości do największych polskich miast, w tym Warszawy i Rzeszowa. Z kolei koncentracja podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w północnej części województwa wynika z bliskości przejścia granicznego i obecności w tym obszarze terminalu samochodowego i kolejowego przy przejściu granicznym, umożliwiającego wymianę towarową ze wschodem Europy.

Wykres 38 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach województwa lubelskiego w 2013 r.

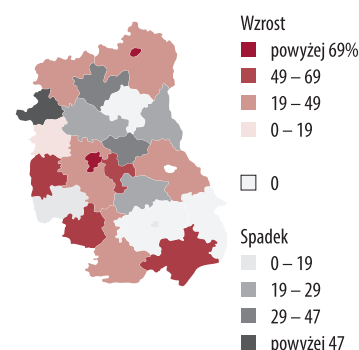
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 39 Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w powiatach województwa lubelskiego w 2013 r.

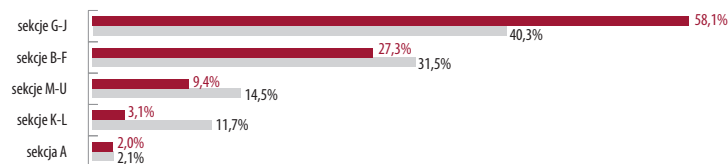
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 40 Zmiana liczby podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach województwa lubelskiego w latach 2011-2013

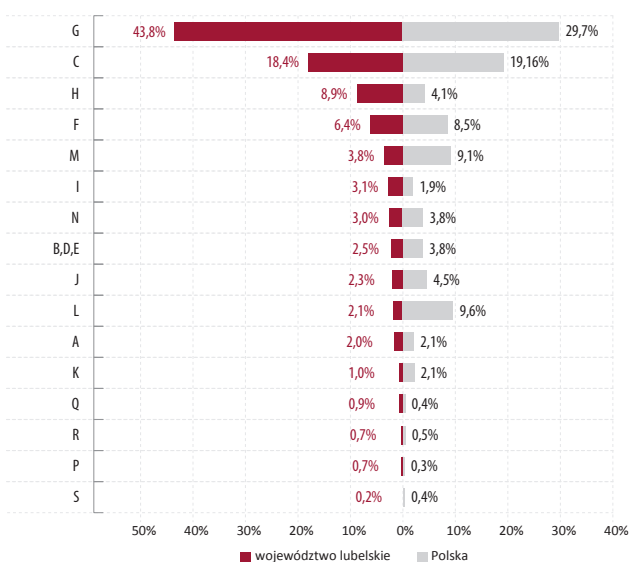
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 41 Struktura podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego według grup sekcji PKD 2007 w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.²⁵¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 42 Udział podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w poszczególnych sekcjach PKD 2007 w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.²⁵³

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie lubelskim 2013”, GUS 2014 i raportu „Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 r.”, GUS 2014.

STRUKTURA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH

Profil gospodarczy

Podmioty gospodarcze z udziałem kapitału zagranicznego zlokalizowane w województwie lubelskim można podzielić według sekcji PKD 2007 (Polskiej Klasyfikacji Działalności). Przedsiębiorstwa zostały przyporządkowane do pięciu grup:

- sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo,
- sekcje B-F – przemysł i budownictwo,
- sekcje G-J – handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja,

- sekcje K-L – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości,
- sekcje M-U – pozostałe usługi.

Struktura przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w 2013 r. była zbliżona do struktury podmiotów w Polsce. Najwięcej firm należało do sekcji G-J – stanowiły one 58,1% wszystkich tego typu podmiotów zlokalizowanych w analizowanym regionie. Jest to jedyna kategoria, dla której udział przedsiębiorstw w województwie był wyższy niż średnia krajowa (o 17,8 punktów procentowych).

W przypadku pozostałych grup udział podmiotów w województwie lubelskim był zbliżony do średnich dla Polski, z wyjątkiem firm należących do sekcji K-L. Wskazana grupa miała zdecydowanie mniejsze znaczenie w strukturze regionalnej niż krajowej. Nieco ponad 27% podmiotów zajmowało się przemysłem i budownictwem (sekcje B-F), 9,4% prowadziło działalność związaną z innymi usługami (sekcje M-U). Najmniej firm działało w obszarze finansów, ubezpieczeń i rynku nieruchomości (3,1% firm) oraz rolnictwa, leśnictwa, rybactwa i łowiectwa (2% firm).²⁵²

W 2013 r. najwięcej firm z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim, ponad 43%, należało do sekcji G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych). W przypadku tej grupy udział podmiotów najbardziej odbiegał od średniej krajowej – w analizowanym regionie był wyższy o 14,1 punktów procentowych. Na drugim miejscu pod względem liczby firm znajdowała się sekcja C (przetwórstwo przemysłowe) – należało do niej 18,4% przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie. Różnice między strukturą firm w omawianym regionie i Polsce widoczne były w przypadku sekcji L (działalność związana z obsługą rynku

251 A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B, D, E – Przemysł, C – Przetwórstwo przemysłowe, F – Budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

252 Sekcje G-J – 740 firm, sekcje B-F – 348 firm, sekcje M-U – 120 firm, sekcje K-L – 40 firm, sekcja A – 26 firm – dane według klasyfikacji przedstawionej w raporcie „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie lubelskim 2013”, GUS 2014

253 Ze względu na dostępność danych struktura podmiotów w Polsce została opracowana w odniesieniu do firm, w których udział kapitału zagranicznego wynosi 100% – stanowią one ok. 70% wszystkich przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w kraju.

nieruchomości) i sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) – udział przedsiębiorstw w województwie lubelskim był niższy o odpowiednio 7,4 i 5,2 punktów procentowych – oraz sekcji H (transport i gospodarka magazynowa) – udział przedsiębiorstw w regionie był wyższy o 4,8 punktów procentowych. W przypadku pozostałych sekcji odchylenie od średniej krajowej mieściło się w granicach od 0,1 do 2,3 punktu procentowego.²⁵⁴

Struktura inwestorów

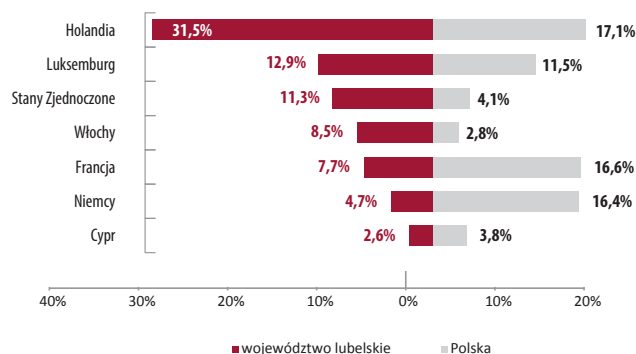
W 2013 r. kapitał zagraniczny ulokowany w województwie lubelskim wyniósł 1310,5 mln zł²⁵⁵, z czego największa część pochodziła z Holandii – 31,5% całej sumy (412,4 mln zł). Udział kapitału holenderskiego najbardziej odstawał od średniej krajowej – w analizowanym regionie był wyższy o 14,4 punktów procentowych. Na kolejnych miejscach znajdowały się Luksemburg i Stany Zjednoczone, których kapitał stanowił odpowiednio 12,9% i 11,3% całej zainwestowanej w regionie kwoty. **Struktura pochodzenia kapitału zagranicznego w omawianym województwie odbiegała od jego struktury w Polsce.** Poza wspomnianą Holandią wyraźne różnice występowały w przypadku Stanów Zjednoczonych i Włoch – udział przedsiębiorstw w regionie był wyższy o odpowiednio 7,2 i 5,7 punktów procentowych oraz Francji i Niemiec – udział kapitału w województwie lubelskim był niższy o odpowiednio 8,9 i 11,7 punktów procentowych.

Struktura zatrudnienia

W województwie lubelskim w 2013 r. najwięcej firm z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniało do 9 osób – ich odsetek wynosił 68,8% (275 firm) i był wyższy od średniej dla wszystkich regionów Polski Wschodniej (64,5%) i całego kraju (67,2%). Udział przedsiębiorstw, w których pracowało od 10 do 49 osób był natomiast niższy niż wartość w województwach wschodnich (16,5%) i Polsce (17,8%) i równy 14,3% (57 podmiotów). W przypadku firm zatrudniających 50-249 pracowników i powyżej 250 pracowników ich udział znajdował się trochę poniżej średniej dla Polski Wschodniej, ale powyżej średniej krajowej i wynosił odpowiednio 11% (44 firmy) i 6% (24 firmy). Na podstawie danych można stwierdzić, że **struktura podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału**

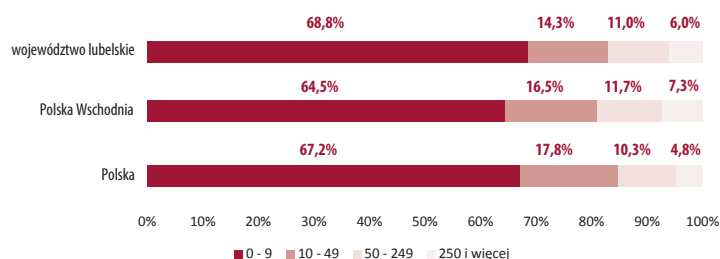
254 Sekcje: G – 558 firm, C – 234 firmy, H – 114 firm, F – 82 firmy, M – 49 firm, I – 39 firm, N – 38 firm, B, D, E – 32 firmy, J – 29 firm, L – 27 firm, A – 26 firm, K – 13 firm, Q – 12 firm, R – 9 firm, P – 9 firm, S – 3 firmy – dane według klasyfikacji przedstawionej w raporcie „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie lubelskim 2013”, GUS 2014 255 BDL GUS

Wykres 43 Struktura kapitału zagranicznego według krajów pochodzenia w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.²⁵⁶

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 r.”, GUS 2014.

Wykres 44 Struktura podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego według wielkości zatrudnienia w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

zagranicznego kształtowała się podobnie jak we wszystkich pięciu regionach wschodnich oraz całej Polsce. Warto również zauważyć, że charakteryzowała ją pewna prawidłowość – im mniej osób zatrudnionych, tym większy odsetek firm

POZYSKIWANIE BIZ W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM NA TLE INNYCH REGIONÓW

Na potrzeby analizy porównawczej wybrane zostały trzy województwa nienależące do Polski Wschodniej, których kluczowe sektory gospodarki są zbieżne ze wskazanymi w województwie lubelskim. Są to województwa: kujawsko-pomorskie, lubuskie i łódzkie.

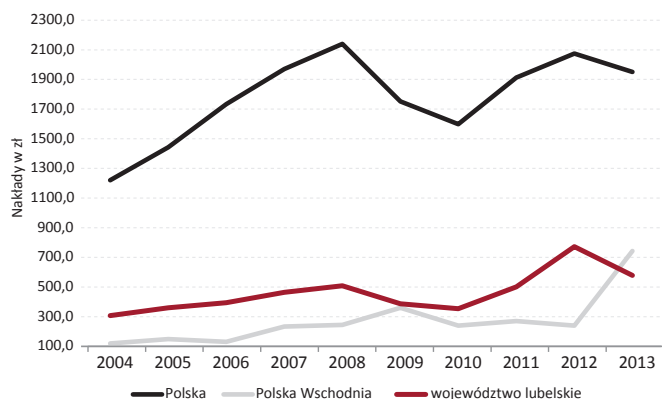
256 W analizie wzięto pod uwagę tylko te kraje pochodzenia kapitału zagranicznego, które miały znaczący udział w strukturze badanych podmiotów gospodarczych – powyżej 2%.

Tabela 47 Inteligentne specjalizacje w województwach wybranych na potrzeby analizy porównawczej

kujawsko-pomorskie	lubuskie	łódzkie
<ul style="list-style-type: none"> • najlepsza bezpieczna żywność (produkcja, przetwórstwo, opakowania, nawozy), • medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna, • motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa, • narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych, • przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT, • biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka, • transport, logistyka, handel, szlaki wodne i lądowe, • dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne. 	<ul style="list-style-type: none"> • biogospodarka, • zdrowa żywność, medycyna i turystyka zdrowotna, • przemysł maszynowy i metalowy, • przemysł drzewny i meblarski 	<ul style="list-style-type: none"> • branża medyczna, farmacja i kosmetyki (w tym medycyna uzdrowiskowa), • energetyka (w tym EE, OZE), • nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo), • zaawansowane materiały budowlane (w tym wzornictwo), • innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, • informatyka i telekomunikacja

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 45 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim, pozostałych województwach Polski Wschodniej i województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim i łódzkim w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Zmiana liczby BIZ

Pod względem liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w 2013 r. województwo lubelskie prezentowało się korzystnie na tle pozostałych regionów Polski Wschodniej. Znajdowało się na drugim miejscu, osiągając wartość wskaźnika równą 400 i niższą o 13,2% od województwa podkarpackiego (461 firm). W porównaniu do warmińsko-mazurskiego (302 firmy), świętokrzyskiego (184 firmy) i podlaskiego (183 firmy)

liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w analizowanym regionie była znacząco wyższa – o odpowiednio 32,5%, 117,4%, 118,6%.

W zestawieniu z trzema województwami o podobnych sektorach kluczowych sytuacja województwa lubelskiego kształtowała się gorzej. **W badanym regionie funkcjonowało zdecydowanie mniej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego niż w województwach: kujawsko-pomorskim (589 firm), lubuskim (731 firm) i łódzkim (1 086 firm).** Liczba tych podmiotów gospodarczych w województwie lubelskim była niższa odpowiednio o 32,1%, 45,3% i 63,2%.

W latach 2004–2013 liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim zmieniała się w nieco inny sposób niż w pozostałych regionach Polski Wschodniej. W analizowanym województwie wartość wskaźnika podlegała mniejszym wahaniom niż w województwach: świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Województwo lubelskie charakteryzowała zmiana trendu co kilka lat, natomiast w dwóch wskazanych regionach następowało to częściej, nawet z roku na rok. W porównaniu z regionami: podkarpackim i podlaskim liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim zmieniała się bardziej dynamicznie. Przez cały badany okres w obu wymienionych regionach utrzymywała się tendencja wzrostowa, z pojedynczymi przypadkami spadku wartości w jednym roku. Przez większość analizowanego okresu trend zmiany liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału

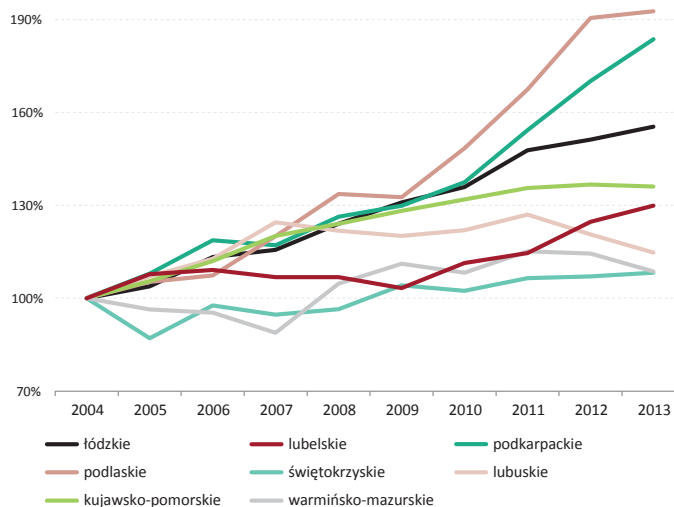
zagranicznego w województwie lubelskim wyglądał w podobny sposób jak w województwie lubuskim. Wyraźną różnicę można zaobserwować na przestrzeni dwóch ostatnich badanych lat, kiedy w regionie zachodnim występowała tendencja spadkowa, natomiast we wschodnim utrzymywał się wzrost. W porównaniu z województwami łódzkim i kujawsko-pomorskim wartość wskaźnika podlegała większym wahaniom. W obu wskazanych regionach w latach 2004-2013 zmiany charakteryzowała tendencja wzrostowa, z wyjątkiem ostatniego roku w drugim województwie.

Zmiana wartości nakładów inwestycyjnych w BIZ

Województwo lubelskie w latach 2012-2013 odnotowało **najwyższy wzrost nakładów inwestycyjnych w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego** spośród wszystkich analizowanych województw. W okresie 2004-2012 nie było dużych zmian w wartościach nakładów inwestycyjnych w regionie, podobnie sytuacja wyglądała w pozostałych regionach Polski Wschodniej z wyłączeniem województwa podkarpackiego. W 2006 r. wartość nakładów inwestycyjnych w województwie lubelskim była najniższa, jednak już w 2013 r. przewyższa prawie wszystkie analizowane regiony – wyższą wartość odnotowało jedynie województwo łódzkie. Świadczy to o bardzo korzystnych zmianach zachodzących w regionie.

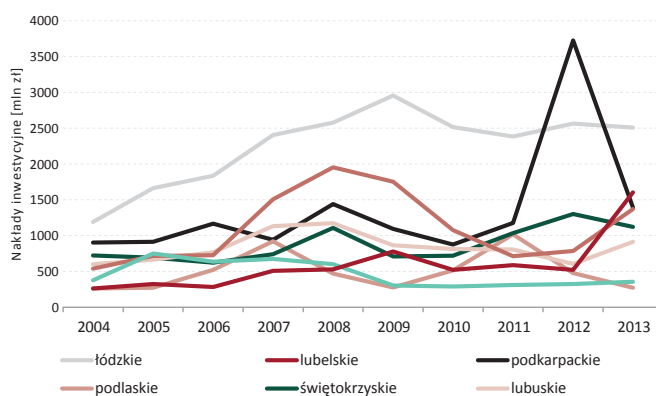
Znaczącą tendencję wzrostową w latach 2012-2013 odnotowało jedynie województwo lubelskie, kujawsko-pomorskie i lubuskie, w przypadku pozostałych regionów sytuacja nie uległa większym zmianom (warmińsko-mazurskie, łódzkie) bądź też nastąpił spadek (podkarpackie, świętokrzyskie, podlaskie). W tym zakresie województwo lubelskie przedstawia się bardzo korzystnie na tle pozostałych regionów. Przy zachowaniu obecnej dynamiki ma szansę stać się liderem w zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych wśród pozostałych województw. Niestety brak dostępności wskaźników na rok 2014 nie pozwala jeszcze ocenić, czy tak korzystny trend utrzymał się w latach 2013-2015.

Wykres 46 Zmiana liczby podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w wybranych województwach w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 47 Zmiana wartości nakładów inwestycyjnych w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego w województwach Polski Wschodniej i województwie łódzkim, lubuskim i kujawsko-pomorskim w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

KORZYŚCI Z PRZYCIĄGANIA BIZ DO REGIONU

Obecność inwestycji zagranicznych zalicza się do grupy czynników mających duże znaczenie w rozwoju regionalnym i lokalnym.²⁵⁷ Inwestycje wpływają na funkcjonowanie układu gospodarczego, kształt relacji między podmiotami oraz sposoby ich wykorzystywania. Działalność przedsiębiorstw zagranicznych w danym regionie lub gminie generuje szereg różnych korzyści – bezpośrednich i pośrednich. Ich występowanie w dużej mierze zależy od powiązań między inwestorem zagranicznym a otoczeniem (np. współpracy z lokalnymi firmami, ośrodkami naukowymi i badawczo-rozwojowymi, wielkości sprzedaży na lokalnym rynku), charakteru prowadzonej działalności oraz innowacyjności. Warto zaznaczyć, że większa liczba i siła powiązań ma związek z pojawianiem się większych korzyści. Powszechnie uważa się, że pozytywne efekty lokalizacji BIZ mają zdecydowaną przewagę nad ewentualnymi negatywnymi aspektami, a przedsiębiorstwa zagraniczne korzystnie oddziałują na gospodarkę regionów i gmin. Wśród bezpośrednich korzyści napływu inwestycji zagranicznych do regionu można wskazać:

- korzyści ekonomiczne, które pojawiają się jako pierwsze i przyczyniają się do restrukturyzacji gospodarki regionalnej:
 - wzrost kapitału zagranicznego w formie gotówki lub kredytu,
 - wzrost dochodów regionu,
- zmiany w regionalnym środowisku biznesu:
 - tworzenie możliwości nawiązywania i rozwoju współpracy firm zlokalizowanych w regionie z podmiotami zagranicznymi,
 - pojawianie się w regionie nowych przedsiębiorstw: konkurentów inwestora zagranicznego lub jego kooperantów,
- zmiany w sferze produkcji:
 - ilościowy i jakościowy wzrost produkcji,
 - wykorzystywanie nowych czynników produkcji,
 - dywersyfikacja produkcji, w tym często rozwój kluczowych branż gospodarki,
 - wzrost znaczenia eksportu,
 - wprowadzanie na rynek nowych marek,
 - zmiany na rynku pracy,
 - transfer technologii w regionie – możliwość korzystania przez lokalne firmy z wyników badań prowadzonych

- przez inwestora lub z jego zaplecza badawczo-rozwojowego,
- transfer wiedzy – przejmowanie przez firmy z regionu nowych modeli zarządzania, metod organizacji pracy i produkcji,
- rozwój infrastruktury, w tym także zmiany zagospodarowania majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej,
- korzyści ekologiczne – wywieranie przez innowacyjną inwestycję pozytywnego wpływu na środowisko:
 - stosowanie zaawansowanych technologii zmniejszających zanieczyszczenie czy degradację środowiska, np. poprzez mniejsze użycie surowców, stosowanie surowców odnawialnych, stosowanie zastępników w postaci surowców chemicznych.

Należy zaznaczyć, że inwestycje zagraniczne w sposób pośredni oddziałują na sytuację społeczno-gospodarczą regionu, stymulując pojawianie się procesów rozwojowych. Poprzez wskazane wcześniej korzyści i zmiany przedsiębiorstwa wpływają również na zmniejszanie dysproporcji między regionami, co jest szczególnie istotne w przypadku województw Polski Wschodniej. Obecność inwestorów zagranicznych podnosi konkurencyjność regionów i gmin, która może skutkować przyciąganiem kolejnych firm do tych jednostek. Niewątpliwą korzyścią napływu BIZ jest także promocja województwa i jego atutów na zagranicznych rynkach finansowych i inwestycyjnych.

Wpływ BIZ na rynek pracy²⁵⁸

Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rynek pracy w województwie lubelskim dotyczy takich aspektów jak: rola inwestycji na rynku regionalnym, konkurencyjność w zakresie pozyskiwania pracowników oraz jakość tworzonych miejsc pracy. Należy zaznaczyć, że **oddziaływanie BIZ nie zawsze ma charakter pozytywny**, co jest związane z priorytetowym traktowaniem przez przedsiębiorców maksymalizacji swoich zysków. Negatywne następstwa pojawiają się często w związku z inwestowaniem w branże, które gwarantują jak największą efektywność, a nie w te, których rozwój przyczyniłby się do wzrostu gospodarczego regionu. Korzyści natomiast występują w sytuacji nawiązywania i utrzymywania relacji między inwestorem zagranicznym a firmami lokalnymi.

²⁵⁷ Opracowanie na podstawie Rychlewska P., *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój województwa podkarpackiego*, Studia Regionalne i Lokalne nr 3, 2010 i Dziemianowicz W., *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, Studia Regionalne i Lokalne nr 21, 1997

²⁵⁸ Opracowanie na podstawie Firlej K., *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na małopolski rynek pracy*, Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2012

Tabela 48 Efekty napływu bezpośrednich inwestycji do regionu w kontekście rynku pracy

Sfery	Efekty pozytywne	Efekty negatywne
ilościowa	<ul style="list-style-type: none"> wzrost kapitału zagranicznego utworzenie nowych miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> spadek popytu na pracę na skutek np. stosowania technologii kapitałochłonnych lub restrukturyzacji i redukcji zatrudnienia eliminacja z rynku firm lokalnych
jakościowa	<ul style="list-style-type: none"> wzrost wydajności pracy wzrost wynagrodzeń przejmowanie przez firmy lokalne nowych modeli zarządzania i organizacji pracy 	<ul style="list-style-type: none"> odpływ pracowników wykwalifikowanych z lokalnych firm wydłużenie czasu pracy i zmniejszenie uprawnień pracowniczych redukcja kosztów pracy w lokalnych firmach
lokalizacyjna	<ul style="list-style-type: none"> spadek liczby osób bezrobotnych w regionach o wysokiej stopie bezrobocia przyciąganie do regionu firm współpracujących z inwestorem zagranicznym 	<ul style="list-style-type: none"> wypieranie lokalnych firm w regionach o niższym poziomie rozwoju

Źródło: opracowanie własne na podstawie Firlej K., „Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na małopolski rynek pracy, Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy”, Bydgoszcz 2012.

Efekty przyciągania inwestorów zagranicznych **można rozpatrywać w podziale na trzy sfery: ilościową, jakościową i lokalizacyjną**. Do pozytywnych efektów ilościowych należą wzrost kapitału zagranicznego w województwie oraz pojawianie się nowych miejsc pracy. Drugi ze wskazanych aspektów jest silnie powiązany z wielkością przedsiębiorstwa i branżą oraz rodzajem prowadzonej działalności. W przypadku inwestycji pracochłonnych powstaje więcej stanowisk dla mniej wykwalifikowanych pracowników, natomiast w przypadku inwestycji kapitałochłonnych przedsiębiorcy skupiają się na zatrudnieniu węższej grupy osób posiadających konkretne umiejętności. Jednym z negatywnych skutków ilościowych funkcjonowania BIZ jest zmniejszenie popytu na pracę, które wynika np. z redukcji zatrudnienia podczas restrukturyzacji podmiotu, oferowania stanowisk pracownikom z kraju pochodzenia inwestora lub podejmowania współpracy wyłącznie z firmami zagranicznymi. Kolejnym niekorzystnym dla regionu następstwem może być tzw. *efekt wypierania*, czyli eliminacja z rynku firm lokalnych na skutek zdecydowanej przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw zagranicznych.

Jakościowe efekty napływu BIZ mają charakter pozytywny w przypadku wzrostu wydajności pracy oraz podniesienia wartości wynagrodzeń. Należy jednak podkreślić, że atrakcyjne warunki finansowe skutkują odpływem z lokalnych firm tych pracowników, którzy posiadają wysokie kwalifikacje. W konsekwencji rodzime przedsiębiorstwa tracą konkurencyjną pozycję i często decydują się na redukcję kosztów swojej działalności. Korzystnym następstwem funkcjonowania firmy zagranicznej jest zdobywanie przez lokalnych przedsiębiorców wiedzy na temat nowych modeli zarządzania i organizacji

pracy. Ten sam aspekt może występować w kontekście negatywnym dla pracowników, którzy są narażeni na wydłużenie czasu pracy i zmniejszenie uprawnień pracowniczych.

Efekty lokalizacyjne należy rozpatrywać w odniesieniu do regionów o niskim poziomie rozwoju i wysokiej stopie bezrobocia. Z jednej strony inwestorzy zagraniczni tworzą nowe miejsca pracy oraz przyciągają do regionu swoich kooperantów poszukujących siły roboczej, co wpływa na spadek liczby osób bezrobotnych. Z drugiej natomiast lokalne podmioty, które nie odznaczają się wysoką konkurencyjnością i innowacyjnością nie potrafią sobie poradzić ze zmieniającymi się warunkami na rynku i kończą działalność.

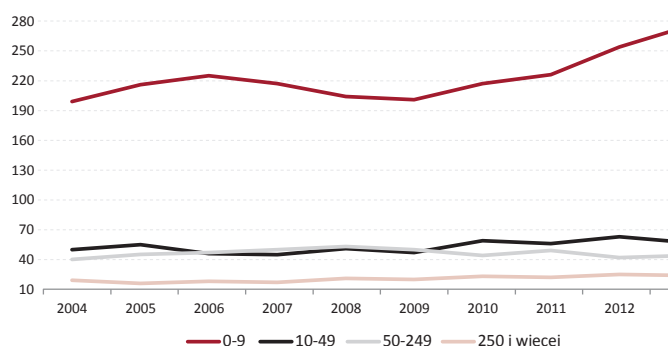
W województwie lubelskim w latach 2004-2013 liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła o 29,9%, natomiast liczba osób pracujących w tej grupie podmiotów o 54,2%. Analizując poszczególne lata można zauważyć, że wzrost lub spadek liczby podmiotów nie zawsze powodował taką samą reakcję w przypadku zmiany wielkości zatrudnienia. Jako przykład może służyć 2005 r., kiedy w województwie funkcjonowało 8% więcej firm niż w roku poprzednim, a zatrudnienie zmniejszyło się o 7%. Warto także zwrócić uwagę na sytuację w 2008 r., w którym liczba przedsiębiorstw utrzymała się na takim samym poziomie jak w 2007 r., natomiast liczba pracowników wzrosła aż o 40% w stosunku do poprzedniego roku. Brak zależności między analizowanymi danymi widoczny jest także w 2007 r. i 2011 r. W pozostałych latach tendencje zmian obu wartości były podobne, jednak w przypadku zatrudnienia można było zaobserwować większą dynamikę. Warto zaznaczyć, że średni roczny wzrost liczby

Tabela 49 Zmiana liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego i wielkości zatrudnienia w tych przedsiębiorstwach względem roku poprzedniego w województwie lubelskim w latach 2004-2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przedsiębiorstwa	3%	8%	1%	-2%	0%	-3%	8%	3%	9%	4%
Zatrudnienie	4%	-7%	9%	2%	40%	-23%	25%	-1%	6%	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wykres 48 Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według wielkości zatrudnienia w województwie lubelskim w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

przedsiębiorstw w analizowanym okresie wynosił 3%, a zatrudnienia – 6%. Należy wnioskować, że wzrost liczby firm z udziałem kapitału zagranicznego nie ma bezpośredniego przełożenia na wzrost zatrudnienia w tych podmiotach, co jest związane najprawdopodobniej ze zmianami liczby poszczególnych grup przedsiębiorstw (zatrudniających 0-9, 10-49, 50-249 lub 250 i więcej osób) oraz tworzeniem lub redukcją etatów w istniejących firmach.

W analizowanym okresie największy przyrost liczby firm zagranicznych odnotowano w grupie przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób – wyniósł on 38,2% (z 199 do 275 firm). Na kolejnym miejscu znalazły się podmioty duże, w których pracowało 250 i więcej osób – wzrost osiągnął wartość 26,3% (z 19 do 24 firm). Liczba przedsiębiorstw małych (10-49 pracowników) i średnich (50-249 pracowników) w województwie lubelskim wzrosła odpowiednio o 14% (z 50 do 57 firm) i 10% (z 40 do 44 firm) w stosunku do roku bazowego. Biorąc pod uwagę przedstawione zmiany oraz fakt, że w 2013 r. średnie i duże firmy stanowiły tylko 17% wszystkich podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego można założyć, że wpływ inwestorów na rynek pracy w regionie nie był znaczący. Oddziaływanie inwestycji zagranicznych, zwłaszcza tych dużych, jest prawdopodobnie bardziej zauważalne w skali poszczególnych gmin.

Korzyści z przyciągania BIZ do regionu na podstawie przeprowadzonych badań

W literaturze przedmiotu wyróżnia się kilka podstawowych typów korzyści, jakie region może odnieść z przyciągania BIZ (zostały one przedstawione we wcześniejszych podrozdziałach). Na potrzeby przygotowania niniejszego opracowania zagadnienie to zostało poruszone również w wywiadach z inwestorami oraz przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu działającymi na terenie województwa lubelskiego. Poniżej przedstawiono główne wnioski z przeprowadzonych badań.

Zgodnie z opinią uczestników badania korzyści z przyciągania BIZ, bez względu na region i obszar w jakim dana inwestycja została zrealizowana, będą analogiczne.

Najbardziej widoczną korzyścią z przyciągania dużego inwestora zagranicznego są **nowo utworzone miejsca pracy**. Zarówno przedsiębiorcy jak i instytucje zajmujące się pozyskiwaniem inwestorów podkreślają wagę tego czynnika. Można mówić o nim zarówno w kontekście ilościowym jak i jakościowym – stworzenie dużej liczby miejsc pracy skutecznie może przyczynić się do zmniejszenia liczby osób bezrobotnych, z kolei zatrudnianie specjalistów w danej branży spowoduje zahamowanie odpływu wykształconych osób z regionu i pomoże w budowaniu specjalizacji województwa. Przykładem z obszaru Lubelszczyzny mogą być tu między innymi inwestycje firm z sektora BPO oraz SSC (np. Genpact, Orange). W zlokalizowanych w Lublinie oddziałach tego typu przedsiębiorstw zatrudnienie znaleźli zarówno znający biegle języki obce absolwenci wyższych uczelni, jak i osoby o nieco niższych kompetencjach. Z kolei dzięki inwestycji firmy Ball Packaging Europe powstanie 200 miejsc pracy w fabryce puszek.

Respondenci podkreślają również istotność **transferu technologii i wprowadzenia procesów technologicznych o wysokim stopniu innowacyjności**, które wykorzystywane są w innych krajach, w szczególności na zachodzie Europy i w USA. Nie tylko umożliwi to wdrożenie nowoczesnych technologii w zakresie np. produkcji, lecz także pozwoli na zaznajomienie pracowników z technologiami

i podniesienie ich kompetencji. Dzięki rozwiniętej sieci współpracy w województwie, m.in. w ramach klastrów, ułatwione będzie wykorzystanie nowych technologii nie tylko w ramach jednej firmy, ale również w innych, kooperujących przedsiębiorstwach. Jest to jeden ze sposobów na podniesienie poziomu zaawansowania technologicznego firm w regionie, jak również na budowanie marki województwa, jako regionu innowacyjnego. Ze wspomnianym zapoznaniem pracowników z nowymi technologiami wiąże się również z wprowadzeniem innej **kultury pracy** i nowych sposobów zarządzania kapitałem ludzkim. Inwestorem zaawansowanym technologicznie, który sprzyja transferowi technologii jest firma ABM Greiffenberger, specjalizująca się w produkcji silników elektrycznych, m.in. w przemyśle motoryzacyjnym. Firmy innowacyjne i zaawansowane technologicznie lokalizują się również w sąsiedztwie Grupy Azoty PUŁAWY, czego przykładem jest budowa tlenowni wspólnie z inwestorem Air Liquide. W odniesieniu do kultury pracy trudno jest wskazać konkretne przykłady, ponieważ są to korzyści miękkie i trudno mierzalne, które zachodzą na przestrzeni lat i nie wynikają bezpośrednio z realizacji jednej konkretnej inwestycji z udziałem kapitału zagranicznego. Nie ulega jednak wątpliwości, że m.in. dzięki przepływowi kadr pomiędzy przedsiębiorstwami czynniki takie jak transfer technologii, czy też zmiana kultury pracy wpływają korzystnie na wzrost jakości kapitału ludzkiego na danym obszarze, a w konsekwencji na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

POZYSKIWANIE BIZ

Działania JST w zakresie pozyskiwania BIZ

Działania jednostek samorządu terytorialnego mające na celu przyciąganie inwestorów zagranicznych można podzielić na kilka grup:

- planowanie strategiczne w zakresie pozyskiwania inwestorów,
- przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej,
- promocja i kształtowanie wizerunku gminy,
- tworzenie atrakcyjnych warunków finansowych dla inwestowania,
- prowadzenie obsługi potencjalnych i obecnych inwestorów przez wyznaczone do tego celu jednostki.

Planowanie strategiczne ma na celu skoordynowanie procesu przyciągania inwestycji zagranicznych,

dostosowanie działań do potencjału wewnętrznego jednostek samorządu oraz potrzeb potencjalnych inwestorów. Sporządzane dokumenty zawierają analizę sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru, określają jego potencjał inwestycyjny i prezentują wizję rozwoju, cele oraz sposoby i narzędzia ich realizacji. Przykład w województwie lubelskim może stanowić „Strategia promocji inwestycyjnej Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego”, która obejmuje 41 gmin w centralnej części regionu. Wyznaczone cele strategiczne (zwiększenie liczby BIZ i rozwój współpracy ośrodków naukowo-badawczych z biznesem, zbudowanie rozpoznawalnej marki Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, wytworzenie silnego poczucia tożsamości oraz identyfikacji władz samorządowych i mieszkańców z misją i wizją LOM) mają przyczynić się do realizacji wizji opisanej w dokumencie, czyli postzegania LOM przez przedsiębiorców krajowych i zagranicznych jako subregionu przyjaznego inwestorom, silnego ośrodka naukowo-badawczego i centrum innowacyjności.

Gminy posiadające profesjonalnie przygotowaną **ofertę inwestycyjną** są bardziej atrakcyjne dla inwestorów i odznaczają się większą konkurencyjnością. Kompleksowa oferta zawiera wszystkie informacje niezbędne z punktu widzenia inwestora zagranicznego: charakterystykę sytuacji gminy (dane demograficzne, gospodarcze, dotyczące szkolnictwa, kultury, możliwości spędzania wolnego czasu), prezentację jej atutów jako miejsca lokalizacji inwestycji, wykaz terenów inwestycyjnych, w tym także specjalnych stref ekonomicznych, wraz z ich dokładnym opisem (położenie, powierzchnia, uzbrojenie, odniesienie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego), listę instytucji otoczenia biznesu i jednostek naukowo-badawczych, przedstawienie zachęt inwestycyjnych w postaci ulg podatkowych lub pomocy publicznej. Istotną kwestią jest dostępność wszystkich informacji w różnych wersjach językowych. Jako przykłady oferty inwestycyjnej w województwie lubelskim można wskazać strony internetowe: *Portal biznesowy miasta Lubartów*, *Portal gospodarczy miasta Biała Podlaska* oraz *Strefę Inwestycji Kraśnik*.

Na przyciąganie inwestorów zagranicznych mają także wpływ **promocja i kształtowanie wizerunku gminy**, niekoniecznie opierające się wyłącznie na kwestiach gospodarczych. Promocja przybiera różne formy, wśród których można wskazać np. prowadzenie portalu internetowego, tworzenie materiałów promocyjnych (ulotki, foldery, mapy, filmy), posiadanie strategii promocji, współpracę z jednostkami zajmującymi się pozyskiwaniem inwestorów (np. Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych), wyjazdy na targi, konferencje

i wystawy czy organizowanie imprez kulturalnych. Przykładami takich działań podejmowanych przez gminy lubelskie są:

- prowadzenie strony internetowej „Strefa Inwestycji Kraśnik”, na której znajdują się informacje dotyczące lokalizacji miasta, potencjału gospodarczego, kapitału ludzkiego, oferty inwestycyjnej, strefy ekonomicznej, obsługi inwestorów, ulg i zachęt oraz otoczenia biznesu,
- udział Białej Podlaskiej w 25 Międzynarodowych Targach Inwestycyjnych w Cannes i bezpośrednia prezentacja oferty potencjalnym inwestorom zagranicznym,
- opracowanie strategii marki Janów Lubelski, która obejmuje przedstawienie potencjału miasta i jego konkurencyjności,
- realizacja projektu „Budowa marki Piaski Przyjazne Przedsiębiorcom i promocja watorów inwestycyjnych gminy Piaski” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego,
- stworzenie filmu promującego atuty gospodarcze miasta Puławy,
- realizacja projektu pn. „Wsparcie działań marketingowych kluczem rozwoju gospodarczego Gminy Chełm” (organizacja konferencji, uczestnictwo w międzynarodowych targach turystycznych, wykonanie gadżetów i folderu promocyjnego).

Jednostki samorządowe mają wpływ na kształtowanie warunków finansowych sprzyjających inwestowaniu. Wprowadzanie **ulg podatkowych** i **programów pomocy publicznej** stanowi zachętę dla inwestorów zagranicznych. Gminy często wprowadzają zwolnienia od podatku od nieruchomości, które uzależnione są od planowanych nakładów i liczby nowych miejsc pracy. Przykładem może być Tomaszów Lubelski, w którym czas obowiązywania ulgi wynosi 12, 24, 36 lub 48 miesięcy.

Ostatnią grupą działań są te związane z **obsługą inwestorów** i ich pozyskiwaniem w bezpośrednim kontakcie. Polegają one m.in. na udzielaniu wszelkich niezbędnych informacji potencjalnym inwestorom, pomocy w przeprowadzeniu procesu inwestycyjnego oraz sprawnym świadczeniu usług administracyjnych. Gminy, również w województwie lubelskim, coraz chętniej powołują specjalne jednostki zajmujące się nawiązywaniem kontaktów z inwestorami. Wśród nich można wskazać np. Chełmskie Centrum Obsługi Inwestora, Biuro Promocji, Informacji i Obsługi Inwestora w Zamościu, Biłgorajską Agencję Rozwoju Regionalnego, Centrum Obsługi Biznesu Kraśnik czy Punkt Obsługi Inwestora w Białej Podlaskiej.

Inwestorzy przypisują bardzo duże znaczenie jakości obsługi inwestora. Szczególnie ważne jest maksymalne skrócenie czasu obsługi i załatwiania wszelkich formalności oraz obsługa przez jedną osobę, przypisaną danemu inwestorowi. Z tego względu, że proces obsługi inwestora często jest rozłożony w czasie, w momencie ponownego podjęcia tematu lokalizacji inwestycji pożądanym jest kontakt z tą samą osobą, która dobrze zna możliwości i preferencje danego inwestora.

W zakresie pozyskiwania BIZ niezwykle ważną rolę odgrywają jednostki samorządu terytorialnego. Za działania podejmowane w skali województwa odpowiedzialny jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Do realizowanych przez Urząd w 2015 r. działań zaliczyć można m.in.:

- organizację **misji gospodarczych** (wyjazdowych i przyjazdowych) oraz **wizyt studyjnych**, między innymi: Chiny, Francja, Ukraina, Białoruś, Szwajcaria, Izrael,
- organizację wyjazdów na międzynarodowe **targi branżowe** dla firm z województwa lubelskiego m.in. na targi przemysłowe Hannover Messe 2015, targi wielobranżowe Sodużestwo Brześć 2015, targi produktów ekologicznych w Norymberdze BioFach and Vivaness 2015, targi turystyki International Mediterranean Tourism Market 2015 w Tel Awiwie i wiele innych,
- koordynację projektu **marka „Lubelskie”** zorientowanego na promocję firm i produktów z regionu. Jednym z elementów tej inicjatywy jest stworzenie unikalnego znaku towarowego „Lubelskie”, którym mogą się posługiwać najbardziej konkurencyjne i innowacyjne przedsiębiorstwa w regionie,
- organizację szkoleń i spotkań z zakresu **doskonalenia kompetencji biznesowych**, do których można zaliczyć takie inicjatywy, jak m.in. „Klub Otoczenia Biznesu”, Zespół Biznes Test,
- realizację inicjatywy **export.invest.lubelskie** przy współpracy z firmą doradcą PwC, mającej na celu wzmocnienie wizerunku gospodarczego oraz atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego, podniesienie konkurencyjności gospodarczej regionu oraz tworzenie nowych miejsc pracy,
- zintegrowane działania na rzecz podnoszenia jakości obsługi inwestorów na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego,
- organizację spotkań i konferencji o tematyce związanej z branżami kluczowymi dla gospodarki regionu.

Wskazane działania i wydarzenia miały miejsce w 2015 roku, co świadczy o bardzo dużej aktywności samorządu, który aktywnie działa na rzecz pozyskiwania inwestorów zagranicznych zarówno w sposób bezpośredni – poprzez m.in. wyjazdy zagraniczne, jak i pośredni wzmacniając potencjał przedsiębiorstw działających w regionie i promując je poza granicami kraju.

Instytucje wspierające pozyskiwanie BIZ

Władze regionalne i lokalne w procesie pozyskiwania inwestorów mogą korzystać z pomocy **Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych**. Jest to agenda rządowa, która udziela potencjalnym inwestorom informacji dotyczących warunków prowadzenia działalności w Polsce i sytuacji gospodarczej poszczególnych lokalizacji oraz zapewnia wsparcie podczas prowadzenia procesu inwestycyjnego. PAIiIZ przyjmuje od gmin oferty inwestycyjne, przygotowane według określonych wytycznych i zamieszcza je w bazie udostępnianej inwestorom zagranicznym. Samorządy lokalne mogą także uzyskać pomoc w zakresie tworzenia oferty inwestycyjnej i organizacji wizyty inwestorów w gminach.

Dwoma głównymi instytucjami o zasięgu regionalnym wspierającymi pozyskiwanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych i współpracującymi z PAIiIZ są: **Centrum Obsługi Inwestora** oraz **Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów**, które działają przy Oddziale Promocji Handlu i Inwestycji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego. Do zadań COI należą:

- udzielanie potencjalnym inwestorom zagranicznym informacji o sytuacji gospodarczej regionu i jego potencjale, zasadach prowadzenia działalności, zachętach inwestycyjnych i instrumentach wspierania przedsiębiorczości, dostępnych terenach inwestycyjnych, kooperantach,
- tworzenie i udostępnianie baz danych, które zawierają informacje istotne dla inwestorów zagranicznych,
- ułatwianie nawiązywania kontaktów między inwestorami a instytucjami otoczenia biznesu i regionalnymi przedsiębiorcami,
- promocja zagraniczna oferty inwestycyjnej powiatów i gmin,
- prowadzenie współpracy zagranicznej, szczególnie w zakresie organizowania misji gospodarczych.

Wśród zadań COIIE można wyróżnić natomiast:

- przyczynianie się do wzrostu umiędzynarodowienia regionalnych firm,
- udostępnianie przedsiębiorcom i ich zrzeszeniom bezpłatnych informacji z zakresu podejmowania działalności eksportowej lub inwestowania w innym kraju, w tym realizacji działań promocyjnych,
- pomoc w identyfikacji odpowiedniego rynku eksportowego dla konkretnych produktów, usług lub inwestycji,
- pomoc w nawiązywaniu relacji między firmami zlokalizowanymi w regionie a inwestorami zagranicznymi,
- przygotowywanie i obsługa misji gospodarczych,
- informowanie potencjalnych inwestorów zagranicznych o warunkach podejmowania działalności gospodarczej, zachętach inwestycyjnych oraz narzędziach wspierania rozwoju przedsiębiorczości.
- pozyskiwanie i udostępnianie przedsiębiorcom raportów, analiz, badań rynkowych, opracowań sektorowych lub problemowych.

Poza wskazanymi instytucjami regionalnymi funkcjonują także **jednostki lokalne pełniące rolę centrów obsługi inwestora**. Znajdują się one w ośrodkach miejskich i działają w strukturach urzędów miast. Należą do nich np.: Chelmskie Centrum Obsługi, Biuro Promocji, Informacji i Obsługi Inwestora w Zamościu, Centrum Obsługi Biznesu Kraśnik, Punkt Obsługi Inwestora w Białej Podlaskiej, Punkt Obsługi Inwestora Janowie Lubelskim, Biuro Obsługi Inwestora w Rejowcu Fabrycznym, Biuro Obsługi Inwestora w Lubartowie, Biuro Obsługi Inwestora w Świdniku, Centrum Obsługi Inwestora w Puławach, Centrum Obsługi Inwestora w Opolu Lubelskim, Centrum Obsługi Inwestorów w Piaskach.

Pozyskiwanie inwestycji zagranicznych wspierają także **parki naukowo-technologiczne i przemysłowe**. W województwie lubelskim wśród tych instytucji znajdują się: Lubelski Park Naukowo-Technologiczny, Puławski Park Naukowo-Technologiczny, Południowo-Wschodni Park Naukowo-Technologiczny w Zamościu, Regionalny Park Przemysłowy Świdnik i Puławski Park Przemysłowy. Do zadań parków należy kojarzenie partnerów biznesowych oraz nawiązywanie kontaktów z placówkami naukowymi. Działania te dotyczą relacji z podmiotami zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi. Parki można więc uznać za platformy współpracy przedsiębiorstw i ośrodków naukowych, które zapewniają transfer wiedzy i technologii. Stwarzają również dogodne warunki do inwestowania, oferując atrakcyjne tereny inwestycyjne i wsparcie

rozpoczęcia działalności. Parki skupiają się przede wszystkim na przyciąganiu inwestycji o charakterze innowacyjnym i konkurencyjnym. Warto zaznaczyć, że jednym z głównych celów wyznaczanych parkom technologicznym, obok udostępniania terenów firmom wykorzystującym nowoczesne technologie i tworzenia nowych miejsc pracy jest właśnie przyciąganie inwestorów.

Działania pośrednio wspierające pozyskiwanie inwestorów zagranicznych realizuje **Lubelska Fundacja Rozwoju**. Pełni ona rolę Agencji Rozwoju Regionalnego i zajmuje się projektami dotyczącymi powstawania i funkcjonowania przedsiębiorstw, zapewniania dostępu do usług informacyjnych i doradczych, udzielania pomocy finansowej firmom oraz aktywizacji obszarów wiejskich. W zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych mieści się realizacja programu „Gmina przyjazna inwestorom”, który koncentruje się na przygotowaniu samorządów lokalnych do nawiązywania i utrzymywania kontaktów z inwestorami. Podczas szkoleń i konsultacji pracownicy urzędów gmin mogą zdobyć wiedzę na temat technik i narzędzi przyciągania inwestorów i prowadzenia z nimi współpracy. Lubelska Fundacja Rozwoju jest główną jednostką sieci rozwoju przedsiębiorczości województwa lubelskiego, którą tworzą również agencje rozwoju lokalnego. Znajdują się one m.in. w Białej Podlaskiej, Chełmie, Dęblinie, Janowie Lubelskim, Kraśniku, Krasnymstawie, Lubartowie, Łęcznej, Łukowie, Parczewie, Poniatowej, Radzynie Podlaskim, Tomaszowie Lubelskim, Włodawie i Zamościu. Ośrodki lokalne usprawniają działalność jednostki regionalnej, również w kwestii pozyskiwania inwestycji zagranicznych.

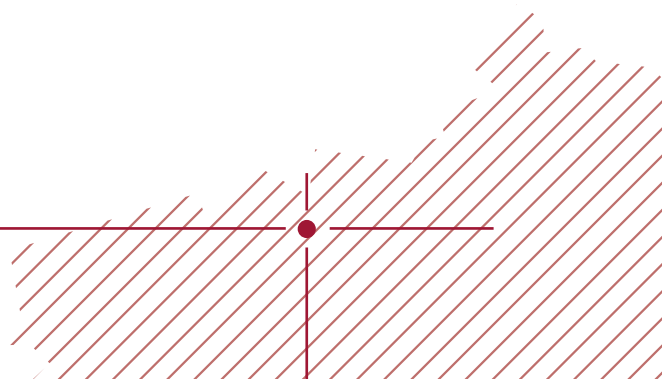
Organizacją samorządu gospodarczego, która zrzesza firmy z województwa lubelskiego i ułatwia im nawiązywanie kontaktów z podmiotami zagranicznymi jest **Regionalna Izba Gospodarcza w Lublinie**. Jednostka ta prowadzi Bank Ofert Gospodarczych, w którym gromadzi oferty współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami m.in. z Węgier, Chorwacji, Białorusi, Czech, Rosji, Litwy, Ukrainy i Finlandii. Zajmuje się również realizacją wywiadów handlowych, podczas których sprawdza podstawowe informacje na temat firm z Polski i zagranicy, łącznie z ich kondycją finansową. Udostępnianie bazy danych ułatwia podmiotom zlokalizowanym w województwie tworzenie spółek z firmami zagranicznymi, a tym samym przyczynia się do przyciągania kapitału zagranicznego do regionu. W podobny sposób pozyskiwanie inwestorów wspiera **Lubelskie Centrum Transferu i Technologii**, które działa przy Politechnice Lubelskiej. Należy ono do międzynarodowej sieci informacyjno-doradczej

Enterprise Europe Network, której zadaniem jest m.in. pomoc w poszukiwaniu zagranicznych partnerów biznesowych, szczególnie w zakresie działalności innowacyjnej.

Tabela 50 Instrumenty wsparcia pozyskiwania BIZ w regionie oferowane przez poszczególne instytucje

Instytucje	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych	Centrum Obsługi Inwestora	Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów	Lubelski Park Naukowo- Technologiczny, Puławski Park Naukowo- Technologiczny, Regionalny Park Przemysłowy Świdnik	Lubelska Fundacja Rozwoju	Regionalna Izba Gospodarcza w Lublinie	Lubelskie Centrum Transferu i Technologii
Udzielanie kompleksowej informacji potencjalnym inwestorom	+	+	+				
Udzielanie wsparcia podczas prowadzenia procesu inwestycyjnego	+	+	+	+			
Prowadzenie bazy ofert inwestycyjnych i udostępnianie potencjalnym inwestorom	+	+	+			+	+
Pomoc w nawiązywaniu kontaktów z inwestorami	+	+	+	+	+	+	+
Promocja oferty inwestycyjnej	+	+	+				
Pomoc merytoryczna dla samorządów	+	+	+		+		
Pomoc w nawiązywaniu kontaktów z instytucjami naukowymi				+			
Transfer wiedzy i technologii				+			+
Udostępnianie terenów inwestycyjnych				+			

Źródło: opracowanie własne

4. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

W rozdziale 3. przedstawiono różne elementy wpływające na poziom atrakcyjności województwa dla inwestorów, w tym w szczególności inwestorów zagranicznych. Niniejszy rozdział jest podsumowaniem przeprowadzonych analiz i przedstawia kompleksowy obraz województwa lubelskiego w zakresie społeczno-gospodarczym i w kontekście przyciągania poszczególnych branż z udziałem kapitału zagranicznego wraz ze wskazaniem perspektywicznych kierunków przyciągania BIZ.

ANALIZA WSKAŹNIKOWA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ DLA PRZYCIĄGANIA BIZ

Istnieje wiele klasyfikacji czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną regionu, m.in. w kontekście inwestycji zagranicznych. Czynniki wpływające na wybór lokalizacji inwestycji przez inwestora zagranicznego można podzielić na czynniki zależne od władz samorządowych oraz od nich niezależne. Do czynników zależnych zaliczamy m.in. przejrzyste przepisy prawne, lokalne zachęty inwestycyjne, infrastrukturę, promocję czy pomoc oferowaną inwestorom. Do czynników niezależnych zalicza się m.in. położenie geograficzne, państwowe instrumenty makroekonomiczne czy zachęty ogólnokrajowe.

Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej były przedmiotem wielu badań, wielokrotnie opracowywano wskaźniki, mające zmierzyć atrakcyjność regionu, lub mniejszych jednostek samorządowych, w zakresie przyciągania inwestycji. W kolejnych podrozdziałach przedstawiamy analizę atrakcyjności opartą na wskaźnikach rozwoju

społeczno-gospodarczego, jak również analizę w kontekście poszczególnych branż kluczowych województwa lubelskiego. Wynikiem będzie wskazanie mocnych stron regionu w zakresie przyciągania inwestycji oraz branż, w których tkwi największy potencjał w staraniach o inwestora.

Ogólne wskaźniki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego

Na potrzeby niniejszego opracowania poddano analizie wiele wyników badań nad atrakcyjnością inwestycyjną, przeprowadzonych m.in. przez W. Dziemianowicza²⁵⁹, H. Godlewską-Majkowską²⁶⁰, G. Krawczyka²⁶¹ czy Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBNGR)²⁶². Na podstawie zebranego materiału, odnosząc poszczególne wskaźniki do sytuacji województwa lubelskiego, która została zdiagnozowana w rozdziale 3. „Potencjał inwestycyjny województwa lubelskiego”, przygotowano zestaw wskaźników służących ocenie atrakcyjności regionu. Analizę wykonano w dwóch płaszczyznach – w odniesieniu do województw Polski Wschodniej i trzech województw o zbliżonych kluczowych branżach (województwo łódzkie, lubuskie i kujawsko-pomorskie) oraz w ramach powiatów województwa lubelskiego. Pozwoli to z jednej strony na porównanie atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego z atrakcyjnością

²⁵⁹ Wojciech Dziemianowicz (red.), *op. cit.*, s. 181.

²⁶⁰ Godlewska-Majkowska H., *Metodyka parametryzacji atrakcyjności inwestycyjnej regionu*, [w:] http://www.caril.edu.pl/wp-content/uploads/Metoda_pomiaru_atrakcyjnosci_inwestycyjnej_regionow.pdf – dostęp dnia 16.06.2015

²⁶¹ Krawczyk G., *Poziom rozwój społeczno-gospodarczego gmin jako determinanta przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Rocznik Żyrardowski, t. V

²⁶² *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014*, IBNGR

regionów o zbliżonych uwarunkowaniach, a z drugiej strony na wskazanie najbardziej atrakcyjnych terenów w granicach województwa lubelskiego.

Do analizy wskaźnikowej wykorzystano zarówno wskaźniki, które pojawiły się we wcześniejszych rozdziałach niniejszego opracowania, jak i dodatkowe, których istotność oceniono jako wysoką na podstawie przytoczonych powyżej źródeł oraz wywiadów z inwestorami i IOB zlokalizowanymi w regionie. Wskaźniki pogrupowane są w trzy kategorie – ekonomiczne, techniczne i społeczne.

Tabela 51 Wskaźniki wpływające na ocenę atrakcyjności regionu i powiatów

Sytuacja ekonomiczna

- Dochody ogółem na mieszkańca
- Dochody własne w stosunku do dochodów ogółem w gminach
- Podmioty gospodarcze do 10 tys. mieszkańców
- Liczba przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu na 1000 firm
- Pracujący ogółem na 1 tys. ludności
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (destymulanta)
- Udzielone noclegi ogółem
- Powierzchnia objęta planem zagospodarowania przestrzennego odniesiona do powierzchni gminy

Sytuacja techniczna

- Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km²
- Wodociągi w km na 100 km²
- Kanalizacja w km na 100 km²
- Sieć gazowa w km na 100 km²
- Odpady wytworzone w ciągu roku – unieszkodliwione odniesione do odpadów wytworzonych w ciągu roku
- Udział ścieków oczyszczonych w ściekach wymagających oczyszczenia

Sytuacja społeczna

- Gęstość zaludnienia na km²
- Ludność w wieku produkcyjnym do ludności ogółem
- Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców
- Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców
- Liczba absolwentów na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów (n=16), Godlewska-Majkowska, H., „Metodyka parametryzacji atrakcyjności inwestycyjnej regionu” oraz Krawczyk G., „Poziom rozwój społeczno-gospodarczy gmin jako determinanta przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych”, Rocznik Żyrardowski t. V

Na podstawie wymienionych wskaźników bazowych, w ramach każdego z trzech zakresów tematycznych opracowany został syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej. Został on poddany standaryzacji, skutkiem czego przyjmuje on wartości od

0 – w przypadku jednostki o najmniejszej atrakcyjności inwestycyjnej do 100 – w przypadku jednostki o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej.²⁶³ W ramach każdego z trzech zakresów przygotowano takie zestawienie oraz wskaźnik końcowy, który całościowo oceni atrakcyjność inwestycyjną analizowanych jednostek.

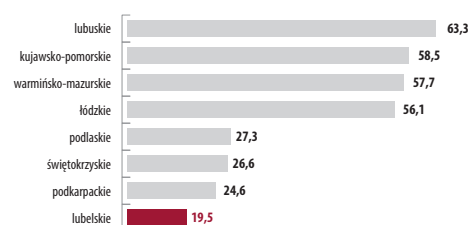
Sytuacja ekonomiczna

W celu oceny sytuacji ekonomicznej pod uwagę zostało wziętych osiem wskaźników:

- Dochody ogółem na mieszkańca
- Dochody własne w stosunku do dochodów ogółem w gminach
- Podmioty gospodarcze do 10 tys. mieszkańców
- Pracujący ogółem na 1 tys. ludności
- Udzielone noclegi ogółem
- Liczba przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu na 1000 firm
- Powierzchnia objęta planem zagospodarowania przestrzennego odniesiona do powierzchni gminy
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Wskaźnik syntetyczny atrakcyjności inwestycyjnej w kontekście sytuacji ekonomicznej wybranych województw przedstawiony jest poniżej.

Wykres 49 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja ekonomiczna

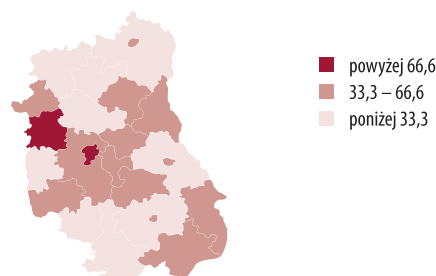

Źródło: opracowanie własne.

Pomimo ostatniego miejsca województwa w analizowanym zakresie należy zwrócić uwagę na niewielkie różnice w wartościach poszczególnych wskaźników. Jedną z najistotniejszych dla inwestorów kwestii w zakresie realizacji inwestycji w regionie jest łatwość i krótki czas załatwiania formalności, do których należy m.in. uzyskanie pozwoleń na budowę. W tej kwestii region przedstawia się bardzo korzystnie, ponieważ cechuje się najwyższym spośród analizowanych województw wskaźnikiem dotyczącym pokrycia planami zagospodarowania przestrzennego.

²⁶³ Opis zastosowanej metodologii przedstawiono w Załączniku 2

Mapa 9 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja ekonomiczna

Źródło: opracowanie własne.

Spośród powiatów najbardziej konkurencyjny w kategorii wskaźników ekonomicznych jest naturalnie Lublin, jednak warto zwrócić uwagę na wysoką pozycję powiatu puławskiego, który przyjął duże wartości poszczególnych wskaźników cząstkowych, w szczególności dotyczących finansów samorządowych i udzielonych noclegów. Niewiele mniejszą atrakcyjnością inwestycyjną charakteryzują się pozostałe miasta na prawach powiatu – Chełm, Biała Podlaska i Zamość. W układzie przestrzennym widoczne jest skupienie najbardziej atrakcyjnych obszarów w centrum województwa, w okolicach Lublina.

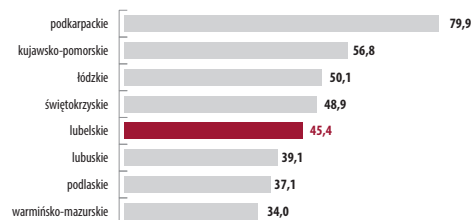
Sytuacja techniczna

W celu oceny sytuacji technicznej pod uwagę zostało wziętych sześć wskaźników:

- Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km²
- Wodociągi w km na 100 km²
- Kanalizacja w km na 100 km²
- Sieć gazowa w km na 100 km²
- Odpady wytworzone w ciągu roku – unieszkodliwione do odpadów wytworzonych w ciągu roku
- Udział ścieków oczyszczonych w ściekach wymagających oczyszczenia

Wskaźnik syntetyczny atrakcyjności inwestycyjnej w kontekście sytuacji technicznej wybranych województw przedstawiony jest poniżej.

Wykres 50 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja techniczna

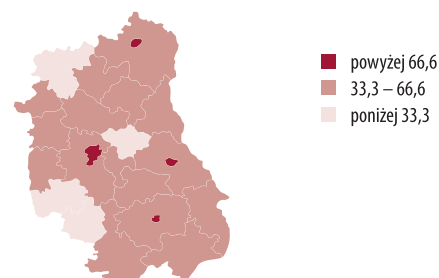

Źródło: opracowanie własne.

Województwo lubelskie charakteryzuje się przeciętną atrakcyjnością inwestycyjną w tym zakresie, jednak spośród województw Polski Wschodniej plasuje się na drugim miejscu, po województwie podkarpackim. Czynnikiem pozytywnie wpływającym na atrakcyjność województwa jest wysoki udział oczyszczonych ścieków w ściekach ogółem, natomiast najgorzej wypadła gęstość sieci kanalizacyjnej województwa.

Miasta na prawach powiatu, ze względu na swój miejski charakter i niewielką powierzchnię w porównaniu do powiatów ziemskich oznaczają się znacznie wyższymi wartościami wskaźników analizowanych w niniejszej części. Oprócz miast prezydenckich, wysoką pozycję w rankingu zajęły powiaty lubelski, świdnicki, opolski i puławski. Są to obszary położone w sąsiedztwie Lublina i na których terenie dynamicznie rozwijają się różne gałęzie przemysłu lubelskiego.

Mapa 10 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja techniczna

Źródło: opracowanie własne.

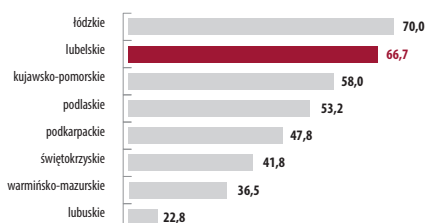
Sytuacja społeczna

W celu oceny sytuacji społecznej pod uwagę zostało wziętych pięć wskaźników:

- Gęstość zaludnienia na km²
- Ludność w wieku produkcyjnym do ludności ogółem
- Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców
- Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców
- Liczba absolwentów na 10 tys. mieszkańców

Wskaźnik syntetyczny atrakcyjności inwestycyjnej w kontekście sytuacji społecznej wybranych województw przedstawiony jest poniżej.

Wykres 51 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja społeczna

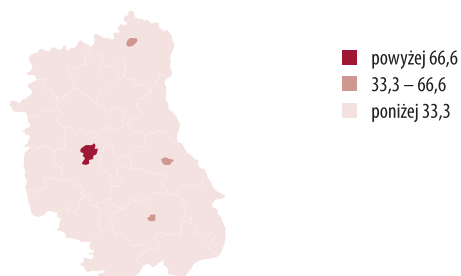

Źródło: opracowanie własne.

Spśród regionów Polski Wschodniej województwo lubelskie odznacza się **najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną w zakresie sytuacji społecznej**. Potwierdzają to wyniki badań przeprowadzonych wśród inwestorów, którzy podkreślali istotność obecności wykwalifikowanej siły roboczej w regionie. Wysoka pozycja lubelskiego w przedstawionym rankingu wynika głównie z najwyższych wartości wskaźników dotyczących liczby studentów i absolwentów. To z kolei wynik akademickiego charakteru województwa.

W analizie przeprowadzonej w ramach województwa najwyższą wartość wskaźnika społecznego przypadła stolicy województwa. W drugiej grupie znalazły się trzy kolejne miasta na prawach powiatu – Zamość, Biała Podlaska i Chełm. Atrakcyjność wszystkich pozostałych powiatów była dość niska, przede wszystkim ze względu na brak uczelni wyższych w powiatach ziemskich (a tym samym wskaźnik dotyczący studentów i absolwentów wyniósł 0) i niską gęstość zaludnienia. Wśród powiatów ziemskich należy jednak podkreślić wysoką pozycję powiatu łużyńskiego (wartość wskaźnika 24,1) i ryckiego (17,7).

Mapa 11 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja społeczna

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Podkreślić należy przede wszystkim bardzo wysoki potencjał województwa w sferze społecznej, który wiąże się z dużą liczbą studentów i absolwentów uczelni wyższych. Elementy te odpowiadają za przyciąganie inwestora zaawansowanego technologicznie, poszukującego wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Sytuacja ekonomiczna i techniczna regionu z roku na rok ulega poprawie, dlatego w połączeniu z korzystnymi warunkami społecznymi Lubelszczyzna może konkurować nie tylko z województwami Polski Wschodniej, ale w przyszłości również z innymi, wysoko rozwiniętym regionami Polski.

W przypadku powiatów najkorzystniej wypadły cztery miasta na prawach powiatu – Lublin, Zamość, Chełm i Biała Podlaska, przy czym trzy ostatnie miasta odznaczają się bardzo zbliżoną wartością wskaźnika (ok. 68). Wśród powiatów ziemskich na uwagę zasługuje powiat puławski, jednak wartość wskaźnika jest prawie dwukrotnie niższa niż dla miast prezydenckich. Jednym słowem najlepsze warunki inwestycyjne w województwie lubelskim panują w czterech największych miastach regionu – **Lublinie, Zamościu, Chełmie i Białej Podlaskiej**. Wśród powiatów ziemskich należy podkreślić stosunkowo wysoką atrakcyjność **powiatu puławskiego, świdnickiego, opolskiego, lubelskiego i ryckiego**.

Analiza atrakcyjności w oparciu o rozwój kluczowych sektorów gospodarki

Oprócz analizy wskaźnikowej odnoszącej się do ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej, przeprowadzono badania atrakcyjności inwestycyjnej regionu dla pięciu branż kluczowych: **przemysłu maszynowego, lotniczego, motoryzacyjnego, BPO/IT** (obie branże potraktowano łącznie, ze względu na podobne uwarunkowania) i **przemysłu spożywczego z ukie-runkowaniem na inwestycje w rozwój technologii przetwórstwa oraz biotechnologię w sektorze spożywym**. Szczegółowy opis potencjału regionu w zakresie rozwoju niniejszych branż i przyciągania inwestycji zagranicznych znajduje się w rozdziale „Branże o potencjale rozwojowym”.

Wskazane branże mają w regionie szczegól-ny potencjał do przyciągania BIZ, przede wszystkim ze względu na już istniejące przedsiębiorstwa z danej branży – zarówno MSP jak i więksi inwestorzy, tradycje zrzeszania się i kooperacji w branżach (klastry, grupy producenckie), zaplecze naukowo-badawcze i wiele innych cech, specyficznych dla każdego sektora. W ramach tych dziedzin region jest konkurencyjny nie tylko względem sąsiadujących obszarów ale także względem całego kraju i innych regionów Europy.

Przemysł maszynowy

Najważniejsze ośrodki rozwoju sektora	Lublin, Świdnik, Bełżyce, Kraśnik i Janów Lubelski
Regionalni liderzy charakteryzujący się zaawansowaniem technologicznym	SIGMA S.A., SIPMA S.A., Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A., Wojskowe Zakłady Inżynieryjne S.A.
Zaplecze naukowo-badawcze	R&D Centre Inventor, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Ursus, Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej, Centrum Badawczo-Rozwojowe Hajduk Group, Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej oraz Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego
Klastry	Lubelska Kraina Mechatroniki
Obecny rozwój firm z branży	339 przedsiębiorstw należących do branży przemysłu maszynowego w 2014 r.
Korzyści z lokalizacji dla potencjalnych inwestorów z branży:	bogate, wieloletnie tradycje, obecność wielu przedsiębiorstw z branży, silne zaplecze naukowo- badawcze, wysoko wykwalifikowany kapitał ludzki

Przemysł lotniczy

Najważniejsze ośrodki rozwoju sektora	Świdnik
Regionalni liderzy charakteryzujący się zaawansowaniem technologicznym	Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A.
Zaplecze naukowo-badawcze	Zakład Badawczo-Rozwojowy funkcjonujący przy PZL-Świdnik
Klastry	Lubelski Klaster Zaawansowanych Technologii Lotniczych
Obecny rozwój firm z branży	136 przedsiębiorstw należących do branży przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego w 2014 r.
Korzyści z lokalizacji dla potencjalnych inwestorów z branży:	obecność Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Świdnik S.A, zaplecze naukowo-badawcze, wysoko wykwalifikowany kapitał ludzki

Przemysł motoryzacyjny

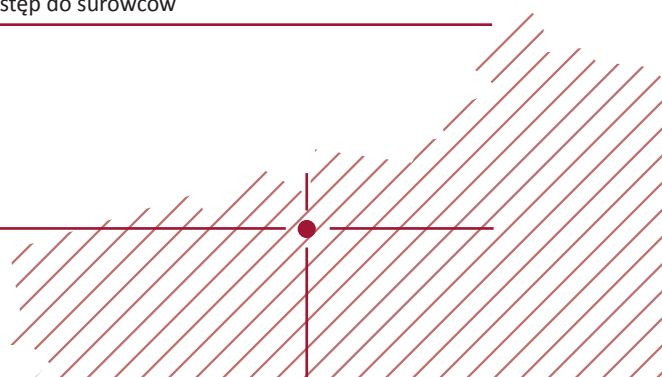
Najważniejsze ośrodki rozwoju sektora	Lublin
Regionalni liderzy charakteryzujący się zaawansowaniem technologicznym	ABM Greiffenberger Sp. z o.o., Daewon Europe Sp. z o.o., Fabryka Samochodów HONKER, Inergy Automotive Systems Poland Sp. z o.o., Odlewnia Żeliwa Lublin Sp. z o.o., Kuźnia Matrycowa Sp. z o.o., MW Lublin Sp. z o.o., ZOMECH – Zakład Obróbki Mechanicznej Sp. z o.o.
Zaplecze naukowo-badawcze	Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej, Innowacyjne Centrum Diagnostyki, Badań i Analiz Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej oraz Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego
Klustry	–
Obecny rozwój firm z branży	136 przedsiębiorstw należących do branży przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego w 2014 r.
Korzyści z lokalizacji dla potencjalnych inwestorów z branży:	bogate, wieloletnie tradycje, obecność wielu przedsiębiorstw z branży, silne zaplecze naukowo-badawcze, wysoko wykwalifikowany kapitał ludzki

BPO/IT

Najważniejsze ośrodki rozwoju sektora	Lublin
Regionalni liderzy charakteryzujący się zaawansowaniem technologicznym	Orange Customer Service, Centrum Obsługi Klienta Detalicznego PKO Banku Polskiego, Centrum Operacji Księgowych Orange Polska, Proama, Asseco Business Solutions S.A., Compugroup Medical Polska Sp. z o.o., Britenet Sp. z o.o., Genpact Poland Sp. z o.o., eLeader Sp. z o.o., Infinite Sp. z o.o.
Zaplecze naukowo-badawcze	Uczelnie wyższe województwa lubelskiego
Klustry	Lubelski Klaster Teleinformatyczny, Wschodni Klaster Informacyjnych i Telekomunikacyjnych Technologii
Obecny rozwój firm z branży	1877 przedsiębiorstw należących do branży IT w 2014 r.
Korzyści z lokalizacji dla potencjalnych inwestorów z branży:	wysoka podaż powierzchni biurowych, silny ośrodek akademicki, wykwalifikowani pracownicy, niskie ceny najmu, bliskość portu lotniczego i połączenia ze stolicami europejskimi

Przemysł spożywczy i przetwórstwo rolno-spożywczej

Najważniejsze ośrodki rozwoju sektora	Cały obszar województwa lubelskiego, w tym główne ośrodki miejskie – Zamość, Lublin, Biała Podlaska
Regionalni liderzy charakteryzujący się zaawansowaniem technologicznym	Grupa Producentcka Owoców Miękkich i Warzyw, Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw, Nadwiślańskie Towarzystwo Producentów Owoców, Lubella S.A., PERŁA Browary Lubelskie S.A., Herbapol Lublin S.A.
Zaplecze naukowo-badawcze	Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego, Centrum Badawczo-Innowacyjne Agrofizyki PAN, Centralne Laboratorium Agroekologiczne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowe Nowych Technik i Technologii w Inżynierii Rolniczej, Centrum Biotechnologii UMCS, Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie
Klustry	Dolina Ekologicznej Żywności, Lubelski Klaster Branży Spożywczej, Lubelski Cebularz – Regionalny Klaster w Lublinie
Obecny rozwój firm z branży	2129 gospodarstw ekologicznych w 2013 r.
Korzyści z lokalizacji dla potencjalnych inwestorów z branży:	bogate, wieloletnie tradycje, obecność wielu przedsiębiorstw z branży, silne zaplecze naukowo-badawcze, duże tereny rolnicze – łatwy dostęp do surowców

Najważniejsze czynniki decydujące o atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego

Województwo lubelskie jest regionem o wysokim potencjale inwestycyjnym. Pomimo niskich wartości niektórych wskaźników istnieją w regionie przewagi, które wyróżniają go spośród województw Polski Wschodniej jak i pozostałych regionów kraju. Przy wskazywaniu czynników świadczących o atrakcyjności inwestycyjnej województwa wzięto pod uwagę zarówno wskaźniki ekonomiczne, techniczne i społeczne jak i opinie inwestorów zagranicznych zlokalizowanych w regionie i instytucji otoczenia biznesu, odpowiedzialnych za przyciąganie inwestora na Lubelszczyznę. Poniżej wskazano największe przewagi inwestycyjne województwa lubelskiego w podziale na trzy kategorie – ekonomiczne, społeczne i prawno-administracyjne:

Wśród barier w zakresie przyciągania inwestycji bardzo zauważalna jest przede wszystkim niezadawalająca dostępność komunikacyjna, w szczególności drogowa. Należy jednak podkreślić korzystne tendencje w tym zakresie – gęstość dróg z roku na rok ulega zwiększeniu, budowanych jest coraz więcej autostrad i dróg ekspresowych. Duże znaczenie w zwiększeniu atrakcyjności województwa lubelskiego będzie miała planowana budowa terminalu cargo w Świdniku. Położenie geograficzne może stanowić przeszkodę dla inwestorów eksportujących na zachód, jednak infrastruktura drogowa i lotnicza na przestrzeni kilku lat uległa znacznej poprawie. W przypadku kooperacji z rynkami wschodnimi, w tym z Ukrainą bądź Białorusią, ten niekorzystny czynnik przekształca się w największy atut regionu.

EKONOMICZNE	SPOŁECZNE	PRAWNO-ADMINISTRACYJNE
<ul style="list-style-type: none"> Dostępność terenów inwestycyjnych w ramach SSE i parków przemysłowych – tereny wyspecjalizowane dla poszczególnych branż, w szczególności maszynowej, motoryzacyjnej, chemicznej, przetwórstwa rolno-spożywczego 	<ul style="list-style-type: none"> Dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej w wybranych branżach kluczowych Wysoka liczba studentów i absolwentów uczelni wyższych Wysoka liczba studentów zagranicznych na uczelniach lubelskich Kadra wyspecjalizowana w ramach kluczowych sektorów gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> Sprawną obsługę inwestora przez przedstawicieli administracji publicznej Krótki czas uzyskiwania pozwoleń i załatwiania niezbędnych formalności Wsparcie przy wyborze miejsca realizacji inwestycji Wsparcie na różnych etapach realizacji inwestycji
<ul style="list-style-type: none"> Wysoka podaż powierzchni biurowej w Lublinie 	<ul style="list-style-type: none"> Duża liczba uczących się języków obcych w szkołach ponadgimnazjalnych 	<ul style="list-style-type: none"> Stosunkowo wysoki stopień pokrycia województwa planami zagospodarowania przestrzennego
<ul style="list-style-type: none"> Obecność dużych inwestorów z branż kluczowych 	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie popularności wyboru szkolnictwa zawodowego wśród młodzieży 	
<ul style="list-style-type: none"> Szeroka oferta ulg i zachęt inwestycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Rosnące zaangażowanie przedsiębiorstw we współpracę (m.in. w ramach klastrów) 	
<ul style="list-style-type: none"> Niskie koszty pracy 		
<ul style="list-style-type: none"> Stabilność zatrudnienia – niewielka rotacja pracowników na poszczególnych stanowiskach 		
<ul style="list-style-type: none"> Obecność parków naukowo-technologicznych, instytucji naukowo-badawczych i uczelni wyższych o profilu technicznym i medycznym 		
<ul style="list-style-type: none"> Obecność lotniska w Świdniku 		

W odniesieniu do województw Polski Wschodniej największą konkurencję stanowi województwo podkarpackie. W badaniach jakościowych respondenci często wskazywali Rzeszów, Mielec (w szczególności strefę aktywności gospodarczej) i ogólnie cały region jako konkurencyjny względem Lubelszczyzny. Wskazywano przede wszystkim na istotność renomy i marki gospodarczej, jaką Podkarpacie budowało przez lata. Warto podkreślić jednak, że województwo lubelskie posiada zbliżone warunki inwestowania jak Podkarpacie ale dodatkowo wyróżnia się wysoką dostępnością wykwalifikowanej kadry pracowniczej i niskimi kosztami pracy oraz życia

PERSPEKTYWICZNE KIERUNKI ROZWOJU BIZ

Przeprowadzone badania – zarówno z wykorzystaniem danych zastanych jak i wyników wywiadów pozwoliły wyodrębnić najbardziej perspektywiczne branże oraz kierunki przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Ich znajomość z jednej strony pozwoli na wybranie odpowiednich kierunków i formy działań promocyjnych, natomiast z drugiej umożliwi budowę przewag konkurencyjnych dopasowanych do oczekiwań inwestorów z konkretnych branż i konkretnych krajów. Wszystkie poniższe wnioski są wynikiem analiz opisanych szczegółowo w rozdz. 2 i 3 opracowania.

Biorąc pod uwagę różne rodzaje bezpośrednich inwestycji zagranicznych (Tabela 52) możliwe jest wskazanie, które z nich mają w województwie lubelskim najlepsze warunki do zaistnienia. Wnioski wyciągnięto m.in. na podstawie przeprowadzonych wywiadów, czyli w oparciu o doświadczenia

przedsiębiorców i instytucji zajmujących się przyciąganiem inwestorów w województwie lubelskim.

Województwo lubelskie, ze względu na swoje mocne strony wskazane w powyższych rozdziałach, ma największe szanse na przyciągnięcie inwestora poszukującego wysoko wykwalifikowanej i łatwo dostępnej siły roboczej. Są to typowe argumenty dla firm zagranicznych, przyjmujących defensywną strategię przy poszukiwaniu lokalizacji swoich inwestycji. Z wysoką jakością kapitału ludzkiego łączy się również potencjał do lokowania w województwie lubelskim działów firm, opartych na zaawansowanych technologiach. Dla tak rozumianych wertykalnych bezpośrednich inwestycji zagranicznych, region stwarza ogromne możliwości w zakresie lokowania zarówno zakładów produkcyjnych o wysokim stopniu specjalizacji, jak również centrów usługowych z sektorów IT czy BPO wymagających wykwalifikowanej kadry ekonomiczno-informatycznej. W kontekście możliwej poprawy sytuacji politycznej na wschodzie Europy wiele możliwości otwiera się przed firmami stawiającymi na eksport do tych krajów i szukających tam rynków zbytu.

Priorytetowe sektory w zakresie przyciągania BIZ

Struktura przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w 2013 r. była zbliżona do struktury podmiotów w Polsce. Na uwagę zasługują jednak przede wszystkim te grupy, których udział jest wyższy niż średnia wartość dla Polski, co może wskazywać na specjalizację regionu i potencjał w przyciąganiu inwestycji zagranicznych w tych branżach. Czołową branżą jeśli chodzi o liczbę podmiotów jest **handel**, w ramach którego w regionie w odniesieniu do ogólnej liczby przedsiębiorstw, funkcjonuje więcej podmiotów niż

Tabela 52 Rodzaje BIZ według trzech klasyfikacji

Z punktu widzenia inwestora	Z punktu widzenia kraju goszczącego	Z punktu widzenia strategii firmy
<ul style="list-style-type: none"> Horyzontalne (produkcja tych samych lub podobnych dóbr co w kraju macierzystym) 	<ul style="list-style-type: none"> Zastępujące import (Zależą od rozmiaru rynku w kraju goszczącym, kosztów transportu i barier handlowych) 	<ul style="list-style-type: none"> Ekspansywne (Wykorzystanie w kraju goszczącym przewag posiadanych przez firmę, np. technologicznych, korzyści skali)
<ul style="list-style-type: none"> Wertykalne (wykorzystanie surowców albo zbliżenie się do konsumentów przez zakup sieci dystrybucji) 	<ul style="list-style-type: none"> Promujące eksport (Wynikają z poszukiwania nowych źródeł czynników produkcji) 	<ul style="list-style-type: none"> Defensywne (Wykorzystanie taniej siły roboczej w kraju goszczącym do obniżenia kosztów produkcji)
<ul style="list-style-type: none"> Eklektyczne (łącznie cechy horyzontalnych i wertykalnych BIZ) 	<ul style="list-style-type: none"> Zainicjowane przez rząd (Rząd prowadzi politykę zachęcającą inwestorów, aby np. rozwiązać problem deficytu bilansu płatniczego) 	

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.ce.uw.edu.pl/files/users/michal-brzozowski/files/wyklad07.pdf>

w kraju. Oprócz handlu jest to również **transport i gospodarka magazynowa**, gdzie średni udział branży w podmiotach ogółem dla Polski jest ponad dwukrotnie niższy. Należy również zwrócić uwagę na **bardzo wysoką pozycję działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej**.

Na szczególną uwagę zasługuje również struktura największych inwestorów z kapitałem zagranicznym (szerzej w rozdziale „Przykłady zrealizowanych inwestycji”). Według najaktualniejszych danych najliczniejszą grupę stanowiły firmy zajmujące się przetwórstwem przemysłowym. Wśród nich pojawiają się takie branże jak: **budowlana, chemiczna, farmaceutyczna, elektroniczna, maszynowa i metalowa**.

Na uwagę w kontekście wyznaczania priorytetowych branż dla inwestycji zagranicznych zasługuje specjalizacja specjalnych stref ekonomicznych i dominujące branże, które są w ramach nich zlokalizowane (szerzej w rozdziale „Specjalne Strefy Ekonomiczne”). Jak wskazano na podstawie badań wśród inwestorów, strefy są skutecznym narzędziem w przyciąganiu inwestycji zagranicznych. Dlatego też warto wskazać specjalizacje (wg działów PKD 2007) w ramach poszczególnych stref (dane dotyczą wyłącznie SSE, nie poszczególnych podstref):

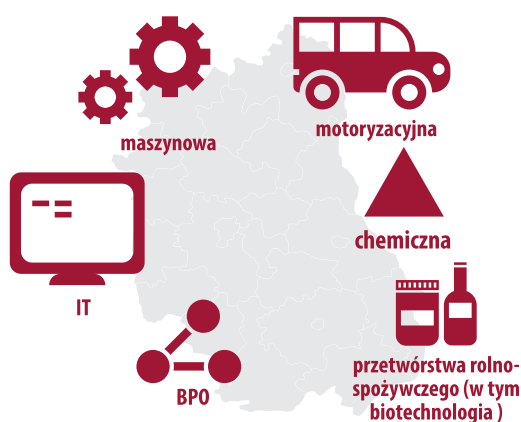
- Mielecka – branża drzewna (dział 16), produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (dział 22), branża motoryzacyjna (dział 29)
- Starachowicka – produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (dział 20), działalność związana z produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (dział 23), poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (dział 18)
- Tarnobrzaska – produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (dział 26), produkcja maszyn i urządzeń (dział 27 i 28)

Potencjał do przyciągania inwestorów zagranicznych leży również w branżach zaliczanych do kluczowych sektorów gospodarki województwa, w tym w **przemśle maszynowym, motoryzacyjnym, lotniczym, spożywczym i sektorze usług BPO** (szerzej w rozdziale „Analiza atrakcyjności w oparciu o rozwój kluczowych sektorów gospodarki”). Oddzielnie wyodrębniono **branżę IT**, jako sektor który bardzo dynamicznie rozwija się w regionie i ma szansę na przyciągnięcie zaawansowanych technologicznie firm. Ponadto obecność podmiotów z danej branży wpłynie na budowanie wizerunku regionu jako województwa innowacyjnego.

Biorąc pod uwagę wiele różnych źródeł, na podstawie których można wyodrębnić kluczowe branże,

uzupełniając je wnioskami z przeprowadzonych wywiadów i mając na uwadze zagraniczny charakter inwestycji, można stwierdzić, że potencjał w zakresie bezpośrednich inwestycji zagranicznych mają w województwie lubelskim branże:

Rysunek 5 Priorytetowe branże w zakresie przyciągania BIZ

Źródło: opracowanie własne.

Priorytetowe kierunki w zakresie przyciągania BIZ

W strukturze **kapitału zagranicznego** w województwie lubelskim, pod kątem kraju pochodzenia kapitału dominuje przede wszystkim **kapitał holenderski** – prawie 1/3 kapitału zagranicznego w regionie (szerzej w rozdziale „Struktura inwestorów”). Pozostałe istotne kraje to **Luksemburg, USA, Włochy, Francja, Niemcy i Cypr**.

Oprócz wartości powyższego wskaźnika, pod uwagę należy wziąć również strukturę **największych podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego** zlokalizowanych w regionie (szerzej w rozdziale „Przykłady zrealizowanych inwestycji”). W tej grupie dominuje przede wszystkim kapitał europejski. Wśród najistotniejszych inwestycji w regionie przeważały te z udziałem **kapitału niemieckiego i francuskiego**. Nieco mniej jest dużych inwestorów z **Holandii, Wielkiej Brytanii czy USA**.

Na podstawie tych dwóch wskaźników określono priorytetowe kierunki w zakresie przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Warto podkreślić, że krajami pochodzenia kapitału są i w dalszej perspektywie powinny być kraje wysoko rozwinięte, które będą lokowały inwestycje zaawansowane

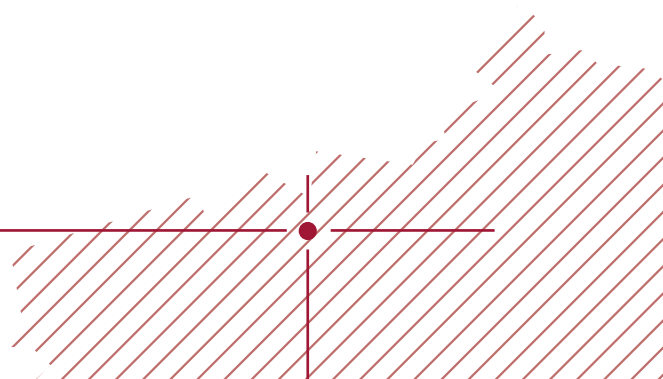
technologicznie. Dlatego też należy promować województwo przede wszystkim w krajach Europy Zachodniej i w USA.

Rysunek 6 Priorytetowe kierunki w zakresie przyciągania BIZ

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione powyżej priorytetowe branże oraz kierunki są jedynie wskazaniem możliwych dróg przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wyznaczenie pożądanego kierunku niezbędne jest w celu odpowiedniego skierowania działań promocyjnych, nie należy jednak zaniechać promocji w innych obszarach Europy i świata. Ważne jest, aby skupić się na przyciąganiu przede wszystkim inwestora zaawansowanego technologicznie, który będzie wdrażał innowacje i zatrudniał wykwalifikowaną kadrę. Będzie to sprzyjało transferowi technologii i budowaniu potencjału województwa lubelskiego jako regionu innowacyjnego i umacnianiu jego marki gospodarczej.

SPIS DIAGRAMÓW

Mapa 1 Województwo lubelskie na mapie Polski	53	Tabela 8. Spółki osobowe – porównanie	14
Mapa 2 Dynamika PKB na jednego mieszkańca w 2012 r. (rok poprzedni = 100)	54	Tabela 9. Zalety i wady indywidualnej działalności gospodarczej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	16
Mapa 3 Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT) z 2013 r. wraz z prognozą na rok 2023	56	Tabela 10. Indywidualna działalność gospodarcza – podsumowanie	16
Mapa 4 Stan budowy dróg ekspresowych w województwie lubelskim w 2015 r.	57	Tabela 11. Zalety i wady spółki cywilnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	17
Mapa 5 Przedsiębiorstwa świadczące usługi dla biznesu w powiatach województwa lubelskiego	91	Tabela 12. Spółka cywilna – podsumowanie	17
Mapa 6 Rozmieszczenie Podstref SSE na terenie województwa lubelskiego	101	Tabela 13. Oddział i przedstawicielstwo – porównanie	18
Mapa 7 Rozmieszczenie SAG na terenie województwa lubelskiego	107	Tabela 14. Zestawienie czynności wymaganych do rozpoczęcia działalności gospodarczej	19
Mapa 8 Powierzchnie biurowe – najbardziej atrakcyjne obszary w miastach prezydenckich	110	Tabela 15. Symbole dokumentów zgłoszeniowych	24
Mapa 9 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja ekonomiczna	134	Tabela 16. Opłaty związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej w Polsce	25
Mapa 10 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja techniczna	134	Tabela 17. Dostępne formy opodatkowania w zależności od działalności – podsumowanie	28
Mapa 11 Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa lubelskiego – sytuacja społeczna	135	Tabela 18. Kalendarz podatnika	29
Mapa 12 Powierzchnie biurowe – Lublin	153	Tabela 19. Umowy cywilnoprawne – porównanie	39
Mapa 13 Powierzchnie biurowe – Puławy	156	Tabela 20. Zezwolenie na pobyt stały i zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej – porównanie	41
Rysunek 1 Formy prowadzenia działalności w Polsce	8	Tabela 21. Oddział i przedstawicielstwo jako formy działalności w Polsce	42
Rysunek 2 Formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce	26	Tabela 22. Prawo własności i prawo wieczystego użytkowania nieruchomości – charakterystyka	43
Rysunek 3. Podstawy pobytu na terytorium Polski obywateli państw UE, EOG, KS	40	Tabela 23. Złoża surowców energetycznych w województwie lubelskim w 2013 r.	55
Rysunek 4. Procedury lokalizacyjne – poszczególne etapy	45	Tabela 24. Koncesje udzielone na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż gazu łupkowego w województwie lubelskim (stan na 30.04.2015 r.)	55
Rysunek 5 Priorytetowe branże w zakresie przyciągania BIZ	140	Tabela 25. Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej	56
Rysunek 6 Priorytetowe kierunki w zakresie przyciągania BIZ	141	Tabela 26. Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportu	58
Tabela 1 Zalety i wady spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	9	Tabela 27. Wskaźnik Kolejowy Dostępności Transportu	59
Tabela 2 Zalety i wady spółki akcyjnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	9	Tabela 28. Wskaźnik Lotniczej Dostępności Transportu	59
Tabela 3 Spółki kapitałowe – porównanie	10	Tabela 29. Dynamika zmian przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce i wybranych województwach	64
Tabela 4 Zalety i wady spółki jawnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	11	Tabela 30. Stawki wynagrodzeń w kluczowych sektorach gospodarki województwa lubelskiego ze zróżnicowaniem pod względem zajmowanych stanowisk [zł brutto na pracownika]	64
Tabela 5 Zalety i wady spółki partnerskiej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	12	Tabela 31. Inteligentne specjalizacje w województwie lubelskim	65
Tabela 6. Zalety i wady spółki komandytowej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	13	Tabela 32. Sekcje PKD zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.	65
Tabela 7. Zalety i wady spółki komandytowo-akcyjnej z perspektywy zagranicznego przedsiębiorcy	13	Tabela 33. Liderzy przemysłu maszynowego w województwie lubelskim	67
		Tabela 34. Liderzy przemysłu motoryzacyjnego w Lublinie	69

Tabela 35 Liderzy branży BPO w Lublinie	71	Wykres 6 Ranking miast województwa lubelskiego pod względem dostępności komunikacyjnej w 2010 r.	60
Tabela 36 Liderzy przemysłu spożywczego w województwie lubelskim	72	Wykres 7 Pracujący w województwie lubelskim według sektorów w 2013 r.	62
Tabela 37 Mniejsze klastry w województwie lubelskim	81	Wykres 8 Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubelskim w 2014 roku	62
Tabela 38 Grupy kierunków kształcenia na uczelniach wyższych zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.	83	Wykres 9 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w województwie lubelskim w latach 2010- 2014	62
Tabela 39 Grupy kierunków kształcenia w technikumach zawodowych zbieżne z kluczowymi branżami w województwie lubelskim w 2013 r.	83	Wykres 10 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w porównywanych województwach w 2014 r.	63
Tabela 40 Przykładowe działania, na które przedsiębiorcy otrzymują wsparcie w ramach krajowych programów operacyjnych	96	Wykres 11 Wysokość średniego wynagrodzenia brutto w województwie lubelskim w 2013 roku z podziałem na sektory	63
Tabela 41 Pomoc na inwestycje o istotnym znaczeniu dla gospodarki	98	Wykres 12 Liczba przedsiębiorstw przemysłu maszynowego na 10 000 firm w województwach Polski Wschodniej, Polsce Wschodniej, Polsce w 2014 r.	70
Tabela 42 Obniżka podatku od nieruchomości w gminach województwa lubelskiego w 2011 r.	98	Wykres 13 Liczba przedsiębiorstw przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego na 10 000 firm w województwach Polski Wschodniej, Polsce Wschodniej, Polsce w 2014 r.	70
Tabela 43 Najczęściej stosowane instrumenty wsparcia rynku pracy w województwie lubelskim w 2013 r.	100	Wykres 14 Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw sektora IT i ICT w województwie lubelskim	70
Tabela 44 Specjalne Strefy Ekonomiczne, których podstrefy zlokalizowane są w województwie lubelskim	102	Wykres 15 Liczba gospodarstw ekologicznych w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.	74
Tabela 45 PSSE zlokalizowane w województwie lubelskim	102	Wykres 16 Liczba studentów i absolwentów uczelni wyższych w wybranych województwach w 2013 r.	83
Tabela 46 Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie lubelskim.	114	Wykres 17 Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i policealnych uczący się języków obcych w 2013 roku	83
Tabela 47 Inteligentne specjalizacje w województwach wybranych na potrzeby analizy porównawczej	122	Wykres 18 Liczba aktywnych jednostek badawczych w wybranych województwach w 2013 roku	84
Tabela 48 Efekty napływu bezpośrednich inwestycji do regionu w kontekście rynku pracy	125	Wykres 19 Struktura zatrudnienia w branży B+R w 2013 roku	84
Tabela 49 Zmiana liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego i wielkości zatrudnienia w tych przedsiębiorstwach względem roku poprzedniego w województwie lubelskim w latach 2004-2013	126	Wykres 20 Struktura wydatków na B+R w województwie lubelskim i w Polsce w 2013 r.	84
Tabela 50 Instrumenty wsparcia pozyskiwania BIZ w regionie oferowane przez poszczególne instytucje	131	Wykres 21 Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2013 r.	85
Tabela 51 Wskaźniki wpływające na ocenę atrakcyjności regionu i powiatów	133	Wykres 22 Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na jedną osobę aktywną zawodowo w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2011 r.	85
Tabela 52 Rodzaje BIZ według trzech klasyfikacji	139	Wykres 23 Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy w ogóle przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w województwach Polski Wschodniej i Polsce w 2013 r.	85
Wykres 1 Struktura wieku ludności w województwie lubelskim w 2014 r.	54	Wykres 24 Liczba firm świadczących usługi dla biznesu przypadająca na 1000 firm ogółem w Polsce i woj. lubelskim w podziale na działy PKD	90
Wykres 2 Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii w latach 2011-2013 [Gwh]	54		
Wykres 3 Długość dróg o twardej nawierzchni przypadająca na 100 km ² powierzchni w 2013 r. [km]	57		
Wykres 4 Struktura własności dróg utwardzonych w województwie lubelskim w 2013 r.	58		
Wykres 5 Długość torów kolejowych przypadająca na 100 km ² powierzchni w 2013 r.	58		

Wykres 25 Liczba przedsiębiorstw świadczących usługi dla biznesu na 1000 firm w 2014 r.	90	Wykres 43 Struktura kapitału zagranicznego według krajów pochodzenia w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.	121
Wykres 26 Liczba Instytucji Otoczenia Biznesu w przeliczeniu na 100 000 firm w 2014 r.	91	Wykres 44 Struktura podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego według wielkości zatrudnienia w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w 2013 r.	121
Wykres 27 Wartość pomocy publicznej udzielonej w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.	92	Wykres 45 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim, pozostałych województwach Polski Wschodniej i województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim i łódzkim w 2013 r.	122
Wykres 28 Udział przedsiębiorstw korzystających z pomocy publicznej w ogóle przedsiębiorstw w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.	92	Wykres 46 Zmiana liczby podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w wybranych województwach w latach 2004-2013	123
Wykres 29 Wartość pomocy publicznej na 1 przedsiębiorcę w województwach Polski Wschodniej w 2013 r.	92	Wykres 47 Zmiana wartości nakładów inwestycyjnych w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego w województwach Polski Wschodniej i województwie łódzkim, lubuskim i kujawsko-pomorskim w latach 2004-2013	123
Wykres 30 Wartość pomocy de minimis udzielonej w województwach Polski Wschodniej w 2013 r. [mIn zł]	92	Wykres 48 Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według wielkości zatrudnienia w województwie lubelskim w latach 2004-2013	126
Wykres 31. Roczna i skumulowana podaż powierzchni biurowej w Lublinie	108	Wykres 49 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja ekonomiczna	133
Wykres 32 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 2004-2013	116	Wykres 50 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja techniczna	134
Wykres 33 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013	117	Wykres 51 Atrakcyjność inwestycyjna wybranych województw – sytuacja społeczna	135
Wykres 34 Dynamika zmian nakładów inwestycyjnych w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2004-2013 [%]	117		
Wykres 35 Nakłady inwestycyjne w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego na jednego mieszkańca w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013	118		
Wykres 36 Liczba pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 2004-2013	118		
Wykres 37 Udział osób pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w ogóle osób pracujących w województwie lubelskim, Polsce Wschodniej i Polsce w latach 2004-2013	118		
Wykres 38 Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach województwa lubelskiego w 2013 r.	119		
Wykres 39 Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców w powiatach województwa lubelskiego w 2013 r.	119		
Wykres 40 Zmiana liczby podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w powiatach województwa lubelskiego w latach 2011-2013	119		
Wykres 41 Struktura podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego według grup sekcji PKD 2007 w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.	120		
Wykres 42 Udział podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w poszczególnych sekcjach PKD 2007 w województwie lubelskim i Polsce w 2013 r.	120		

ZAŁĄCZNIK 1 **– LISTA CZŁONKÓW KLASTRÓW**

Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu

- Alpinus Chemia Sp. z o.o.
- Agro-Film Wrocław
- Argo Recykling Skrzypek Wcisło Sp. J.
- Bateko Sp. z o.o.
- Ecoback Sp. z o.o.
- Eko Harpoon Recykling Sp. z o. o.
- Eko-Meg Grzegorz Iwaniuk
- Elektrorecykling Sp. z o.o.
- Elpologistyka Sp. z o.o.
- Euro-Grup S.C. Zbigniew Wilk, Bożena Hebda, Robert Wilk
- Firma Handlowo Usługowa Derewenda Henryk Derewenda
- Foreco Sp. z o.o.
- Karat Elektro Recykling S.A.
- Neptun Recykling Sp. z o.o.
- O-PAL Sp. z o.o.
- Polska Korporacja Recyklingu Sp. z o.o.
- P.P.H.U Polblume Zbigniew Miazga
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami MB Recycling Sp. z o.o.
- Santa-Eko Sp. J.
- Sol-Hurt – Bogdan Hybner
- Tacon Sp. z o.o.
- TDM Electronics S.A.
- Wastes Service Group
- Centrum Metal Odczynniki Chemiczne – Midas Investment Sp. z o.o.
- Protechnika Grzegorz Kowalczyk
- Tacon Sp. z o.o.
- Zakłady Górniczo-Hutnicze Bolesław S.A.
- Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
- Instytut gospodarki surowcami mineralnymi i energią PAN
- Instytut inżynierii materiałów polimerowych i barwników
- Instytut mechanizacji budownictwa i górnictwa skalnego w Warszawie
- Instytut metali niezależnych
- KGHM CUPRUM Sp. z o. o. Centrum Badawczo – Rozwojowe
- Politechnika krakowska im. Tadeusza Kościuszki
- Politechnika śląska wydział inżynierii materiałowej i metalurgii
- Politechnika warszawska wydział inżynierii materiałowej
- Politechnika wrocławska wydział inżynierii środowiska

- Audytytel S.A.
- Europejskie Centrum Ochrony Środowiska
- Krak-Business Stowarzyszenie małych i średnich przedsiębiorstw
- PNO Consultants Sp. z o.o.
- Wastech Recycling Sp. z.o.o.
- Wielkopolski Instytut Jakości Sp. z o.o.
- Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
- Fundacja Odzyskaj środowisko
- Krajowa Izba Gospodarcza
- Skierniewicka Izba Gospodarcza
- Targi Kielce S.A.

Klaster Dolina Ekologicznej Żywności

- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB
- Zespół Szkół Agrobiznesu im. Macieja Rataja
- Bio Concept
- JK Sp.z o.o.
- Bio-Eko
- Brzost-EKO Sp. zo.o.
- Allnet Sp. Z o.o.
- Zakład Mięsny Wasąg
- Owocowe Smaki, Antoni Tudryn
- Korab Garden Sp. z o.o.
- Bio-Food Roztocze Sp.z o.o.
- Barwy Zdrowia,
- Chmiel Sławomir Chmiel
- Firma handlowa Domena
- Eko Aronia
- Pasieka Ekologiczna z Podkarpacia
- Przetwórstwo owoców i warzyw
- Stowarzyszenie Ekolubelszczyzna
- Podkarpacka Izba Rolnictwa Ekologicznego
- Ekoland
- Aug-Podl Stowarzyszenie Eko-Rolników
- Sklep Magiczny ogród

Lubelski Klaster Ekoenergetyczny

- Białskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o.
- Bio-Energy System II Sp. z o.o.
- Contino Wind Partners Sp. z o.o.
- DMG Sp. z o.o.
- Eco-energia Sp. z o.o.
- ECO-FARM Sosnówka Sp. z o.o.
- Eco Investments Sp. z o.o.
- EKO-FARM Sp. z o.o.
- EKO TRANS Sp. z o.o.
- Elektromontaż Lublin Sp. z o.o.
- Energetyka Słoneczna Sp. z o.o.
- „FRUTY” SA

- INSTYTUT OZE SP. Z O.O.
- Lubelska Agencja Ochrony Środowiska S.A.
- Petrotechnika PHU inż. Alfred Fijałkowski
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „PROPER” Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Innowacyjne Virtech, Skotarrek Dariusz Jerzy
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Eko-Trans Cezary Kubacki
- Przedsiębiorstwo Przetwórstwa Zbożowego Emark E. i J. Skrzypek Sp. J
- Przedsiębiorstwo Usług Energetycznych „SPE” Sp. z o.o.
- ROLMAR
- ROTOR ZAKŁAD MECHANIKI MASZYN RYSZARD WALCZAK
- SMIF Sp. z o.o.
- STREFA 1 Sp. z o.o.
- Ośrodek Kształcenia Zawodowego ELPRO Sp. z o.o.
- BIALŁ Sp z o.o
- ARTICA BB Sp. z o.o.
- IDEOPOLIS Sp. z o.o.
- SŁAWEX Zbigniew Sławiński
- S&Q Engineering Poland Sp. z o.o.
- MK MIKRO ENERGIA Kazimierz Martychowicz
- UNIQUE CONCEPTS Wojciech Baryła
- Gi.Co Consulting Sp. z o.o.
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Zamościu im. Szymona Szymonowica
- Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
- Politechnika Lubelska, Wydział Inżynierii Środowiska
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny
- Stowarzyszenie Lubelski Klub Biznesu
- Stowarzyszenie Polskich Energetyków Oddział w Radomiu
- DG-INWEST Finanse Sp. z o.o.
- Gmina Wola Uhruska

Klaster Budownictwo Drogowe Lubelszczyzny

- Przedsiębiorstwo Robót Drogowych Lubartów S.A. – Lubartów
- Centrum Badań Laboratoryjnych CEBEL Sp. z o.o. – Lublin
- EM TRUCK Sp. z o.o. – Niemce
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych Sp. z o.o. – Janów Lubelski

- Lubelskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych S.A. – Lublin
- Komunalne Przedsiębiorstwo Robót Drogowych sp. z o.o. – Lublin
- Przedsiębiorstwo Drogowo-Mostowe sp.z o.o. – Włodawa
- Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej – Lublin
- Politechnika lubelska – Lublin

Wschodni Klaster ICT

- Ultrano.pl sp. z o.o.
- Industi Sp. z o.o.
- Telewizja Kablowa Świdnik Sp. z o.o.
- Telewizja Kablowa Sp. z o.o.
- Telewizja Kablowa Krasnystaw Sp. z o.o.
- TrzaskaczGroup
- Cobi S.A.
- Transition Technologies S.A.
- Britenet Sp. z o.o.
- Promoship Setlak Sp.J.
- SOFTWARE-CAMP Sp. z o.o.
- Politechnika Częstochowska
- GIS-EXPERT Sp. z o.o.
- Centrum Bezpieczeństwa Informatycznego
- Fundacja Inicjatyw Menedżerskich
- Lubelski Park Naukowo – Technologiczny
- TVP Lublin
- NAFEJSIE.PL
- ICOM
- STUDIO 66
- AVANT POLSKA Sp. z o.o.
- DTS – SYSTEM Sp. z o.o.
- NET-ART
- BitStream Sp. z o. o.
- Mint Media Sp. z o.o.
- Syntea SA
- Advanced Telecommunications Technology Research Sp. z o.o.
- mLIFE Sp. z o.o.
- Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych
- E-STUDIO SOFTWARE SP.J.
- OLSOFT Sp. z o.o.
- Billennium Sp. z o.o.
- Emil Stepaniuk
- Combit Sp. z o.o.
- WEBCHILI Sp. z o.o.
- SOLET Sp. z o.o.
- Piotr Wegner Commercials
- Intelligent Technologies S.A.
- P.W. Structum Sp. z o.o.
- 2B Net Sp. z o.o.
- DG Consultis Sp. z o.o.
- WSEI
- Virtual Telecom S.J.

- UNISON Systemy Informatyczne Sp. z o.o.
- RedPapaya Agencja Ineraktywna
- Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
- AGENT – SERVICE
- MULTIMEDIA – CENTER
- Biuro Ekspertyz Sądowych Sp. z o.o.
- greIT
- Sonet3
- ICN Centrum Kompetencji
- Usługi Telekomunikacyjne i projektowe TELMA Sp. j.
- INFO-TV-FM Sp. z o.o.
- eLeader Sp. z o.o.
- Centrum Informatyki „ZETO Białystok” S.A.
- UMCS w Lublinie
- CC Sp. z o.o.
- Unikkon Integral Sp. z o.o.
- LubMAN UMCS Sp. z o.o.
- Centrum Usług Marketingowo – Szkoleniowych „iKnow.pl”
- XENOX s.c.
- ADESCO Sp. z o.o.
- RESETmikro
- USŁUGI IT
- DIRECT Press Sp. z o.o.
- DataSoft S.C.
- Fundacja Wschodni Instytut Rozwoju
- Gemini
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
- ITLogic s.c.
- Instytut OZE Sp. z o.o.
- Nuty – System
- BioInwest
- Marcin Superczyński
- Taskio Sp. z o.o.
- ARKOM
- ASC GLOBAL s.c.
- PC GROM s.c.
- KOMBIT s.c.
- PWSZ Zamość
- Biatel S.A.
- Enterpol
- CData
- WTL Sp.j.
- Centrum Finansowo – Inwestycyjne „PARTNER”
- PEKA Consulting
- Karo-Studio s.c.
- LANEX S.A.
- LUBGIP Sp. z o.o.
- Wschodnia Agencja Rozwoju Sp. z o.o.
- Select Sp. z o.o.
- COMMCORD Sp. z o.o.
- IDEA – Ekotechnologie
- Infinite Sp. z o.o.
- PIXEL Usługi Informatyczne
- FreshMind

- Instytut Badań Rynku Konsumpcji i Koniunktur
- TOP-IT
- e-media s.c.
- Ideopolis Sp. z o.o.
- Mikrobit Sp. z o.o.
- Biuro Projektów Kolejowych S.A.
- PPHU APIS
- NPLAY Sp. z o.o.
- SEGON Sp.j.
- Gres Serwis Janusz Barański
- IBS PAN
- Hoper Software
- ComSoft
- Unizet S.A. o. Lublin

Klaster Ekoinnowacje

- Niemiecko – Polska Fundacja Nowa Energia
- Idea – Ekotechnologie
- Biuro Doradcze Andrzej Pryzowicz
- Diesel Motor Service
- Fresh Mind
- CleanBacter Sp. z o.o.
- Eko Usługi Anna Żurawska
- Eko Usługi Katarzyna Bojankowska
- M Film – Wytwórnia filmów
- DS Dorota Skowronek
- Izba Przemysłowo – Handlowa w Lublinie
- GIEDI Sp. z o.o.
- RSO Media
- Euro Inwest
- Centrum Językowe CAMDEN
- Rush Parts
- Pośrednictwo Ubezpieczeniowe E. Kister
- Instytut Edukacji i Nowych Technologii Sp. z o.o.
- Lubelskie Centrum Obsługi Biznesu
- Studio graficzne INGRAF
- MC Project
- Auto Naprawa H.S.
- Elektro-Car
- FH KAEM
- Akumulatory M.M.
- TOP Auto
- Hand- Skór
- Ideopolis Sp. z o.o.

Wschodni Klaster Obróbki Metali

- 3T Sp. z o.o.
- ALLIA Sp. z o.o.
- ALWOT Sp. z o.o.
- ARTPOL-Therm Sp. z o.o.
- BEST METAL Sp. z o.o.

- BETSTAL KĘPKA I SYNOWIE Sp. j.
- BMB Sp. z o. o.
- DAR-MET Bekier Dariusz
- EDBAK Sp. z o.o.
- EKOENERGOPOL Sp. z o.o.
- EUROAL Sp. z o.o.
- GORBI Piotr Garbacz
- Grant Sp. z o.o.
- GREEN BUD TECHNOLOGIES Michał Piwowarski
- HAJDUK GROUP Sp. z o.o.
- HSW – Fabryka Elementów Złącznych FASTEC Sp. z o.o.
- HULANICKI BEDNAREK Sp. z o.o.
- JGJ ALUMINIUM Jan Żuk, Eugeniusz Choma s.c.
- JN Metal Jerzy Nykiel
- KEMARK Sp. z o.o.
- KN Products Polska Sp. z o.o.
- Koelner Łańcucka Fabryka Śrub Sp. z o.o.
- KOMODUS ŚMIECH ANNA
- KONSTAL Zakład Mechaniczny Zbigniew Własiuk
- KORD-SERWIS Sp. z o.o.
- KRYSZTIAN Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe Krystian Klementowicz
- Kuźnia Matrycowa Sp. z o.o.
- Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A.
- LUBSTA Sp. z o.o.
- Marek Ślązak Usługi Tokarskie
- MAZUREK-METAL Janusz Mazurek
- MEGA Sp. z o.o.
- MEGA-REM Sp. z o.o.
- METALTON G. OLCHAWSKI S.J.
- MJM Sp. z o.o.
- MK MIKRO ENERGIA Kazimierz Martychowicz
- NOTA – Zakład Mechaniki Precyzyjnej Stanisław Szymczyk
- OLIW-TECH Andrzej Kosik
- P.P.H.U. KARMET Ryszard Karpowicz
- Migro Marek Pilip
- P.P.H.U. ROBI-REN Robert Pulik
- Patentus Strefa S.A.
- PBM BULAK Sp. j.
- Politechnika Lubelska
- PORTAL Krzysztof Głazewski
- PPHU DOMOSTAL S.C. Janusz Domka, Adam Moskal
- Projektowanie i Budowa Maszyn Artur Kania
- PROTECHNIKA Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Kolarsko-Ślusarskie BAT-GAZ Adam Bednarz
- Przedsiębiorstwo Produkcji Maszyn i Urządzeń PLASMET Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Wdrożeniowe NABOR G.Naborczyk
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe SK-PLAST Z.Kramek L.Szczygieł s.c.
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe MALINEX Ryszard Malinowski
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe CEWAR Więch&Więch Sp.j.
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe Winkler Ciseł Monika
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Produkcyjno – Handlowe HEMAR Henryk Mglowski
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „MAR-JOLA BI” MiT Widerlik Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe PODKOMET Zbigniew Podkowiak
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe TECHMETAL Nowacki Mieczysław
- RAD-STAL BIS Konrad Radkowski, Witold Radkowski s.c.
- REALL Agencja Zaopatrzenia Technicznego Arkadiusz Króziel
- Samet Sp. z o.o.
- STAHLPOL Sp. z o.o.
- STALSERWIS Sp. z o.o.
- TABAL Jan Kidaj, Mieczysław Daniel Sp.J.
- TECHNICZNA Sp. z o.o.
- Tema Sp. z o.o.
- VEGA Bartosz Juszczyk
- WALCE s.c.
- WARBO S.A
- Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji
- Wolco Sp. z o.o.
- Zakład Mechaniczny NOWAK Tomasz Nowak
- Zakład Mechaniczny Sobiesiak Andrzej Sobiesiak
- Zakład Mechaniczny TASTA Sp. z o.o.
- Zakład Mechaniczny Usługowo-Produkcyjny Zbigniew
- Zakład Mechaniki Precyzyjnej SARD Roman Duskiewicz
- Zakład Metalowy GORZELAK II s.c.
- Zakład Metalowy SPAWLINK s.c. Jan Szkałuba Piotr Szkałuba
- Zakład Narzędzi Diamentowych Czesław Pyrzyna
- Zakład Obróbki Metali KOMECH Edward Kostrubiec
- Zakład Produkcji Metalowej WOMET Ryszard Woźnica, Piotr Woźnica s.c.
- Zakład Produkcyjno Handlowo Usługowy
- DREW-MET s.c. Lubera Maria & Lubera Stanisław
- Zakład Produkcyjno-Handlowy Stanisław Krzaczek
- Zakład Usługowo – Produkcyjny FREZ S.C. Anna i Waldemar Pośpiech

- Zakłady Mechaniczne RUFUS G.Wilk i Wspólnicy Sp. Jawna
- ZREMB POLAND Sp. z o.o.

Lubelskie Drewno – Regionalny Klaster w Lublinie

- Wood House
- Information Mastery Sp. z o. o
- BUDEXPOL
- Forner
- Mebomix
- Joanna Dejko Studium Doskonalenia Zdolności Poznawczych
- Imupol Sp. z o.o.
- CDM
- Leman Nieruchomości
- Studio 93
- Rensorg Sp. z o.o.
- StolArt
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe Usługowe - Artykuły Drewniane
- Lubelska Izba Rzemieślnicza
- Lubelski Park Naukowo Technologiczny S.A
- Politechnika Lubelska
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wschodni Klaster Innowacji

- Generator Innowacji
- ICT LAB Centrum Szkoleń Informatycznych
- DG ARPNET
- Europerspektywa
- Centrum Szkoleń i Innowacji
- Centrum Promocji Pracy
- NABOR
- GABINET PSYCHOTERAPII GESTALT
- FREE DOTS DESIGN
- EPROGNOSIS
- Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Nauk Społecznych w Otwocku
- Kraśnicka Izba Gospodarcza

Klaster-group.pl

- BASoft sp. z o.o.
- ICT Solutions Cezary Sieńczyk
- Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie
- Marsoft Marcin Rokoszewski
- Euro-Konsult sp. zo.o.
- Complex IT
- Doradztwo Gospodarcze Michał Ogonowski
- ACIT sp. z o.o.
- Narodowe Forum Doradztwa Kariery

- ART- BIT A. Juściński S. Bartkowiak
- ERP- Projekt.Pl Paweł Pazara

Klaster Lubelska Medycyna

- Urząd Miasta w Lublinie
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie
- Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie
- Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie
- Politechnika Lubelska
- Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
- CENTERMED Lublin Sp z o.o.
- Centrum Medyczne Luxmed Sp. z o.o.
- Centrum Medyczne Medicos S.A.
- Centrum Medyczne Sanitas Sp. z o.o.
- CRH ŻAGIEL MED. Sp. z o.o. Spółka Jawna
- Gastromed Sp. z o.o.
- Impladent S.C. Centrum Stomatologii i Implantologii
- Laser Medic Dermatologia i Kosmetologia
- Med-Laser Adam Borzęcki
- Zespół Poradni Specjalistycznych Reumed
- Terpa Gabinety
- Top Medical Sp. z o.o.
- Uniwersytecki Szpital Dziecięcy
- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1 w Lublinie
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4 w Lublinie
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego
- Fundacja Rozwoju Europy Środkowo-Wschodniej
- KUL Creative
- Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A.
- Stowarzyszenie Lubelski Klub Biznesu
- MUSI Lublin Sp z o.o.
- Watra Travel Sp. z o.o
- Port Lotniczy Lublin S.A.
- UNISON Systemy Informatyczne Sp. z o.o.
- VitaGenum Sp. z o.o.
- Industri Sp. z o.o.
- SDS OPTIC Sp. z o.o.
- Medical InventiS.A.
- Eyemed Lubelskie Centrum Okulistyczne
- CompuGroup Medical Polska Sp. z o.o
- Uzdrowisko Nałęczów
- Instytut Agrofizyki Polskiej Akademii Nauk
- 1 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką w Lublinie

- AB OvoSp. z o.o.
- Specjalistyczne Centrum Medyczne OVUM
- ADP Clinic Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- TOP – DENT Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Jolanta Fijałkowska
- F.H.U. PROTECH Sławomir Gonciarz Centrum Rehabilitacyjno – Sportowe MEDISPORT
- Centrum Stomatologiczne New-Dent Małgorzata Kiernicka
- DENTAL Przychodnia Stomatologiczna S.C. Bożena Dąbała, Jacek Dąbała
- Targi Lublin S.A.
- Medi-Sept
- BioMaxima S.A.
- BIOMED-LUBLIN Wytwórnia Surowic i Szczepionek Spółka Akcyjna
- Stomatologiczne Centrum Kliniczne Uniwersytetu Medycznego Lublinie
- Luxmed – Uzdrowisko Nałęczów Sp. z o.o.
- Biznes Link Lublin (Fundacja Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości)
- Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT sp. z o.o.
- Fundacja Inkubator Przedsiębiorczości UMCS w Lublinie
- Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości
- Fundacja Regionalne Inkubatory Przedsiębiorczości
- Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny
- Fundacja Promocji Edukacyjnej ORYLION
- Inkubator Technologiczny Markiz sp. z o.o.
- Lubelska Fundacja Rozwoju
- Netrix Group sp. z o.o.
- Politechnika Lubelska (Wydział Zarządzania)
- Puławski Park Naukowo-Technologiczny S.A.
- Software camp sp. z o.o.
- Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie (Instytut Informatyki)
- Wschodnia Agencja Rozwoju sp. z o.o. (koordynator Wschodniego Klastra ICT)

Lubelski Klaster Teleinformatyczny

- ACIT Sp. z o.o.
- Centrum Internetowe
- Centrum Tańca Sportowego Crazy Dance Konrad Dąbski
- City Finance Sławomir Marzec
- Complex IT Sp. z o.o.
- ENDER Adam Olender
- Firma Produkcyjno Handlowo Usługowa OMEGA
- Monika Kot-Pryszczewska Agencja Interaktywna PR KREATOR
- P.H.U. Farbeks-Bis s.j. A.D.E.K. Rzepeccy w Lublinie
- Rachcom Biuro Rachunkowo-Usługowe Jolanta Włoch
- Spółka Inżynierów SIM Sp. z o.o.
- Stec Promotion Mariusz Stec;

Klaster Lubelskie Klastry

- Wschodni Klaster ICT
- Klaster Ekoinnowacje
- Lubelski Klaster Biomedyczny
- Wschodni Klaster Obróbki Metali w Lublinie
- Klaster Lubelskie Drewno

Lubelski Klaster Instytucji Otoczenia Biznesu

- Białkopodlaska Fundacja Rozwoju

Lubelska Kraina Mechatroniki

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
- Miasto Lublin,
- Centrum Badawczo – Rozwojowe HAJDUK Group Sp. z o.o.
- Lubelski Park Naukowo – Technologiczny S.A.
- Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.
- Lubelskie Centrum Edukacji Zawodowej im. K. K. Baczyńskiego w Lublinie
- Politechnika Lubelska
- Sigma S.A.
- Wojskową Akademią Techniczną im. J. Dąbrowskiego
- Zespołem Szkół Elektronicznych w Lublinie
- Zespołem Szkół Transportowo – Komunikacyjnych im. Tadeusza Kościuszki w Lublinie

ZAŁĄCZNIK 2 – ANALIZA WSKAŹNIKOWA

W celu wykonania analizy atrakcyjności inwestycyjnej województwa przeprowadzono analizę wskaźnikową mającą na celu porównanie regionu z 8 wybranymi województwami Polski oraz wskazanie powiatów Lubelszczyzny o najwyższej atrakcyjności w wybranych aspektach. Badanie wskaźnikowe przeprowadzono oddzielnie dla województw i dla powiatów. Analiza wykonana została w oparciu o zmodyfikowaną metodologię prof. dr hab. Hanny Godlewskiej-Majkowskiej opisaną szerzej w opracowaniu „*Metodyka parametryzacji atrakcyjności inwestycyjnej regionów*”.²⁶⁴

Pierwszym etapem był wybór obiektywnych wskaźników, które świadczą o atrakcyjności inwestycyjnej obszaru w ramach trzech obszarów – ekonomicznego, technicznego i społecznego. Wybrane wskaźniki przedstawiono w rozdziale „Ogólne wskaźniki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego”, Tabela 49. Wybrano łącznie 19 wskaźników – 8 ekonomicznych, 6 technicznych i 5 społecznych.

Kolejny etap to standaryzacja zmiennych wyjściowych jednocechowych, mająca na celu przypisanie wszystkim jednostkom wartości od 0-100. Wykorzystano w tym celu wzory:

dla czynników stymulujących i cech pozytywnych:

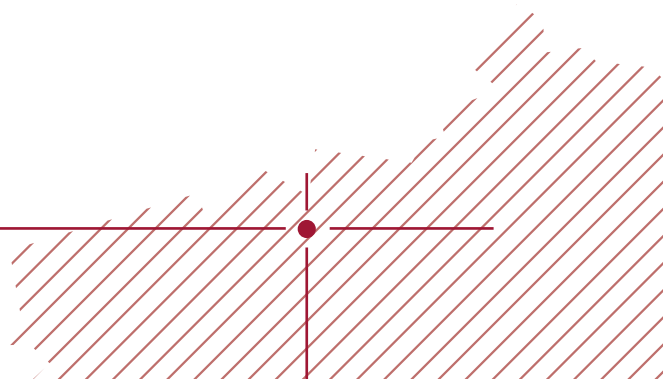
$$x'y = \frac{x_y - x_{minj}}{x_{maxj} - x_{minj}} \times 100$$

dla czynników destymulujących:

$$x'y = \frac{x_{maxj} - x_y}{x_{maxj} - x_{minj}} \times 100$$

Po przeprowadzeniu standaryzacji, dla każdego z trzech wspomnianych zakresów wyliczono średnie które przyjęto jako wskaźnik syntetyczny określający poziom atrakcyjności inwestycyjnej województw i powiatów województwa lubelskiego. Wyniki przedstawiono w rozdziale „Ogólne wskaźniki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego”.

²⁶⁴ http://www.caril.edu.pl/wp-content/uploads/Metoda_pomiaru_atrakcyjnosci_inwestycyjnej_regionow.pdf – dostęp 16.06.2015

ZAŁĄCZNIK 3 **– POWIERZCHNIE BIUROWE**

Poniższa tabela przedstawia najbardziej atrakcyjne powierzchnie biurowe w województwie lubelskim, które znajdują się w dwóch miastach prezydenckich województwa lubelskiego – Lublinie i Puławach. Wybrano obszary o dużej powierzchni, w nowoczesnych biurowcach oraz o korzystnej lokalizacji.

Mapa 12 Powierzchnie biurowe – Lublin

© OpenStreetMap contributors

**ul. Witolda Chodźki 27
„CENTRUM KASKADA”**

Powierzchnia [m²]
• zostały 4 wolne moduły
od 140 do 540

cena za metr [zł]
• 44zł m² + opłaty
eksploatacyjne

typ oferty
• wynajem

1

ul. Wallenroda 2F

Powierzchnia [m²]
• 300—2122

cena za metr [zł]
• 12,5 EUR m² już z opłatami
eksploatacyjnymi

typ oferty
• wynajem

2

Ul. Witosa 16 „KAMARES”**Powierzchnia [m²]**

- 1900

cena za metr [zł]

- 10,50 EUR/m² netto+ 12 zł opłaty eksploatacyjne/m²

typ oferty

- wynajem

3

ul. Leszczyńskiego/Długosza „CENTRUM PARK”**Powierzchnia [m²]**

- 2500

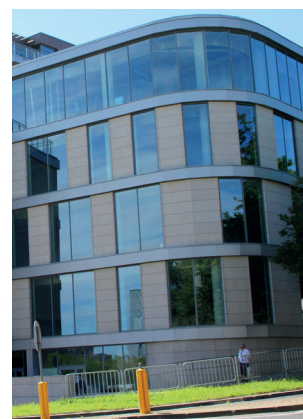
cena za metr [zł]

- 10,50 EUR netto + 12 PLN opłaty eksploatacyjnej

typ oferty

- wynajem

4

ul. Zana 39 a „ZANA”**Powierzchnia [m²]**

- 1800

cena za metr [zł]

- 11 EUR + 13,57 opłata eksploatacyjna

typ oferty

- wynajem

5

ul. Grenadierów 13 „PRESTIGE PROPERTY”**Powierzchnia [m²]**

- 1200

cena za metr [zł]

- 32 zł/m² netto + opł. eksploatacyjne, sprzedaż 4 900 000 zł

typ oferty

- wynajem

6

**ul. Jana Pawła II 17
„JPBD BUSINESS CENTER”**

Powierzchnia [m²]
• 3300

cena za metr [zł]
• 48 zł/m² netto + opłaty eksploatacyjne

typ oferty
• wynajem

7

ul. Narutowicza 55 b

Powierzchnia [m²]
• 1450

cena za metr [zł]
• 48zł/m² + opłaty eksploatacyjne

typ oferty
• wynajem

8

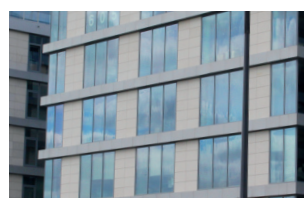
ul. Szeligowskiego „ZANA”

Powierzchnia [m²]
• 1700

cena za metr [zł]
• 10 EUR netto + 12 PLN opłaty eksploatacyjnej

typ oferty
• wynajem

9

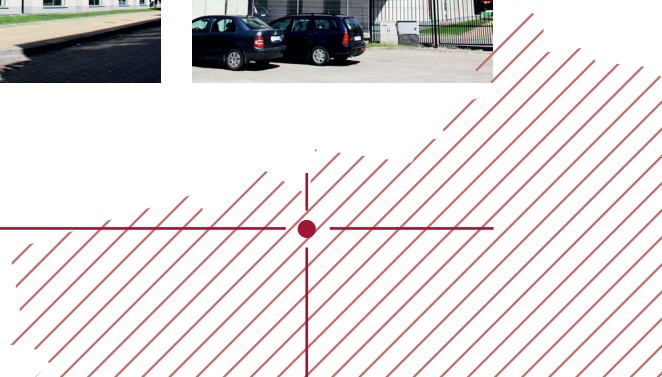
Al. Racławickie 8 (róg Żwirki i Wigury) „RUPES”

Powierzchnia [m²]
• 1000

cena za metr [zł]
• 55zł/m²+VAT

typ oferty
• wynajem

10

Mapa 13 Powierzchnie biurowe – Puławy

© OpenStreetMap contributors

ul. Górna/ul. Lubelska

Powierzchnia [m²]

- 1500

cena za metr [zł]

- bd

typ oferty

- wynajem

1

ul. Generała Nila Fieldorfa 10a

Powierzchnia [m²]

- 3 lokale po 150 m²

cena za metr [zł]

- bd

typ oferty

- wynajem

2

ul. 6 sierpnia 1

Powierzchnia [m²]

- 400

cena za metr [zł]

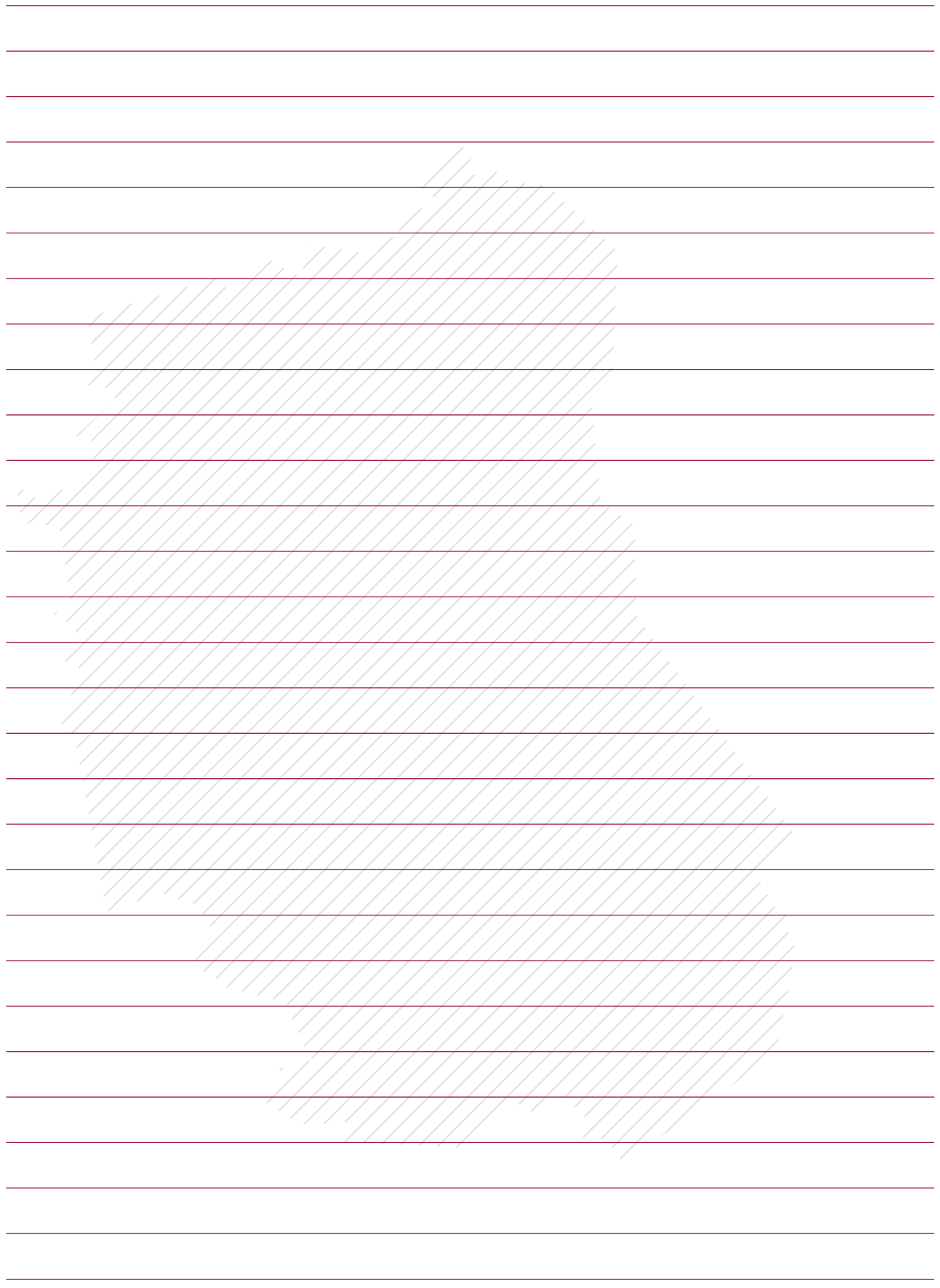
- 9

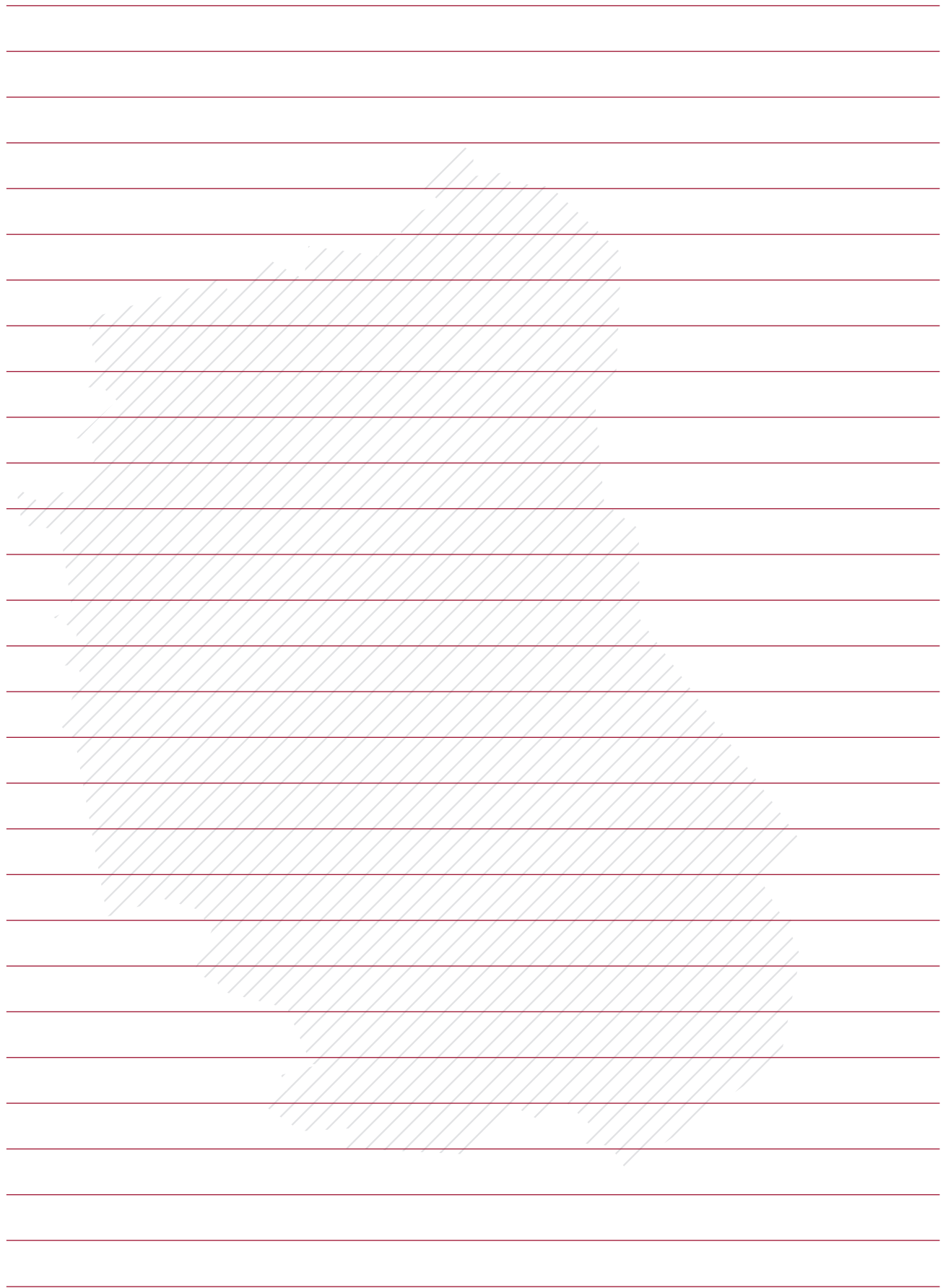
typ oferty

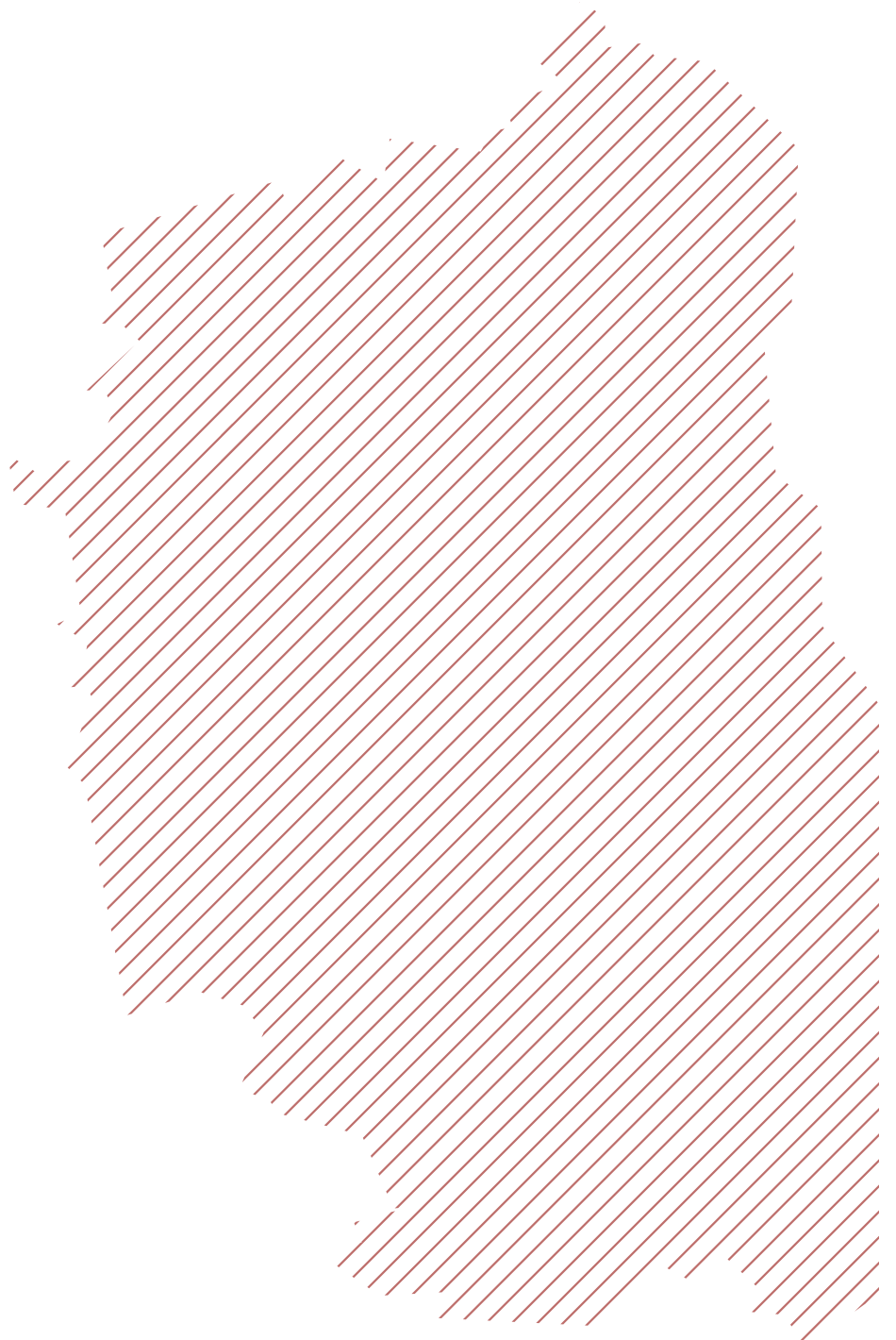
- wynajem

3

www.invest.lubelskie.pl

Urząd Marszałkowski Województwa
Lubelskiego w Lublinie
Departament Gospodarki
i Współpracy Zagranicznej
ul. Stefczyka 3, 20-151 Lublin

Centrum Obsługi
Inwestora
coi@lubelskie.pl
+48 81 537 16 11

Centrum Obsługi
Inwestorów i Eksporterów
coie@lubelskie.pl
+48 81 537 16 21

**ROZWÓJ
POLSKI WSCHODNIEJ**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt „Tworzenie i rozwój sieci współpracy centrów obsługi inwestora” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej